

SOTSIAALVALDKONNA ARENGUD

2000-2006

Sotsiaalministeeriumi toimetised nr 2/2008

Sotsiaalministeeriumi toimetised nr 2/2008

SOTSIAALVALDKONNA ARENGUD

2000 – 2006

Trendide kogumik

Tallinn 2008

Täiendav informatsioon:
Sotsiaalpoliitika info ja analüüsi osakond
Eesti Vabariigi Sotsiaalministeerium
Gonsiori 29, 15027 Tallinn
info@sm.ee

Küljendus: Kirjastuskeskus
Trükk: Folger Art AS
ISSN: 1736-3896
ISSN: 1736-390X (online)
ISBN 978-9985-9802-4-8 (trükis)
ISBN 978-9985-9802-5-5 (online)
© EV Sotsiaalministeerium, 2008

Trükitud taaskasutatud paberile

Sisukord

SAATEKS	11
1. EESTI RAHVASTIK JA PERED	13
1.1. Üldised demograafilised näitajad	13
1.2. Sünnituskäitumine	15
1.3. Leibkonnad	15
1.4. Koosellumus	16
2. SOTSIAALNE KAASATUS, ELATUSTASE JA SUHTELINE VAESUS	19
2.1. Sotsiaalne kaasatus	19
2.2. Elatustase	20
2.3. Absoluutne vaesus ja elatusmiinimum	22
2.4. Suhteline vaesus	24
3. SOOLINE VÕRDÕIGUSLIKKUS	27
3.1. Võim ja poliitika	27
3.2. Töö ja palk	28
3.3. Haridus	29
SOTSIAALKINDLUSTUS	33
4. RIIKLIKUD PERETOETUSED JA HÜVITISED	33
4.1. Riiklikud peretoetused	33
4.2. Vanemahüvitis	35
4.3. Kulutused riiklikele peretoetustele ja vanemahüvitisele	37
4.4. Muud peredele makstavad toetused ja tasud	37
5. PENSIONID	39
5.1. Pensioni saavad isikud	39
5.2. Pensionäride töötamine	42
5.3. Pensionide suurused	42
5.4. Pensionikulutused	44
6. PUUETEGA INIMESTE SOTSIAALTOETUSED	45
6.1. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste saajad	45
6.2. Kulutused puuetega inimeste sotsiaaltoetustele	48

SOTSIAALHOOLEKANNE	51
7. LASTEKAITSE JA -HOOLEKANNE	53
7.1. Vanemliku hoolitsuseta ja abivajavad lapsed	53
7.2. Eestkoste ja lapsendamise	54
7.3. Perekonnas hooldamine	55
7.4. Asenduskoduteenus	55
8. EAKAD JA PUUETEGA INIMESED	57
8.1. Koduteenused	58
8.2. Eluasemeteeenus sotsiaalkorterites ja -pindadel	59
8.3. Päevakeskuse teenused	61
8.4. Täiskasvanute hooldamine hoolekandeesutuses	62
8.5. Puuetega täiskasvanud inimeste hoolekanne	64
8.6. Isikliku abistaja teenus	65
8.7. Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite soodustingimustel eraldamine	66
9. PSÜÜHILISTE ERIVAJADUSTEGA TÄISKASVANUD INIMESTE HOOLEKANNE	69
9.1. Teenuseid kasutanud isikud	69
9.2. Osutatud teenused	71
9.3. Teenuseid osutavad asutused	72
9.4. Teenuseid osutav personal	72
9.5. Teenusekulud ja nende finantseerimine	73
10. ERIOLUKORRAS SOTSIAALTEENUSEID KASUTAVAD INIMESED	75
10.1. Varjupaigategenus ja vangist vabanenute rehabilitatsiooniteenus	75
10.2. Kodutute öömaja teenus	76
11. TOIMETULEKUTOETUS	79
11.1. Toimetulekutoetus toimetulekupiiri kindlustamiseks	79
11.2. Täiendav toetus toimetulekutoetuse vahenditest	80
11.3. Toimetulekutoetuse saajad peretüübi järgi	81
11.4. Toimetulekutoetuse saajad pereliikmete sotsiaalse seisundi järgi	82
11.5. Toimetulekutoetus kohalikes omavalitsustes	82
12. SOTSIAALNE KAITSE	85
12.1. Hoolekandeteenuste osutamise kulud ja finantseerimine	86
12.2. Sotsiaalkindlustuse ja -hoolekande kulutused riigieelarves	87
12.3. Sotsiaalse kaitse kulutused kohalike omavalitsuste eelarves	87
12.4. Sotsiaalsele kaitsele tehtavad kulutused	91

TEKSTITABELID

Tabel 1.1.	Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis, 2000—2007	13
Tabel 1.2.	Peamised demograafilised näitajad, 2000—2006	14
Tabel 1.3.	Sünnitaja keskmine vanus, 2000—2006	15
Tabel 2.1.	Sissetulekute ebavõrdse jaotuse näitajad, 2000-2005	20
Tabel 2.2.	Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek leibkonna tüübiti, 2000-2006	21
Tabel 2.3.	Suhtelise vaesuse määr vanuse ja soo lõikes, 2000—2005	25
Tabel 3.1.	Riigikokku kandideerinud ning valitud mehed ja naised, 1992—2007	27
Tabel 3.2.	Üldhariduskoolide klassi kordama jäänud õpilaste sooline jaotus päevaõppes, 2000—2006	30
Tabel 3.4.	Naisüliõpilaste osatähtsus õppevaldkondade lõikes, 2000—2007	30
Tabel 3.3.	Põhikooli astmel (1.–9. klass) haridustee katkestanud õpilaste sooline jaotus, 1999—2006	30
Tabel 4.1.	Peretoetuste saajad, 2000—2006	34
Tabel 4.2.	Vanemahüvitise suurus liigiti ja maksmise periood, 2004—2008	36
Tabel 4.3.	Vanemahüvitise saajad soo lõikes, 2004—2006	36
Tabel 5.1.	Pensionisaajad pensioniliigiti, 2000—2007	40
Tabel 5.2.	Pensionisaajad soo lõikes, 2000—2007	40
Tabel 5.3.	70-aastased ja vanemad vanaduspensionärid soo lõikes ja nende osakaal vanaduspensionäridest, 2001 ja 2007	41
Tabel 5.4.	70-aastased ja vanemad vanaduspensionärid soo lõikes, 2001 ja 2007	41
Tabel 5.5.	Töövõimetus pensionäride jagunemine töövõimekaotuse protsendi järgi, 2001—2007	42
Tabel 8.1.	Koduteenuste kasutajad 10 000 samaealise inimese kohta, 2006	59
Tabel 8.2.	Puuetega täiskasvanud inimesed, kellele on määratud hooldaja, soo ja vanuse järgi, 2005—2006	64
Tabel 8.3.	Isikliku abistaja teenuse kasutamise maht, 2006	66
Tabel 9.1.	Teenuste arv teenuseliigiti, 2003—2006	71
Tabel 9.2.	Teenuse kasutajatega tegelevad põhitöötajad (töölepingu, töövõtulepingu alusel), 2003 ja 2006	72
Tabel 11.1.	Toimetulekutoetuse vahendite kasutamine, toetust saanud perede ja rahuldatud taotluste arv ning keskmine toetuse suurus, 2001—2006	80

TEKSTIJOONISED

Joonis 1.1	Sündide osakaal sünnijärjekorra järgi, 2000—2006	15
Joonis 1.2.	Sündide osakaal ema vanuse järgi, 2000—2006	15
Joonis 1.4.	Abielupaaride osakaal kõigi kahe täiskasvanuga leibkondade hulgas, 2000—2006	16
Joonis 1.3.	Legaalselt indutseeritud abortide osakaal naise vanuse järgi, 2000—2006	16
Joonis 1.5.	Abielud ja lahutused 1000 elaniku kohta, 2000—2006	16
Joonis 1.6.	Abielusündimuse osakaal sünnijärjekorra järgi, 2000—2006	17
Joonis 1.7.	Registreerimata kooselu kestus enne lapse sündi, 2000—2005	17
Joonis 1.8.	Abielu kestus enne lapse sündi, 2000—2005	17
Joonis 2.1.	Töötuse määr soo järgi, 2000—2006	20
Joonis 2.2.	Leibkonnaliikme keskmine nominaalsissetulek ja keskmised nominaalkulutused, 2000—2006	21
Joonis 2.3.	Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek, palgasaaja keskmine brutopalk ja keskmine vanaduspension, 2000—2006	22
Joonis 2.4.	Leibkonnaliikme keskmise netosissetuleku, keskmise brutopalka ja keskmise vanaduspensioni nominaalne muutus ja tarbijahinnaindeksi aastane kasvumäär, 2000—2006	22
Joonis 2.5.	Absoluutse vaesuse määr, 2004—2006	23
Joonis 2.6.	Vaesuse hajuvus ehk jaotus vaesuse kihiti, 2004—2006	24
Joonis 2.7.	Suhtelise vaesuse määr Euroopa Liidu liikmesriikides, 2005	25
Joonis 2.8.	Suhtelise vaesuse süvik vanuse järgi, 2003—2005	26
Joonis 2.9.	Suhtelise vaesuse määr enne ja pärast sotsiaalsirdeid vanuse järgi, 2005	26
Joonis 3.1.	Hõivatud soo ja tegevusala järgi, 2006	28
Joonis 3.2.	Hõivatud soo ja ametiala pearühma järgi, 2006	28
Joonis 3.3.	Meeste ja naiste keskmise brutotunnipalga vahe EL liikmesriikides keskmisel ja Eestis, 1997, 1999, 2001, 2004, 2005	29
Joonis 3.4.	2/3 eelmise palga ulatuses tasustatav vanemapuhkus EL 25 liikmesriigis, 2005	29
Joonis 3.5.	Haridusasutuste personali sooline jaotus, 2006	31
Joonis 4.1.	Riiklikke peretoetusi saavad pered laste arvu järgi, 2000—2006	34
Joonis 4.2.	Riiklikke peretoetusi saavate laste osakaal peretüüpide järgi, 2000—2006	34
Joonis 4.3.	Üksikvanema toetust saavad lapsed ja vanemad, 2000—2006	35
Joonis 4.4.	Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetust saavad lapsed ja pered, 2000—2006	35
Joonis 4.5.	Aasta jooksul määratud vanemahüvitise saajad liikide järgi, 2004—2006	36
Joonis 4.6.	Keskmine määratud ja makstud vanemahüvitise suurus soo lõikes, 2004-2006	37

Joonis 4.7.	Peretoetuste ja vanemahüvitise kulutused ning osatähtsus SKP-s, 2000-2006	37
Joonis 5.1.	Pensionisaajate arv pensioniliigiti, 2000-2007	39
Joonis 5.2.	Töövõimetuspensionäride jagunemine töövõimekaotuse protsendi järgi, 2001—2007	42
Joonis 5.3.	Vanadus- ja töövõimetuspensionärid ning nendest töötavad pensionärid soo lõikes	42
Joonis 5.4.	Pensionide keskmised suurused pensioni liikide lõikes, 2001—2007	43
Joonis 5.5.	Vanaduspensionari saajate jaotus pensioni suuruse järgi soo lõikes, 2007	43
Joonis 5.6.	Pensionikulutused ning osatähtsus SKP-s, 2000—2006	44
Joonis 6.1.	Puudega lapse toetuse saajad soo-vanuserühmiti, 2007	45
Joonis 6.2.	Puudega lapse toetuse saajad, 2000—2006	46
Joonis 6.3.	Puudega täiskasvanu toetuse saajad soo-vanuserühmiti, 2007	46
Joonis 6.4.	Puudega täiskasvanu toetuse saajad, 2001—2006	46
Joonis 6.5.	Hooldatavad, kelle eest maksti puudega inimeste hooldajatoetust, 2000—2006	47
Joonis 6.6.	Puudega vanema toetuse saajad laste arvu järgi, 2000—2006	47
Joonis 6.7.	Puudega inimese õppetoetuse saajad, 2000—2006	48
Joonis 6.8.	Puudega täiskasvanu rehabilitatsioonitoetuste saajad, 2001—2006	48
Joonis 6.9.	Puuetega inimeste täienduskoolituse toetuse saajad, 2001—2006	48
Joonis 6.10.	Puuetega inimeste sotsiaaltoetustele tehtud kulutuste struktuur, 2000—2006	49
Joonis 6.11.	Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste kulutused ja nende osatähtsus SKP-s, 2000—2006	49
Joonis 7.1.	Lastekaitsepspecialistid erialase hariduse olemasolu järgi, 2000—2006	53
Joonis 7.2.	Keskmine laste arv ühe lastekaitsepspecialisti kohta, 2000—2006	54
Joonis 7.3.	Esmakordselt arvele võetud vanemliku hoolitsuseta ja abivajavad lapsed, 2000—2006	54
Joonis 7.4.	Vanemaõiguste äravõtmine, 2000—2006	54
Joonis 7.5.	Perekonnas hooldamisel olevad isikud, 2001—2006	55
Joonis 7.6.	Teenusekasutajate liikumine laste hoolekandeesutustes, 2000—2006	56
Joonis 8.1.	Koduteenuste kasutajad vanuse ja puude lõikes, 2000—2006	58
Joonis 8.2.	Koduteenuste kasutajad maakonniti, 2004 ja 2006	59
Joonis 8.3.	Eluasemeteenuse kasutajate ja kohtade arv sotsiaalkorterites ja -pindadel, 2000—2006	60
Joonis 8.4.	Eluasemeteenuse kasutajad, 2003—2006	60
Joonis 8.5.	Eluasemeteenuse kasutajad maakonniti, 2006	60
Joonis 8.6.	Päevakeskuse teenuste kasutajate jagunemine olulisemate teenuste lõikes vanuse järgi, 2006	61
Joonis 8.7.	Päevakeskuse teenuste kasutajad maakonniti, 2004 ja 2006	61
Joonis 8.8.	Täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajad vanuserühmade lõikes, 2000-2006	62
Joonis 8.9.	Täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajad soo ja vanuse järgi, 2000, 2003 ja 2006	63
Joonis 8.10.	Kohtade arv täiskasvanute hoolekandeesutustes maakonniti, 2006	63
Joonis 8.11.	Puuetega täiskasvanud inimeste hooldajad soo ja vanuse lõikes, 2006	65
Joonis 8.12.	Hoolekandeteenustele suunatud puuetega täiskasvanud inimesed, 2005—2006	65
Joonis 8.13.	Isikliku abistaja teenuse kasutajad soo ja puudeliikide lõikes, 2006	65
Joonis 8.14.	Ortooside, proteeside ja muude soodustingimusel eraldatavate abivahendite saajad abivahendite liikide järgi, 2000—2006	66
Joonis 8.15.	Proteeside, ortopeediliste ja muude soodustingimustel eraldatavate abivahendite saajad sotsiaalse seisundi järgi, 2000—2006	67
Joonis 8.16.	Müüdavate ja laenutatavate abivahendite saajad maakonniti, 2006	67
Joonis 8.17.	Proteeside, ortopeediliste ja muude soodustingimustel eraldatavate abivahendite maksumus abivahendi liikide lõikes, 2000—2006	67
Joonis 8.18.	Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite maksumus ja riigipoolne finantseerimine, 2000—2006	68
Joonis 9.1.	Teenuse kasutajad soo järgi 2002—2006	69
Joonis 9.2.	Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenuste kasutajad soo ja vanuserühmade järgi, 2003—2006	70
Joonis 9.3.	Teenuste kasutajate liikumine, 2003—2006	70
Joonis 9.4.	Hoolekandeteenuste kasutajate tervises seisund põhidiagnoosi (RHK-10) järgi, 2005—2006	71
Joonis 9.5.	Asutuste jaotus teenuse kasutajate arvu järgi, 2004—2006	72
Joonis 9.6.	Kulutused psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeteenustele, 2003—2006	73
Joonis 9.7.	Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele osutatud hoolekandeteenuste finantseerimine finantseerimisallikate lõikes, 2003—2006	73
Joonis 10.1.	Varjupaigasteenuse ning vangist vabanenute rehabilitatsiooniteenuse kasutajad asutusse pöördumise põhjuse järgi, 2006	75
Joonis 10.2.	Varjupaikadesse pöördunud sooline jaotus pöördumise põhjuste järgi, 2006	76
Joonis 10.3.	Varjupaigasteenuse ning vangist vabanenute rehabilitatsiooniteenuse kasutajad vanuse järgi, 2003—2006	76
Joonis 10.4.	Kodutute oömaja teenuse kasutajad soo lõikes, 2003—2006	77
Joonis 10.5.	Kodutute oömaja teenuse kasutajate vanuseline jaotus, 2003—2006	77
Joonis 10.6.	Kodutute oömaja teenuse kasutajad teenuse kestuse järgi, 2003—2006	78
Joonis 11.1.	Toimetulekutoetuseks kasutatud vahendid, rahuldatud taotlused ja keskmine toetuse suurus ühe taotluse kohta, 2001—2006	80

Joonis 11.2.	Toimetulekupiiri kindlustamiseks toetust saanud pereliikmete osakaal sotsiaalse seisundi lõikes, 2001—2006	82
Joonis 11.3.	Kohalikud omavalitsused toimetulekutoetuse taotluse keskmise suuruse järgi, 2006	82
Joonis 11.4.	Kohalikud omavalitsused toimetulekutoetuse suuruse järgi ühe elaniku kohta, 2006	83
Joonis 11.5.	Kohalike omavalitsuste arv aasta jooksul igal kuul toetust saanud perede osatähtsuse järgi, 2006	83
Joonis 12.1.	Kulutused ööpäevaringsetele ja avahoodusteenustele, 2003—2006	86
Joonis 12.2.	Sotsiaalkindlustuse kulutused ning osatähtsus SKP-s ja riigieelarves, 2000—2006	87
Joonis 12.3.	Sotsiaalhoolekande kulutused riigieelarves ning osatähtsus SKP-s ja riigieelarves, 2000—2006	88
Joonis 12.4.	Kohalike omavalitsuste kulutused sotsiaalsele kaitsele, 2004—2006	88
Joonis 12.5.	Kohalikud omavalitsused sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutuste osakaalu järgi nende kogukuludes, 2004—2006	89
Joonis 12.6.	Kohalikud omavalitsused sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutuste alusel ühe elaniku kohta, 2004—2006	89
Joonis 12.7.	Kohalike omavalitsuste sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused kululiigiti, 2004—2006	89
Joonis 12.8.	Sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused (koos halduskuludega) ja osatähtsus SKP-s, 2000—2006	91
Joonis 12.9.	Sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutuste osatähtsus SKP-s Euroopa riikides, 2004	91

LISA TABELID

93

LISA 1	EESTI RAHVASTIK JA PERED	95
Tabel 1.	Rahvastiku soolis-vanuseline jaotus, 2000-2007	95
Tabel 2.	Surnute arv ja suremuskordaja 100 000 elaniku kohta soo, vanuse ja surmapõhjuse järgi, 2006	96
Tabel 3.	Õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade tagajärjel surnute arv 100 000 elaniku kohta soo järgi, 2000-2006	96
Tabel 4.	Leibkondade arv, 2000-2006	97
Tabel 5.	Elussündinud sünnijärjekorra ja ema vanuse järgi, 2000-2006	97
Tabel 6.	Abordid ja legaalselt indutseeritud abordid vanuserühmade lõikes, 2000-2006	98
Tabel 7.	Abielud ja korduvabielude osatähtsus, 2000-2006	98
Tabel 8.	Abiellujate keskmine vanus soo lõikes, 2000-2006	98
Tabel 9.	Abielulahutused ning esma- ja korduvabielude lahutanute osatähtsus, 2000-2006	98
Tabel 10.	Elussündinud registreerimata kooselu kestuse järgi, 2000-2005	99
Tabel 11.	Elussündinud abielu kestuse järgi, 2000-2005	99
LISA 2	SOTSIAALNE KAASATUS, ELATUSTASE JA SUHTELINE VAESUS	100
Tabel 12.	Tarbija hinnaindeksi muutus võrreldes eelmise aastaga, 2000-2006	100
Tabel 13.	Sissetulekute ja kulutuste muutus, 2000-2006	100
Tabel 14.	Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek leibkonna tüübiti, 2000-2006	101
Tabel 15.	Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek tuludetsiiliti, keskmine netosissetulek, netosissetuleku mediaan ja X ja I tuludetsiili suhtarv, 2000-2006	101
Tabel 16.	Arvestuslik elatusmiinimum (absoluutse vaesuse piir) ja minimaalne toidukorv 2005. aastal väljatöötatud metoodika järgi arvestatult, 2004-2006	101
Tabel 17.	Absoluutse vaesuse määr leibkondade, leibkonnaliikmete ja laste seas, 2004-2006	102
Tabel 18.	Absoluutse vaesuse kihid. Leibkonnad, leibkonnaliikmed ja lapsed vaesuskihiti 2005. aastal väljatöötatud metoodika järgi arvestatult, 2004-2006	102
Tabel 19.	Suhtelise vaesuse määr leibkonna tüübiti, 2000-2005	102
Tabel 20.	Suhtelise vaesuse määr hõive seisundi ja soo järgi, 2000-2005	103
LISA 4	RIIKLIKUD PERETOETUSED JA HÜVITISED	104
Tabel 21.	Riiklike peretoetuste suurused, 2000-2007	104
Tabel 22.	Riiklike peretoetuse saajad, 2000-2006	105
Tabel 23.	Kulutused riiklikele peretoetustele ja vanemahüvitisele, 2000-2006	105
Tabel 24.	Riigieelarvest peredele makstavad muud toetused ja tasud, 2000-2006	106
LISA 5	PENISONID	107
Tabel 25.	Riiklikku pensioni saavad isikud pensioniliigiti, 2000-2007	107
Tabel 26.	Pensionäride töötamine, 2007	108
Tabel 27.	Pensionide keskmised suurused, 2000-2007	109
Tabel 28.	Vanaduspensioni saajad pensioni suuruse järgi, soo lõikes, 2007	110
Tabel 29.	Kulutused riiklikule pensionikindlustusele, 2000-2006	110
LISA 6	PUUETEGA INIMESTE SOTSIAALTOETUSED	111
Tabel 30.	Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste saajad, 2000-2006	111
Tabel 31.	Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste suurus, 2000-2007	111
Tabel 32.	Kulutused puuetega inimeste sotsiaaltoetustele, 2000-2006	112

SOTSIAALHOOLEKANNE	113
Tabel 33. Sotsiaalhoolekandeteenuste kasutajad, 2003-2006	113
Tabel 34. Personal hoolekandeteenuseid osutavates asutustes vanuse ja ametikoha järgi, 2003-2006	114
LISA 7 LASTEKAITSE- JA HOOLEKANNE	115
Tabel 35. Lastekaitsepspetsialistid, 2000-2006	115
Tabel 36. Vanemliiku hoolitsuseta ja abivajavate laste esmakordselt arvele võtmine ja arvelolevate laste paigutamine, 2000-2006	115
Tabel 37. Vanemaõiguste äravõtmine, 2000-2006	115
Tabel 38. Perekonnast eraldamine, 2000-2006	115
Tabel 39. Lapsendatud ja eestkostelev võetud lapsed, 2000-2006	116
Tabel 40. Lapsendatud ja eestkostelev võetud lapsed koha järgi, 2000-2006	116
Tabel 41. Lapsendatud ja eestkostel olevad lapsed, 2000-2006	116
Tabel 42. Perekonnas hooldamisel viibinud isikud, 2000-2006	117
Tabel 43. Laste liikumine perekonnas hooldamise teenusel, 2001-2006	117
Tabel 44. Täiskasvanute liikumine perekonnas hooldamise teenusel, 2001-2006	118
Tabel 45. Hooldusperekonnad, 2001-2006	118
Tabel 46. Orbudele ja vanemliiku hoolitsuseta lastele riiklikku hoolekandeteenust osutavad asutused ja teenust kasutavad lapsed, 2000-2006	118
Tabel 47. Laste riiklikku hoolekandeteenust kasutavad lapsed soo ja vanuse järgi ning nende osatähtsus rahvastikust vanuserühmade lõikes, 2000-2006	119
Tabel 48. Teenusekasutajate liikumine laste hoolekandetasutustes, 2000-2006	119
LISA 8 EAKAD JA PUUETEGA INIMESED	120
Tabel 49. Koduteenuste kasutajad, 2000-2006	120
Tabel 50. Koduteenuste kasutajad maakonniti, 2000-2006	120
Tabel 51. Koduteenuste osutajad, 2000-2006	121
Tabel 52. Eluasemeteenus sotsiaalkorteris ja –pindadel, 2000-2006	121
Tabel 53. Sotsiaalkorterite või -pindade elanike arv maakonniti, 2000-2006	121
Tabel 54. Teenusekasutajad päevakeskustes olulisemate teenuste lõikes, 2004-2006	122
Tabel 55. Päevakeskuse teenuste osutamine, 2000-2006	123
Tabel 56. Täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajad hooldekodudes soo ja vanuse järgi, 2000-2006	123
Tabel 57. Täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajate jagunemine soo ja vanuse järgi, 2000-2006	124
Tabel 58. Teenusekasutajate liikumine täiskasvanute hooldamisteenusel, 2000-2006	124
Tabel 59. Täiskasvanute hooldamisteenuse osutamisega seotud kulud ja finantseerimine, 2003-2006	124
Tabel 60. Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite saajad, 2000-2006	125
Tabel 61. Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite saajate jaotus abivahendite liikide lõikes, 2000-2006	126
Tabel 62. Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite saajad sotsiaalse seisundi järgi, 2000-2006	126
Tabel 63. Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite maksumus ning riigipoolne finantseerimine, 2000-2006	127
LISA 9 PSÜÜHILISTE ERIVAJADUSTEGA TÄISKASVANUD INIMESTE HOOLEKANNE	128
Tabel 64. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele hoolekandeteenuseid osutavad asutused ja teenuse kasutajad, 2000-2006	128
Tabel 65. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenuste kasutajad soo ja vanuse järgi, 2002-2006	128
Tabel 66. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenuste kasutajad teenuse liigi järgi	129
Tabel 67. Hoolekandeteenustel viibivad psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimesed maakonniti, 2000-2006	129
Tabel 68. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenuste kasutajate liikumine, 2003-2006	130
Tabel 69. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele hoolekandeteenuseid osutavad asutused maakonniti, 2000-2006	130
Tabel 70. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele teenuste osutamisega seotud kulud ja finantseerimine, 2003-2006	131
LISA 10 ERIOLOUKORRAS SOTSIAALTEENUSEID KASUTAVAD INIMESED	132
Tabel 71. Varjupaigategenus ja kinnipidamiskohtadest vabanenutele osutatud rehabilitatsiooni teenus, 2003-2006	132
Tabel 72. Varjupaikadesse pöördunute sooline jaotus pöördumise põhjuste järgi, 2003-2006	133
Tabel 73. Kodutute öömaja teenuse kasutajad soo, vanuse ja teenusel viibimise kestuse järgi, 2003-2006	133
Tabel 74. Kodutute öömaja ööbimiskohtade kasutamine ning teenuse kasutajad maakonniti, 2003-2006	134

LISA 11	TOIMETULEKUTOETUS	135
Tabel 75.	Toimetulekutoetust saanud perekondade arv, 2001-2006	135
Tabel 76.	Toimetulekutoetust saanud perekondade taotlused, 2001-2006	135
Tabel 77.	Toimetulekutoetust saanud perekondade struktuur, 2001-2006	135
Tabel 78.	Toimetulekutoetust saanud perekondade liikmed sotsiaalse seisundi järgi, 2001-2006	136
Tabel 79.	Toimetulekutoetust saanud perekondade liikmed sotsiaalse seisundi järgi, 2001-2006	136
LISA 12	SOTSIAALNE KAITSE	137
Tabel 80.	Hoolekandeteenuseid kasutanud isikud, teenuste osutamise kulud ja finantseerimine, 2003-2006	137
Tabel 81.	Kulutused riigieelarvest sotsiaalkindlustusele ja -hoolekandele, 2000-2006	139
Tabel 82.	Kohalike omavalitsuste sotsiaalse kaitse kulutused, 2004-2006	139
Tabel 83.	Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste osakaalu järgi nende kogukuludes, 2004-2006	140
Tabel 84.	Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste alusel ühe elaniku kohta, 2004-2006	140
Tabel 85.	Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste osakaalu järgi sihtrühmade lõikes, 2006	141
Tabel 86.	Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste järgi ühe eaka kohta, 2004-2006	142
Tabel 87.	Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste järgi ühe lapse kohta, 2004-2006	143
Tabel 88.	Kulutused puuetega inimeste sotsiaalsele kaitsele maakonniti, 2005-2006	143
Tabel 89.	Sotsiaalse kaitse kulutused, 2000-2005	144
Tabel 90.	Arvestuses kasutatud makronäitajad, 2000-2006	144

Saateks

Viimastel aastatel osutatakse poliitikakujundamise protsessis üha rohkem tähelepanu teadmispõhisusele, mis aitab ühiskonnas toimuvat laiemalt mõista ning vastu võtta parimaid otsuseid. Statistika ja uuringute rolli selles ei saa alahinnata. Andmetele tuginedes saab juhtida tähelepanu lahendust vajavatele probleemidele või nende ennetamise vajalikkusele, kujundada valdkondlikke poliitikaid ning hinnata poliitikameetmete tulemuslikkust.

Kogumik „Sotsiaalvaldkonna arengud” 2000-2006 on Sotsiaalministeeriumi esimene mahukam sotsiaalvaldkonna muutuseid käsitlev toimetis, mis sisaldab nii põhjalikku analüütilist ülevaadet käsitletud teemadest kui ka detailsemaid statistilisi andmetabeleid kogumiku Lisas.

Sotsiaalvaldkonna arenguid mõjutavad nii üldised demograafilised muutused kui ka muutused elanike tööhõives ja sissetulekutes. See tõttu annavad kogumiku kaks esimest peatükki esmalt ülevaate rahvastikuprotsessidest, sotsiaalsest kaasatusest, elanike sissetulekust ja vaesusest.

Kuigi soolist aspekti käsitletakse kogumikus läbivalt, on soolisele võrdõiguslikkusele pühendatud ka omaette peatükk. Olulisemad teemad, millel siin peatutakse, on naiste esindatus poliitikas ja tööhõives, töö- ja pereelu ühitamine ning meeste ja naiste palgaerinevused.

Järgnevad üheksa peatükki käsitlevad kolme suuremat teemat: sotsiaalkindlustust, sotsiaalhoolekannet ja sotsiaalse kaitse kulutusi.

Sotsiaalkindlustuse peatükk annab ülevaate pensionide, riiklike peretoetuste ja hüvitiste, puuetega inimeste sotsiaaltoetuste saajatest, toetuste, hüvitiste suurusest ning selleks kulunud rahalistest vahenditest.

Sotsiaalhoolekande peatükk keskendub erinevate teenuste kasutajate analüüsile ning on üles ehitatud sihtgrupipõhiselt: lapsed, eakad ja puuetega inimesed ning psüühiliste erivajadustega inimesed. Omaette grupina käsitletakse eriolukorda sattunuid, see tähendab inimesi, kes on kasutanud varjupaigateenust või kodutute öömaja teenust. Hoolekande osa lõpus leiab käsitlemist toimetulekutoetus.

Sotsiaalse kaitse peatükki on kokku võetud kulutused olulisemate sotsiaalteenustele, eristades seejuures riigi, kohaliku omavalitsuse ja teenusekasutaja enda või tema ülalpidamiskohustuste poolset osalust. Eraldi on välja toodud kulutused riigieelarvest sotsiaalkindlustusele ja hoolekandele ning kohalike omavalitsuste poolt tehtavad kulutused sotsiaalsele kaitsele. Peatüki lõpus on esitatud andmed sotsiaalsele kaitsele tehtavatest kulutusest, mis on arvutanud Statistikaamet Euroopa integreeritud sotsiaalse kaitse statistika süsteemi (ESSPROS) metoodika alusel.

Valdav osa kogumikus esitatud statistilistest andmetest on saadud Sotsiaalministeeriumi hoolekandestatistika aruannetest ja Sotsiaalkindlustusameti erinevatest andmebaasidest. Väljastpoolt ministeeriumi saadud andmed pärinevad suuremas osas Statistikaameti erinevatest uuringutest ning Rahandusministeeriumi avalikest andmeallikatest. Mõningate teemade puhul on toodud võrdluseks ka Euroopa Liidu liikmesriikide vastavad näitajad, kus andmeallikaks on Eurostati andmebaasid.

Autorite kollektiiv loodab, et käesolev kogumik kujuneb kasulikuks informatsiooniallikaks nii neile, kes puutuvad oma igapäevatoos kokku sotsiaalvaldkonna juhtimise ja arendamisega kui ka teistele asjast huvitatud lugejatele.

Autorite nimel Ülla Mäe,
toimetaja

1. Eesti rahvastik ja pered

Mirjam Allik

Eesti rahvastikku iseloomustavad kaks väga olulist suundumust, mis mõjutavad Eesti ühiskonda juba praegu ning muutuvad eriti tuntavaks mõne aasta pärast. Esiteks jätkub 1990. aastatel alanud rahvaarvu kahanemine ning, teiseks, Eesti rahvastik vananeb. Kuigi sündide arv on viimastel aastatel kasvanud, jääb summaarne sündimuskordaja veel märgatavalt alla taaste piiri. Oluline roll on siin sündimuskäitumise muutumisel: jätkub nii esimeste kui järgmiste sündide edasilükkamine.

Muutumas on ka elanike koosellumuskäitumine: viimasel paaril aastal on abielude arv kasvanud, kuid abiellutakse järjest hilisemas eas. Jätkuvalt väheneb abielusündimuse osatähtsus ning aastast 2005 on sündinud ka enamik teisenä sündinud lastest abielus mitteolevatele vanematele.

1.1. Üldised demograafilised näitajad

Aastatel 2000–2007 on Eesti elanike arv kahanenud 30 000 inimese võrra. Samas ajavahemikus on 65-aastaste ja vanemate inimeste osakaal suurenenud 15%-lt kuni 17%-ni ehk kahe protsendipunkti võrra (tabel 1.1 ja täpsem vanusejaotus Lisa tabelis 1). Selle tulemusena on ka suurenenud vanadussõltuvusmäär: kui aastal 2000 oli pensioniealiste osakaal tööealiste hulgas 22,4%, siis 2006. aasta alguseks oli vanadussõltuvusmäär suurenenud pea 25 protsendini (tabel 1.2).

Euroopa kontekstis on Eesti ühe suurema vanadussõltuvusmääraga riik. Kõige suurem oli 2006. aastal vanadussõltuvusmäär Itaalias (29,8%) ja Euroopa Liidu uute liikmesriikide¹ seas Eestis (24,5%). Väikseim oli see määr Iirimaa (16,2%) ning uute liikmete hulgas Slovakkias (16,3%).

Tabel 1.1. **Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis, 2000–2007**
(aasta alguses)

Sugu ja vanuserühm	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kokku	1 372 071	1 366 959	1 361 242	1 356 045	1 351 069	1 347 510	1 344 684	1 342 409
Mehed	46,1	46,1	46,1	46,1	46,1	46,1	46,1	46,1
Naised	53,9	53,9	53,9	53,9	53,9	53,9	53,9	53,9
0–14	250 503	242 408	233 829	224 761	215 718	208 110	202 429	199 744
Osakaal, %	18,3	17,7	17,2	16,6	16,0	15,4	15,1	14,9
Mehed	51,3	51,4	51,4	51,4	51,4	51,3	51,4	51,4
Naised	48,7	48,6	48,6	48,6	48,6	48,7	48,6	48,6
15–17	63 499	63 912	63 445	63 854	64 815	65 270	63 247	58 771
Osakaal, %	4,6	4,7	4,7	4,7	4,8	4,8	4,7	4,4
Mehed	50,8	50,8	50,9	51,2	51,2	51,3	51,3	51,4
Naised	49,2	49,2	49,1	48,8	48,8	48,7	48,7	48,6
18–64	852 439	852 581	852 828	851 980	851 501	851 401	853 686	854 525
Osakaal, %	62,1	62,4	62,7	62,8	63,0	63,2	63,5	63,7
Mehed	47,5	47,5	47,5	47,6	47,7	47,7	47,8	47,9
Naised	52,5	52,5	52,5	52,4	52,3	52,3	52,2	52,1
65+	205 189	207 617	210 699	215 009	218 658	222 405	225 066	229 158
Osakaal, %	15,0	15,2	15,5	15,9	16,2	16,5	16,7	17,1
Mehed	32,6	32,8	32,9	33,0	33,1	33,1	33,2	33,2
Naised	67,4	67,2	67,1	67,0	66,9	66,9	66,8	66,8

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

¹ Euroopa Liidu uute liikmesriikide all mõistetakse selles peatükis neid liikmeid, kes ühinesid aastal 2004 või hiljem.

Tabel 1.2. Peamised demograafilised näitajad, 2000—2006

Näitaja	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elussündinute arv	13 067	12 632	13 001	13 036	13 992	14 350	14 877
Abielusündimuse osatähtsus	45,6	43,8	43,7	42,2	42,0	41,5	41,8
Elussündinuid 1000 15—49-aastase naise kohta	38,1	36,9	38,0	38,0	40,8	41,9	43,7
Sündimuse üldkordaja (1000 elaniku kohta)	9,5	9,3	9,6	9,6	10,4	10,7	11,1
Summaarne sündimuskordaja ¹	1,39	1,34	1,37	1,37	1,47	1,5	1,55
Surnute arv	18 403	18 516	18 355	18 152	17 685	17 316	17 316
Suremuse üldkordaja (1000 elaniku kohta)	13,4	13,6	13,5	13,4	13,1	12,9	12,9
Imikusuremuse kordaja ²	8,4	8,8	5,7	7,0	6,4	5,4	4,4
0—64-aastaste suremuskordaja (1000 elaniku kohta)	5,2	5,4	5,2	5,0	4,8	4,5	4,5
Mehed	7,6	8,0	7,8	7,3	7,2	6,7	6,7
Naised	3,0	3,0	2,8	2,8	2,5	2,5	2,5
65-aastaste ja vanemate suremus-kordaja (1000 elaniku kohta)	58,7	57,8	57,8	57,6	55,4	54,4	54,3
Mehed	71	71,5	70,8	71,9	69,3	69,1	69,5
Naised	52,8	51,2	51,4	50,5	48,5	47,2	46,7
Loomulik iive	-5 336	-5 884	-5 354	-5 116	-3 693	-2 966	-2 439
Loomuliku iibe kordaja (1000 elaniku kohta)	-3,9	-4,3	-3,9	-3,8	-2,7	-2,2	-1,8
Oodatav eluiga sünnimomendil	70,6	70,4	71,0	71,6	72,0	72,8	...
Mehed	65,1	64,6	65,1	66,0	66,3	67,3	...
Naised	76,0	76,2	77,0	76,9	77,8	78,1	...
Ülalpeetavate määr ³ , aasta alguses	49,8	49,1	48,5	48,0	47,4	47,0	46,6
Tööturusurve indeks ⁴ , aasta alguses	1,2	1,18	1,14	1,09	1,03	0,96	0,91
Vanadussõltuvusmäär ⁵ , aasta alguses	22,4	22,7	23,0	23,5	23,9	24,3	24,5

Allikas: Statistikaamet

Ka pensionieale lähenevate inimeste osakaal kogu rahvastiku seas on suurenenud ja seega jätkub rahvastiku vananemine järgnevatel aastatel. See suundumus hakkab endisest rohkem mõjutama ka Eesti tööturгу. Kui aastal 2000 oli tööturusurve indeks veel üle ühe ehk tööturule sisenes rohkem inimesi, kui sealst väljus, siis alates 2005. aastast on see indeks alla ühe ehk tööturule siseneb vähem inimesi, kui sealst lahkuв (tabel 1.2).

Samas on rahvaarvu kahanemine siiski aeglustunud. Kui aastal 2000 oli loomulik iive -5336 ehk suri üle 5000 inimese rohkem, kui sündis, siis 2006. aastal oli iive juba -2439 (tabel 1.2). Siiski on Eesti loomuliku iibe kordaja üks väiksemaid Euroopas. Uute liikmesriikide seas on Eesti iibe kordaja poolest keskpäigas.

Iibe kasv on Eestis tingitud võrdselt nii sündimuse suurenemisest kui ka suremuse vähenemisest. Suremus on kahanenud, kuna nii meeste kui naiste keskmine oodatav eluiga on kõigis vanuserühmades viimaste aastate jooksul tõusnud (tabel 1.2). Endiselt on surmajuhtumitest üle poole tingitud

vereringeelundite haigustest (Lisa tabel 2). Surmade põhjused on sooti natuke erinevad: 2006. aastal olid naistel surmade põhjusteks 60% vereringeelundite haigused (meestel 46%), 18% kasvaja (meestel 22%) ja 4,5% mürgitused, traumad õnnetusjuhtumid (meestel 14%).

Õnnetusjuhtumite, mürgituste ja traumade tõttu suuremine on viimastel aastatel kahanenud, seda eriti enesetappude ja alkoholimürgituste arvelt (Lisa tabel 3). Surmade arv sõidukiõnnetuste tõttu vähenes aastatel 2000—2003, kuid kasvas 2006. aastaks uuesti 2000. aasta tasemeni. Mehi sureb sõidukiõnnetustes pea neli korda rohkem kui naisi. Märkimisväärne on meeste suurem suremus tööealise elanikkonna hulgas: 15—64-aastaste meeste suremuskordaja on kolm korda suurem kui sama vanuserühma naistel.

Sündide arv on viimasel kuuel aastal suurenenud umbes 1800 võrra ja oli 2006. aastaks pea 15 000 (tabel 1.2). Endiselt jääb aga sündide arv märgatavalt alla 1980-ndate lõpu ja 1990-ndate alguse tasemele, mil aastast sündis ligikaudu 25 000 last. Summaarne sündimuskordaja on samuti viimase kuue aasta jooksul suurenenud 1,4-lt pea 1,6-ni. Siin-

juures on aga oluline märkida, et summaarse sündimuskordaja suurenemine on lisaks sündide kasvule tingitud ka sünnituseas olevate naiste arvu kahanemisest. Vanuses 15–44 olevate naiste arv on aastatel 2000–2007 kahane- nud umbes 4100 võrra.

Euroopa riikide järjestuses on Eesti summaarse sündimuskordaja poolest keskmisest eespool. Aastal 2006 oli summaarne sündimuskordaja suurim Prantsusmaal (2,0) ja Iirimaa (1,93) ning väiksem Poolas ja Slovakkias (1,24). Uute Euroopa Liidu liikmesriikide seas on summaarne sündimuskordaja suurim Eestis. Kõigis Euroopa riikides on summaarne sündimuskordaja väiksem rahvastiku taasteks vajalikust tasemest (keskmiselt 2,1 last naise eluea jooksul).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et tulenevalt rahvastiku vanane- misest ja sündimuse aeglasest suurenemisest ei ole oodata, et Eesti rahvaarv järgmistel aastatel kasvama hakkaks.

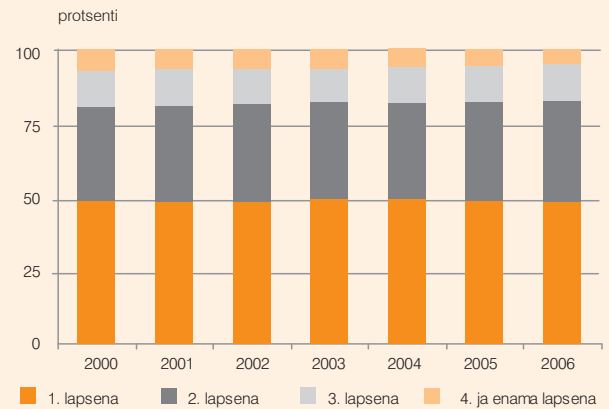
1.2. Sünnituskäitumine

2005.–2006. aasta jooksul on märgata teisena sündinud laste osakaalu suurenemist. Kui aastatel 2000–2004 oli teisena sündinud lapsi 32% ringis, siis 2006. aastal juba üle 34%. Teisena sündinud laste osakaalu suurenemine tuleneb eelkõige neljandana või enamana sündinud laste osatähtsuse arvelt. Nimelt on vähenenud just neljandate ja enamate laste sün- nid. Esimese lapsena sünnivad endiselt pea pooled lastest ning kolmandana umbes 12% (joonis 1.1 ja Lisa tabel 5).

Alates 1990. aastatest on sünnitaja keskmine vanus pidevalt tõusnud ja aastal 2006 oli see juba üle 28 eluaasta (tabel 1.3). Sealjuures on ka tõusnud esmassünnitaja keskmine vanus, mis on nüüdseks üle 25 aasta. Seega lükkavad naised järjest rohkem sünnitusi edasi. Vaatamata sellele on aga Eesti üks madalaima keskmise sünnitaja vanusega riike Euroopas. Mitmes Lääne-Euroopa riigis on naiste vanus sünnitamisel umbes 30 või rohkem ja esmassünnitusel väga sageli 27–30 eluaastat. Euroopa Liidu uute liikmesriikide järjestuses on Eesti sünnitaja mõlema vanuse poolest umbes keskpäras. Uutest liikmesriikidest oli 2005. aastal keskmise sünnitaja ja esmassünnitaja kõrgeima vanusega riik Sloveenia (vasta- valt 29,4 ja 27,8) ning madalaimaga Bulgaaria (vastavalt 26 ja 24,5 aastat).

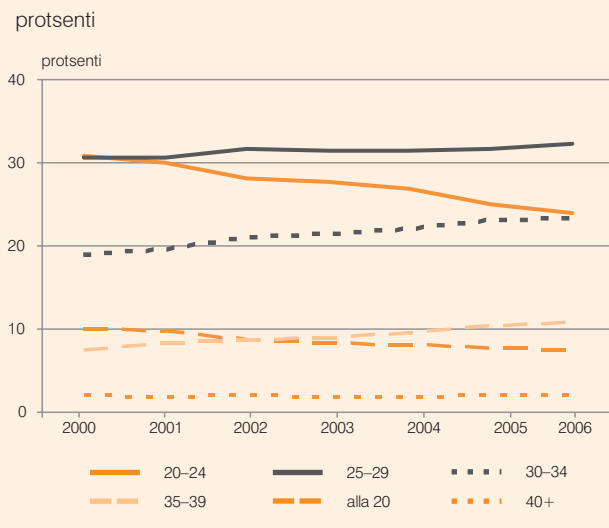
Kõige rohkem lapsi, ligikaudu 32%, sünnib naistele, kes on vanuses 25–29 aastat (joonis 1.2 ja Lisa tabel 5). Veel 1990-ndate keskel sündis enamik lapsi 20–24-aastastele naistele, kuid antud vanuserühma osatähtsus on kiirelt kahanenud. Aastal 2006 oli 20–24-aastaste sünnitajate osakaal peaaegu võrdne 30–34-aastaste sünnitajatega. Kõige rohkem on sündimus kasvanud 30–34-aastaste naiste hulgas. Kuue aastaga on sündide osakaal selles vanuserühmas kasvanud üle nelja protsendipunkti. Palju on ka suurenenud 35–39-

Joonis 1.1 Sündide osakaal sünnijärjekorra järgi, 2000–2006

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Joonis 1.2. Sündide osakaal ema vanuse järgi, 2000–2006

Allikas: Statistikaamet

aastaste sünnitajate osakaal, mis on viimastel aastatel olnud suurem alla 20-aastaste sünnitajate osakaalust.

Märkimisväärselt on kahanenud abortide arv. Kui veel 2000. aastal sooritati 100 sünni kohta pea samapalju legaalselt indutseeritud aborte (umbes 98), siis aastaks 2006 oli see arv vähenenud 63 abordini (Lisa tabel 6). Vanuserühmiti pole abortide tegemine väga palju muutunud.

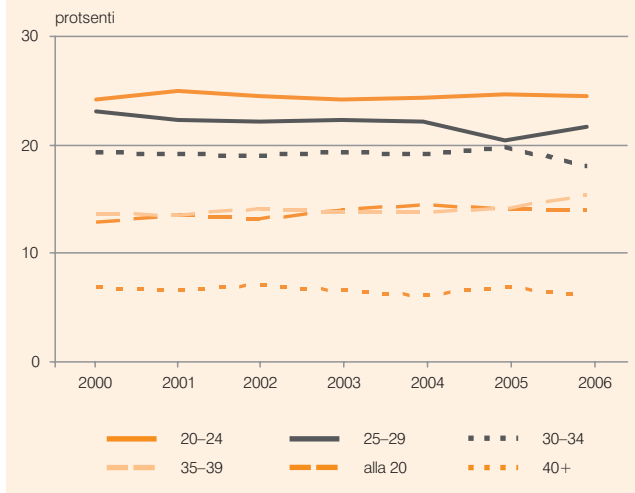
Kõige rohkem aborte ehk ühe viiendiku kõigist abortidest teevad 20–24-aastased naised. Järgnevad 25–29- ja 30–34-aastased. Mõlema viimase vanuserühma abortide osakaal on aga võrreldes 2000. aastaga veidi kahanenud. Alla 20-aastaste naiste abortide osakaal on natuke kasvanud.

Tabel 1.3. Sünnitaja keskmine vanus, 2000–2006 (aastat)

Näitaja	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sünnitaja keskmine vanus	27,0	27,2	27,5	27,5	27,9	28,2	28,4
Esmassünnitaja keskmine vanus	24,0	24,2	24,6	24,8	25,0	25,2	25,4

Allikas: Statistikaamet

Joonis 1.3. Legaalselt indutseeritud abortide osakaal naise vanuse järgi, 2000–2006

Allikas: Statistikaamet

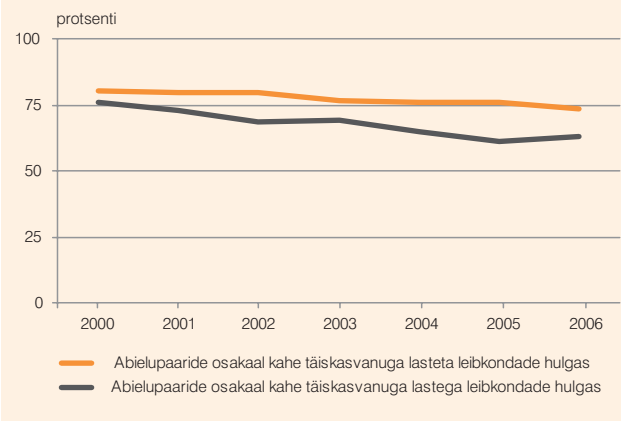
Eestis sooritasid aastal 2006 alla 20-aastased naised 14% abortidest (joonis 1.3 ja Lisa tabel 6). Euroopa kontekstis on see osakaal suur, uute liikmesriikide hulgas suurim. Aastal 2006 oli alla 20-aastaste naiste abortide osakaal väikseim Poolas (4%) ning alla 10% oli see veel Bulgaarias, Tšehhis, Slovakkias, Leedus ja Sloveenias.

1.3. Leibkonnad

Statistikaameti leibkonnauuringust selgub, et üldiselt on leibkondade arv ja keskmine suurus olnud aastatel 2000–2006 suhteliselt muutumatu. Suurenenud on aga kahe täiskasvanuga lasteta leibkondade arv ja samal ajal vähenenud lastega leibkondade arv. Kõige rohkem on kahanenud just kahe lapsega leibkondade arv. Eriti märgatav on lastega leibkondade arvu kahanemine alates aastast 2003. Võib oletada, et see suundumus on tingitud 1980-ndate lõpu ja 1990-ndate alguse beebibuumi ajal sündinute 15-aastaseks saamisest, ehk leibkonnauuringu seisukohalt ei ole tegu enam lastega. Oluliselt on kahanenud ka üksikvanematega leibkondade arv (Lisa tabel 4).

Tasub veel märkimist, et aastatel 2000–2006 on pidevalt vähenenud abielupaaride osakaal kõigi kahe täiskasvanuga leibkondade hulgas. Leibkonnauuringute hinnangul moodustas 2000. aastal abielupaaride osakaal koos elavate lasteta täiskasvanute hulgas umbes 80% ja lastega täiskasvanute hulgas 76%. Aastaks 2006 oli abielus ja lasteta täiskasvanute protsent langenud alla 75 ning abielus ja lastega täiskasvanute osakaal kahanenud 63 protsendini (joonis 1.4 ja Lisa tabel 4).

Joonis 1.4. Abielupaaride osakaal kõigi kahe täiskasvanuga leibkondade hulgas, 2000–2006

Allikas: Statistikaameti leibkonna eelarve uuring (hinnanguline arv, arvestatud rahvaloenduse ja sündimusstatistika andmete baasil)

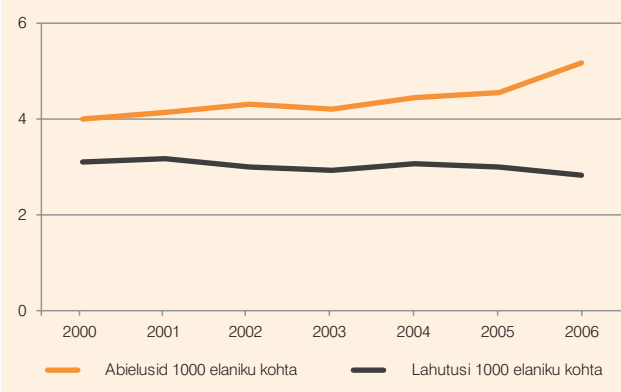
1.4. Koosellumus

Abielude arv on aastatega kasvanud, sealjuures eriti 2005.—2006. aasta jooksul. Aastal 2006 registreeriti ligi 7000 abielu, millest natuke alla kolmandiku olid kordusabielud (Lisa tabel 7). Lahutuste arv on samas püsinud üsna muutumatu, kuigi natukene kahanenud. Kokku lahutati 2006. aastal ligi 3800 abielu, neist umbes 80% olid esmaabielude lahutused (Lisa tabel 9).

Võrreldes teiste Euroopa riikidega on Eestis 1000 elaniku kohta suhteliselt vähe abielusid, kuid väga palju lahutusi (joonis 1.5). Suurim abielude arv oli aastal 2005 Küprosel (7,8), Taanis (6,7) ja Rumeenias (6,6) ja väikseim Itaalias (4,3), Belgias (4,1) ja Sloveenias (2,9). Enim lahutusi oli 2005. aastal Leedus (3,3), Tšehhis (3,1) ja Eestis (3,0) ning kõige vähem Kreekas (1,2), Iirimaa (0,8) ja Itaalias (0,8).

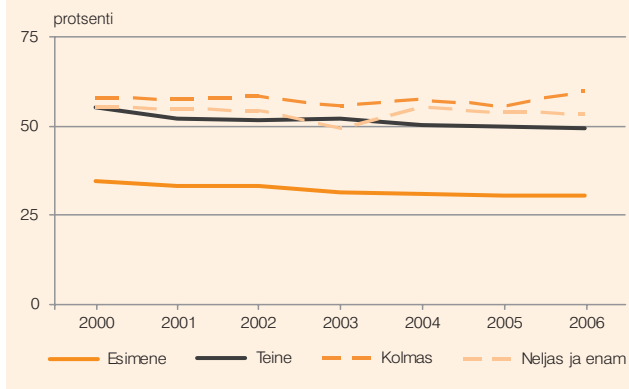
Märgatavalt on tõusnud ka keskmine abiellumise vanus. Nii meeste kui naiste abiellumise vanus on kuue aastaga tõusnud 1,5 aasta võrra. Keskmiselt oli 2006. aastal mees abieludes 29 ja naine 26,5 aastat vana (Lisa tabel 8).

Joonis 1.5. Abielud ja lahutused 1000 elaniku kohta, 2000–2006

Allikas: Statistikaamet

Joonis 1.6. Abielusündimuse osakaal sünnijärjekorra järgi, 2000–2006

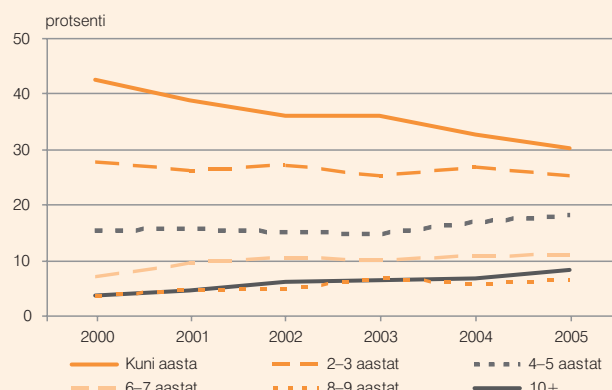
Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Kuigi abielude arv kasvab, siis järjest enam lapsi sünnib just omavahel mitte abielus vanematele. 2006. aastal oli abielusündimus umbes 42%, mida on pea nelja protsendipunkti võrra vähem kui aastal 2000 (tabel 1.2). Euroopa riikidest on abielusündimus Eestist väiksem vaid Islandil (34,3%). Alla 50% oli abielusündimus aastal 2005 veel Rootsis (44,6%) ja Norras (48,3%). Ülejäänud Euroopa riikides sündis enamik lapsi abielus vanemaile, suurim abielusündimus oli Kreekas (95%) ja Küprosel (95,6%).

Enamasti sünnivad väljaspool abielu just esimesed lapsed: vaid 30% kõigist esmasündinudest on abielus vanematel (joonis 1.6 ja Lisa tabel 5). Abielusündimus on suurem teise ja enama lapsena sündinute hulgas. Siinjuures on aga märgata suundumust abielusündimuse vähenemisele teise sündinud laste hulgas. Aastal 2000 sündis 55% teistest lastest abielus vanematele, kuid praeguseks on neid juba veidi alla 50%.

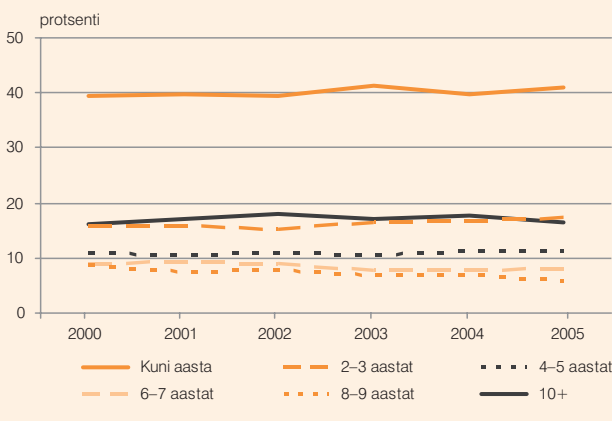
Perioodil 2000–2005 on muutunud märgatavalt kooselu kestus enne laste sündi. 2000. aastal sündis registreerimata kooselus vanemate lastest üle 40% esimese kooseluaasta jooksul. Viis aastat hiljem oli see osakaal kahanenud 30 protsendini. Pea sama suur on ka sündinute osakaal 2–3 aastat koos elanud vanemate seas. Kõige rohkem on suurenenud nende laste osakaal, kes sünnivad 6–7, 8–9, või 10 ja enam aastat registreerimata koos elanud vanematele (joonis 1.7 ja Lisa tabel 10). Selline suundumus on ilmselt tingitud sünnitamise edasilükkamisest ehk sünnitaja keskmise vanuse tõusust.

Joonis 1.7. Registreerimata kooselu kestus enne lapse sündi, 2000–2005

Allikas: Eesti Statistikaamet, autori arvutused

Joonis 1.8. Abielu kestus enne lapse sündi, 2000–2005

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Juba abielus paaride juures ei ole näha nii märkimisväärset sünnituskäitumise muutumist. Läbi aastate on abielusündidest 40% toimunud esimese abielu aasta jooksul. Märgatavalt väiksem on sündide osakaal järgnevate abieluaastate jooksul (joonis 1.8 ja Lisa tabel 11). Kuna abielluja keskmine vanus on tõusnud, siis pole üllatav, et abielusündimuse juures ei ole näha selliseid muutuseid nagu registreerimata kooselu kestuse puhul. Tõenäoliselt on pikenenud kooselu enne abielu.

2. Sotsiaalne kaasatus, elatustase ja suhteline vaesus

Eha Lannes
Mari Kreitzberg

2.1. Sotsiaalne kaasatus

Sotsiaalne kaasatus tähendab inimeste võimalust osaleda täisväärtuslikult ühiskondlikus elus. Teisisõnu, omada ligipääse ressursidele ja teenustele — olgu nendeks siis näiteks võimalus tööd teha, saada sotsiaalkindlustushüvitisi ning vajadusel sotsiaal- ja tervishoiuteenuseid, omandada haridust, osaleda kultuurielus, veeta vaba aega, kasutada infotehnoloogia võimalusi. Seega on sotsiaalne kaasatus mitmetahuline protsess, kus lisaks sissetulekutele, mida käsitletakse peamiselt vaesuse kontekstis, on oluline osa ka sotsiaalsetel võrgustikel.

Paralleelselt sotsiaalse kaasatuse mõistega on kasutusel sotsiaalse tõrjutuse mõiste. Sotsiaalne tõrjutus, vastandina sotsiaalsele kaasatusele, on protsess, mis tõrjub osa inimesi ühiskonna äärealadele nii, et neil ei ole võimalik ühiskonnas täisväärtuslikult osaleda. Tõrjutuse põhjused võivad olla näiteks vaesus, vähene haridus, halb tervis või muud tegurid.

Sotsiaalse kaasatuse suurendamist toetavaid tegevusi viiakse Euroopa Liidus ellu avatud koordineerimissüsteemi kasutades — see tähendab, et liikmesriikidele on seatud ühised eesmärgid, kuid viisid eesmärkide saavutamiseks valib iga liikmesriik ise. Liikmesriikide edusammude hindamiseks ning võrdlemiseks on välja töötatud ühtne sotsiaalse kaasatuse hindamise indikaatorite süsteem (nn Laekeni indikaatorid)², mis sisaldab näitajaid eri valdkondadest: üldine sotsiaalmajanduslik olukord, tööturg, hariduselu, tervishoid, sotsiaalkindlustus, -hoolekanne jne.

Eesti sotsiaalse kaitse ja kaasatuse strateegia³ lähtub põhimõttest, et majandusliku ja sotsiaalse toimetuleku eeldusteks on konkurentsivõimeline haridus, korralik töö ja hea tervis. Sotsiaalsete riskide (haigus, vanadus, töövõimetus, töötus jms) ilmnemisel peab inimväärse toimetuleku tagama sotsiaalse kaitse süsteem. Need on Eesti sotsiaalse kaitse ja kaasatuse suurendamise võtmevaldkonnad.

Käesolev peatükk keskendub peamiselt kaasatuse sissetulekutega seotud aspektidele ehk vaesusele. Sissejuhatuseks antakse ülevaade sotsiaalse kaasatuse sotsiaalmajanduslike näitajate arengutest. Tervisega seotud olulisemad indikaatorid on esitatud käesoleva kogumiku Eesti rahvastikku ja peresid kirjeldavas peatükis, hariduselu (koolist väljalangevus) on käsitletud soolist võrdõiguslikkust analüüsivas peatükis, sotsiaalkindlustuse ja -hoolekandemeetmete analüüs on toodud käesoleva kogumiku vastavates peatükkides.

Sotsiaalmajanduslik olukord

Eesti majandusareng on viimasel kümnel aastal olnud soodne. Eesti sisemajanduse koguprodukt kasvas aastatel 2000—2005 keskmiselt üle 8% aastas. Viimaste aastate kõige kiirem majanduskasv oli 2006. aastal, mil sisemajanduse koguprodukt kasvas 11,1%. Kiire kasv tulenes peamiselt suurest sisemajanduse nõudlusest, sealhulgas näiteks eratarbimiskulutuste ja ettevõtete investeeringute suurenemisest. Samuti on Statistikaameti hinnangul Eesti majanduskasvu kiirendanud pärast Euroopa Liiduga liitumist suurenenud välisinvesteeringud ja Euroopa Liidu struktuurifondidest saadav abiraha.

Inflatsioon on 2006. aastal võrreldes 2003. aastaga kiirenenud. Kui 2003. aastal kallinesid tarbijahinnad rekordiliselt vähe — 1,4%, siis 2006. aasta inflatsioonimäär oli rohkem kui kolm korda suurem, ulatudes 4,4%-ni. Statistikaameti andmetel on inflatsiooni kiirenemise põhjusteks suurenenud tarbija-, ekspordi-, impordi-, ehitus- ja tööstustoodangu hinnaindeksid, aga ka tootlikkuse kasvuga võrreldes kiirem palgatõus.

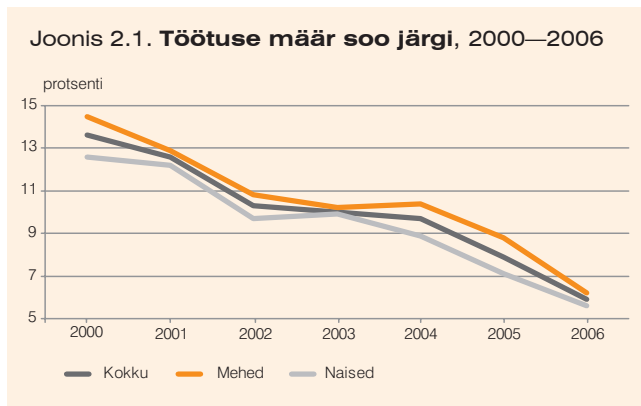
Kuigi Eesti majandusareng on olnud soodne, on ilmnunud mõned riskid, millega tuleb tegeleda. Üks nendest on asjaolu, et mitte kõik inimesed ei ole saanud soodsast majanduskasvust osa — jätkuvalt on vaesuse ja tõrjutuse riskirühmades lastega pered (s.h eriti üksikvanemaga pered), noored, puudega inimesed, vanemaealised ja töötud.

² Sotsiaalse kaasatuse indikaatorite nimekiri ja kirjeldused on kättesaadavad aadressil http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/indicators_en.htm

³ Eesti sotsiaalse kaitse ja kaasatuse riiklik aruanne 2006—2008 on kättesaadav aadressil <http://www2.sm.ee/kaasatus/failid%2FSotsiaalse%20kaitse%20ja%20kaasatuse%20riiklik%20aruanne%202006-2008.pdf>

Töötamine on üks olulisemaid sotsiaalselt tõrjutust vältida aitavaid tegureid. Eesti tööturg on väljunud faasist, kus peamine hõive kasvu takistav tegur oli töökohtade vähesus. Alates 2001. aastast on tööhõive püsivalt kasvanud ja töötus püsivalt vähenenud. Tööealise elanikkonna (15–74-aastaste) tööjõus osalemise määr, mis kuni 2005. aastani püsis 62–63% piires, suurenes 2006. aastal 65,5%-ni. Kui aastatel 2001–2005 suurenes hõivatute arv keskmiselt 1–2% aastas, siis 2006. aastal suurenes hõivatute arv 6,4%. Viimastel aastatel on suurenenud nii meeste kui naiste tööhõive määrad, ulatudes 2006. aastal vastavalt 57,8% ja 65,9%-ni. 2006. aastal oli tööealisest elanikkonnast tööga hõivatud 646,3 tuhat inimest, seejuures töötavaid naisi ja mehi oli praktiliselt sama palju: 323,3 tuhat naist ja 322,9 tuhat meest. Eestile on iseloomulik vanemaelaste (55–64-aastaste) tööhõive suur määr — 55,9% 2006. aastal.

Töötuse määr on viimaste aastate jooksul langenud kõrgeimalt tasemelt (13,6%-lt 2000. aastal) madalaimale tasemele (5,9%-le 2006. aastal). Vähenenud on ka pikaajalise töötuse määr — 2006. aastal oli see 2,8%. Eestile on iseloomulik, et meeste töötuse määr on suurem kui naistel. Euroopa Liidu liikmesriikidest on sarnane olukord veel Rumeenias, Lätis, Leedus, Iirimaa, aga ka Saksamaal ja Suurbritannias. Kui 2004. ja 2005. aastal oli meeste ja naiste töötuse määra vahe 1,5–1,7 protsendipunkti, siis 2006. aastaks oli vahe kahanenud 0,6 protsendipunkti. Seejuures olid nii meeste kui naiste töötuse määrad vähenenud, ulatudes 2006. aastal vastavalt 6,2%-ni ja 5,6%-ni. Eesti noorte (15–24-aastaste) töötuse tase on viimaste aastate jooksul märgatavalt langenud, kuid olnud siiski ligikaudu kaks korda kõrgem kui üldine

Allikas: Statistikaamet

töötuse tase, näiteks ulatudes 2006. aastal 9%-ni. Töötuse määra muutust aastatel 2000–2006 kirjeldab joonis 2.1.

Elanike sissetulekud on suurenenud kulutustest kiiremini⁴, võimaldades seega paremat ligipääsu kaupadele ja teenustele. Leibkonnaliikme keskmine sissetulek oli 2006. aastal 4343 krooni kuus, mis oli veerandi võrra suurem kui 2005. aastal. Koos sissetulekute üldise suurenemisega on vähenenud ka elanikkonna sissetulekute ebavõrdsuse näitajad — Gini koefitsient⁵ — ning viiendiku rikkamate ja vaesemate leibkondade sissetulekute erinevus ehk kvintiilide suhte kordaja⁶. Näiteks, kõige rikkamate ja kõige vaesemate leibkondade sissetulekute erinevus oli 2003. aastal 7,2-kordne, 2005. aastal aga 5,5-kordne. Sissetulekute ebavõrdsest jaotusest annab ülevaate tabel 2.1.

Järgnevalt keskendutakse Eesti elanike elatustaseme ja absoluutse vaesuse näitajate analüüsile.

Tabel 2.1. Sissetulekute ebavõrdse jaotuse näitajad¹, 2000–2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Gini koefitsient, %	0,362	0,353	0,352	0,374	0,341	0,331
Kvintiilide suhte kordaja	6,3	6,1	6,1	7,2	5,9	5,5

¹ Alates 2003. aastast kasutatakse suhtelise vaesuse indikaatorite arvestamisel leibkonna eelarve uuringu andmete asemel Eesti sotsiaaluuringu andmeid. See tõttu tuleb andmete tõlgendamisel arvestada, et 2003. aasta suuremad muutused võrreldes 2002. aastaga on tingitud meetodilike muutustest, mitte olulistest muutustest ühiskondlikes protsessides.

Allikas: Statistikaamet

2.2. Elatustase

Kuigi elatustaset defineeritakse ennekõike kui sisemajanduse koguprodukti (SKP) elaniku kohta, on tavakasutuses elatustaseme enamlevinud sünonüümiks pigem elujärg ja selle üksiktahud. Küsides, milline on inimeste elatustase Eestis, saame vastuse elamistingimuste, püsikaupade olemasolu või puudumise, palga või sissetulekute ning kulutuste suuruse või muu näitaja kohta. Käesolevas ülevaates

käsitleme elatustaset leibkonnaliikme netosissetuleku ja kulutuste, palgasaaja brutopalga, pensionäri vanaduspensioni nominaal- ja reaalmuutuste ning absoluutse vaesuse näitajate muutuse kaudu.

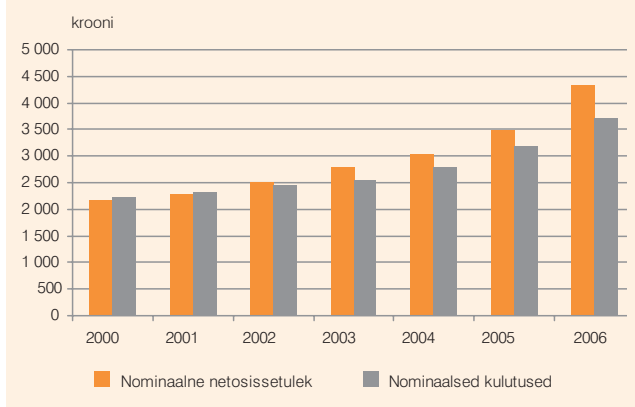
Leibkonna eelarve uuringu andmetel oli 2006. aastal leibkonnaliikme keskmine netosissetulek 4343 krooni ja leibkonnaliikme keskmised kulutused 3712 krooni kuus (joonis 2.2.).

⁴ Eesti Statistikaamet kogub andmeid alates 1996. aastast.

⁵ Gini koefitsiendiga iseloomustatakse sissetulekute ebavõrdsuse taset ühiskonnas. Gini koefitsiendi väärtused jäävad vahemikku 0–1. Seejuures, mida lähemal on väärtus 1-le, seda suurem on ebavõrdsus. Väga ebahütlaseks peetakse tulude jaotust, kui Gini koefitsiendi arv väärtus jääb vahemikku 0,5–0,7. Tulude jaotust loetakse suhteliselt hütlaseks kui Gini koefitsiendi väärtus jääb vahemikku 0,2–0,35. Sageli kasutatakse ka Gini indeksi mõistet. Gini indeks väljendab sama, mis Gini koefitsient, ning see saadakse Gini koefitsiendi korrutamisel 100-ga.

⁶ Kvintiilide suhte kordajaga iseloomustatakse sissetulekute ebahütlast jaotust ühiskonnas. Sissetulekute jaotuse ebavõrdsuse toob kõige paremini välja kahe äärmusliku rühma — ülemise kvintiili (ehk 20% kõige suuremate sissetulekutega leibkondade) ja alumise kvintiili (ehk 20% kõige madalamate sissetulekutega leibkondade) kogusissetulekute võrdlemine. Seega, kvintiilide suhte kordaja näitab, mitu korda on ülemise kvintiili summaarne sissetulek alumise kvintiili summaarsest sissetulekust suurem.

Joonis 2.2. Leibkonnaliikme keskmine nominaalsissetulek ja keskmised nominaalkulutused, 2000–2006

Allikas: Statistikaamet

Võrreldes 2000. aastaga kasvas leibkonnaliikme keskmine netosissetulek 2006. aastal ligi kaks (1,99) korda. Kulutuste kasv oli samal ajal mõnevõrra aeglasem — 1,66 korda. Kuid kasvutempo ei olnud aastati ühtlane, ulatudes sissetulekul 5%-lt 2001. aastal 25%-ni 2006. aastal (joonis 2.4). Kulutuste kasvutempo oli mõnevõrra ühtlasem, ulatudes 2003. aasta mõnest protsendist 16%-ni 2006. aastal. Mõlema näitaja tõusutrendi iseloomustab eriti kiire kasvutempo just perioodi kahel viimasel aastal.

Kas suurenenud sissetulek omab ka suuremat ostujõudu ning kas kulutuste kasv on parandanud inimeste elujärge, s.o tõstnud elatustaset?

Tarbijahinnad kasvasid 2000. aasta baasi pealt arvestatult 2006. aastaks ligi veerandi võrra — 24% (vt Lisa tabel 12). Niisiis kasvasid tarbijahinnad vaadeldaval perioodil oluliselt aeglasemalt kui leibkonnaliikme keskmine netosissetulek (2/3 võrra aeglasemalt) ja kulutused (kolmandiku aeglasemalt), millest saame järeldada, et elatustase on Eestis pidevalt tõusnud. Seda väidet kinnitavad ka järgmised näitajad: 2006. aastal omas autot 47% leibkondadest ehk viiendik enam kui 2000. aastal. Veelgi enam avaldab muljet kodust internetiühendust omavate leibkondade osatähtsuse 5,57-kordne, personaalarvutit omavate leibkondade osatähtsuse

3,75-kordne ning mobiiltelefoni omavate leibkondade osatähtsuse 2,31-kordne kasv samal perioodil. Nii omas kodust internetiühendust 2000. aastal vaid 7%, kuid 2006. aastal juba 39% leibkondadest, personaalarvutit vastavalt 12% ja 45% ning vähemalt üht mobiiltelefoni 36% ja 83% leibkondadest. Seega võib järeldada, et Eesti liigub heaolu- ehk tarbimisühiskonna suunas.

Samas ei kehti ülalöeldu kõigi Eesti leibkondade kohta. Leibkonnaliikme keskmine sissetulek ja seega ka tarbimisvõimalused sõltuvad olulisel määral leibkonna tüübist, millest omakorda sõltub ülalpeetavate ja tulutoojate suhtarv leibkonnas kui ka tulutooja(te) sissetuleku tasemed. Leibkonna keskmise netosissetuleku erinevusi liikme kohta erinevates leibkonnatüüpides kajastab Lisa tabel 14.

Positiivseks suundumuseks perioodil 2000–2006 on lastega paari (2 täiskasvanut) sissetulekute erinevuste muutus Eesti üldkeskmisega võrreldes (tabel 2.2). Kui 2000. aastal jäi see pisut alla Eesti keskmist (98% 4343 kroonist), siis 2006. aastal oli lastega paari leibkondades keskmine netosissetulek liikme kohta juba 5% võrra Eesti üldisest keskmisest suurem, ulatudes keskmiselt 4546 kroonini kuus. Kusjuures olulise osa kasvust moodustas just kolme ja enama lapsega paari leibkonnaliikme kohta saadud keskmise netosissetuleku kasv. Just siin vähenes erinevus üldkeskmisest näitajast kõige enam — 15 protsendipunkti. Samas jäi leibkondade, kus lapsi kasvatas üks täiskasvanu kuid samuti ka pensionärist leibkonnapeaga leibkondade netosissetulek leibkonnaliikme kohta endiselt Eesti üldise keskmisega võrreldes väiksemaks (kumbki vaid 72% keskmisest), kusjuures erinevus keskmise suhtes mõnevõrra (vastavalt 4 ja 3 protsendipunkti) isegi kasvas (tabel 2.2). Linna- ja maaleibkondade liikme kohta saadud netosissetuleku erinevused vähenesid pisut, seda ennekõike maal elavate leibkondade liikme kohta saadud sissetulekute erinevuse vähenemise tõttu Eesti üldise keskmisega võrreldes. Kui 2000. aastal moodustas maaleibkonna liikme kohta saadud sissetulek vaid 85% Eesti üldisest vastavast näitajast, siis 2006. aastal oli see näitaja 5 protsendipunkti võrra kõrgem. Maal elav leibkond sai 2006. aastal liikme kohta keskmiselt 3856 krooni ja linnas elav leibkond 4602 krooni kuus.

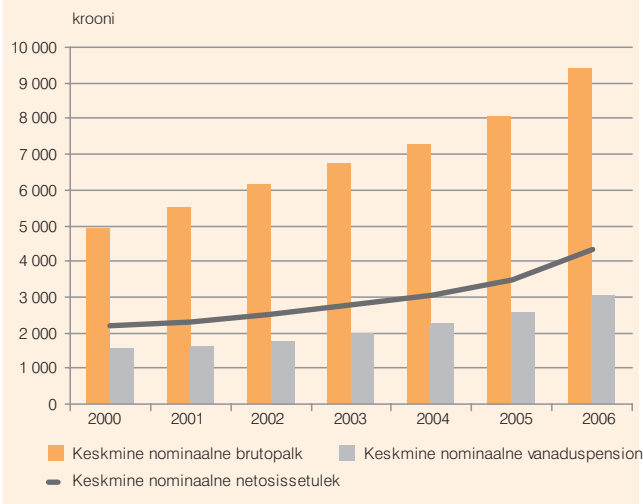
Tabel 2.2. Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek leibkonna tüübiti,¹ 2000–2006 (krooni leibkonnaliikme kohta kuus)

Leibkonna tüüp	Netosissetulek keskmiselt kuus, krooni		Võrreldes kõigi Eesti leibkondade keskmise netosissetulekuga, %	
	2000	2006	2000	2006
Leibkondade keskmine	2 183	4 343	100	100
2 täiskasvanut lastega	2 144	4 546	98	105
1 lapsega	2 510	5 222	115	120
2 lapsega	2 006	4 027	92	93
3 ja enama lapsega	1 556	3 749	71	86
1 täiskasvanu lapsega (lastega)	1 659	3 126	76	72
Pensionärist leibkonnapeaga leibkond	1 640	3 117	75	72
Linnaelanike leibkond	2 326	4 602	107	106
Maaelanike leibkond	1 866	3 856	85	89

¹ Täpsemalt vt Lisa tabel 14

Allikas: Statistikaamet

Joonis 2.3. Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek, palgasaaja keskmine brutopalk ja keskmine vanaduspension, 2000–2006

Allikas: Statistikaamet, Sotsiaalkindlustusamet

Erineva tulutasemega leibkondade keskmine sissetulek muutust ja võrdlust nii leibkonnaliikme keskmine netosissetulekuga kui ka leibkonnaliikme mediaansissetulekuga kajastab Lisa tabel 15.

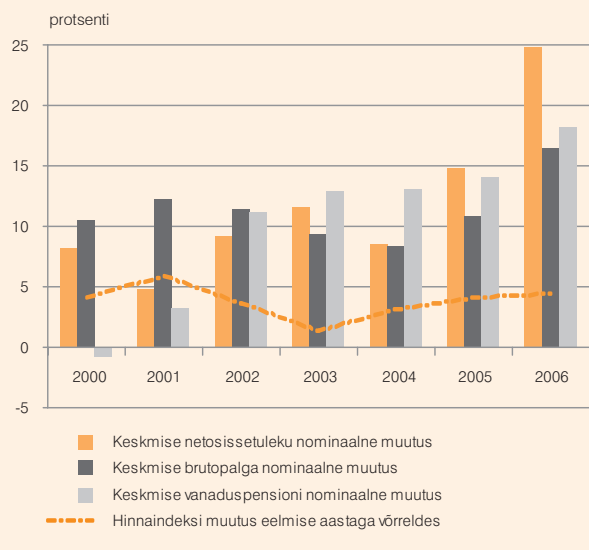
Sissetuleku olulisemad allikad Eestis on palgatöö ning vanaduspension (vastavalt 2/3 ja 1/6 leibkonnaliikme sissetulekust), mis moodustavad ca 85% leibkonnaliikme keskmisest netosissetulekust. Niisiis on brutopalka ja vanaduspensioni tõus netosissetuleku olulisemaid kasvumootoreid (samas ei tohi unustada, et keskmist sissetulekut mõjutab märgatavalt ka vastavast allikast tulu saajate suhtarv leibkonnaliikmete koguarvu). 2006. aastal ulatus keskmine brutopalk täistööaja normtundide kohta arvestatult 9407 kroonini kuus palgasaaja kohta ning keskmine vanaduspension 3027 kroonini kuus (Lisa tabel 13).

Keskmine brutopalka ja keskmine vanaduspensioni muutust aastatel 2000–2006 iseloomustab kahekordistumine (joonis 2.3). Esimene neist kasvas aastatel 2000–2006 1,92 korda ja teine 1,98 korda, olles 2000. aastal vastavalt 4907 krooni ja 1532 krooni kuus. Niisiis, nii brutopalk kui ka vanaduspension kasvasid vaatlusperioodil tervikuna hinda-dega võrreldes märgatavalt kiiremini.

Brutopalk on aastati kasvanud pidevalt. Aastane väiksem nominaalne kasv (8%) jäi 2004. aastasse ning kiireim nominaalne kasv (17%) jäi 2006. aastasse (joonis 2.4). Keskmine vanaduspension on aastati muutunud märgatavalt ebahütlasemalt, ulatudes 13-kroonisest (1%) kahanemisest 2000. aastal 18% kasvuni 2006. aastal eelneva aastaga võrreldes. Alates 2002. aastast iseloomustab keskmist vanaduspensioni iga-aastane vähemalt 11% kasv.

Kuna tarbijahinnad on aasta-aastalt kallinenud, on käsitletud näitajate reaalkasvud mõnevõrra tagasihoidlikumad kui nominaalkasvud. Aastatel 2000–2006 kasvas reaalselt kõige kiiremini leibkonnaliikme keskmine netosissetulek (60%) ja aeglasemalt keskmine brutopalk (54%).

Joonis 2.4. Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek, keskmine brutopalka ja keskmine vanaduspensioni nominaalne muutus ja tarbijahinnaindeksi aastane kasvumäär, 2000–2006

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Võttes aluseks 2000. aasta ostujõu, olid vastavad reaalsed näitajad absoluutarvudes 2006. aastal: leibkonnaliikme keskmine netosissetulek 3494 krooni, keskmine brutopalk 7568 krooni ja keskmine vanaduspension 2436 krooni kuus.

Eesti on suutnud kinni pidada Euroopa Sotsiaalkindlustuskoodeksi miinimumstandardist, mille kohaselt peab 30-aastase pensioniõigusliku staažiga pensionäri keskmine pension moodustama vähemalt 40% tootmises töötava meeslihttöölise keskmisest netopalgast. 2005. aasta oktoobrikuus⁷ moodustas 30-aastase pensioniõigusliku staažiga pensionäri pension tootmises töötava meeslihttöölise keskmisest netopalgast 43%, mis on küll pisut väiksem 2000. aasta vastavast näitajast (siis oli 44%), kuid arvestades 2001. aasta tugevat langust (näitaja kahanes 37%-ni), on see viimase aastal tubli hüppe teinud (Lisa tabel 13).

2.3. Absoluutne vaesus ja elatusmiinimum

Elatustaseme tõus kajastub ennekõike inimeste toimetuleku paranemises. Toimetuleku peamiseks takistuseks on ressursside (vahendite) puudumine või ebapiisavus, s.o vaesus.

Vaesus ei pea tõlgendama kui üksnes raha puudumist, pigem võib rääkida materiaalsete ressursside puudumisest. Sotsiaalses heaoluriigis ei piisa inimvääriskuse kindlustamiseks puhtalt füüsilise eksistentsi tagamisest. Niisiis, vaesus iseloomustab ühiskonna sotsiaalset kaasatust. „Vaesus väljendab materiaalsete ressursside ebapiisavusest tingitud ilmajätust ühiskonnas hädavajalikuks peetud elustandardist ja sotsiaal-majanduslikust osalusest“⁸. Mõõtmise meetodikast lähtudes on vaesus kas absoluutne, suhteline või subjektiivne. Absoluutne vaesus on ressursside puudumine

⁷ 2006. aasta andmed ei ole veel avaldatud.

⁸ Leibkonna elujärg. 2004. *Household Living Niveau*. Tallinn, 2005.

minimaalse elatusstandardi tarvis või põhiliste vajaduste katmise osas. Euroopa Komisjoni poolt soovitatav indeks⁹ arvestab, et vaesus määratakse leibkonna kohta. Selle eelduseks on, et leibkond jaotab oma ressursid leibkonna liikmete vahel vastavalt nende vajadusele. Niisiis on vaesuse arvutamise esmaseks ühikuks leibkond.

Tavaliselt lähtutakse mingitele normatiividele vastavast tarbimise tasemest tarbimisühiku¹⁰ kohta. Absoluutse vaesuse piir arvutatakse arvestuslike minimaalsete kulutuste baasil. Niisiis on absoluutne vaesuspiir mõõdikuna riigiti sisult sarnane — minimaalsed ressursid, millega inimene tuleb toime selles ühiskonnas aktsepteeritava minimaalse elustandardi kindlustamisega. Kuid sisult erinevad taustategurid (riigi sotsiaalne ja majanduslik olukord, kliimaatilised tingimused, kultuuritavad, usulised veendumused jne) on põhjuseks, miks absoluutse vaesuse baasil ei tehta riikidevahelist võrdlusstatistikat. Küll aga on tegemist hea instrumentiga iseloomustamiseks konkreetsetes riigis toimuvaid muutusi.

Eesti jaoks arvutati esmakordselt absoluutse vaesuse piiri välja 1997. aasta kohta¹¹. Väljatöötatud meetodikat kasutati 2004. aastani. Kuni 2004. aastani oli Eestis kasutusel veel teinegi toimetulekut (s.o absoluutset vaesust) iseloomustav näitaja — elatusmiinimum.

Eesti areng heaoluriigi poole (mida kajastavad ka muutused tarbimiskulutuste struktuuris, s.o ennekõike ühitarbimise suurenemise suunas) on olnud üpris kiire ja tekitas vajaduse absoluutse vaesuse näitajate seni kasutusel olnud arvutamismetoodikas rakendatud tarbimiskaalude sobivuse ümberhindamisele.

2005. aastal Sotsiaalministeeriumi tellimisel läbiviidud projekti "Elatusmiinimumi ja vaesuspiiride hindamise meetodika ning sotsiaalsete indikaatorite leidmisel kasutatavate tarbimiskaalude kaasajastamine"¹² raames hindasid teadlased ja eksperdid kasutusel olevaid elatusmiinimumi ja absoluutse vaesuse piiri arvutusmeetodikaid ning nende näitajate ühitamise võimalikkust. Analüüsi käigus selgus, et siseriiklikes arvestustes on võimalik edaspidi need näitajad ühitada. Kasutusele jäid mõlemad terminid — elatusmiinimum ja absoluutse vaesuse piir¹³ —, mida arvutatakse ühtse meetodika järgi ja millel on üks ja sama väärtus.

Elatusmiinimumi ehk absoluutse vaesuse piiri arvutamisel käsitletakse sarnaselt eelmise elatusmiinimumi meetodika kolme kulukomponenti: toidukulutused, eluasemekulutused ja individuaalsed mittetoidukulutused. Eesti Toitumisteaduse Selts uuendas minimaalse toidukorvi koostist. Muutus ka toidukaupade maksumuse arvutamine — varasem kõikide leibkondade ostudel baseeruv keskmine hind asendati väiksemate kulutustega (1.—5. kuludetsiil) leibkondade ostuhindade keskmisega. Minimaalse toidukorvi

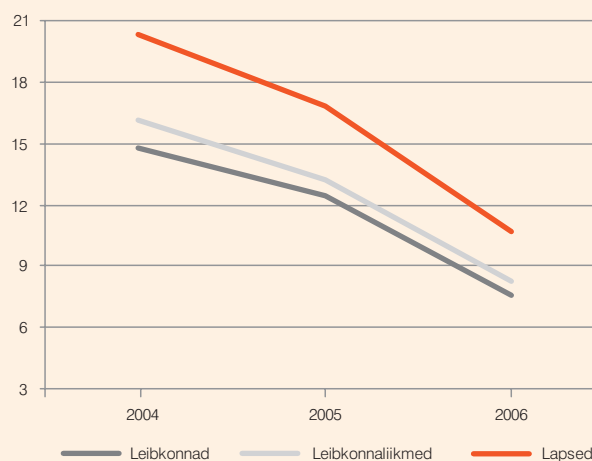
osa uue meetodika järgi arvutatud elatusmiinimumis iseloomustab lisa 2 tabel 16. Uue meetodika järgi arvutatud elatusmiinimumi eluaseme- ja individuaalsete mittetoidukulutuste koefitsientide muutmise aluseks oli leibkondade 2000.—2004. aasta kulutuste analüüs, mis viidi läbi eespool nimetatud projekti raames. Elatusmiinimumi ehk absoluutse vaesuse piiri suuruse arvestamisel kasutatakse uues meetodikas keskmiste kulutuste asemel eluaseme mediaankulutusi.

Kuigi absoluutse vaesuse piiri uus arvutusmeetodika kiideti lõplikult heaks 2006. aastal, arvutas Eesti Statistikaamet selle suuruse 2005. aasta ja tagasiulatuvalt ka 2004. aasta kohta. Eri suurusega leibkondade absoluutse vaesuse piiri (elatusmiinimumi) arvutamiseks kasutatakse rahvusvahelisi tarbimiskaale. Vastavalt läbiviidud analüüsile on Eesti jaoks 2004. aastaks väljakujunenud majandussituatsioonis kõige sobivamad OECD traditsioonilised tarbimiskaalud: 1 : 0,7 : 0,5.

Uuendatud meetodikat kasutades selgus, et 2004. aastal oli leibkondade absoluutse vaesuse määr pisut (ligi protsendi võrra) suurem kui varasema meetodika järgi arvutatult — ligi 15% leibkondadest pidi tulema toime liikme kohta väiksema sissetulekuga kui seda oli uus absoluutse vaesusepiir. Neis leibkondades elas 16% kõigist leibkonnaliikmetest ning iga viies laps.

Viimase kolme aasta võrdluses (joonis 2.5 ja Lisa tabel 17) näeme, et allpool absoluutse vaesuse piiri olevate leibkondade osatähtsus pidevalt vähenes. Nii elas 2006. aastal Eestis allpool absoluutse vaesuse piiri iga kaheteistkümnnes leibkond, kus elas 8% kõigist leibkonnaliikmetest ja 11% lastest.

Joonis 2.5. Absoluutse vaesuse määr, 2004—2006¹

¹ 2005. aastal Sotsiaalministeeriumi tellimisel läbiviidud projekti "Elatusmiinimumi ja vaesuspiiride hindamise meetodika ning sotsiaalsete indikaatorite leidmisel kasutatavate tarbimiskaalude kaasajastamine" raames väljatöötatud meetodika järgi arvutatud näitajad.

Allikas: Statistikaamet

⁹ European Commission (2001). *Structural Indexes. Annex 2 to the Stockholm Report*.

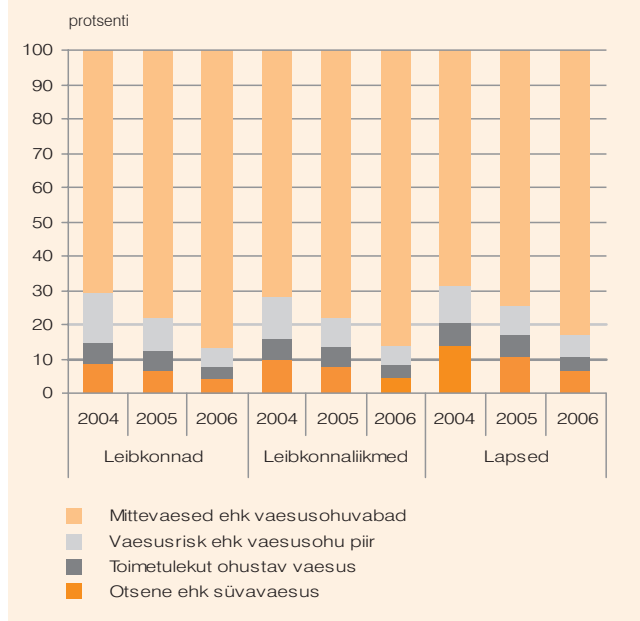
¹⁰ On riigiti erinevad ja sõltuvad eratarbimise kulutuste struktuurist

¹¹ Vaesuse leevendamine Eestis: taust ja sihiseaded. *Poverty Reduction in Estonia: Background and Guidelines*. Tartu, 1999.

¹² Tiit, Ene-Margit. Vaesus ja selle mõõtmine. Vaesuse suundumused Eestis / EV Sotsiaalministeerium, sotsiaalpoliitika info- ja analüüsi osakond. Sotsiaalministeeriumi toimetised 8/2006 ja toimetise alusmaterjal. Tallinn, 2006. - <http://www.sm.ee/Väljaanded/toimetised>

¹³ Eesti Statistikaamet kasutab mõistet "elatusmiinimum".

Joonis 2.6. Vaesuse hajuvus ehk jaotus vaesuse kihiti, 2004–2006

Allikas: Statistikaamet

Väljendades viimati nimetatud suhtarve absoluutarvudes, saame, et allpool absoluutse vaesuse piiri elas Eestis 2006. aastal hinnanguliselt ligi 44 000 leibkonda, kus elas 111 000 inimest, kellest 24 000 olid lapsed.

Absoluutse vaesuse piirist lähtudes võeti juba 1997. aastal vaesushajuvuse iseloomustamiseks tarvitusele veel kaks näitajat, mis arvutatakse vaesuspiiri kaudu — süvavaesuse ehk otsese vaesuse piir (80% vaesuspiirist) ja vaesusriski (vaesusohu)¹⁴ piir. Selleks arvutatakse neli vaesuskihti. Lisa tabelis 18 on esitatud vaesuskihte eristavad sissetulekutase- med tarbimisühiku kohta aastate 2004–2006. andmetel ja ka igasse vaesuskihti kuuluvate leibkondade, leibkonnaliikmete ja laste osatähtsus samal aastal absoluutse vaesuspiiri uue meetodika põhjal arvutatuna.

Jooniselt 2.6 näeme, kuidas on aastati muutunud vaesushajuvus, s.o eri vaesuskihtides olevate leibkondade, leibkonnaliikmete ja laste osatähtsus.

Eesti majanduses toimunud positiivsete muutuste (tööhõive kasv, töötuse vähenemine, palga ja pensionide kasv jne) ning elanike reaalsissetulekute suurenemise tulemusena vähenes aasta-aastalt allpool absoluutse vaesuse piiri (elatusmiinimumi) elavate leibkondade, kuid ka leibkonnaliikmete, sealhulgas laste arv. Arvutusmetoodika ja tarbimiskaalude muutumise tulemusena ei ole võimalik käsitleda absoluutse vaesuse näitajaid küll ühtse aegreana enne ja pärast 2004. aastat, küll aga näitab tugev positiivne suundumus mõlemal perioodil, et vaeste osatähtsus ühiskonnas on vähenemas.

Kuna sotsiaalne, majanduslik, kliimaatiline jne taust on riigiti väga erinev, on ka eri riikides minimaalne aktsepteeritav elatusstandard väga erinev, mistõttu absoluutse vaesuse

näitajaid ei ole mõistlik riigiti võrrelda. Riikidevaheliseks võrdluseks kasutatakse suhtelise vaesuse näitajaid. Suhtelise vaesuse näitajate põhjal ei saa otseselt hinnata inimeste toimetuleku paranemist või halvenemist, kuna suhteline vaesus peegeldab sissetulekute jaotust ühiskonnas — see tähendab, et kui inimeste sissetulekud kasvavad, aga sissetulekute jaotus jääb samaks, siis suhtelise vaesuse määr ei muutu. Suhteline vaesus iseloomustab sotsiaalmajanduslikku kihistumist, mitte tegelikku vaesust. Samuti tuleb suhtelise vaesuse käsitlemisel järeltulete tegemisel mees pidada, et Eesti praegustes oludes ei õigusta end healuriikidele hästi sobiv modifitseeritud OECD-tarbimiskaalude süsteem 1 : 0,5 : 0,3, sest see väärtustab väga vähe isiklikku tarbimist, sh eriti lastele suunatud kulutusi, millel meie oludes on leibkonna summaarsele tarbimisele arvestatav mõju.

2.4. Suhteline vaesus

Rahvusvaheliselt kõige enam kasutatav vaesuse indikaator on suhtelise vaesuse¹⁵ määr — tõenäosus olla vaene. Suhtelise vaesuse määr näitab nende inimeste osakaalu, kelle sissetulekute tase jääb alla kokku lepitud suhtelise vaesuse piiri. Eestis, nagu ka kõigis ülejäänud Euroopa Liidu liikmesriikides, kasutatakse suhtelise vaesuse piirina 60% elanikkonna sissetulekute mediaanist tarbimiskaalude 1 : 0,5 : 0,3 korral. Suhtelise vaesuse piir on viimaste aastate jooksul pidevalt tõusnud — kui 2003. aastal oli suhtelise vaesuse piir 2006 krooni kuus (ehk 24 073 krooni aastas), siis 2005. aastal oli see 2486 krooni kuus (ehk 34 153 krooni aastas).

Suhtelise vaesuse määr on viimaste aastate jooksul mõnevõrra vähenenud langedes 20,2%lt 2003. aastal 18,3%ni 2004. ja 2005. aastal. Naised olid suhteliselt vaesemad kui mehed – 2005. aastal oli naiste suhtelise vaesuse määr 20,0%, meeste näitaja ulatus 16,3%ni. Meeste ja naiste suhtelise vaesuse määra vahe on 2005. aastal võrreldes 2004. aastaga suurenenud 1,8 protsendipunktilt 3,7le. Seejuures on meeste suhtelise vaesuse määr vaadeldava perioodi jooksul pidevalt vähenenud, naiste tõenäosus sattuda vaesusesse on 2005. aastal võrreldes 2004. aastaga suurenenud. Kui varasematel aastatel elasid kõige suuremas vaesusriskis 0–15-aastased lapsed, siis 2005. aastal oli kõige suurem tõenäosus sattuda vaesusesse üle 65-aastastel inimestel – allpool suhtelise vaesuse piiri elas neist 25,1%. Laste suhtelise vaesuse määr oli 2005. aastal võrreldes varasemate aastatega vähenenud -allpool suhtelise vaesuse piiri elas 2005. aastal 19,8% lastest. Tööealisest elanikkonnast elas suhtelise vaesuse riskis 16,2%. Kui varasematel aastatel oli tööealistel naistel tõenäosus sattuda vaesusesse väiksem kui tööealistel meestel (nt 2004. aastal oli vaesusrisk vastavalt 16,9% ja 17,3%), siis 2005. aastal oli olukord vastupidine – tööealiste meeste suhtelise vaesuse määr oli 15,6% ning naistel 16,8%. Kui nooremates vanusegruppides oli suhtelise vaesuse määr varasemate aastatega võrreldes vähenenud, siis üle 65-aastaste ja vanemate tõenäosus olla suhteliselt vaene oli 2005. aas-

¹⁴ Leibkonna elujärg, 2003. *Household Living Niveau*. Tallinn, 2004.

¹⁵ Alates 2003. aastast kasutatakse suhtelise vaesuse indikaatorite arvestamisel leibkonna elarve uuringu andmete asemel Eesti sotsiaaluuringu andmeid. Seetõttu tuleb andmete tõlgendamisel arvestada, et 2003. aasta suuremad muutused võrreldes 2002. aastaga on tingitud meetodika muutusest, mitte olulistest muutustest ühiskondlikes protsessides.

Tabel 2.3. Suhtelise vaesuse määr vanuse ja soo lõikes, 2000–2005 (protsenti)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kokku	18,3	18,2	17,9	20,2	18,3	18,3
mehed	17,3	17,4	17,0	19,5	17,4	16,3
naised	19,1	18,9	18,7	20,7	19,2	20,0
0-15-aastased kokku	21,3	18,9	17,9	22,9	21,5	19,8
16-64-aastased						
kokku	17,9	18,0	18,5	19,3	17,1	16,2
mehed	17,8	18,1	18,3	19,5	17,3	15,6
naised	17,9	18,0	18,6	19,2	16,9	16,8
65-aastased ja vanemad						
kokku	16,0	18,1	15,8	20,5	20,3	25,1
mehed	7,5	9,1	6,6	13,2	9,6	13,7
naised	20,6	22,9	20,8	24,1	25,5	30,8

Allikas: Statistikaamet

tal võrreldes 2004. aastaga suurenenud 4,8 protsendipunkti (suhtelise vaesuse määr 2004. aastal 20,3% ja 2005. aastal 25,1%). 65-aastaste ja vanemate naiste tõenäosus olla vaene oli rohkem kui kaks korda suurem kui meestel. Viimane tuleneb peamiselt asjaolust, et vanemaerialistel naistel on riiklik pension sageli ainus sissetulekuallikas, samas kui meestel liandub sellele sagedamini ka mõningane töötasu.

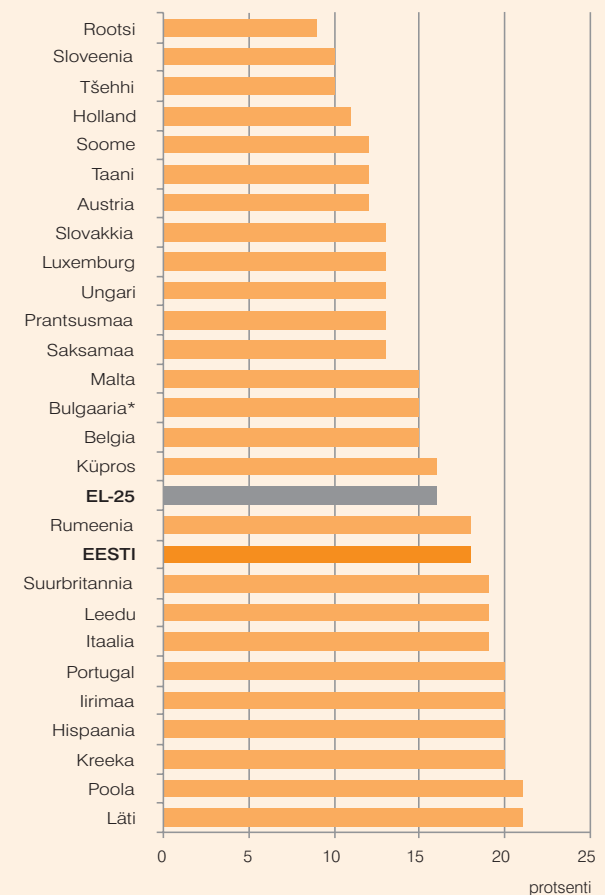
Kokkuvõtva ülevaate suhtelise vaesuse määrast soo ja vanuse lõikes aastatel 2000–2005 annab tabel 2.3.

Euroopa Liidu teiste liikmesriikidega võrreldes oli Eesti suhtelise vaesuse määr 2005. aasta andmetel Euroopa Liidu liikmesriikide (v.a Bulgaaria ja Rumeenia) keskmise (16%) lähedal, kuid näiteks poolteist kuni kaks korda suurem kui Põhjamaades ja Tšehhis. Eestist suurem risk sattuda vaesusesse oli inimestel Lätis, Leedus, Suurbritannias, Portugalis, Poolas. Euroopa Liidu keskmisest tasemest oli Eesti suhtelise vaesuse määr 2,8 protsendipunkti suurem. Euroopa Liidu liikmesriikide suhtelise vaesuse määra 2005. aasta andmetel kirjeldab joonis 2.7.

Suhtelisse vaesusesse sattumise risk sõltub leibkonna struktuurist. Kõige suuremas vaesusriskis on vaadeldava perioodi jooksul olnud ühe täiskasvanud liikmega leibkonnad, näiteks oli nende vaesusrisk 2005. aastal 42,5%. Seejuures oli ühe täiskasvanud liikmega leibkonna vaesusrisk suurenenud, olles 2005. aastal 6,1 protsendipunkti kõrgem kui 2004. aastal. Ühe täiskasvanud liikmega leibkondade vaesusrisk suureneb, kui koos täiskasvanuga elavad ka lapsed – üksikvanemate vaesusrisk oli 2003. aastal 44,7%, 2004. aastal 40,3% ja 2005. aastal 40,8%. Kui kahe täiskasvanu ning ühe ja kahe lapsega leibkondade tõenäosus olla vaene oli 2005. aastal vastavalt 13,5% ja 12%, siis alates kolmandast lapsest leibkonna vaesusrisk suurenes ligikaudu kaks korda – 2005. aastal elas suhtelises vaesuses natuke vähem kui veerand 3- ja enamalapselistest leibkondadest. Kõigist leibkondadest suurima vaesusriskiga on kogu võrreldava perioodi jooksul elanud üle 65-aastased üksi elavad inimesed. Suhtelise vaesuse määra leibkonnatüübi järgi on kirjeldatud täpsemalt Lisa tabelis 19.

Töötamine vähendab oluliselt vaesusesse langemise tõenäosust. Kõigist hõivatutest oli 2005. aastal risk sattuda vae-

Joonis 2.7. Suhtelise vaesuse määr Euroopa Liidu liikmesriikides, 2005

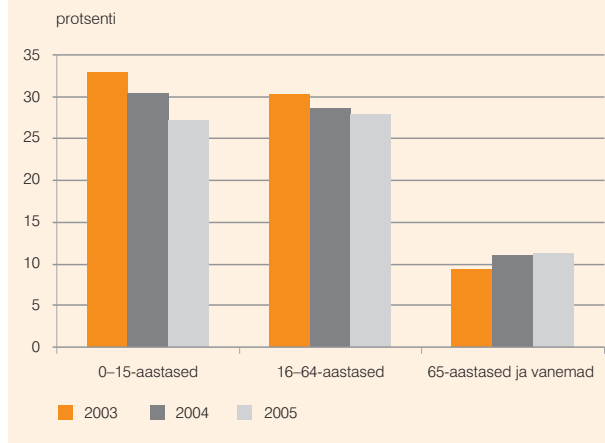

* Bulgaaria andmed on 2004. aasta kohta

Allikas: Eurostat

susesse vaid 7,5%, mittehõivatutel oli see risk rohkem kui neli korda suurem – 31,6%. Kui palgatöötajate vaesusrisk oli 2005. aastal 5,7%, siis füüsilisest isikust ettevõtjate vaesusrisk oli kuus korda suurem – 31,1%. Kõigist hõiveseisunditest oli aastatel 2003 – 2005 suurim tõenäosus sattuda vaesusesse töötutel – 2005. aastal oli töötute vaesusrisk 59,5%. 2005. aastal oli kõige rohkem suurenenud vanaduspensionäride vaesusrisk – 22,8%lt 2004. aastal 28,7%ni 2005. aastal.

Joonis 2.8. Suhtelise vaesuse süvik vanuse järgi, 2003–2005

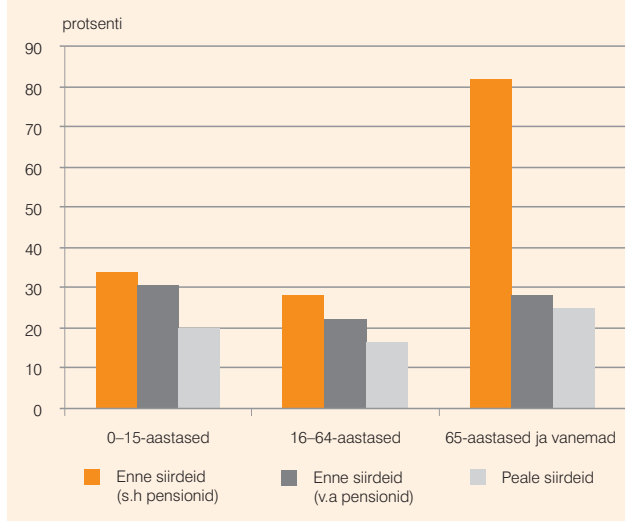
Allikas: Statistikaamet

Suhtelise vaesuse määra hõive seisundi järgi võtab kokku Lisa tabel 20.

Selleks, et hinnata, kui vaesed on vaesed, kasutatakse suhtelise vaesuse süviku näitajat. Vaesuse süvik näitab, kui palju erineb suhtelises vaesuses elavate inimeste mediaansissetulek suhtelise vaesuse piirist. 2003. aastaga võrreldes ei ole vaeste olukord oluliselt paranenud — allpool suhtelise vaesuse piiri elavate inimeste sissetulek oli nii 2004. kui 2005. aastal ligikaudu veerandi võrra vaesuspiirist madalam. Kõige vaesemad olid nii 2003. kui 2004. aastal lapsed: nende rahalised ressursid olid vastavalt 33% ja 30,5% vaesuspiirist madalamal. Laste vaesuse süvikust mõne protsendipunkti võrra olid nii 2003. kui 2004. aastal suuremad allpool suhtelist vaesuspiiri elava tööealise elanikkonna sissetulekud. 2005. aastal olid tööealised inimesed vaesemad kui lapsed — tööealiste inimeste vaesuse süvik oli 0,8 protsendipunkti kõrgem kui lastel, vastavalt 27,9% ja 27,1%. Seejuures laste mediaansissetulekud on lähenenud suhtelise vaesuse piirini kiiremini kui tööealise elanikkonna omad. Kõige vähem vaesed olid 2003.—2005. aastal 65-aastased ja vanemad allpool suhtelise vaesuse piiri elavad inimesed — nende sissetulekud olid 11,2% sissetulekute mediaanist madalamad. Ehkki allpool suhtelise vaesuse piiri elavate 65-aastaste ja vanemate sissetulekud olid ülejäänud vanuserühmade sissetulekutest suuremad, oli nende sissetulekute kaugus suhtelise vaesuse piirist võrreldes 2003. aastaga suurenenud. Suhtelise vaesuse süviku muutust 2003.—2005. aastal kirjeldab joonis 2.8.

Healuriigi efektiivsust vaesuse leevendamisel kirjeldatakse suhtelise vaesuse määra võrdlemisega enne ja pärast sotsiaalsiirdeid ehk enne ja pärast riiklike ja kohalike omavalitsuste toetuste ja hüvitiste maksmist. Ilma igasuguste sotsiaalsete siireteta oleks 2005. aastal suhtelises vaesuses elanud 38% kogu elanikkonnast. Nii nagu ka suhtelise vaesuse määra puhul pärast sotsiaalsiirdeid oli naiste suhtelise

Joonis 2.9. Suhtelise vaesuse määr enne ja pärast sotsiaalsiirdeid vanuse järgi, 2005

Allikas: Statistikaamet

vaesuse määr mõnevõrra suurem meeste omast — 2005. aastal vastavalt 40,3% ja 35,2%. Lastest elanuks sotsiaalsiireteta 2005. aastal 33,7% suhtelises vaesuses, tööealisest elanikkonnast 28,1% ning 65-aastastest ja vanematest 82,1%. Eakate puhul on pensionidel oluline vaesust leevendav efekt — kui arvestada suhtelise vaesuse määra enne sotsiaalsiirdeid, kuid arvata pensionid sissetulekute hulka, siis 65-aastaste ja vanemate vaesusrisk väheneb märgatavalt (näiteks 27,9%-ni 2005. aastal). Mõnevõrra omased pensionid mõju ka laste (toitjakaotuspension) ja tööealiste (töövõimetuspension) vaesusrisi leevendamisel. Suhtelise vaesuse määra võrdlus enne ja pärast sotsiaalsiirdeid 2005. aastal on toodud joonisel 2.9.

Kokkuvõtvalt, suhteline vaesus Eestis on 2004. ja 2005. aastal võrreldes 2003. aastaga vähenenud ehk teisisõnu, sissetulekute jaotus ühiskonnas on mõnevõrra ühtlustunud. Küll aga on kujunenud välja grupid, kelle suhteline vaesusrisk või vaesus on süvenemas. Laste ja täiskasvanute suhtelise vaesuse määra vahe on suurenenud. Suhtelises vaesuses elas 40% üksikvanemate leibkondadest, veerand vähemalt kolme lapsega peredest elas allpool suhtelise vaesuse piiri. Allpool suhtelise vaesuse piiri elavate laste keskmised rahalised ressursid on suhtelise vaesuse piirist kolmandiku võrra väiksemad. Eesti tööturu olukord on soodne ning töötuse määr väheneb, kuid rohkem kui pooled töötutest elavad allpool suhtelise vaesuse piiri, seejuures töötute vaesusrisk on suurenenud. 65-aastaste ja vanemate vaesusrisk on väiksem kui lastel, kuid nende suhteline vaesusrisk suureneb, kui nad jäävad üksi elama. Sotsiaalsiirete roll on vanuseti erisugune, kuid kahtlematult on suurim mõju vaesuse leevendamisele pensionidel.

3. Sooline võrdõiguslikkus

Liina Järviste
Marju Järve

Sooline võrdõiguslikkus tähendab naiste ja meeste võrdsed õiguseid, kohustusi ja vastutust tööelus, hariduse omandamisel ja teistes ühiskonnaelu valdkondades. Sooline ebavõrdsus avaldub näiteks naiste ja meeste erisugusel ligipääsul ressurssidele — olgu selleks siis raha, aeg, võim ja mõjujõud, staatus, suhted või informatsioon. Käesoleva kogumiku koostamisel on lähtunud põhimõttest, et võimalikult paljud eri peatükkides esitatud näitajad oleksid sooliselt eristatavad ning võimaldaksid võrrelda naiste ja meeste olukorda. Käesolevas peatükis analüüsitakse põhiliste ressursside ebavõrdset jaotust meeste ja naiste vahel, sealhulgas võimu ja poliitika, palga ning töö ja pereelu ühitamise ning hariduse valdkonnas. Soolise võrdõiguslikkuse seisukohalt olulisi teemasid käsitletakse ka teistes kogumiku peatükkides: näiteks info perevägivalda ohvrite ja varjupaikade kohta on esitatud sotsiaalteenuste peatükis ning oodatava eluea ja surmapõhjuste teave rahvastiku peatükis.

3.1. Võim ja poliitika

Kandideerimine ja esindatus parlamendis

Soolise võrdõiguslikkuse üks oluline näitaja on naiste osalemine poliitilises otsustamisprotsessis. Naisi on kogu taasiseseisvumisaja olnud Eesti parlamendi liikmete seas alla neljandiku, iga valimisega on see näitaja küll suurenenud (tabel 3.1). Väikseim on see seni olnud 1995. aastal valitud Riigikogu koosseisus, kus naisi oli vaid 12%. 2007. aastal valitud parlamendiliikmete seas on naisi peaaegu neljandik (24%), mis on suurim osakaal alates 1992. aastast toimunud Riigikogu valimistel.

Naiste parlamenti valimise üks eeldusi on nende esindatus valimiskandidaatide seas. 2007. aasta Riigikogu valimised näitasid positiivset nihet naiste esindatuses: võrreldes eelmiste ehk 2003. aastal toimunud parlamendi valimistega kasvas naiste osakaal valimiskandidaatide seas 21%-lt 27%-ni (tabel 3.1). 2007. aastal toimunud parlamendivalimised on kandidaatide soolise jaotuse poolest sarnased 1999. aastal

toimunud Riigikogu valimistega, ehkki kandidaatide koguarv valimisnimekirjades on muutunud.

Hoolimata sellest, et naiskandidaatide osakaal valimisnimekirjades on kasvanud, on nende „väärtus“ häälekogujatena parteide jaoks jätkuvalt väiksem võrreldes meeskandidaatidega. Keskmiselt kogus naiskandidaat 2007. aasta Riigikogu valimistel 456 häält ja meeskandidaat 605 häält ehk keskmiselt 149 häält rohkem¹⁶.

Riigikokku valituks osutunud naiste suurenenud osakaalu põhjusi tuleb teiste tegurite kõrval otsida ka valimisnimekirjade koostamise põhimõtetest, kuna lisaks saadud häälte arvule mõjutab Riigikokku pääsemist väga suuresti ka konkreetse kandidaadi positsioon erakonna valimisnimekirjas. Soolise võrdõiguslikkuse üheks indikaatoriks valimispoliitikas võib seetõttu lisaks valimisnimekirjades esindatud kandidaatide soolisele jaotusele pidada ka nais- ja meeskandidaatide positsiooni valimisnimekirjas. Vaadeldes 2007. aasta Riigikogu valimisteks esitatud üleriigilisi erakondade nimekirju, leiame ühe erakonna, mille nime-

Tabel 3.1. Riigikokku kandideerinud ning valitud mehed ja naised, 1992–2007

	Aasta	Arv		Osakaal, %	
		Mehed	Naised	Mehed	Naised
Riigikokku kandideerinud	1992	541	88	86	14
	1995	1034	222	82	18
	1999	1376	508	73	27
	2003	757	206	79	21
	2007	711	264	73	27
Riigikokku valitud	1992	88	13	87	13
	1995	89	12	88	12
	1999	83	18	82	18
	2003	82	19	81	19
	2007	79	22	78	22

Allikas: Vabariigi valimiskomisjon

¹⁶ Vabariigi valimiskomisjon

kirjas oli võrdselt nii mehi kui naisi, ning ühe erakonna, kus oli nimekirja esikümme koostatud üle ühe põhimõttel, st nimekirjas olid vaheldumisi nais- ja meeskandidaadid¹⁷. Sellised nimekirjade koostamise põhimõtted võiksid olla eeskujuks ka teistele parteidele ja julgustada nende parteide naisliikmeid oma õiguste eest valimisnimekirjade koostamisel rohkem seisma.

2007. aasta aprillis ametisse vannutatud Vabariigi Valitsuse kabinetti kuulub 3 naisministrit (kultuuri-, sotsiaal- ning portfelli rahvastikuminister) ehk 21% neljateistkümnest ministrikohast kuulub naistele. Võrreldes eelmise valitsuskabineti koosseisuga (2005—2007) on naisministreid ühe võrra rohkem. Kõige suurem on naiste osakaal valitsuskabinetis olnud 28.01.2002—10.04.2003 valitsenud koosseisu ajal, kus 14 ministrist 5 olid naisministrid (36% valitsuskabineti koosseisust).

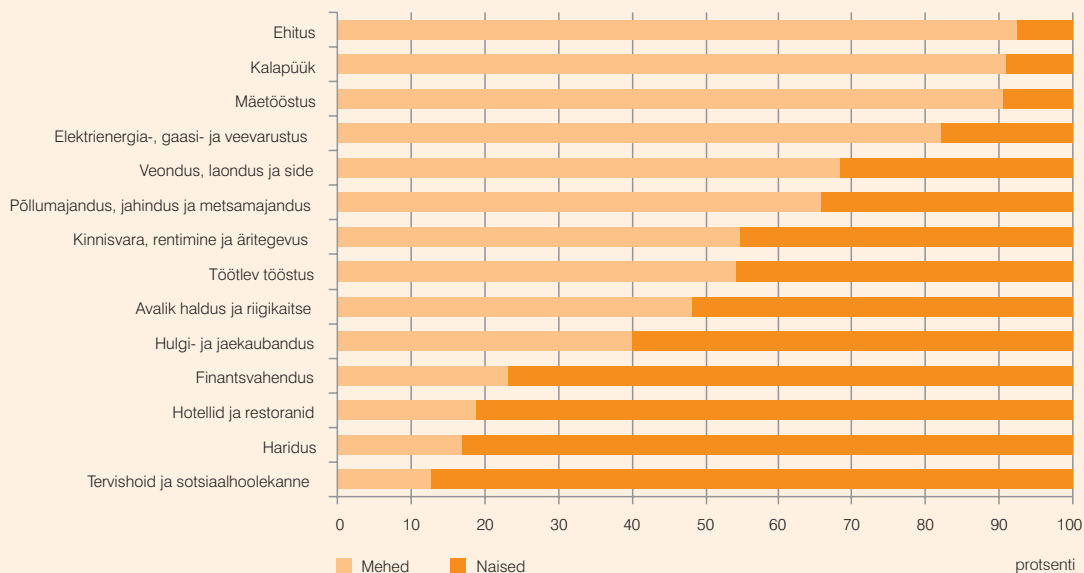
3.2. Töö ja palk

Palgalõhe, tööturu segregatsioon

Soolise ebavõrdsuse üks olulisi ilminguid on tööturu segregatsioon ning naiste ja meeste keskmise palga lõhe. Sarnaselt teiste arenenud riikidega on ka Eestis mehed ja naised hõivatud eri töödega. Naised on traditsiooniliselt ülekaalus tegevusaladel, mis ei ole ühiskonnas eriti kõrgelt hinnatud ning mille tulemuseks on keskmisest madalam palk. Soostereotüüpide püsivust näitab ka see, et tegevusalade sooline jaotus ei ole viimasel kümnendil märkimisväärselt muutunud. Naised on ülekaalukalt esindatud sotsiaal- ja tervishoiu ning hariduse valdkonnas, samuti teenindussfääris. Mehed domineerivad aga ehituse, energeetika, veonduse aladel (joonis 3.1).

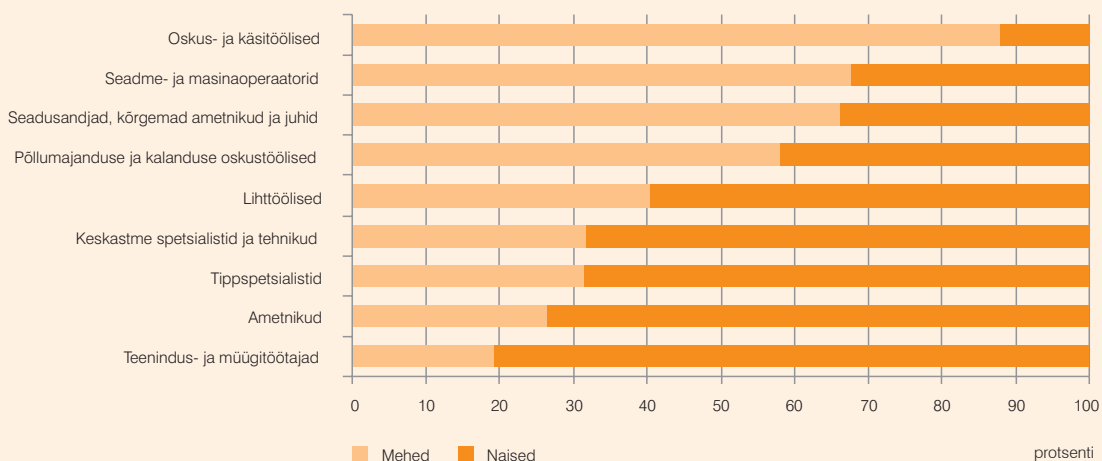
Naiste osakaal juhtivate ametikohtade töötajate seas on võrreldes meestega samuti tunduvalt väiksem. Kuigi keskastme

Joonis 3.1. Hõivatud soo ja tegevusala järgi, 2006

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

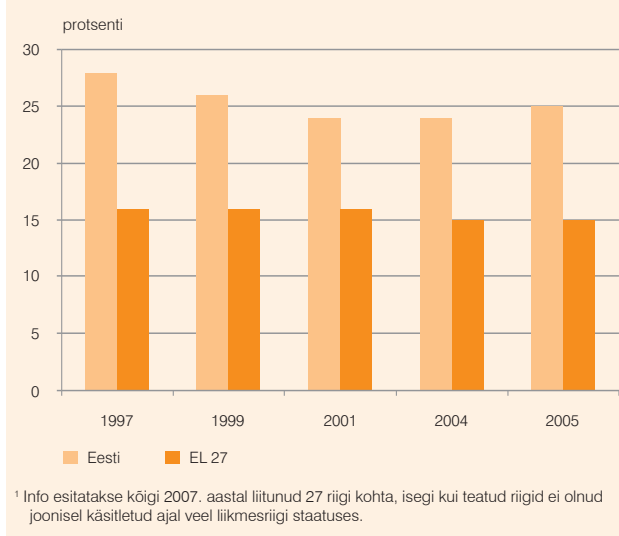
Joonis 3.2. Hõivatud soo ja ametiala pearühma järgi, 2006

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

¹⁷ Vabariigi valimiskomisjon

Joonis 3.3. Meeste ja naiste keskmise brutotunnipalga vahe EL liikmesriikides¹ keskmiselt ja Eestis, 1997, 1999, 2001, 2004, 2005

Allikas: Eurostat

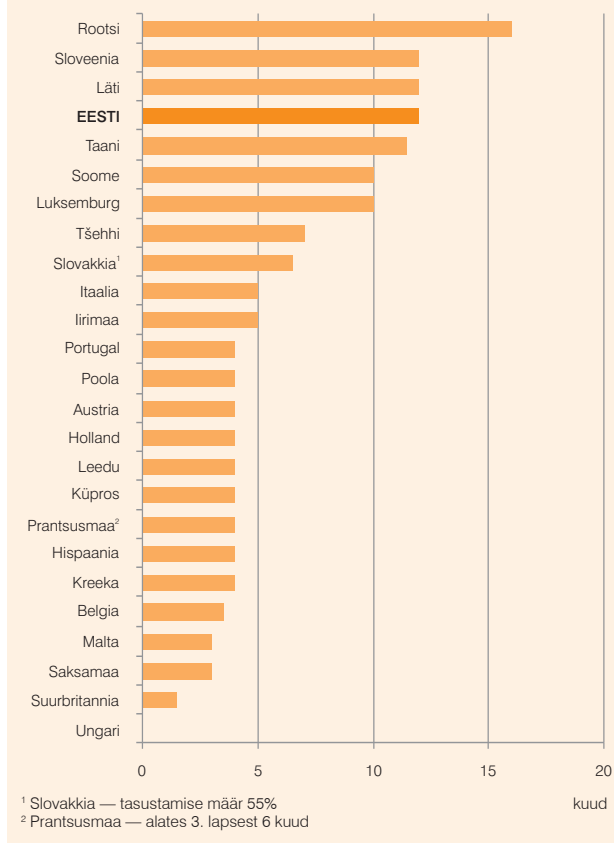
spetsialistide ning tippspetsialistide (sinna hulka arvestatakse nt kõik kõrgharidusega haridustöötajad) seas on ligi kolmveerand naisi, domineerivad juhtide, kõrgemate ametnike ning seaduseandjatena mehed (joonis 3.2).

Tööturu sooline jaotus avaldab omakorda olulist mõju naise ja meeste keskmise palga erinevusele. Kogu taasiseseisvumisjärgsel perioodil on Eestis naiste keskmine brutotunnipalk olnud meeste omast ligi veerandi võrra väiksem. 2005. aastal oli naiste keskmise tunnupalga suhe meeste tunnupalka 25%, mis on ühe protsendipunkti võrra rohkem kui 2004. aastal ning tähendab, et naised teenisid töötunni eest veerandi võrra vähem kui mehed (joonis 3.3). Euroopa Liidu riikide keskmine erinevus meeste ja naiste brutotunnipalga vahel oli 2005. aastal hinnanguliselt 15%.

Töö ja pereelu ühitamine

Töö valdkonnas on soolise võrdõiguslikkuse seisukohast oluline teema ka töö- ja pereelu ühitamine. Lapsevanemaks olemine mõjutab Eesti naiste ja meeste tööhõives osalemist olulisel määral. Kuigi Eestis on naiste tööhõive suhteliselt suur, ilmneb suur erinevus väikelasteta inimeste ja väikelaste (0–6-aastaste laste) vanemate hõive määrades¹⁸. Meeste puhul on väikesed lapsed pigem hõivet soodustavaks teguriks — nii on väikelaste isade hõive veidi kõrgem võrreldes lasteta meestega. Väikelaste isade ja lasteta meeste hõive lõhe oli 2006. aastal Eestis 8,5%. Samas väikelaste emade ja lasteta naiste hõiveerinevus on meestega võrreldes märgatavalt suurem — 2006. aastal oli see 25,7%. Antud näitaja viitab, et 0–6-aastaste laste emad loobuvad sageli üldse tööhõives osalemisest. Euroopa Liidu liikmesriikide keskmine väikelaste emade ja lasteta naiste hõive lõhe on Eesti vastavast näitajast märgatavalt väiksem — 2006. aastal oli see 13,6%. Kuigi Eestis loobuvad väikelaste emad märkimisväärselt sagedamini töötamisest, oli 2006. aastal hõivelõhe

Joonis 3.4. 2/3 eelmise palga ulatuses tasustatav vanemapuhkus Euroopa Liidu 25 liikmesriigis, 2005

Allikas: Eurostat

viimase kuue aasta väiksem. Kõige suurem — 36,6% — oli see 2000. aastal.

Üks olulisi töö- ja pereelu ühitamist toetavaid meetmeid on tasustatud vanemapuhkus. Eesti on oma vanemahüvitise skeemiga, kus vanemahüvitise maksmise perioodi pikendatakse alates 2008. aastast 575 päevani koos rasedus-sünnituspuhkusega (18 kuuni alates lapse sünnist), Euroopa Liidu riikide seas üks heldemaid. Joonisel 3.4 on toodud ülevaade Euroopa Liidu riikides kehtivatest tasustatud vanemapuhkuse perioodidest 2005. aasta seisuga.

3.3. Haridus

Probleemid haridusteel

Eestis ilmnevad naiste ja meeste haridustaseme näitajates märkimisväärsed erinevused. Üks soolise võrdõiguslikkuse näitajaid hariduses on poiste ja tüdrukute edasijõudmine õppetöös. Eestis on märgatav erinevus poiste ja tüdrukute osakaaludes klassikursuse kordajate ja põhikooli astmes haridustee katkestajate seas. Kui vaadata andmeid klassikursust kordama jäänud õpilaste kohta, on näha, et 5.—9. klassikursust kordama jäänud on ülekaalukalt poisid (2006. aastal 68%), kuid keskkoolis (10.—12. klass) on enamik klassikursuse kordajaid hoopis tüdrukud (2006. aastal 60%; tabel 3.2).

¹⁸ Hõive lõhe all mõistetakse kuni 6-aastaste laste vanemate (20—49-aastaste) keskmise tööhõive määra ja ilma lasteta inimeste keskmise tööhõive määra vahet.

Tabel 3.2. Üldhariduskoolide klassi kordama jäänud õpilaste sooline jaotus päevaõppes, 2000–2006 (protsenti)

	5.–9. klass		10.–12. klass	
	Poisid	Tüdrukud	Poisid	Tüdrukud
2000	72	28	49	51
2001	71	29	46	54
2002	72	28	51	49
2003	71	29	51	49
2004	70	30	46	54
2005
2006	68	32	40	60

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Alates 1999/2000. õppeaastast on koolist väljalangevate poiste ja tüdrukute hulk püsinud üsna muutumatuna, umbes tuhande õpilase ringis õppeaastas (tabel 3.3). 2005/2006. õppeaastal oli põhikoolist väljalangenute hulgas 71% poisse ja 29% tüdrukuid ning selline sooline jaotus on olnud suhteliselt püsiv alates 1999/2000. õppeaastast.

Haridustasemete ja -valdkondade sooline jaotumine

Naiste ja meeste haridustasemete erinevus ilmneb ka kõrghariduses. Enne 1995. aastat oli Eestis naisüliõpilaste osakaal 51%, seega oli tudengite hulgas enam-vähem võrdselt nii naisi kui mehi. Sealt alates ehk 1995/1996. õppeaastast hakkas naisüliõpilaste osakaal aga suurenema. Alates 2000/2001. õppeaastast on naisüliõpilaste osakaal stabiliseerunud — tudengite hulgas on naisõppureid umbes 60%.

Tabel 3.3. Põhikooli astmel (1.–9. klass) haridustee katkestanud õpilaste sooline jaotus, 1999–2006

	Kokku	Poisid	Tüdrukud	Osakaal, %	
				Poisid	Tüdrukud
1999/2000	998	721	277	72	28
2000/2001	1 025	762	263	74	26
2001/2002	907	673	234	74	26
2002/2003	1 145	852	293	74	26
2003/2004	959	669	290	70	30
2004/2005
2005/2006	946	670	276	71	29

Allikas: Eesti hariduse infosüsteem (EHIS)

Üks soolise ebavõrdsuse näitajaid on õppevaldkondade sooline segregatsioon — nais- ja meestudengid õpivad eri valdkondades ja erialadel, n-ö väljakujunenud naiste ja meeste erialadel — see kajastub hiljem ka tööturul. Õppevaldkondade lõikes oli 2006/2007. õppeaastal kõige enam naistudengeid hariduse (92%) ning tervise ja heaolu (90%) valdkondades, kõige väiksem oli naistudengite osakaal aga tehnika, tootmise ja ehituse valdkonnas (26%) (tabel 3.4). Samuti oli 2006/2007. õppeaastal naisüliõpilaste osakaal suhteliselt väike ka loodus- ja täppisteaduste valdkonnas.

Eesti haridussüsteemi iseloomustab ka asjaolu, et pedagoogidena töötavad ülekaalukalt naised. Haridusasutuste töötajate sooline jaotus peegeldab tööturu vertikaalse soolise jaotuse reeglit — mida kõrgemale ametiredelit ning haridustaset pidi liikuda, seda rohkem mehi kohtab ka naiste poolt domineeritud elualal. Nii ei ole peaaegu üldse mehi

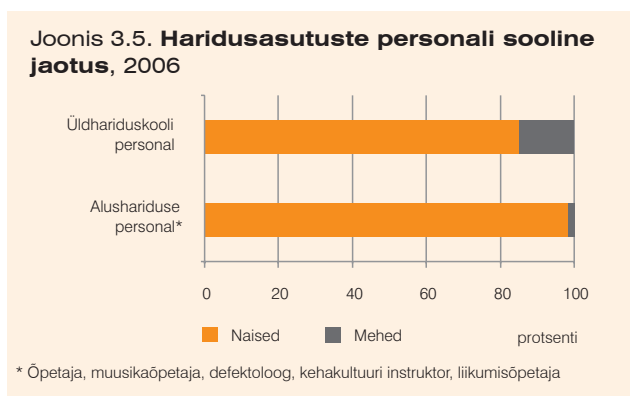
Tabel 3.4. Naisüliõpilaste osatähtsus õppevaldkondade lõikes, 2000–2007 (protsenti)

Valdkond ja õppeaasta	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007
Haridus	88	87	88	87	89	90	92
Tervis ja heaolu	86	86	87	88	89	89	90
Humanitaaria ja kunstid	75	75	75	76	76	75	74
Sotsiaalteadused, äridus ja õigus	61	62	63	65	65	65	66
Põllumajandus	46	47	50	52	52	53	52
Teenindus	44	46	49	51	50	51	52
Loodus- ja täppisteadused	39	40	39	40	39	39	38
Tehnika, tootmine ja ehitus	29	29	28	27	27	27	26
KOKKU	60	62	62	62	62	62	61

Allikas: Haridus- ja teadusministeerium

alushariduse personali hulgas (meeste osakaal vaid 0,4%), samas üldhariduskooli õpetajate seas suureneb meeste osakaal 15 protsendini (joonis 3.5).

Vaadates koolist väljalangevust või tudengite soolist jaotust, võib öelda, et poisid ja mehed on võrreldes naistega ebasoodsal positsioonil. Teisalt aga peegeldab õppevaldkondade sooline jaotus ning haridusasutuste personali jaotus ühiskonnas kehtivaid soostereotüüpe.

Allikas: Eesti hariduse infosüsteem (EHIS)

Sotsiaalkindlustus

Sotsiaalkindlustus on solidaarsusprintsipiil rajanev toetuste ja hüvitiste süsteem, mis hõlmab kogu elanikkonda, suurt osa elanikkonnast või ainult teatud elanike gruppe. Sotsiaalkindlustust võib määratleda kui riigi garantiisid sotsiaalsete riskide saabumisel, mis tagavad sel puhul teatud tasemel sissetuleku või hüvitise lisakulude katmiseks.

Õigus sotsiaalkindlustusele vanaduse ja püsiva töövõime- tuse korral on tagatud riikliku pensionikindlustuse seadu-

sega. Õigus sotsiaalkindlustusele lapse sünni, kasvatamise ja hoolitsemise korral on tagatud riiklike peretoetuste seadusega ja vanemahüvitise seadusega. Õigus puudest tingitud lisakulude hüvitamiseks on tagatud puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadusega.

Ülaltoodust lähtuvalt leiavad käesolevas toimetises käsitlemist järgmised peatükid: riiklikud peretoetused ja hüvitised, pensionid ja puuetega inimeste sotsiaaltoetused.

4. Riiklikud peretoetused ja hüvitised

Andra Reinomägi

Eesti peretoetuste süsteem lähtub universaalsuse põhimõttest, mille kohaselt iga laps on väärtus, ning peretoetuste maksimise ei arvestata perede sissetulekute suurust. Riiklike peretoetuste kõrval on peredele suunatud ka mitmed muud meetmed ja toetused, nagu näiteks lisapuhkepäevade tasustamine, õppelaenu hüvitamine ning vanemahüvitis. Alljärgnevalt vaadeldakse eraldi riiklike peretoetusi, vanemahüvitist ning muid peredele makstavaid toetusi ja tasusid.

4.1. Riiklikud peretoetused

Riiklike peretoetuste maksimist reguleerib riiklike peretoetuste seadus¹⁹. Peretoetused jagunevad ühekordselt, igakuiselt ja kord aastas makstavateks peretoetusteks. Igakuiselt makstavad toetused 2007. aastal on lapsetoetus, lapsehooldustasu, üksikvanema lapse toetus, ajateenija lapse toetus, eestkostel või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus, seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetus. Ühekordselt makstavad toetused on sünnitoetus, lapsendamistoetus ja elluastumistoetus. Kord aastas makstav peretoetus on koolitoetus (Lisa tabel 21).

Riiklike peretoetusi makstakse üldjuhul kuni lapse 16-aastaseks saamiseni, lapse õppimise korral ka kuni 19-aastaseks saamiseni. Sealjuures makstakse lapse 19-aastaseks saamisel peretoetusi jooksva õppeaasta lõpuni. Kui isikul on õigus saada mitut liiki peretoetusi, määratakse ja makstakse neid toetusi korraga.

Peretoetuste, välja arvatud lapsehooldustasu, seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetuse, sünnitoetuse ja lapsendamistoetuse arvutamise aluseks on lapsetoetuse määr. Lapsehooldustasu ning seitsme- ja enamalapselise pere vanema toetuse arvutamise aluseks on lapsehooldustasu määr. Peretoetuste suurused on vastavate määrade kordsed (Lisa tabel 21). Lapsetoetuse määr on alates 1997. aastast olnud 150 ja lapsehooldustasu määr alates 2000. aastast 1200 krooni.

Peretoetuste saajate koguarvust rääkides võetakse aluseks lapsetoetuse saajate statistika. Lapsetoetust makstakse kõigile lastele ja antud toetuse saajate arv tähistab peretoetusi saavate perede ja laste koguarvu. Peretoetuse saajate puhul on oluline eristada perede arvu, kelle laste eest peretoetusi

¹⁹ Riigi Teataja I 2001, 95, 587

Tabel 4.1. Peretoetuste saajad, 2000—2006

(aasta lõpus)

Lapsetoetuse saajad	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kokku							
perede arv	198 337	199 483	194 173	190 670	189 007	187 397	180 096
laste arv peredes	312 172	311 043	301 015	293 880	290 281	287 459	274 985
1 lapsega							
perede arv	111 070	115 310	113 270	112 359	112 135	111 403	107 620
laste arv peredes	111 070	115 310	113 270	112 359	112 135	111 403	107 620
2 lapsega							
perede arv	...	64 323	62 051	60 166	59 018	58 687	55 769
laste arv peredes	...	128 646	124 102	120 332	118 036	117 374	111 538
3 ja enama lapsega							
perede arv	...	19 850	18 852	18 145	17 854	17 307	16 707
laste arv peredes	...	67 087	63 643	61 189	60 110	58 682	55 827

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

makstakse, hindamaks üht või teist tüüpi perede osakaalu kõigis lastega peredes. Teisalt on oluline hinnata eri peretüüpides kasvavate laste arvu, saamaks teada, kui paljusid lapsi üks või teine peretoetus puudutab (nt kolme- ja enamalapselistes peredes kasvavatele lastele suunatud toetused). Tabelis 4.1 on esitatud riiklikke peretoetusi saavate laste ja perede arv aastalõpu seisul.

Joonisel 4.1 on tabeli 4.1 andmete alusel esitatud eri peretüüpide (ühe, kahe ning kolme ja enama lapsega) osakaal, joonisel 4.2 aga nimetatud peretüüpides kasvavate laste osakaal.

Riiklikke peretoetusi saavate perede hulgas moodustavad suurima osa ühe lapsega pered. Sealjuures on ühe lapsega perede osakaal veidi kasvanud, moodustades 2006. aastal 60% kõigist peretoetusi saavatest peredest. Kahe lapsega peretoetusi saavate perede osakaal on püsinud 2000.—2006. aastal 30% piiril. Kolme ja enama lapsega pered moodustavad kõigist peretoetusi saavatest peredest kümnendiku (joonis 4.1).

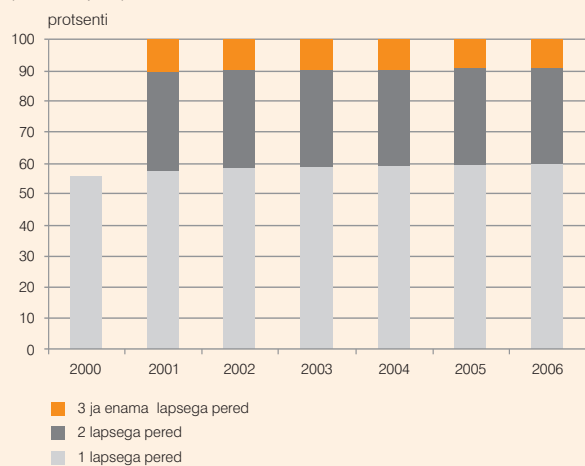
Võrreldes riiklikke peretoetusi saavaid peresid neis kasvavate laste arvu alusel, moodustavad suurima osa kahe lapsega peredes kasvavad lapsed (41%). Pea sama suur osa peretoetusi saavatest lastest kasvab ühe lapsega peredes (39%). Kolme ja enama lapsega peredes kasvab viiendik kõigist peretoetusi saavatest lastest (joonis 4.2).

Vastavalt riiklike peretoetuste seadusele on lapsel, kelle sünniaktis puudub kanne isa kohta või see on tehtud ema ütluse alusel või kelle vanem on seadusega kehtestatud korras tunnistatud tagaotsitavaks, õigus üksikvanema lapse toetusele. Siinkohal on oluline eristada üksikvanemaid üksinda lapsi kasvatavatest vanematest, kelle puhul ei kehti eespool loetletud tunnused, kuid kes kasvatavad oma last üksinda (nt lahutuse või kooselu lõppemise ning teise vanema surma tõttu). Üksikvanema lapse toetust makstakse kahekordses lapsetoetuse määras, mis teeb toetuse suuruseks 300 krooni kuus.

Üksikvanema lapse toetust saavate laste arvu osas toimus suurem muutus 2002. aastal, kui toetust saavate laste arv kasvas

Joonis 4.1. Riiklikke peretoetusi saavad pered laste arvu järgi, 2000—2006¹

(aasta lõpus)

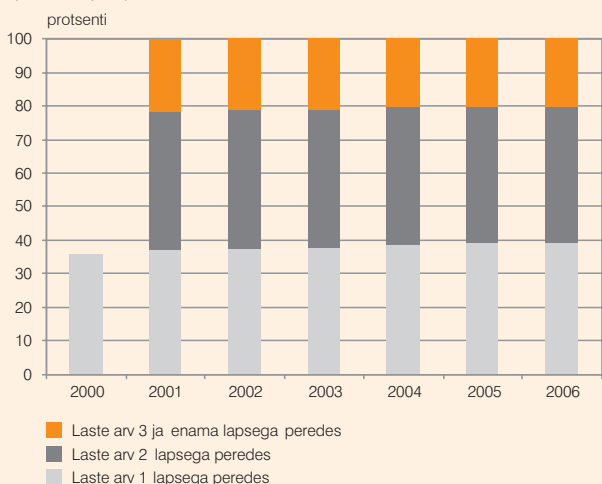

¹Kahe ning kolme ja enama lapsega perede osakaalu kohta 2000. aastal ametlikud andmed puuduvad

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

Joonis 4.2. Riiklikke peretoetusi saavate laste osakaal peretüüpide järgi, 2000—2006¹

(aasta lõpus)

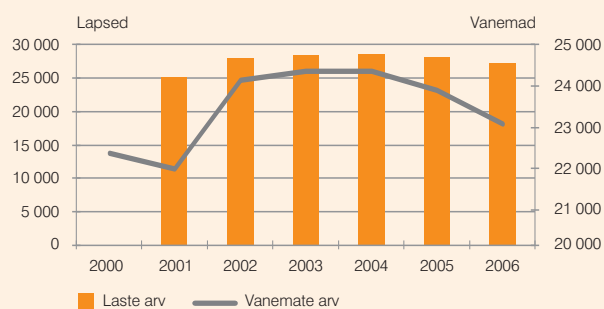

¹Kahe ning kolme ja enama lapsega perede osakaalu kohta 2000. aastal ametlikud andmed puuduvad.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

Joonis 4.3. Üksikvanema toetust saavad lapsed ja vanemad, 2000—2006¹

(aasta lõpus)

¹ Üksikvanematoetust saavate laste arvu kohta 2000. aastal ametlikud andmed puuduvad.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

2001. aastaga võrreldes ligi 2700 lapse võrra ehk 25 266 lapselt 27 958 lapseni. 2006. aasta lõpu seisuga maksti üksikvanema lapse toetust 27 258 lapsele. Üksikvanema lapse toetust saavate laste arvu mõjutab üksikvanemate arv, mis 2002. aastal kasvas ning hakkas veidi kahanema 2005. aastal. 2006. aastal maksti üksikvanema lapse toetust 23 040 vanemale (joonis 4.3, Lisa tabel 22).

Eestkostel või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetusele on õigus vanemliku hoolitsuseta lapsel, kelle üle on seatud eestkoste või kelle suhtes on sõlmitud kirjalik perekonnas hooldamise leping. Eestkoste või perekonnas hooldamise lõppemisel seoses lapse 18-aastaseks saamisega makstakse toetust selle jooksva õppeaasta lõpuni, mil laps saab 19-aastaseks.

Aastatel 2001—2006 ulatus toetust saanud laste arv perioodi keskel ligi 3000 lapseni, kuid kahanes 2006. aasta lõpuks 2200 lapseni. Laste arvu vähenemine on toimunud eeskätt peres hooldamisel olevate laste arvu vähenemise mõjul. Sealjuures ei toetanud eestkoste või perekonda hooldamisele võetavate laste arvu muutust ka 2002. aastal toimunud toetuse suurenemine 300 kroonilt 900 kroonini (Lisa tabel 21).

Samal ajal kui eestkostel või perekonnas hooldamisel olevate laste arv on vähenenud, on vähenenud ka eestkoste- ja hooldusperede arv (joonis 4.4; Lisa tabel 22).

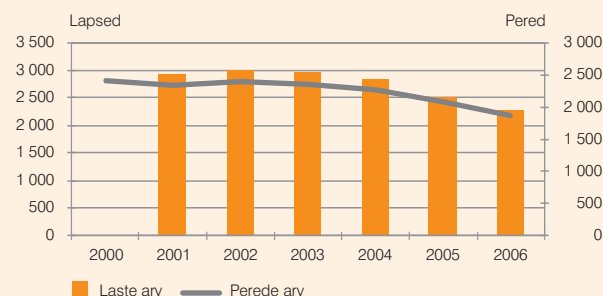
4.2. Vanemahüvitis

Vanemahüvitise seadus²⁰ jõustus 1. jaanuaril 2004. aastal. Seadus aitab vanematel säilitada lapse sünni korral senise sissetuleku, nähes ette hüvitise maksmise lapsehoolduspuhkusele jäävale vanemale. Õigus vanemahüvitisele on lisaks lapse vanemale ka lapsendajal, võõrasvanemal, eeskostjal või hooldajal.

Vanemahüvitise puhul saab rääkida hüvitise eri liikidest. 100% hüvitise puhul arvutatakse hüvitise suurus taotleja eelnenud kalendriaasta ühe kalendrikuu sotsiaalmaksuga maksustatud keskmise tulu alusel. Hüvitise maksimaalseks suuruseks on kolm üle-eelmise kalendriaasta keskmist sot-

Joonis 4.4. Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetust saavad lapsed ja pered, 2000—2006¹

(aasta lõpus)

¹ Eestkostetavate või perekonnas hooldamisel olevate laste arvu kohta 2000. aastal ametlikud andmed puuduvad.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

siaalmaksuga maksustatud ühe kalendrikuu tulu. Isikule, kes tulu ei ole saanud, tagatakse hüvitise määra suurune sissetulek. Kuupalga alammäära suurust vanemahüvitist makstakse isikule, kelle eelnenud kalendriaasta keskmine ühe kuu tulu oli alampalgaga võrdne või sellest väiksem. Kohustusliku pensionikindlustusega (II samm) liitunud vanema puhul maksab riik vanemahüvitise pealt ühe protsendi II samba pensionifondi iga sündinud lapse kohta.

Õigus vanemahüvitisele algab rasedus- ja sünnituspuhkuse lõpupäevale järgnevast päevast. Kui ema ei saanud rasedus- ja sünnituspuhkust, tekib õigus vanemahüvitisele alates lapse sünnist.

2004. ja 2005. aastal maksti vanemahüvitist kuni 365 päeva täitumiseni rasedus- ja sünnituspuhkuse algusest. 2006. aastal kehtima hakanud muudatuse järgi makstakse vanemahüvitist ajani, mil rasedus- ja sünnituspuhkuse päevadega kokku täitub 455 päeva (kui lapse ema jäi rasedus-sünnituspuhkusele vähemalt 30 päeva enne eeldatud sünnitustähtaega). Alates 1. jaanuarist 2008 pikeneb vanemahüvitise maksmise periood 575 päevani (tabel 4.2).

Mittetöötavatele isikutele makstakse vanemahüvitist alates lapse sünnist. 2004.—2005. aastal oli hüvitise maksmise perioodiks sellisel juhul 11 kuud, 2006.—2007. aastal 14 kuud. Alates 2008. aasta 1. jaanuarist makstakse vanemahüvitist lapse 18 kuu vanuseks saamiseni (tabel 4.2).

2007. aasta 1. septembrist jõustunud seadusemuudatusega tekkis isal õigus hüvitisele alates ajast, mil laps on saanud 70 päeva vanuseks. Varem oli isadel õigus vanemahüvitist saada alates lapse kuue kuu vanuseks saamisest.

Vanemahüvitise suuruse ülempiir on aasta-aastalt tõusnud. Kui 2004. aastal oli see 15 741 krooni, siis 2007. aastal juba 21 624 krooni. Kasvanud on ka hüvitise määr — kui 2004. aastal oli vanemahüvitise määr 2200 krooni, siis 2007. aastal 2690 krooni (tabel 4.2).

Vanemahüvitise saajate ja keskmiste summade analüüsimisel on oluline eristada isikuid, kellele on aasta jooksul va-

²⁰ Riigi Teataja I 2003, 82, 549.

Tabel 4.2. Vanemahüvitise suurus liigiti ja maksmise periood, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Vanemahüvitise määr (krooni)	2 200	2 200	2 480	2 690	3 600
Vanemahüvitis kuupalga alammääras (krooni)	2 480	2 690	3 000	3 600	4 350
Vanemahüvitise maksimaalne suurus (krooni)	15 741	17 472	19 191	21 624	25 509
Vanemahüvitise maksmise periood koos rasedus-sünnituspuhkusega (päeva)	365	365	455	455	575
Vanemahüvitise maksmise periood mittetöötavatele isikutele alates lapse sünnist (kuud)	11	11	14	14	18

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, vanemahüvitise seadus

Tabel 4.3. Vanemahüvitise saajad soo lõikes, 2004–2006

	2004		2005		2006	
	määratud	makstud	määratud	makstud	määratud	makstud
Kokku	21 643	21 613	14 272	23 180	14 642	26 551
naised	21 216	21 188	14 047	22 763	14 387	26 025
mehed	427	425	225	417	255	526
meeste osakaal, %	1,97	1,97	1,58	1,80	1,70	1,98

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

nemahüvitis määratud, isikutest, kellele aasta jooksul vanemahüvitist makstakse. See on tingitud eri aastatel kehtinud erinevast hüvitise maksmise perioodist. Kuna vanemahüvitise maksmise periood on pikenenud, on isikute arv, kellele vanemahüvitist aasta jooksul makstakse, suurem isikute arvust, kellele hüvitis määrati.

Kehtima hakkamise hetkel 2004. aastal määrati vastavalt vanemahüvitise maksmise tingimustele hüvitist ka laste eest, kes olid sündinud 2003. aastal, mistõttu määrati 2004. aasta jooksul rohkem vanemahüvitisi (21 643 isikule) kui järgnevatel aastatel (tabel 4.3). 2006. aastal määrati vanemahüvitist 14 642 isikule, kellest 99,9% juhtudel oli tegemist lapse vanemaga. Lapse hooldaja või eestkostja on statistika põhjal olnud vanemahüvitise saajaks vaid kümnekonnal juhul aastas. Vanemahüvitise seaduse kehtimise ajal ei ole vanemahüvitist veel kordagi määratud lapse lapsendajale ega võorasvanemale.

Analüüsid üksikvanemate²¹ osakaalu vanemahüvitise saajate seas, võib öelda, et aasta-aastalt on nende osakaal vähenenud. Kui isikutest, kellele 2004. aastal oli määratud hüvitis, moodustasid üksikvanemad 14,1%, siis 2006. aastal 9,6%.

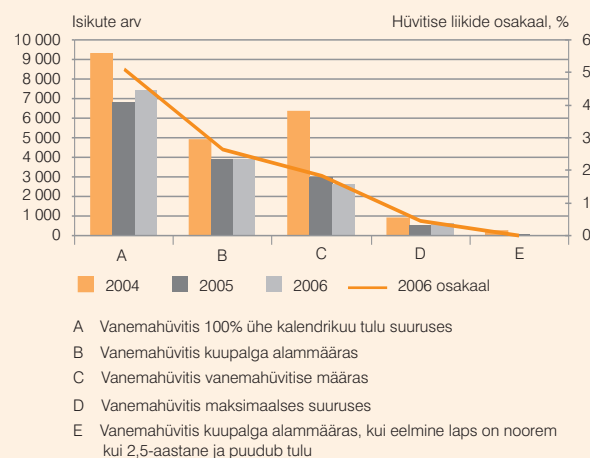
Võrreldes vanemahüvitise eri liikide saajate osakaalu aastate lõikes, võib määramiste statistika alusel öelda, et kõige suurema osa vanemahüvitise saajatest moodustavad vaadeldaval perioodil isikud, kelle vanemahüvitis moodustab 100% eelnenud kalendriaasta ühe kuu tulust (joonis 4.5). 2006. aastal on isikute osakaal, kellele määrati hüvitis hüvitise määras ja kuupalga alammääras, vähenenud ning suurenenud on nende isikute osakaal, kellele vanemahüvitis on määratud 100% ühe kalendrikuu tulust. Samas moodustasid kahte väiksemat hüvitise liiki saajad kõigest vanemahüvitise saajatest 2006. aastal siiski 45%.

Nende isikute osakaal, kellele on aasta jooksul määratud vanemahüvitist maksimaalses suurus, on püsunud stabiilselt 4% piiril (joonis 4.5).

Meeste osakaal vanemahüvitise saajate hulgas on püsunud alla 2%. Kuigi 2006. aastal oli neid mehi, kellele vanemahüvitist maksti, rohkem kui 2005. aastal, on nende osakaal vanemahüvitise saajate hulgas endiselt väike. Vaadates vanemahüvitise määramiste statistikat, võib ka selle põhjal tõdeda, et kuigi 2006. aastal määrati vanemahüvitist 30 mehele rohkem kui 2005. aastal, on meeste osakaal märkimisväärselt väike (2006. aastal 1,7%; tabel 4.3).

Meestele määratud vanemahüvitise keskmine summa ületas 2006. aastal naistele määratud vanemahüvitise keskmist summat 1,8-kordselt. Kui 2006. aastal oli meestele määratud

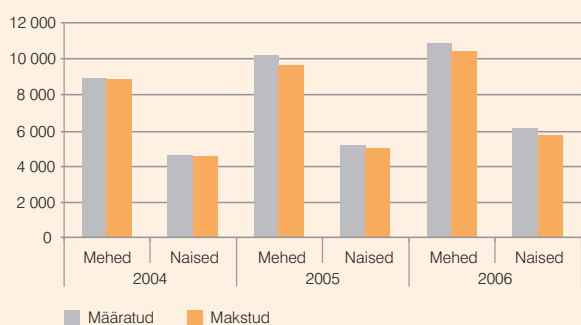
Joonis 4.5. Aasta jooksul määratud vanemahüvitise saajad liikide järgi, 2004–2006

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

²¹ Riiklike peretoetuste seaduses toodud tingimustele vastavad vanemad.

Joonis 4.6. Keskmise määratud ja makstud vanemahüvitise suurus soo lõikes, 2004–2006

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

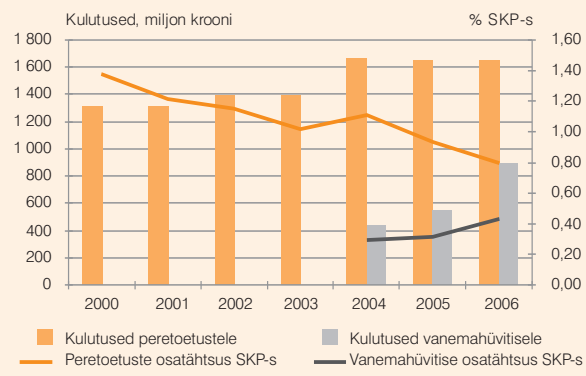
keskmine vanemahüvitise summa 10 913 krooni, siis naiste puhul oli keskmiseks määratud hüvitise suuruseks vaid 6099 krooni. Samasuguses vahekorras on ka aasta jooksul naistele ja meestele makstud keskmine vanemahüvitis (joonis 4.6).

4.3. Kulutused riiklikele peretoetustele ja vanemahüvitisele

Viimastel aastatel on kulutused peretoetustele mõõdukalt kasvanud, kuid oluliselt on suurenenud kulutused vanemahüvitisele (Lisa tabel 23). 2006. aastal kulus vanemahüvitise maksmiseks 898 miljonit krooni, mis võrreldes 2004. aastaga kasvas üle kahe korra.

Jooniselt 4.7 on näha, et peretoetuste osakaal SKP-s on viimase kümne aasta jooksul vähenenud. 2004. aastast kehtima hakanud vanemahüvitise osakaal aga SKP-s suureneb. Kui peretoetused püsivad järgnevatel aastatel senisega võrreldes samal tasemel või jätkavad väikest kasvu, ületab vanemahüvitise kulu peagi kõikide peretoetuste kogukulud.

Joonis 4.7. Peretoetuste ja vanemahüvitise kulutused ning osatähtsus SKP-s, 2000–2006

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

4.4. Muud peredele makstavad toetused ja tasud

Riiklike peretoetuste ja vanemahüvitise kõrval makstakse peredele ka muid toetusi ja hüvitisi (Lisa tabel 24).

Vastavalt õppetoetuste ja õppelaenu seadusele²² kustutab riik õppelaenu ainult lõpetatud õpingute korral. Ühe lapse puhul kustutatakse õppelaenu 50%, kaksikute puhul 75% ning kolmikute puhul 100% ühe vanema õppelaenu jäägist. Õigus õppelaenu kustutamisele on 2007. aastal neil vanematel, kes kasvatavad kuni 4-aastast last, alates 2008. aastast neil vanematel, kes kasvatavad kuni 5-aastast last.

Aasta-aastalt on isikute arv, kellel riik on õppelaenu kustutanud, kasvanud. 2006. aastal kustutas riik õppelaenu 6559 inimesel, keda oli 3,2 korda rohkem kui 2004. aastal (Lisa tabel 24). Oluliselt on aastatel 2004–2006 kasvanud ka õppelaenude kustutamisele kulunud summad, mis võrreldes 2004. aasta 3,8 miljoniga moodustavad 2006. aastal juba 20,5 miljonit krooni.

Vastavalt töö- ja puhkeaja seadusele²³ on isikul, kes kasvatatakse alla poolteiseaastast last, õigus saada peale üldise puhkamiseks ja einetamiseks mõeldud vaheaja lisavaheaegu lapse toitmiseks. Nimetatud lisavaheaeg antakse iga kolme tunni järel kestusega iga kord mitte alla 30 minuti. Kahe või enama kuni poolteiseaastase lapse toitmiseks antava vaheaja kestus peab olema vähemalt üks tund. Lapse toitmiseks antud vaheajad arvatakse tööaja hulka ja nende eest säilitatakse keskmine palk riigieelarve vahenditest Sotsiaalministeeriumi eelarve kaudu sotsiaalministri poolt kehtestatud korras²⁴.

Lapsetoitmise vaheaja kulutused, kasutajate ja hüvitatud tundide arv on aastatel 2003–2006 märkimisväärselt vähenenud (Lisa tabel 24). Kui 2003. aastal hüvitati aasta jooksul lapse toitmisele kulunud üle 20 000 tunni, siis 2006. aastal vaid pisut üle 6400 tunni. Sellega seoses on vähenenud ka kulutused antud meetmele. Nimetatud muutustele on mõju avaldanud vanemahüvitise kehtestamine ning vanemahüvitise maksmise perioodi pikenedamine, mistõttu suur osa 1,5-aastaste laste vanematest on sel ajal veel tööhõivest eemal.

Puudega lapse ühel vanematest, eestkostjal või hooldajal on õigus saada lapse kasvatamiseks üks lisapuhkepäev kuus, mille eest tasutakse keskmise palga alusel riigieelarve vahenditest Sotsiaalministeeriumi eelarve kaudu sotsiaalministri kehtestatud korras. Nimetatud meetme kasutajate arv on alates 2002. aastast pidevalt kasvanud, 2006. aasta lõpu seisuga oli see 983 isikut. Samuti on kasvanud hüvitatud päevade arv ning kulutused nimetatud meetmele (Lisa tabel 24).

Puhkuseeas²⁵ sätestatud põhimõtete kohaselt kompenseerib riik puhkepäevad 28 kalendripäeva ületava osa (7 päeva) eest lisaks alaealistele ka töövõimetuspensionäridele

²² Riigi Teataja I 2003, 58, 387

²³ Riigi Teataja I 2001, 102, 675

²⁴ Riigi Teataja Lisa 2001, 77, 1039

²⁵ Riigi Teataja I 2002, 61, 375

ja isikutele, kellele on määratud rahvapension töövõimetuse alusel. Lisaks sellele kompenseerib riik ka täiendava lapsepuhkuse päevade tasu. Vastavalt puhkuseseadusele on isal õigus saada ema rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal või kahe kuu jooksul pärast lapse sünni 14 kalendripäeva täiendavat lapsepuhkust, mis 2007. aastal vastuvõetud seadusemuudatuse kohaselt muutub alates 2008. aastast 10 tööpäevaks.

Puhkuse eest saavad isad alates 2008. aastast oma keskmist palka varasema 66 krooni asemel päevas. Lisaks nn isapuhkusele antakse täiendavat lapsepuhkust emale või isale alla 14-aastaste laste eest. Vastavate puhkuseliikide saajate ning hüvitatud päevade arv on küll aasta-aastalt vähenenud, kuid kulutused vastavatele meetmetele on aastatel 2004—2006 kasvanud (Lisa tabel 24).

5. Pensionid

Ülla Mäe

Riiklik pension on solidaarsuspõhimõttele tuginev igakuine rahaline sotsiaalkindlustushüvitis, mida makstakse vanaduse, töövõimetuse või toitja kaotuse korral riigieelarves riikliku pensionikindlustuse kuludeks määratud vahenditest.

Pensioni liigid, ulatus, saamise tingimused, kord ja riikliku pensionikindlustuse korraldus ning vahendite arvestamise alused sätestati riikliku pensionikindlustuse seadusega, mis jõustus täies ulatuses 2000. aastal. 2002. aastast kehtib uus pensionikindlustuse seadus²⁶, kuid pensionikindlustuse üldprintsipiibid muutunud ei ole.

Riikliku pensioni liigid on vanaduspension, töövõimetuspension, toitjakaotuspension ja rahvapension. Kõigi eespool loetletud pensionide saamise õigus on Eesti alalisel elanikul ja tähtajalise elamisloa alusel Eestis elaval välismaalasel.

Lisaks ülalnimetatud pensionidele makstakse teatud kutsealade töötajatele ja spetsialistidele pensioni väljateenitud aastate pensionide seaduse alusel²⁷.

5.1. Pensioni saavad isikud

Üldine ülevaade

1. jaanuaril 2007 elas Eestis 381 360 pensioni saavat isikut, s.o 28,4% rahvastikust (Lisa tabel 25). Enam kui 3/4 pensionisaajatest moodustasid vanaduspensionari saajad, kelle arvuks loeti 291 580 (s.h 1238 riikliku eripensionari saajat). Teise suurema grupi moodustasid töövõimetuspensionärid, keda kokku oli 65 497. Toitjakaotuspensionari maksti 9537 perele, kus pensioni saavaid pereliikmeid oli 12 982 ning rahvapensionari 8393 isikule. Väljateenitud aastate pensionari saajaid oli 2908.

Võrreldes 2000. aastaga oli pensionisaajate koguarv 2007. aasta alguseks kasvanud vaid 0,5%, s.o 2068 inimese võrra. Samas on pensioniliikide lõikes toimunud pensionisaajate arvudes olulised muutused. Need tulenevad 2000. aastal jõustunud riikliku pensionikindlustuse seadusest, millega muutusid pensioni määramise alused.

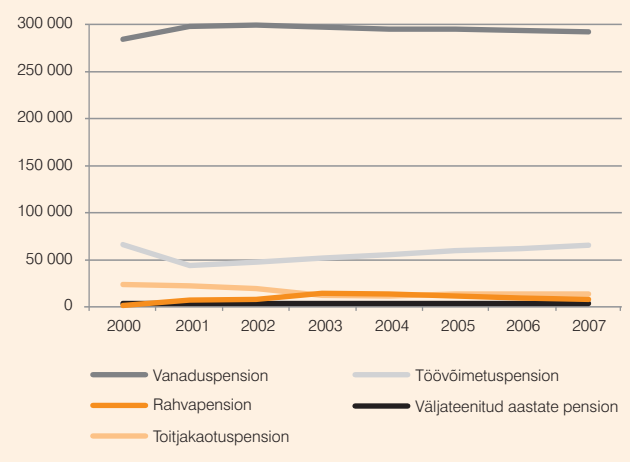
Eelkõige puudutasid muutused endisi invaliidsuspensionäre. Uue seaduse kohaselt hakkasid pensionieas invaliidsuspensionärid saama vanaduspensionari, töörealised puuetega inimesed aga töövõimetuspensionari. Puuetega lapsed hakkasid puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse alusel saama lapsinvaliidi pensionari asemel puudega lapse toetust.

Töövõimelises eas isikud, kellel aga ei olnud nõutavat staaži töövõimetuspensionari saamiseks, hakkasid saama rahvapensionari. Staažinõuet ei ole 16–20-aastastel isikutel, samuti juhul kui püsiva töövõimetuse põhjuseks on Eesti õigusaktide alusel tuvastatud töövigastus või kutsehaigus. Muutuse tulemusel vähenes töövõimetuspensionäride arv võrreldes endiste invaliidsuspensionäridega (arvestatud ei ole lapsinvaliide) 2001. aastaks 18,7 tuhande pensionäri võrra (ligikaudu 30%). Samal ajal kasvas vanaduspensionäride arv ca 13 tuhande võrra ning töövõimetuse tõttu rahvapensionari saajate arv ligi 3,2 tuhande võrra (joonis 5.1)

Kuna käesolevas ülevaates on pensionisaajate arvud kogu vaadeldaval perioodil esitatud aasta alguse seisuga, siis kajastuvad 2000. aasta pensionireformiga kaasnenud muutused alles 2001. aasta arvudes. Pensionireformi tulemusel vä-

Joonis 5.1. Pensionisaajate arv pensioniliigiti, 2000–2007

(aasta alguses)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

²⁶ Riigi Teataja I 2001, 100, 648

²⁷ Riigi Teataja 1992, 21, 294

henes pensionisaajate arv 2000. aasta jooksul 6320 inimese võrra, kellest suurema osa (4752) moodustasid lapsinvaliidid. Seega, kui võrrelda pensionisaajate arvu muutust uue seaduse kontekstis, on pensioni saavate inimeste arv kasvanud 2007. aasta alguseks võrreldes 2001. aastaga ligi 8500 (ehk 2,2%) võrra.

Pensionisaajate arvud pensioniliigiti ei ole ülalkirjeldatud muutuste tõttu võrreldavad eelnevate aastatega (s.h ka 2000. aastaga), küll aga on võimalik hinnata pensionireformiga kaasnevaid üldisi muutusi.

Vanaduspensionäride osatähtsus pensioni saavatest isikutest on püsunud enamiku aja vaadeldavast perioodist 76—78% piires. Erandiks on vaid pensionireformijärgsed aastad, mil vanaduspensionäride osatähtsus oli üle 79%. Töövõimetuspensionäride osatähtsus pensioni saavatest isikutest moodustab viimastel aastatel 15—17%, olles suurenenud pensionireformijärgsete esimeste aastatega (2001—2003) võrreldes mitme protsendipunkti võrra. Ülejäänud 7—8% sisse mahuvad toitjakaotuspension, rahvapension ja väljateenitud aastate pensioni saajad. Viimaste osakaal pensionisaajate hulgas on alla 1% (tabel 5.1).

Soo löikes moodustavad enam kui 3/5 pensionisaajatest naised. 2007. aasta alguses oli pensionisaajatest mehi 140 100 ja naisi 241 300, neist vanaduspensionari saajaid vastavalt 93 300 ja 198 300 (ehk vastavalt 66,6% ja 82,2% pensionisaajatest). Kuigi vanaduspensionari saavate meeste osakaal pensionisaajatest on naistega võrreldes oluliselt väiksem, on meeste osa nii pensionisaajate hulgas kokku kui ka vanaduspensionari saajate hulgas viimase 7 aasta jooksul suurenenud. Kui 2001. aasta alguses moodustasid mehed vanaduspensionari saajatest

29,3%, siis 2007. aastaks on nende osakaal suurenenud 32%-ni. Töövõimetuspensionäride hulgas on aga olukord vastupidine. Siin on üle poolte pensionisaajatest mehed, kuid samas on nende osakaal alates 2001. aastast pidevalt vähenenud. Kui 2001. aasta alguses oli töövõimetuspensionäride hulgas mehi 59,6% ja naisi 40,4%, siis 2007. aasta alguses olid need arvud vastavalt 52,3% ja 47,7% (tabel 5.2).

Kuigi meeste keskmine eluiga (sünnimomendil) on naiste elueaga võrreldes ligi 10 aastat lühem (2005. aastal oli meeste elueaks 67,3 ja naistel 78,1 aastat), on vanaduspensionari saavate 70-aastaste ja vanemate meeste arv ajavahemikul 2001—2007 kasvanud 16,5%, naiste arv aga 11,8%. 2007. aasta alguses oli meeste hulgas 48,2% ja naiste hulgas 53,9% 70-aastaseid ja vanemaid pensionisaajaid. Kasvuprotsendi järgi on suurim kasv vanemaealistest vanaduspensionari saavatest meestest toimunud 75—79-aastaste meeste hulgas (muutus 6,8 protsendipunkti). Kui 2001. aastal oli 75—79-aastaste vanaduspensionari saavaid mehi 26,6% nende koguarvust, siis 2007. aasta alguseks oli nende osakaal suurenenud 33,4%-ni, moodustades selleealistest pensionisaajatest 30,7% (tabelid 5.3 ja 5.4).

Vanaduspensionari saajad

Nagu eespool öeldud, moodustavad pensionisaajatest enam kui 75% vanaduspensionari saajad, kellest omakorda oli 2007. aasta alguses vanaduspensionäre 99,6% (290 300). Ülejäänud 0,4% moodustasid riikliku eripensionari saajad. Enamiku (91% ehk 1158 inimest) eripensionari saajatest moodustasid politseiametniku pensionari saajad, ülejäänud 9% hulka kuulusid kohtuniku, prokuröri, riigikontrolli ametniku ja õiguskantsleri ametipensionari saajad (Lisa tabel 25).

Tabel 5.1. Pensionisaajad pensioniliigiti, 2000—2007 (aasta alguses, protsenti)

Pensionari liik	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vanaduspension	75,0	79,7	79,3	78,7	77,9	77,3	77,0	76,5
Töövõimetuspension	17,6	11,6	12,5	13,6	14,7	15,5	16,3	17,2
Toitjakaotuspension	6,1	5,9	5,2	3,2	3,1	3,4	3,5	3,4
Rahvapension	0,4	1,9	2,2	3,8	3,5	2,9	2,4	2,2
Väljateenitud aastate pension	0,9	0,9	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

Tabel 5.2. Pensionisaajad soo löikes, 2000—2007 (aasta alguses, protsenti)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Pensionisaajad kokku								
mehed	34,1	33,5	34,9	35,6	36,0	36,3	36,6	36,7
naised	65,9	65,7	65,1	64,4	64,0	63,7	63,4	63,3
nendest:								
vanaduspensionari saajad								
mehed	28,2	29,3	29,9	30,6	31,1	31,4	31,8	32,0
naised	71,8	70,7	70,1	69,4	68,9	68,6	68,2	68,0
töövõimetuspensionari saajad								
mehed	55,1	59,6	58,7	57,1	55,7	54,7	53,5	52,3
naised	44,9	40,4	41,3	42,9	44,3	45,3	46,5	47,7

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

Tabel 5.3. 70-aastased ja vanemad vanaduspensionisaajad soo lõikes ja nende osakaal vanaduspensionäridest, 2001 ja 2007 (aasta alguses)

	Vanaduspensionisaajad kokku	s.h 70-aastased ja vanemad	70-aastaste ja vanemate osakaal vanaduspensionisaajatest, %	s.h osakaal vanaduspensionisaajatest vanuse järgi, %		
				70–74	75–79	80+
2001. aasta						
mehed	87 097	38 634	44,4	53,4	26,6	20,1
naised	210 266	95 608	45,5	41,8	30,8	27,4
kokku	297 363	134 242	45,1	45,1	29,6	25,3
2007. aasta						
mehed	93 311	45 010	48,2	45,0	33,4	21,6
naised	198 269	106 933	53,9	35,4	31,7	32,9
kokku	291 580	151 943	52,1	38,2	32,2	29,5

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

Kui võrrelda vanaduspensionisaajaid 2001. aasta ja 2007. aasta alguses, siis on nende arv vähenenud ligi 5800 isiku võrra (2001. aasta on valitud võrdluseks selle tõttu, et see on esimene aasta pärast pensionireformi ning selleks ajaks olid pensionisaajad ümber vormistatud vastavalt seaduses toodud sätetele).

Pensionikindlustuse seadusega sätestatud ennetähtaegse vanaduspensionivõimalust (kuni 3 aastat enne vanaduspensioniaikka jõudmist) hakati kohe kasutama ning selliste pensionäride arv suureneb järjepidevalt. Kui 2000. aastal kasutas seda võimalust 2349 inimest, siis 2007. aasta alguseks oli ennetähtaegsele vanaduspensionile jäänute arv kasvanud juba 12 071-ni, moodustades 4,2% vanaduspensionäridest. Kasv 2006. aastaga võrreldes on 0,5 protsendipunkti, kusjuures selline osatähtsuse suurenemine on toimunud peaaegu igal aastal alates 2002. aastast. Eeldatavasti mõjutab ennetähtaegsele vanaduspensionile jäämist pensionieelses eas olevate inimeste hulgas valitsev suurem tööpuudus ning väiksemad töösaamise võimalused võrreldes teiste töö kaotanutega.

Edasilükatud vanaduspensioniga pensionäride arv on seni veel suhteliselt tagasihoidlik. Ilmselt eelistab enamik inimesi, kellel tekib õigus vanaduspensionile, end siiski pensionile vormistada. Kuna kehtiv pensioniseadus ei sea pensionäride töötamisele piiranguid, siis suhteliselt suur osa pensionäridest töötab samal ajal ka edasi.

Andmed pensionäride töötamise kohta on esitatud käesoleva ülevaate järgmises osas 5.2.

Töövõimetuspensionärid

2007. aasta alguses oli Riikliku pensionikindlustuse registri andmetel 65 497 töövõimetuspensionäri, kellest 13,2%-l oli 100% töövõimekaotus ning 38,8%-l 80–90% töövõimekaotus. Ülejäänud 48%-l töövõimetuspensionäridest oli töövõimekaotuse protsent 40–70 (Lisa tabel 25).

Töövõimetuspensionäride arvudes on aastate lõikes toimunud selgitamist vajavad muutused, mis tulenesid 2000. aastal kehtima hakanud riikliku pensionikindlustuse seaduse pensionide määramiste aluste muudatustest (vt käesoleva

Tabel 5.4. 70-aastased ja vanemad vanaduspensionärid soo lõikes, 2001 ja 2007 (aasta alguses, protsenti)

Vanaduspensionisaajad kokku	70+	neist vanuses			
		70–74	75–79	80+	
2001. aasta					
mehed	29,3	28,8	34,0	25,8	22,8
naised	70,7	71,2	66,0	74,2	77,2
2007. aasta					
mehed	32,0	29,6	34,8	30,7	21,7
naised	68,0	70,4	65,2	69,3	78,3

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

peatüki osa 5.1). 2001. aasta alguseks kahanes töövõimetuspensionäride arv sellega seoses 43 400-ni. Samas hakkas 2001. aastal töövõimetuspensionäride arv tasapisi uuesti kasvama, kuna kasvas arstlikele ekspertiisikomisjonidele tehtud taotluste ja komisjonipoolsete positiivsete otsuste arv, ulatudes juba aasta pärast (s.o 2002. aasta alguseks) 47 100-ni. 2007. aasta alguseks oli töövõimetuspensionäre ligi 65 500 ehk 17,2% kõigist pensionisaajatest. See tähendab, et viimase 6 aasta jooksul on töövõimetuspensionäride arv kasvanud 22 000 võrra.

Ligi 75% töövõimetuspensionäride arvu kasvust on toimunud väiksema töövõimekaotusprotsendiga isikute (töövõime kaotus 40–70%) arvel. Seejuures ligi 27% töövõimetuspensionäride arvu kasvust on toimunud 40% töövõimekaotusega pensionäride arvel. Võrreldes 2001. aastaga on kahekordistunud 90–100% töövõimekaotusega töövõimetuspensionäride arv. Samaks on jäänud vaid 80% töövõimekaotusega pensionäride arv, kelle osakaal töövõimetuspensionäride hulgas on küll vähenenud üldise töövõimetuspensionäride arvu kasvu tõttu 52,7%-lt 34%-ni (tabel 5.5, Lisa tabel 25 ja joonis 5.2).

Tabel 5.5. Töövõimetuspensionäride jagunemine töövõimekaotuse protsendi järgi, 2001—2007

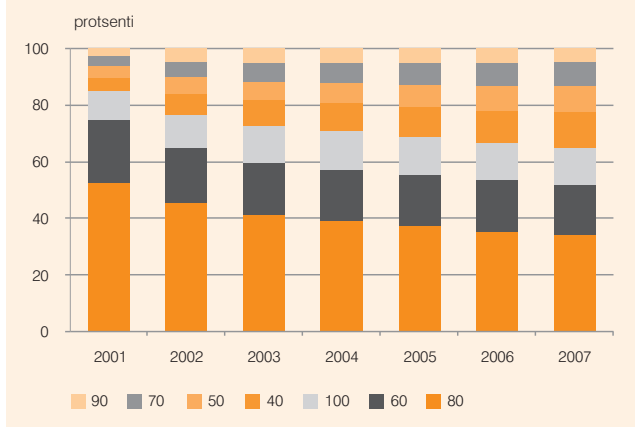
(aasta alguses, protsenti)

Töövõimekaotuse protsent	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
100	10,3	11,6	12,9	13,6	13,2	13,2	13,2
90	2,6	4,3	5,1	5,0	5,0	5,0	4,8
80	52,7	45,6	41,0	38,8	37,0	35,5	34,0
70	3,7	5,6	6,3	7,0	7,7	8,0	8,4
60	22,1	19,2	18,8	18,3	18,2	18,1	18,2
50	4,0	6,1	6,9	7,5	8,1	8,7	9,2
40	4,6	7,5	8,9	9,8	10,7	11,6	12,1

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

Joonis 5.2. Töövõimetuspensionäride jagunemine töövõimekaotuse protsendi järgi, 2001—2007

(aasta alguses)

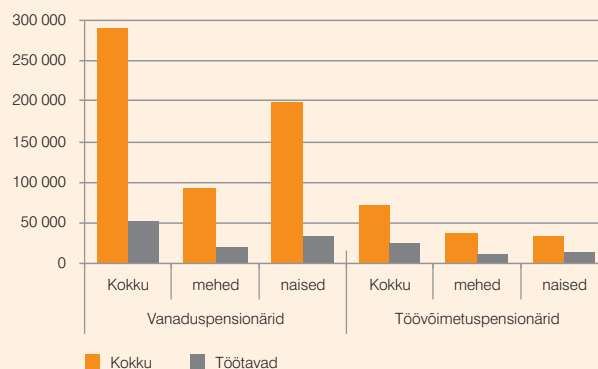
Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

5.2. Pensionäride töötamine

Riikliku pensioniregistri andmetel (töandja makstud sotsiaalmaksu laekumise järgi) töötas 2007. aasta aprillis 79 700 pensionäri, kellest 53 600 olid vanaduspensionärid, 24 500 töövõimetuspensionärid ning 1600 väljateenitud aastate pensionärid (joonis 5.3 ja lisa tabel 26). Kuigi üle 2/3 töötavatest pensionäridest olid vanaduspensionärid, moodustas nende osakaal kõigist vanaduspensionäridest 18,4%. Töötavaid töövõimetuspensionäre oli 34,4% ja väljateenitud aastate pensioni saajaid 61,9%.

Soo lõikes on pensionäride töötamisel pensioniliigiti erinevusi. Vanaduspensionäride hulgas on aktiivsemad töötajad mehed, kellest aprillis 2007 töötas enam kui viiendik (21,8%). Kuigi absoluutarvult oli töötavaid naisvanaduspensionäre rohkem kui mehi, oli samal ajal nende töötamise osakaal 16,9%. Võrreldes pensionäride eri vanuserühmi on töötavate meeste osakaal nii nooremate kui vanemate osas suurem kui töötavate naiste osakaal. Erandiks on siin alles pensionile jäänud 60—62-aastased naised, kellest töötas 45%. Meeste puhul tuleb sama olukorda arvestades (st pen-

Joonis 5.3. Vanadus- ja töövõimetuspensionärid ning nendest töötavad pensionärid soo lõikes¹

¹ Pensionäride arv seisuga 1.04.2007, töötavate pensionäride arv aprillikuul (sotsiaalmaksu laekumise järgi aprillikuu eest)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

sionile jäämise järgsed kaks aastat) vaadata vanust 63—64 — selles vanuses mehi töötas 2007. aasta aprillis 39,7%.

63—70-aastastest meestest töötas 31,7% ja naistest 26,2%. Ka üle 70-aastaste hulgas oli piisavalt neid, kes osalesid jätkuvalt tööturul — 5,7%, kusjuures mehi oli protsentuaalselt kaks korda rohkem kui naisi (vastavalt 8,8% ja 4,4%).

Töövõimetuspensionäride ja väljateenitud aastate pensionisaajate hulgas oli töötavate naiste osakaal mõnevõrra suurem.

Töövõimetuspensionäride hulgas oli töötavaid naisi 38,5% ja mehi 30,8%, kusjuures naised olid aktiivsemad tööelus osalejad 35. eluaastast alates. Tervikuna on töövõimetuspensionäride töötamine igati positiivne. Kahjuks ei ole võimalik välja tuua trendi, kuid võib eeldada, et tänu riigipoolsetele meetmetele puuetega inimeste integreerimiseks tööturule (tööhõive suurendamiseks) on positiivsed tulemused olemas. Sama kinditavad ka Eesti Tööjõu-uuringu 2006. aasta andmed (puuetega inimeste blokis). Viimase uuringu järgi on olukord puuetega inimeste tööhõives märksa parem kui 2002. aastal. Nende inimeste tööhõive määr, kelle töövõime on veidi või oluliselt piiratud, oli 2006. aastal 32,6% (2002. aastal 26%).

Väljateenitud aastate pensionäride hulgas oli töötavaid naisi 65,8% ja mehi 60,8%.

5.3 Pensionide suurused

2007. aasta alguses oli keskmine arvestuslik kuupension (kõiki pensioniliike arvestades) 2819 krooni (Lisa tabel 27). Vanaduspensionide suurus oli samal ajal 3129 krooni, mis on seega keskmisest 310 krooni (ehk 11%) võrra suurem. Ennetähtaegselt vanaduspensionile jäänutel oli pensioni suuruseks 2484 krooni ja edasilükatud vanaduspensionide saajatel 3336 krooni. Keskmine töövõimetuspensionide suurus oli samal ajal 1842 krooni, erinedes lähtuvalt töövõimekaotuse protsendist ligi 2 korda (100% töövõimekaotuse korral 2532 krooni, 40% töövõimekaotuse korral 1273 krooni).

Pensionireformijärgse aja jooksul on keskmine vanaduspension kasvanud 2 korda, ennetähtaegne vanaduspension ligi

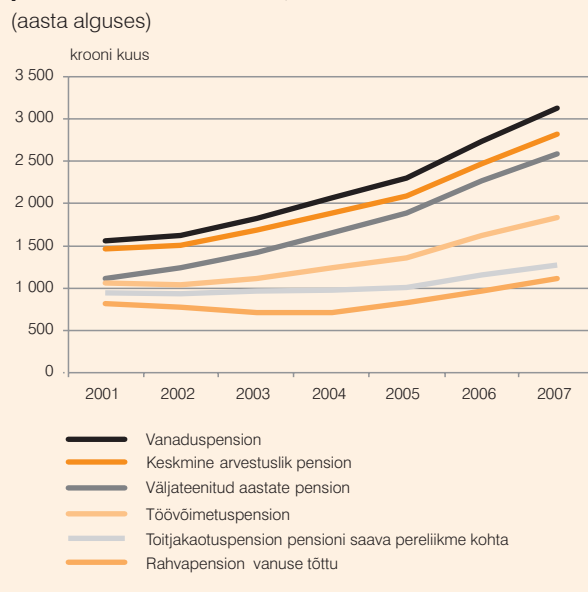
1,9 korda. Arvestades tarbijahinnaindeksi suhteliselt aeglast kasvu, on keskmise vanaduspensioni (väljamaksete järgi) reaalkasv viimastel aastatel püsinud väikeste kõikumistega 10–13% piirimal.

Töövõimetuspensioni suurenemine aastatel 2001–2007 on olnud mõnevõrra tagasihoidlikum – 1,7-kordne. Seda on mõjutanud väiksema töövõimekaotusega pensionäride pensioni väiksem kasv, mis oli ülalnimetatud ajaperioodil 1,5-kordne (joonis 5.4).

Soo lõikes pensionide suurus oluliselt ei erine. Riikliku pensionikindlustuse registri andmetel oli meeste keskmine määratud vanaduspension 2006. aasta alguses 70 krooni (ehk 2,6%) ja 2007. aasta alguses 75 krooni (ehk 2,4%) naiste pensionist suurem. Märkimisväärselt suurem ei olnud ka töövõimetuspensioni vahe – meeste pension oli 3–3,5% naiste pensionist suurem. Kuna tegemist on keskmise pensioniga, mida vanaduspensioni puhul mõjutab eelkõige keskmise palga järgi arvatatud sotsiaalmaks (aastakoefitsientide summa) ja pensioniõiguslik staaž, siis naiste puhul võivad pensioni suurust mõningal määral suurendada laste kasvatamise tõttu lisatud staažiaastad, mis enamikul juhtudel jäävad emale.

Maakondlikus lõikes oli erinevus pensionide suurustes märgatavam kui meeste ja naiste lõikes. Pensionide vahe kõrgeima (Harju) ja madalaima pensionitasemega (Põlva) maakonna vahel oli 2007. aasta alguses 410 krooni. Põlva maakonna madalat pensionitaset mõjutas kõige enam suur töövõimetuspensionäride osakaal. Kui keskmiselt oli pensionisaajatest töövõimetuspensionäre natuke enam kui 17%, siis Põlva maakonnas oli 2007. aasta alguses nende osakaal 33,5%. See omakorda mõjutas vanaduspensioniea saabumisel ka vanaduspensioni suurust (võimalik väiksem tööstaaž töövõimetuspensioni tõttu jm).

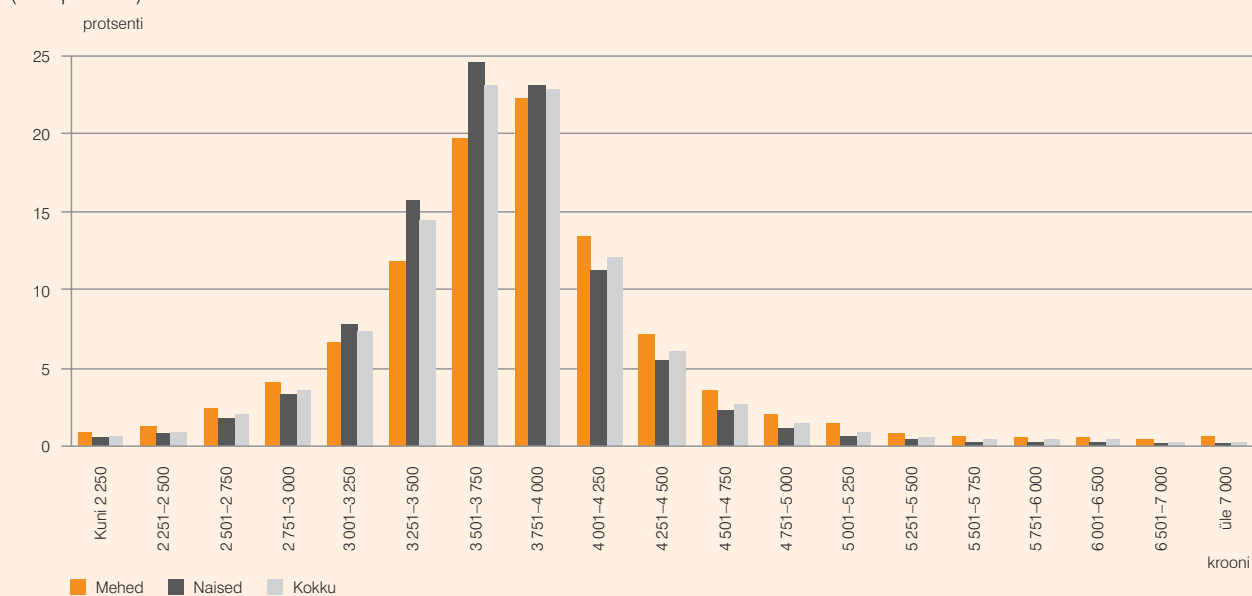
Joonis 5.4. Pensionide keskmised suurused pensioni liikide lõikes, 2001–2007 (aasta alguses)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Vaatamata suhteliselt kiirele pensionitõusule nii 2006. kui 2007. aastal oli Riikliku pensioniregistri andmetel 2007. aasta 1. septembri seisuga ligi 86 000 vanaduspensionäri, kelle kuupension oli kuni 3500 krooni. 201 000 (68%) vanaduspensionäri said pensioni 3501–5000 krooni, neist omakorda ligi 136 000 vahemikus 3501–4000 krooni. Vaid 8900 (3%) vanaduspensionäri pension oli üle 5000 krooni (joonis 5.5 ja Lisa tabel 28).

Joonis 5.5. Vanaduspensioni saajate jaotus pensioni suuruse järgi soo lõikes, 2007 (1. septembril)

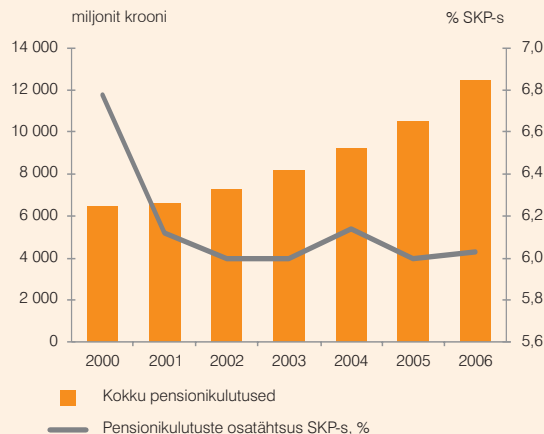
Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

5.4. Pensionikulutused

Kulutused pensionidele ulatusid 2006. aastal 12,5 miljardi kroonini, millest 12 miljardit moodustas sotsiaalmaksu tuludest ning ligi 0,5 miljardit riigieelarvest finantseeritava osa (Lisa tabel 29). Riigieelarvest finantseeritakse eri pensione ja pensionilisasid: rahvapension, eri ametnike (kohtunik, prokurör, riigikontrolli ametnik, õiguskantsler, kaitseväelane, politseiametnik, riigikogu liige, president) pensione, staaži järgi makstavaid ning muid pensionilisasid. Seoses üldise pensionitõusuga on kulutused pensionidele võrreldes 2000. aastaga kasvanud 92,7% ehk 6 miljardit krooni. Sotsiaalmaksu arvelt finantseeritava osa kasv on siinjuures kogu pensionikulu kasvust mõnevõrra suurem — 93,4% riigieelarvest finantseeritava osa 78,9% asemel.

Pensionikindlustuse kulude osakaal SKP-s on viimastel aastatel püsitud 6,0% piires (joonis 5.6). Suurim oli osakaal 2000. aastal, mil see moodustas 6,78% SKP-st. Osakaalu vähenemine on tingitud SKP kiiremast kasvust võrreldes pensionikulutuste kasvuga. Tegelikud pensionide väljamaksud on ajavahemikul 2000—2006 suurenenud enam kui 1,9 korda, SKP kasv samal ajal oli ligi 2,2-kordne.

Joonis 5.6. Pensionikulutused ning osatähtsus SKP-s, 2000—2006

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

6. Puuetega inimeste sotsiaaltoetused

Mari Kreitzberg

Sotsiaalse kaitse süsteemi osiseks Eestis on puuetega inimeste sotsiaaltoetused. Nimetatud toetuste peamiseks eesmärgiks on puudega inimese toimetuleku, sotsiaalse lõimumise ja võrdsete võimaluste toetamine²⁸. 2006. aastal maksti puuetega inimestele riigieelarvest 7 eri toetust. Neli neist — puudega lapse toetus, hooldajatoetus, puudega vanema toetus ning õppetoeetus — rakendusid 2000. aastal. Aasta hiljem, s.o 2001. aastal lisandusid puudega täiskasvanu toetus, rehabilitatsioonitoetus ja täienduskoolitustoetus. Puuetega inimeste toetuste saajate statistikat käsitletakse igakuiste toetuste korral aasta lõpu seisuga, ühekordsete toetuste korral aga aasta jooksul kumulatiivselt, s.o aasta jooksul kasvavalt.

6.1. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste saajad

Puuetega inimeste toetusi makstakse Eesti alalisele elanikule, tähtajalise elamisloaga või tähtajalise elamisõigusega Eestis elavale isikule, samuti ka Eestis viibivale rahvusvahelise kaitse saajale lisakulutusi põhjustava keskmise, raske või sügava puude korral. Niisiis peab olema toetuse taotlejal määratud kindlaks puude raskusaste. Puuetega inimesi (inimesi, kellele oli määratud puude raskusaste) oli Eestis 2007. aasta alguses üle 115 000, s.o 8,6% rahvastikust. Üle 60% (69 000 inimest) neist olid pensionialised (vähemalt 63-aastased), 35% (40 000 inimest) tööelised (16–62-aastased) ning lapsi (alla 16-aastaseid) oli nende seas 6000, s.o 5% kõigist puuetega inimestest. Igal aastal lisandub ca 18 000 puudega inimest. Toetuse saajate absoluutarve aastatel 2000–2006 kajastab Lisa tabel 30.

Puudega lapse toetust makstakse puudega lapsele puude kehva raskusastme olemasolul puudest tingitud lisakulude hüvitamiseks igakuiselt kuni lapse 16-aastaseks saamiseni. 2006. aasta lõpu seisuga maksti nimetatud liiki toetust 5295 lapsele (Lisa tabel 30). Võttes aluseks Statistikaameti avaldatud kuni 16-aastaste arvestusliku rahvaarvu 2007. aasta 1. jaanuari seisuga, sai puudega lapse toetust tuhandest lapsest 24.

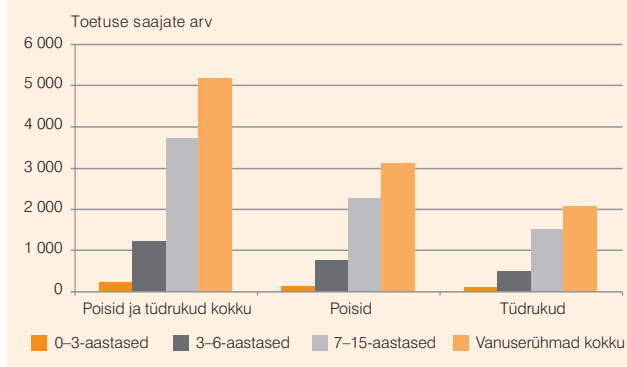
Puudega lapse toetuse saajate soolist ja vanuselist jaotust iseloomustab joonis 6.1.

Puudega lapse toetust saanud poisid ja tüdrukud jaotusid vanuserühmiti sarnaselt — iga 20. laps oli alla 3-aastane, iga neljas laps oli koolieelik (vanuses 3 kuni 6 aastat) ning seitse last kümnest olid kooliealised (vanuses 7 kuni 15 aastat). Kuigi soolises jaotuses oli kõigis vanuserühmades poiste ülekaal, olid osatähtsuses siin väikesed taseme erinevused. Väikelastest (alla 3-aastased) oli poisse 56%, koolieelikute ja kooliealiste seas oli poiste osatähtsus mõnevõrra suurem (vastavalt 60% ja 61%).

Lapse puude raskusastmest tulenevalt eristatakse keskmise puudega ning raske ja sügava puudega lapse toetust. 2006. aasta lõpus oli ligi kahel kolmandikul (66%) toetusesaajatest raske või sügava puue.

Võrreldes 2000. aastaga lõpu seisuga (puudega lapse toetuse saajaid oli siis 4409) kasvas 2006. aasta lõpuks puudega lapse toetuse saajate arv viiendiku võrra, kuid kasvutempo ei olnud aastati ühtlane. Kiireim kasv jäi 2001. aastasse — 7% eelmise aastaga võrreldes. Vaatluse all olevat viimast aastat iseloomustab seevastu nimetatud toetuse saajate mõningane

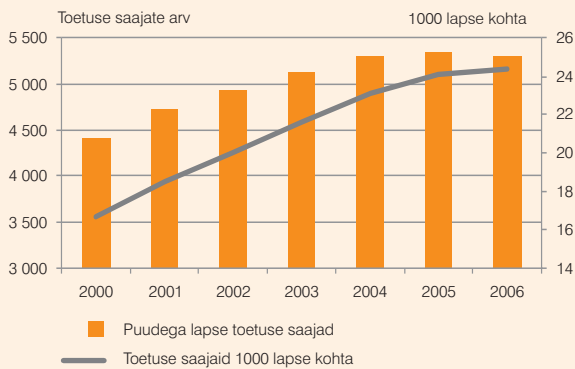
Joonis 6.1. Puuetega lapse toetuse saajad soovanuserühmiti, 2007 (aasta alguses)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

²⁸ Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus (RT I 1999, 16, 273).

Joonis 6.2. Puuetega lapse toetuse saajad, 2000—2006 (aasta lõpus)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Statistikaamet, autori arvutused

(1%) vähenemine, mille tulemusena kahanes toetuse saajate arv 2004. aasta tasemeni (joonis 6.2).

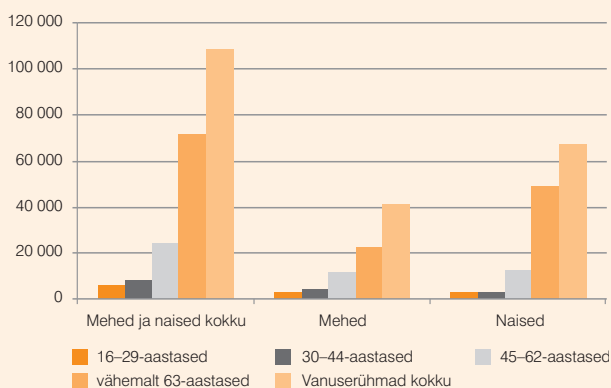
Puuetega lapse toetuse saajate arv 1000 lapse kohta on aastatel 2000—2006 kasvanud 1,46 korda — 2000. aasta lõpu seisuga sai puuetega lapse toetust tuhandest lapsest 17 (2006. aasta lõpus 24; joonis 6.2). Siin peegeldub nii samaealise rahvastiku vähenemine kui ka puuetega lapse toetuse saajate arvu kasv viimase kuue aasta jooksul.

Nii soo-vanuse kui ka puude raskusastme järgi oli puuetega lapse toetusesaajate jaotus varasemal viiel aastal üsna sarnane viimase aastaga, erandiks oli vaid aasta 2000, mil toetus käivitati.

Puuetega täiskasvanu toetust makstakse keskmise, raske või sügava puuetega vähemalt 16-aastasele inimesele puudest tingitud lisakulude hüvitamiseks iga kuu. 2006. aasta lõpu seisuga maksti seda liiki toetust 107 431 inimesele. Niisiis sai puuetega täiskasvanu toetust pea iga kümnes²⁹ täiskasvanu.

Puuetega täiskasvanu toetuse saajate soolist ja vanuselist jaotust iseloomustab joonis 6.3.

Joonis 6.3. Puuetega täiskasvanu toetuse saajad soo-vanuserühmiti, 2007 (aasta alguses)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

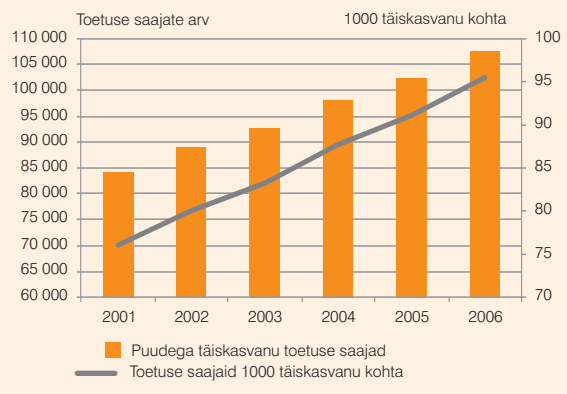
16—29-aastaseid oli nimetatud toetuse saajate hulgas 5%, 30—44-aastaseid 7%, 45—62-aastaseid aga juba 3 korda sagedamini (22%) ning kaks puuetega täiskasvanu toetuse saajat kolmest olid vähemalt 63-aastased. Kuid toetust saanud meestel ja naistel erines jaotus vanuserühmiti märkimisväärselt. Kui puuetega täiskasvanu toetust saanud mehed kuulusid naistega võrreldes kaks korda sagedamini kahte nooremisse vanuserühma (meestest oli 16—29-aastaseid 8% ja 30—44-aastaseid 10% ning naiste osas vastavalt 4% ja 5%), siis 45—62-aastaste seas see erinevus mõneti vähenes — meestest kuulus sellesse vanuserühma 27% ja naistest 19% kõigist toetusesaajatest. Kuid sootuks vastupidine oli olukord vähemalt 63-aastaste seas — vastavaealiste osatähtsus puudetoetust saanud naiste seas oli 73% ja meeste seas 55%. Ka soolises jaotuses olid vanuserühmades suured erinevused. Meeste osatähtsus oli suurem kahes nooremas vanuserühmas — vastavalt 16—29-aastaste seas 58% ja 30—44-aastaste seas 55%. Kahes vanemas vanuserühmas olid aga ülekaalus naised — vastavalt 45—62-aastaste seas 53% ja vähemalt 63-aastaste seas 68%.

Täiskasvanu puude raskusastmest tulenevalt eristatakse keskmise, raske ja sügava puuetega täiskasvanu toetust. 2006. aasta lõpu seisuga jagunesid puuetega täiskasvanu toetuse saajad järgmiselt: kolmandikul (33%) oli keskmine, pisut üle pooltel (54%) oli raske ning kaheksandikul (13%) sügav puue.

Võrreldes 2001. aasta lõpuga (puuetega täiskasvanu toetuse saajaid oli siis 84 168) kasvas 2006. aasta lõpuks puuetega täiskasvanu toetuse saajate arv 23 263 inimese võrra ehk ligi 28%. Erinevalt puuetega lapse toetuse saajatest oli siin kasvutempo kogu vaadeldaval perioodil ühtlane — iga-aastane kasv jäi 4—6% vahemikku (joonis 6.4).

Vaatamata vähemalt 16-aastaste elanike arvu kasvule Eestis, kasvas puuetega täiskasvanu toetuse saajate arv 1000 täiskasvanu kohta aastatel 2001—2006 1,28 korda — 2001. aasta lõpu seisuga sai puuetega täiskasvanu toetust tuhandest täiskasvanust 76 ja 2006. aasta lõpus 96 inimest (joonis 6.4). Niisiis kasvas puuetega täiskasvanu

Joonis 6.4. Puuetega täiskasvanu toetuse saajad, 2001—2006 (aasta lõpus)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Statistikaamet, autori arvutused

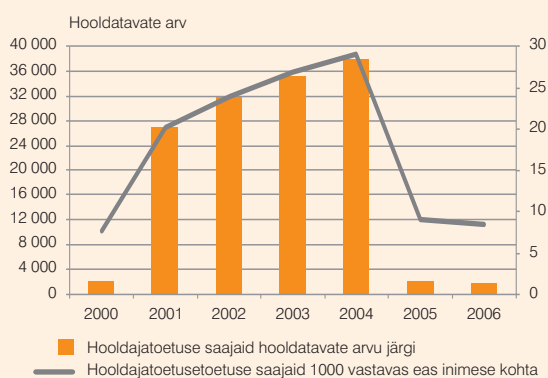
²⁹ Arvutuste aluseks Statistikaameti avaldatud vähemalt 16-aastaste arvestuslik rahvaarv 2007. aasta 1. jaanuari seisuga.

toetuse saajate arv vaatlusperioodil märgatavalt kiiremini kui vähemalt 16-aastaste elanike arv rahvaarvu üldise vähenemise taustal.

Raske või sügava puudega inimene vajab igapäevaste tava-tegevustega toimetulekul sageli kõrvalise isiku, s.o hooldaja abi. Hooldajatoetuse riigieelarvest maksmise tingimuseks on, et hooldaja ei saa siseneda hõivesse hooldamiskohustuste tõttu. Kuna hooldamisvajadus on enamasti regulaarne, on hooldajatoetus igakuine. 2006. aasta lõpu seisuga maksti hooldajatoetust 1837 hooldatava eest vanuses 3—18 eluaastat, kusjuures iga kümnes neist oli 16- või 17-aastane. Niisiis oli vastavas vanuses 1000 inimese kohta 9 puudega inimest, kelle hooldamise eest maksti hooldajatoetust riiklikest vahenditest (joonis 6.5).

Joonis 6.5. Hooldatavad, kelle eest maksti puudega inimeste hooldajatoetust, 2000—2006

(aasta lõpus)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Statistikaamet, autori arvutused

2000. aastal, kui puuetega inimeste seaduse alusel jõustus hooldajatoetus vaid laste osas, käsitleti lastena ka 16- ja 17-aastasi isikuid — hooldajatoetust hakati maksta puudega 3—18-aastase lapse mittetöötavale vanemale. Kuna 2001. aastast langetati puudega lapse hooldajatoetuse saajate osas hooldatava lapse vanusepiiri kahe aasta võrra, arvestati järgnevatel aastatel puudega 16- ja 17-aastaste laste mittetöötavale vanemale makstav hooldajatoetus kokku 2001. aastast kehtima hakanud puudega 18-aastase ja vanema isiku mittetöötavale hooldajale makstava toetusega.

Joonisel 6.5 toodud andmete ja muutuste selgituseks võib öelda, et 2001. aastal toimunud hooldatavate 13-kordse kasvu taga ongi ennekõike puudega täiskasvanu hooldajatoetuse rakendumine. Samas kasvas ka hooldatavate laste arv sellel aastal tublisti, ületades 2000. aasta vastavat näitajat ligi kaheksandiku võrra ehk 12%.

Hooldatavate arvu jätkuva kasvutrendi taga aastatel 2002—2004 oli puudega hooldatavate täiskasvanute arvu kasv. Puudega 3—16-aastase lapse hooldamise eest makstud hooldajatoetuste arvu iseloomustab alates 2002. aastast üha kiirenev langustrend, mis üldnäitaja suurenemisele avaldas pidurdavat mõju.

Seoses täiskasvanud puuetega inimeste hooldajatoetuse vahendite üleandmisega kohalikele omavalitsustele alates 1. aprillist 2005 vähenes Sotsiaalkindlustusameti kaudu puue-

tega inimeste hooldamise eest makstud hooldajatoetuste arv, kuna alates sellest kuupäevast makstakse toetust ainult 3—18-aastaste puudega laste vanematele. Samal ajal jätkas ka puudega lapse hooldajatoetuste arv langustrendi.

Kui puudega inimene kasvatab last üksi, makstakse talle igakuist puudega vanema toetust. Seda toetust makstakse üksi last kasvatavale puudega inimesele, olenemata sellest, kas tegu on lapsevanemaga, võõrasvanemaga, eestkostjaga või hoopiski hooldamislepingu alusel last kasvatava isikuga. Kui last kasvatavad mõlemad vanemad, makstakse nimetatud toetust neist ühele tingimusel, et mõlemal vanemal on puue. Lisaks nimetatud tingimustele peab laps olema vanuses 0—15 aastat või kuni 18-aastane tasemeõppes osaleja (õppima üldhariduskoolis või kutseõppeasutuses). Kui aga laps saab 19-aastaseks õppeaasta keskel, makstakse vanemale toetust kuni lapse jooksva õppeaasta lõpuni.

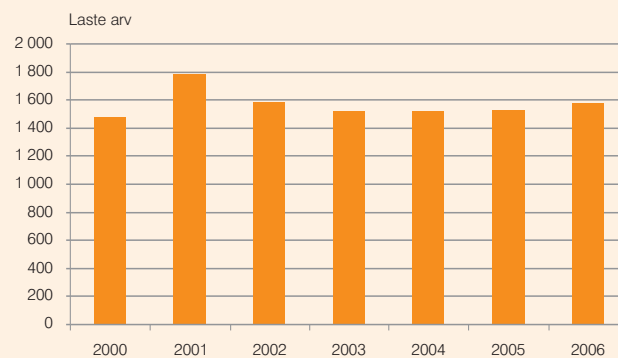
2006. aasta lõpu seisuga maksti puudega vanema toetust 1580 lapse kasvatamise eest. Laste arvu muutust, kelle vanematele maksti puudega vanema toetust aastatel 2000—2006, iseloomustab joonis 6.6. Kuna peres võis olla mitu last, siis vanemaid, kes toetust said, oli mõnevõrra vähem.

Võrreldes 2000. aasta lõpu seisuga (puudega vanema toetust maksti siis 1472 lapse eest) kasvas 2006. aasta lõpuks puudega vanema toetuste arv 108 toetuse võrra, s.o 7%. Toetuste arvu kiireim kasv — 21% eelmise aastaga võrreldes — jäi 2001. aastasse, kuid sellele järgnenud kolme aastat (2002—2004) iseloomustab toetuste arvu langustrend. Kahel viimasel aastal pöördus muutuse suundumus taas kasvu suunas, mille tulemusena saavutas näitaja 2006. aastal 2002. aasta taseme.

Puuetega inimeste puudest tulenevate takistuste vähendamiseks tasemehariduse omandamisel hakati alates 2000. aastast maksta puudega õppurile õppetootust. Nimetatud toetust saab mittetöötav puudega õppur, kellel on läbitud põhikool. Niisiis on selle toetuse sihtrühmaks puudega inimene, kes õpib gümnaasiumi 10.—12. klassis, kutseõppeasutuses või kõrgkoolis. 2006. aasta lõpu seisuga sai õppe-

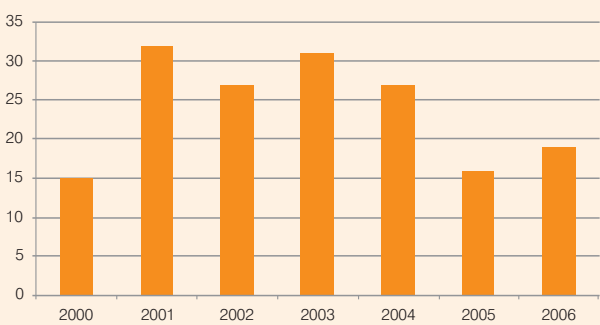
Joonis 6.6. Puudega vanema toetuse saajad laste arvu järgi, 2000—2006

(aasta lõpus)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Joonis 6.7. Puudega inimese õppetoetuse saajad, 2000—2006 (aasta lõpus)

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

toetust 19 puudega inimest. Õppetoetuse saajate arvu muutusi perioodil 2000—2006 iseloomustab joonis 6.7.

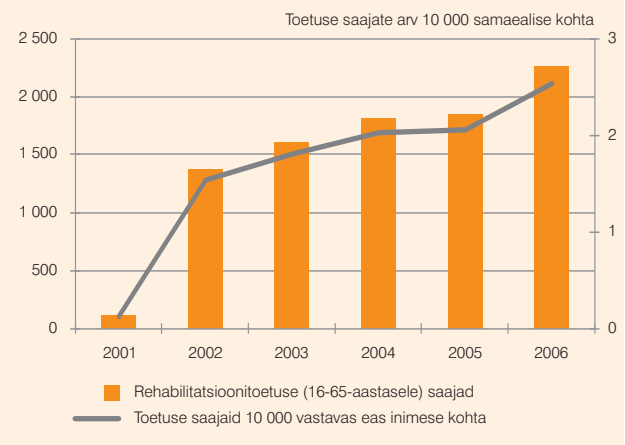
Võrreldes 2000. aastaga oli toetuse saajaid 2006. aasta lõpu seisuga neljandiku võrra enam, kuid saajate arv oli jäänud siiski väga väikseks. Kõige rohkem — 32 inimest — oli neid 2001. aastal (Lisa tabel 30). Niisiis ei ole puudega inimesele õppetoetuse maksmine eriti levinud meede vaatamata sellele, et toetuse saajale ei ole kehtestatud vanusepiire. Ebapopulaarsuse peamiseks põhjuseks võib olla kulutuste kompenseerimisel põhinev toetuse määramise meetodika. Õppetoetust saadakse, kui puudega isik toetuse taotlemisel tõestab kuludokumentidega õppetööga seotud puudest tulenevad tegelikud lisakulutused.

Võrreldes õppetoetuse saajatega on aasta hiljem puuetega inimestele kehtima hakanud ühekordse toetuse — 16—65-aastaste rehabilitatsioonitoetuse — saajate arv kasvanud oluliselt kiiremini. Kuna tegemist on ühekordse toetusega, käsitletakse toetusesaajaid aasta jooksul summeeruvalt (kumulatiivselt).

Erinevalt eespool nimetatud toetustest on täiskasvanule rehabilitatsioonitoetuse maksmise eripäraks see, et toetust ei saa toetusesaaja rahana kätte. Rehabilitatsiooniteenust kasutanul on võimalus saada asutusest/ettevõttest teatud teenuseid, mille eest tasub Sotsiaalkindlustusamet, kui on olemas vajalikud kuludokumendid.

2006. aastal sai rehabilitatsioonitoetust 2274 puudega täiskasvanut. Niisiis sai nimetatud toetust kümnest tuhandest 16—65-aastasest inimesest pea iga kolmas. Võrreldes 2001. aastaga kasvas 2006. aastaks rehabilitatsioonitoetuse saanute arv ligi 20-kordseks (joonis 6.8). Kiireim kasv toimus teisel aastal, mil toetusesaajate arv kasvas 2001. aasta 115-lt 2002. aasta 1381-ni, s.o 12 korda. Hüppelise kasvu taga oli nii teenuseosutajate võrgu (rehabilitatsiooniasutuste) areng kui ka 2002. aastal puuetega inimeste sotsiaaltoetuse seadusesse sisseviidud täiendus isikliku rehabilitatsiooniplaani koostamise nõuete seadustamises. Järgneval kolmel aastal kasvu tempo üha aeglustus: 2003. aastal kasvas 17%, 2004. aastal 12% ja 2005. aastal 2% eelmise aastaga võrreldes. Ning viimasel aastal hoogustus toetuse saajate arvu kasv taas, kasvades 2005. aastaga võrreldes 23%.

Joonis 6.8. Puudega täiskasvanu rehabilitatsioonitoetuste saajad, 2001—2006 (aasta jooksul)

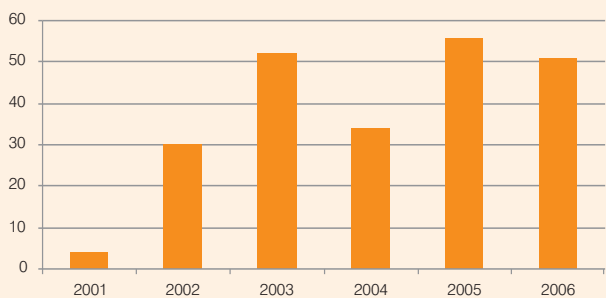
Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Statistikaamet, autori arvutused

Ka teine koolitusega seotud toetus puuetega inimestele — 2001. aastal kehtima hakanud täienduskoolitustoetus — ei ole praktikas laialdast kasutamist leidnud. Esimesel rakendusaastral sai nimetatud toetust vaid neli inimest ning kõige enam — 56 inimest — oli toetuse saajaid 2005. aastal. Muutusi täienduskoolituse toetuse saajate osas, nii aasta-aastalt kui perioodil 2001—2006 tervikuna, iseloomustab joonis 6.9.

Nii nagu õppetoetuski, on ka täienduskoolitustoetuse korral tegemist tegelike kulutuste kompenseerimisega. Toetust saadakse, kui puudega isik tõestab toetuse taotlemisel kuludokumentidega tööalase või tasemekoolitusega seotud puudest tulenevad tegelikud lisakulutused. Lisaks on taotlejale tingimus, et ta peab osalema hõives, s.t töötama. Sarnaselt puudega täiskasvanud inimese rehabilitatsioonitoetusega ei maksta seda toetust toetusesaajale rahana. Vastava kuludokumendi olemasolul kompenseeritakse kulu (ulatuses kuni 9600 krooni 3 aasta jooksul) kas tööandjale või teenuse osutajale sõltuvalt sellest, kes vastava kulutuse tegi.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste suurustest ja nende muutustest aastatel 2000—2007 annab ülevaate Lisa tabel 31.

Joonis 6.9. Puuetega inimeste täienduskoolituse toetuse saajad, 2001—2006

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

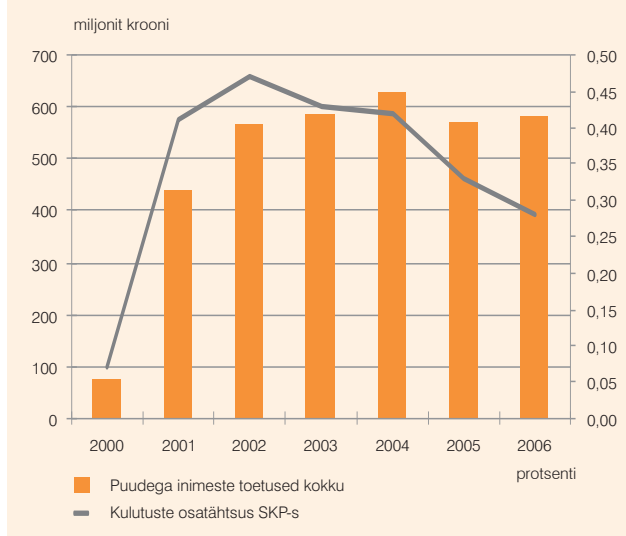
6.2. Kulutused puuetega inimeste sotsiaaltoetustele

Eesti riigile on iseloomulik inimeste keskmise eluaasta tõus (küll aeglane, kuid siiski tõus) ja eakate osatähtsuse suurenemine rahvastikus. Oleks loomulik, et see toob kaasa ka tervelt elatud eluaastate suurenemise, kuid paraku see alati nii ei ole. Kuigi suuremal osal inimestest paranevad ka tervisenäitajad, seisneb siin paradoks selles, et samal ajal kasvab hüppeliselt ka puuetega inimeste arv. Niisiis toimub tervisenäitajate osas inimeste polariseerumine. Kuna puuetega inimesi eristab puueteta inimestest sagedasem hõivest eemalejäämine (leibkonnaliige saab Eestis palgatööst keskmiselt 2/3 sissetulekust), toob see endaga kaasa lisaks puudest tingitud lisakulutustele ka elatusallika kadumise. Niisiis on puudega inimene oluliselt sagedamini toetuste saajate seas, kui seda on ilma puudeta inimene. See eeldab toetustele tehtavate kulutuste pidevat suurenemist.

2006. aastal kulutati puuetega inimeste riiklikeks sotsiaaltoetusteks kokku üle 580 miljoni krooni (Lisa tabel 32). Võrreldes 2000. aastaga (76 miljonilt kroonilt) kasvas puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadusega reguleeritud väljamakstud toetuste summa 2006. aastaks ligi 8-kordseks (7,67 korda), mida iseloomustab joonis 6.11. Hüppeline kasv jäi 2001. aastasse, mil rakendus sisuliselt kaks täiendavat toetuseliiki. Suurimat mõju toetustele tehtud kulutustele avaldas puuetega täiskasvanud inimestele makstud toetuse lisandumine. Juba esimesel rakendusaastal ulatus väljamakstud toetuste summa selle toetuse osas üle 318 miljoni krooni, s.o üle nelja korra rohkem kui 2000. aastal puuetega inimeste toetusteks kokku. Nagu jooniselt 6.10 näeme, moodustabki nimetatud sihtrühmale väljamakstud toetuste summa alates 2001. aastast lõviosa toetusteks kulutatud vahenditest.

Ka järgnevatel aastatel jätkus puudega täiskasvanud inimeste toetusteks väljamakstud summa tõusutrendi. Vaatluse all oleval viimasel aastal (2006. aasta) ulatus väljamaks-

Joonis 6.11. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste kulutused ja nende osatähtsus SKP-s, 2000–2006

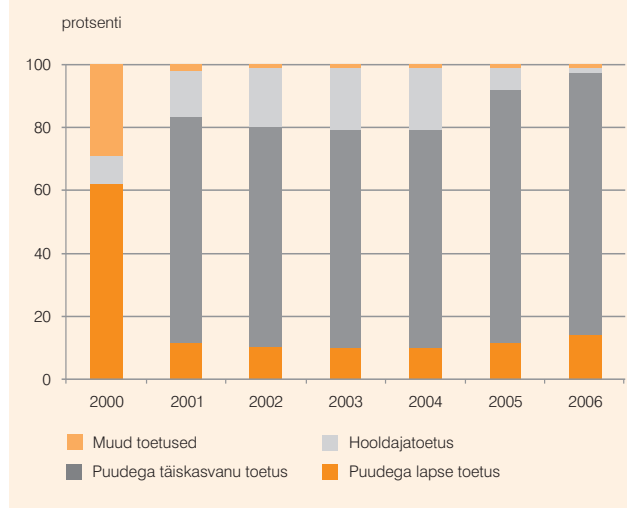
Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

tud toetuste summaarne kasv selle toetuse osas eelmise aastaga võrreldes 5%-ni. Kusjuures on oluline märkida, et kulutuste suurenemise taga oli ennekõike toetusesaajate arvu kasvamine, kuna väljamakstava toetussumma suurus toetusesaajale ei kasvanud, samuti ei muutunud märkimisväärselt ka toetusesaajate puude raskusastmete struktuur.

Olulist mõju puuetega inimeste toetustele tehtud kulutuste kasvule 2001. aastal avaldas ka hooldajatoetuse saajate sihtrühma laienemine. Nimetatud aastal lisandus toetusesaajate hulka ka vähemalt 18-aastase puudega isiku hooldaja. Niisiis oligi puuetega inimeste hooldamise eest toetust saanute arvu kasv hooldajatoetuseks väljamakstud summa kasvumootoriks 2001. aastal. Kui hooldajatoetusteks maksti 2000. aastal vaid 7 miljonit krooni, siis aasta hiljem summa üheksakordistus. Nii nagu puudega täiskasvanute toetusteks väljamakstud kogusumma, kasvas ka hooldajatoetusteks väljamakstud toetuste kogusumma aasta-aastalt, kuid seda kuni 2004. aastani. Alates 01.04.2005 anti puudega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse vahendid üle kohalikele omavalitsustele, mille tulemusena riiklikest vahenditest otse toetusesaajate arv vähenes hüppeliselt. See tõi endaga kaasa ka hooldajatoetusteks makstava summa enam kui kolmekordse vähenemise. Vähenemise trend jätkus ka 2006. aastal, mil kokku maksti puuetega inimeste hooldajatoetusteks välja ligi 7 miljonit krooni. Niisiis kahanesid kulutused siin tagasi 2000. aasta tasemele.

Puudega lapse toetusteks väljamaksud kogusumma on olnud puuetega inimeste riiklike sotsiaaltoetuste kulutustes finantsressursi mahukuselt kolmandaks kululiigiks. Lastele makstud toetuste kogusumma on aasta-aastalt kasvanud, kuid ka siin on olnud kulutuste kasvutempo küllaltki ebaühtlane, ulatudes 2005. aasta 3%-lt 2006. aasta 27%-ni. Kuid erinevalt eespool käsitletud toetustest avaldas kulutuste kasvule siin mõju nii toetust saanud laste arvu kasv kui ka väljamakstava summa suurenemine toetusesaaja kohta. Toetusesaaja kohta väljamakstud suurem summa avaldas

Joonis 6.10. Puuetega inimeste sotsiaaltoetustele tehtud kulutuste struktuur, 2000–2006

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, autori arvutused

eriti tugevat mõju just 2006. aastal, kuna makstav toetus suurenes puude raskusastmest olenemata ligi veerandi võrra (Lisa tabel 31). 2002. aastal toimunud toetuse suurenemine nii suurt survet eelarvele ei avaldanud, kuna siis suurenes toetus toetusesaajale keskmise puude korral vaid paar protsenti ning raske ja sügava puude korral pisut enam (9%).

Puuetega inimeste toetustele tehtud kulutuste osatähtsus SKP-s oli aastati väga erinev (joonis 6.11). Kui 2000. aastal moodustasid nimetatud kulutused alla kümnendiku (0,07%) SKP-st, siis 2001. aastal suurenesid need juba nelja

kümnendikuni (0,41%-ni). Kasvutrend jätkus ka 2002. aastal, mil puuetega inimeste toetusteks tehtud kulutuste osatähtsus SKP-s saavutas haripunkti, jõudes 0,47%-ni. Alates 2003. aastast hakkas osatähtsus vähenema ning jõudis 2006. aastaks kolme kümnendiku piirimaile (0,28%-ni).

Nii kasvu- kui ka kahanemistrendi mõjutas kindlasti puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse täies mahus jõustumise venimine kahele aastale (2000—2001) ning hilisemal perioodil seadusesse sisseviidud olulised muudatused. Kuid samal ajal on ka SKP Eestis pidevalt ja üpris tormakalt suurenenud.

Sotsiaalhoolekanne

Ülla Mäe

Sotsiaalhoolekande ülesanneteks on isikule või perekonnale toimetulekuraskuste ennetamiseks, kõrvaldamiseks või kergendamiseks abi osutamine ja sotsiaalsete erivajadustega isiku sotsiaalsele turvalisusele, arengule ja ühiskonnas kohanemisele kaasaaitamine.

Sotsiaalhoolekande organisatsioonilised, majanduslikud ja õiguslikud alused sätestab ning sotsiaalhoolekandes tekki-
vaid suhteid reguleerib sotsiaalhoolekande seadus³⁰.

Vastavalt seadusele on sotsiaalteenuseid ja sotsiaaltoetusi või muud abi õigus saada Eesti alalisel elanikul, Eestis seaduslikul alusel elaval välismaalasel ja Eestis viibival pagulasel. Vältimatut sotsiaalabi on õigus saada igal Eestis viibival isikul.

Vallas või linnas elavale isikule on kohustatud sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi andmist korraldama elukohajärgne valla- või linnavalitsus.

Sotsiaalteenuste osutamist ja sotsiaaltoetuste maksmist finantseeritakse riigieelarvest, kohalike omavalitsuste eelarvest, vabatahtlikult sotsiaalhoolekandega tegelevate juriidiliste ja füüsiliste isikute vahenditest ja muudest vahenditest.

Riikliku finantseerimise maht määratakse kindlaks vastava eelarveaasta riigieelarve seadusega.

Kuna sotsiaalhoolekanne on väga lai valdkond, eelkõige just kohalike omavalitsuste poolt pakutavate teenuste ja toetuste osas, siis on käesolevas peatükis käsitletud ainult olulisemaid sotsiaalteenuseid ja -toetusi.

Peatüki ülesehitus on teenusekasutajakeskne, see tähendab, et teenused on püütud siduda sihtrühmaga. Sihtrühmadeks on orvud ja vanemliku hoolitsuseta lapsed, psüühiliste erivajadustega inimesed ning eakad ja puuetega inimesed. Ühe osa teenuste (koduteenused, päevakeskuse teenused) puhul selline jaotus päris hästi ei tööta, sest teenusekasutajaks võib olla mitu sihtrühma. Eelkõige puudutab see lapsi, eakaid ja puudega inimesi, kuid päevakeskuse teenuste puhul ka töoeas inimesi. Kuna nimetatud teenuse puhul on sihtrühmaks valdavalt siiski eakad ja puuetega inimesed, siis käsitletakse

päevakeskuse teenuseid viimatinimetatud sihtrühma juures. Eakate ja puuetega inimeste puhul on hooldamisteenus hooldekodus ja puuetega täiskasvanud inimeste hooldamine ainukesed teenused, mis on seotud vaid konkreetselt selle sihtrühmaga.

Orbudele ja vanemliku hoolitsuseta ning abivajavatele lastele ja psüühiliste erivajadustega inimestele osutatavad sotsiaalteenused on seotud ühe konkreetse sihtrühmaga.

Omaette grupina käsitletakse lisaks ülalootletud sihtrühmadele eriolukorras sotsiaalteenuseid kasutavaid inimesi. Tegemist on varjupaiga ja kodutute öömaja teenuse kasutajatega.

Üldjuhul sisaldab käesolev kogumik andmeid aastate 2000—2006 kohta.

Sotsiaalhoolekande osas ei ole seda igal pool võimalik järgida, kuna 2003. aastast muutus oluliselt sotsiaalhoolekande statistiliste andmete kogumise sisu ja korraldus. Korralduslikust küljest mindi aruandluse kogumisel veebipõhiseks³¹. Aruannete sisu muutus tähendas aga üleminekut asutusekeskselt aruandluselt teenusekesksele aruandlusele. Seetõttu on andmete võrreldavust silmas pidades osa andmeid esitatud alates 2003. aastast.

Sotsiaalhoolekandeteenused võib tinglikult jagada kaheks: ööpäevaringsed hoolekandeteenused ning avahooldusteenused ja muud hoolekandeteenused.

Ööpäevaringsete hoolekandeteenustena käsitletakse teenuseid isikutele, kes oma hooldusvajaduse tõttu ei ole suuteli-
sed iseseisvalt elama, sest vajavad hooldamist ja abistamist ööpäev läbi. Need teenused on orbude ja vanemliku hoolitsuseta laste hooldamine hoolekandeesutuses³², täiskasvanute hooldamine hoolekandeesutuses (v.a psüühiliste erivajadustega inimesed) ja täiskasvanud psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeteenused (v.a toetavad teenused).

Avahooldusteenustena³³ ja muude hoolekandeteenustena käsitletakse teenuseid, mida osutatakse iseseisvalt või pere

³⁰ Riigi Teataja I 1995, 21, 323.

³¹ Täies mahus on statistilised aruanded kättesaadavad S-veebis (kohalike omavalitsustelt kogutavad sotsiaalregistripõhised aruanded alates 2001. aastast) ja H-veebis (hoolekandeteenuseid osutatavalt asutustelt kogutavad aruanded alates 2003. aastast) aadressil: www.sm.ee/sveeb ja www.sm.ee/hveeb.

³² Vastavalt sotsiaalhoolekande seaduse muudatusele on 2007. aastast alates kasutusel nimetus „asenduskoduteenus”.

³³ Siia kuuluvad ka psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele pakutavad toetavad teenused (igapäevaelu toetamine, elamise toetamine, elamine kogukonnas ja töötamise toetamine).

toetusel elavale isikule oma loomulikus keskkonnas või eriolukorda sattumisel. Teenuste loetelu on tunduvalt laiem (Lisa tabel 33).

2006. aasta lõpus oli ööpäevaringseid hoolekandeteenuseid osutavaid asutusi kokku 175, sellest täiskasvanutele (v.a psüühiliste erivajadustega inimesed) hooldamisteenust osutavaid asutusi 116, orbudele ja vanemliku hoolitsuseta lastele asenduskoduteenust osutavaid asutusi 38 ja psüühiliste erivajadustega inimestele ööpäevaringset hooldamisteenust osutavaid asutusi 28. 7 asutust 175-st osutas teenust mitmele sihtrühmale korraga.

Teenusekasutajaid kolmel ööpäevaringsel hooldamisteenusel kokku oli 2006. aasta lõpus 8584, kellest enam kui poole (55%) moodustasid täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajad, natuke enam kui veerandi (26%) psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeteenuste ja ligi viiendiku (19%) laste asenduskoduteenuste kasutajad (Lisa tabel 33). Kolme nimetatud teenust kasutanud isikute osakaal rahvastikus moodustas 2006. aasta lõpus 0,64% ehk 10 000 inimesest viibis ööpäevaringsetel hoolekandeteenustel 64 inimest. Võrreldes 2003. aastaga on teenusekasutajate osakaal suurenenud 0,07 protsendipunkti (ehk 10 000 inimese kohta arvestatuna 7 inimese) võrra.

Absoluutarvudes võetuna kasvas teenusekasutajate arv ööpäevaringsel hooldamisteenusel 2006. aastal võrreldes 2000. aastaga 14%. Kasv on toimunud täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajate arvel.

Avahooldusteenustest ja muudest hoolekandeteenustest on kasvanud päevakeskuse teenuste püsiklientide arv ning proteeside, ortopeediliste ja muude soodustingimustel abivahendite saajate arv. Vähenemistendentsi näitab kodutute öömaja ja varjupaigateenuse ning vangist vabanenute ja kodutute rehabilitatsiooniteenuse kasutajate ning perekonnas hooldamisel olevate isikute arv (Lisa tabel 33). Kodutute öömaja teenuse kasutajate arvu vähenemist on eelkõige mõjutanud Tallinnas osa öömajakohtade kaotamine ja sotsiaalmajutusüksuste loomine.

2006. aasta lõpus töötas hoolekandeteenuseid osutavates asutustes üle 5500 inimese (Lisa tabel 34). Ligi 46% nendest moodustasid kasvatus-arendustööga tegelevad töötajad ning hooldajad ja põetajad. Koos õdede ja sotsiaaltöötajatega oli see protsent 52. Ülalnimetatud kolme ööpäevaringse teenuse osutamisega tegelevaid põhitöötajaid oli 3070, mis on 55% hoolekandeteenuseid osutavate asutuste personalist.

Kulutused hoolekandeteenuste (k.a rehabilitatsioon) osutamiseks on aasta-aastalt kasvanud, moodustades 2006. aastal 1,137 miljardit krooni (Lisa tabel 80).

7. Lastekaitse ja -hoolekanne

Andra Reinomägi

Lastekaitset reguleerivad Eestis mitmed seadused (põhiseadus, sotsiaalhoolekande seadus, perekonnaseadus jmt) eesotsas lastekaitseseadusega³⁴, mille aluseks on ÜRO lapse õiguste konventsioon. Laste hoolekanne on reguleeritud sotsiaalhoolekande seadusega³⁵. Lastekaitse põhimõtteks on alati ja igal pool seada esikohale lapse huvid. Lastekaitse ja hoolekande eesmärk on kindlustada lastele turvaline kasvua- ja arengukeskkond ning tagada laste kasvamine perekonnas. Kui ühel või teisel põhjusel ei ole lapsel võimalik oma vanemate peres kasvada, on hoolekande eesmärgiks leida lapsele sobivad võimalused asendushoolduseks.

Lastekaitse seaduse järgi on laps alla 18-aastane inimene. 7–17-aastastel lastel on piiratud teovõime, mis annab lapsele õiguse teha tehinguid seadusliku esindaja nõusolekul. Kui vähemalt 16-aastane isik on abiellunud enne 18-aastaseks saamist, saab alaealine teovõime abielusõlmimise ajast. Üldtunnustatud põhimõtte kohaselt tuleb arvestada lapse arvamust temasse puutuvates küsimustes lapse east ja arengutasemest sõltuvalt. Vastavalt perekonnaseadusele on vähemalt 10-aastaselt lapsel õigus oma huve kaitsta ja teatud otsuseid (nt lapsendamine, nime muutmine, elukoha määramine) ei või teha ilma lapse soovi arvestamata.

Lastekaitse ja -hoolekande korraldus toimub nii riigi kui kohaliku omavalitsuse tasandil. Valla- või linnavalitsus kui peredele kõige lähemal seisev üksus toetab lapsi kasvatavaid inimesi mitmete teenuste ja toetustega. Kui lapse eraldamine perekonnast on vältimatu (puudused lapse hooldamisel ja kasvatamisel ohustavad lapse elu, tervist või arengut ning perekonna või lapse suhtes kasutusele võetud peret toetavad meetmed pole aidanud), leiab omavalitsus lapsele sobiva asendushoolduse vormi. Asendushoolduse vorme on kolm: hooldamine perekonnas, eestkoste seadmine ning asendusliku teenuse. Lisaks võib asendushoolduse alla arvata ka lapsendamise. Alljärgnevalt vaadeldakse eraldi kõiki asendushoolduse vorme ja nendega seotud statistikat.

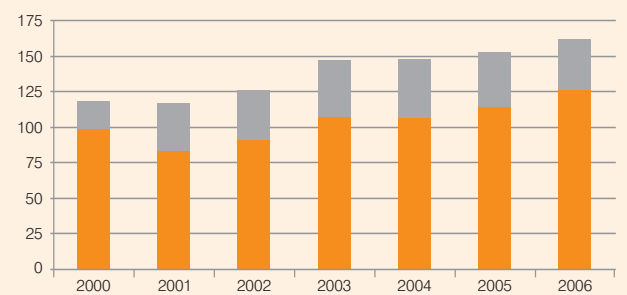
7.1. Vanemliku hoolitsuseta ja abivajavad lapsed

Vastavalt lastekaitse seadusele on igal inimesel kohustus teada abivajavast lapsest kohaliku omavalitsuse sotsiaaltalitsusele, politseile või muule abiandvale organile. Kohalikus omavalitsuses tegelevad laste ja peredega seotud küsimustega lastekaitsetöötajad. Kui lastekaitse spetsialisti ametikohta ei ole omavalitsuses ette nähtud, tegeleb lastekaitse- ja hoolekande küsimustega üldjuhul sotsiaaltöötaja.

Lastele ja peredele osutatava abi kvaliteet on seotud lastekaitse spetsialistide arvu ning nende erialase ettevalmistusega. 2005. aastal Vabariigi Valitsuse otsusega heaks kiidetud “Lastekaitse kontseptsioon”³⁶ seadis eesmärgiks jõuda olukorrani, kus ühe lastekaitse töötaja kohta oleks optimaalne 1000 last.

Lastekaitsetöötajate arv on aastatel 2000–2006 suurenenud. 2006. aastal töötas kohalikes omavalitsustes ja maavalitsustes kokku 162 lastekaitse spetsialisti, neist 146 kohalikes omavalitsustes ja 16 maavalitsustes (Lisa tabel 35). Erialane haridus oli neist 126 spetsialistil, mis moodustas 78% kõigist töötajatest. Erialase haridusega töötajate hulk on püsinud 70–80% piiril (joonis 7.1; Lisa tabel 35).

Joonis 7.1. Lastekaitse spetsialistid erialase hariduse olemasolu järgi, 2000–2006

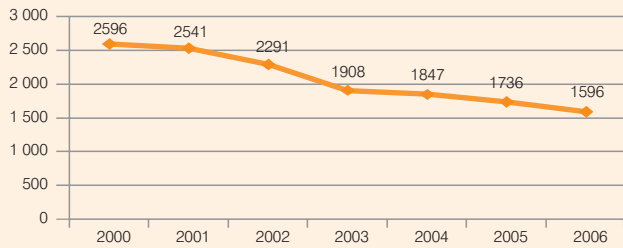
Allikas: Sotsiaalministeerium

³⁴ Riigi Teataja 1992, 28, 370.

³⁵ Riigi Teataja I 1995, 21, 323; RT I 2001, 98, 617.

³⁶ www.sm.ee -> sotsiaalhoolekanne -> lapsed ja pered

Joonis 7.2. Keskmise laste arv ühe lastekaitse spetsialisti kohta, 2000—2006

Allikas: Sotsiaalministeerium

Pidades silmas lastekaitse kontseptsioonis seatud eesmärki 1 lastekaitsetöötaja 1000 lapse kohta, võib statistika põhjal öelda, et sellele jõutakse iga aastaga lähemale — 2006. aastal oli ühe lastekaitse spetsialisti kohta keskmiselt 1596 last (joonis 7.2). Ühest küljest mõjutab seda suhet suurenenud lastekaitse spetsialistide hulk, teisalt aga vähenev laste arv.

Lastehoolekande seisukohalt on oluline jälgida aasta jooksul lastekaitse- või sotsiaaltöötaja huviorbiiti esmakordselt sattunud laste arvu. 2006. aastal täpsustati statistikat ning lisaks esmakordselt arvele võetud orbude ja vanemliku hoolitsuseta lastele hakati statistikat koguma ka abivajavate laste kohta. Orvuna käsitletakse last, kelle mõlemad vanemad on surnud. Vanemliku hoolitsuseta lapse puhul on tegemist lapsega, kelle vanemad on teadmata kadunud, vanema või vanemate teovõime on piiratud, vanem viibib kinnipidamisasutuses või vanematelt on vanemaõigused ära võetud. Samuti on vanemliku hoolitsuseta laps, kes on perest eraldatud, ilma et vanematelt oleks vanemaõigused ära võetud. Abivajava lapse puhul on sotsiaal- või lastekaitsetöötaja asunud lapsega seotud juhtumit lahendama last perest eraldamata.

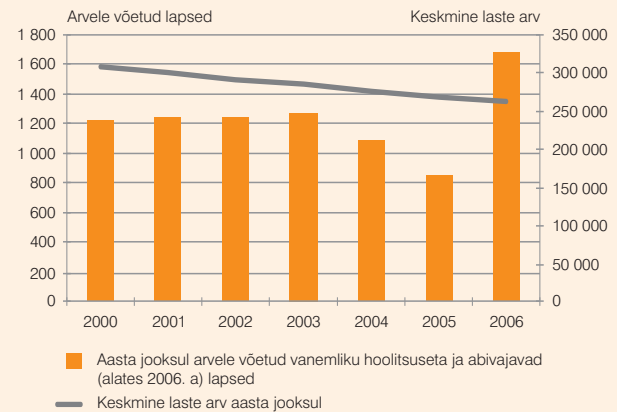
2006. aasta alguse seisuga oli arvel 822 last, kelle puhul oli olnud vajalik sotsiaal- või lastekaitsetöötaja sekkumine, kuid kes elasid edasi bioloogilises peres sotsiaal- või lastekaitsetöötaja jälgimise all ning keda polnud varem perest eraldatud. 2006. aasta jooksul võeti arvele 1680 uut vanemliku hoolitsuseta või abivajavat last (joonis 7.3).

2006. aasta lõpuks jäi kõigist arvel olevatest lastest (2502 last) bioloogilisse perekonda edasi 1848 last. Perekondadest (need võisid olla lisaks bioloogilistele peredele ka hooldus-, eeskoste- või lapsendaja pered) eraldati aasta jooksul 654 last, mis moodustas kõigist aasta jooksul arvel olnud lastest 26% (Lisa tabel 36).

Perest eraldatud laste puhul paigutati 2006. aastal suurim osa (35%) uude perekonda (eeskoste-, hooldus- või lapsendaja perekonda). Varjupaika paigutati 29% lastest ning laste hoolekande asutusse 25%. 11% oli neid lapsi, kes aasta jooksul perekonnast eraldati, kuid paigutati tagasi bioloogilisse perekonda (Lisa tabel 36).

Joonis 7.3. Esamakordselt arvele võetud vanemliku hoolitsuseta ja abivajavad lapsed, 2000—2006¹

(aasta jooksul)

¹ Aastatel 2000—2005 kajastusid statistikas orvud ja vanemliku hoolitsuseta lapsed, alates 2006. aastast täpsustati aruandlust ning lisati ka abivajavad lapsed.

Allikas: Sotsiaalministeerium

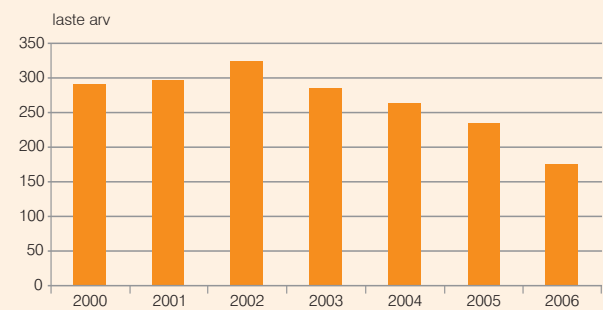
Lastekaitsega on seotud ka laste kohtuotsusega perekonnast eraldamine ja vanemaõiguste äravõtmine. Kui olukord peres on lapse elule või tervisele ohtlik, eraldab eestkostetasutus lapse perest ning esitab 10 päeva jooksul kohtusse nõude lapse perekonnast eraldamiseks ilma vanema õiguste äravõtmiseta või vanemaõiguste äravõtmiseks.

Perekonnast kohtuotsusega eraldatud laste arv on aastatel 2000—2006 olnud erinev: 2004. aastal 124 last, 2005. aastal 94 last ning 2006. aastal taas 121 last (Lisa tabel 38).

2006. aasta jooksul võeti vanemaõigused ära 176 lapse vanemal, mida on vähem kui varasematel aastatel. Alates 2002. aastast on laste arv, kelle vanematelt on vanemaõigused ära võetud, pidevalt kahanenud (joonis 7.4, Lisa tabel 37). Vanemaõiguste äravõtmisel paigutatakse laps küll teise peresse või hoolekandeasutusse, kuid vanemal säilib lapse ülalpidamiskohustus.

Joonis 7.4. Vanemaõiguste äravõtmine, 2000—2006

(aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium

7.2. Eestkoste ja lapsendamine

Eestkoste puhul on eestkostja lapse seaduslik esindaja, kuid tema tegevusel on perekonnaseadusest tulenevad piirangud. Lapse bioloogilisele vanemale jääb eestkoste puhul alles lapse ülalpidamiskohustus. Eestkoste lõpeb lapse täisealiseks saamisega, vanemaõiguste taastamisega, lapsendamisega või eestkostel oleva lapse surma tõttu. Lapsendamine on tähtjatu ja selle puhul lähevad lapsendajale üle kõik lapse ja vanema vahelised õigused ja kohustused.

2006. aasta jooksul võeti eestkostele 242 last, keda on 2004. ja 2005. aastaga võrreldes küll rohkem, kuid vähem kui 2003. aastal ja sellele eelnenud aastatel (Lisa tabel 39). Kõige rohkem võetakse lapsi eestkostele bioloogilisest perest (2006. aastal 54% kõigist eestkostele võetud lastest) ja hoolekandeadustest (2006. aastal 32%). Aastatel 2003—2006 on suurenenud ka perekonnas hooldamise teenuselt eestkostele läinud laste osa, ulatudes 2006. aastal 25%-ni (Lisa tabel 40).

Lapsendatud laste arv on aastatel 2000—2006 olnud erinev, mistõttu ühesuunalist trendi ei ole võimalik esile tuua. 2006. aasta jooksul lapsendati 158 last — see arv on eelneva paari aastaga võrreldes veidi kasvanud. Kõige suurema osa lapsendatud lastest moodustavad need lapsed, kes elavad koos ühe bioloogilise vanemaga ning on tema abikaasa poolt lapsendatud (2006. aastal 51%). Kolmandik lastest lapsendatakse uude perekonda Eestis. Välismaa kodanike poolt lapsendatud laste arv on eri aastatel olnud erinev: 2006. aastal ulatus see arv 12%-ni ehk 20 lapseni (Lisa tabel 39). Tulenevalt eespool esitatud ühe vanemaga kooselavate laste suurest osakaalust lapsendatud laste hulgas on lapsendamise osas suurima osakaaluga bioloogiline perekond (2006. aastal 52%). Sellele järgnevad laste hoolekandeadused, kust eri aastatel on lapsendatud laste arv olnud erinev, kuid moodustanud enamasti kolmandiku kõigist lapsendatud lastest (Lisa tabel 40).

7.3. Perekonnas hooldamine

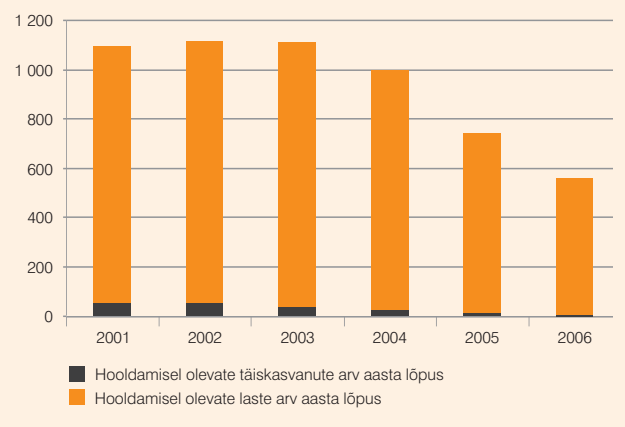
Perekonnas hooldamise teenus on üks asendushoolduse viise, mille puhul paigutatakse vanemliku hoolitsuseta laps perekonda, kelle liikmete hulka ta ei kuulu. Selleks läbib perekond vastava koolituse ning lapse elukohajärgne kohalik omavalitsus sõlmib perekonnaga hoolduslepingu. Perekonnas hooldamisel oleva lapse puhul makstakse ka riiklikku toetust (vt peatükk 4). Riiklikku toetust ei ole perekonnas hooldajatena õigustatud saama lapse suhtes ülalpidamiskohustusega isikud: vanavanemad, täiskasvanud õed ja vennad. Nimetatud isikud saavad toetust juhul, kui nad on määratud lapse eestkostjaks.

Perekonnas hooldamise teenus on mõeldud ka hooldamist vajavatele täiskasvanud isikutele, kelle puhul ei ole riiklikku toetust ette nähtud, küll aga võib kohalik omavalitsus nii laste kui täiskasvanute puhul hooldusperet toetada.

Perekonnas hooldamisel olevate isikute arv on aasta-aastalt vähenenud. Kui 2001. aasta lõpus oli hooldamisel 1098 isikut, kellest 95,4% moodustasid lapsed, siis 2006. aasta lõpus 559 isikut, kellest 98,6% moodustasid lapsed (joonis 7.5).

Joonis 7.5. Perekonnas hooldamisel olevad isikud, 2001—2006

(aasta lõpus)

Allikas: Sotsiaalministeerium

Seega on aasta lõpus hooldamisel olevate isikute arv vähenenud vaadeldud kuue aasta jooksul ligi kaks korda (Lisa tabelid 43 ja 44). Samuti on vähenenud hooldusperede arv. Kui aastal 2001 oli aasta lõpus kokku 896 hooldusperet, siis 2006. aasta lõpus vaid 444 peret (Lisa tabel 45).

7.4. Asenduskoduteenus

Asenduskodud seadustati alates 1. jaanuarist 2007. Kuigi asenduskoduteenust osutati lastekodu nime all aastaid, ei kasutatud varem seadustes seda mõistet. Asenduskodu eesmärk on rahuldada lapse põhivajadusi, luua talle turvaline ja arenguks soodne elukeskkond ning valmistada laps ette võimetekohaseks toimetulekuks täiskasvanuna.

Asenduskoduteenust kasutama on õigustatud laps, kelle puhul esineb üks allpool loetletud põhjustest:

- 1) vanemad on surnud, tagaotsitavaks kuulutatud või teadmata kadunud;
- 2) vanematele on nende piiratud teovõime tõttu määratud eestkostja;
- 3) vanematelt on vanema õigused ära võetud;
- 4) vanematelt on laps ära võetud ilma vanema õiguste äravõtmiseta;
- 5) vanemad on eelvangistuses või kannavad karistust vanglas.

Asenduskoduteenust osutatakse üldjuhul kuni lapse 18-aastaseks saamiseni või kuni laps lõpetab õpingud, mida ta on alustanud enne 18-aastaseks saamist. Pärast põhi- või keskkooli omandamist võib noor jääda asenduskodusse kuni järgmise õppeaasta alguseni, juhul kui ta teeb sisseastumiseksamid kutsekooli, rakenduskõrgkooli või ülikooli bakalaureuseõppesse. Samuti võib noor jääda asenduskodusse seni, kuni ta omandab esmase kutse- või kõrghariduse kutsekoolis, rakenduskõrgkoolis või kõrgkooli bakalaureuseõppes.

Lisaks eelnimetatud lastele võivad ajutiselt asenduskodus olla ka raske ja sügava puudega lapsed, kes viibivad seal vanema avalduse alusel ja kelle asenduskoduteenuse kasutamist riik toetab. Mis puudutab vanema avalduse alusel raske ja sügava

puudega laste hooldamist asenduskoduteenusel, siis kuni 2006. aasta lõpuni oli nimetatud teenuse rahastamine ja teenuse osutajale riigi poolt kompenseeritav summa fikseeritud sotsiaalministri käskkirjaga, millega eraldati maavalitsustele laste riiklikuks hoolekandeks eelarvevahendeid.

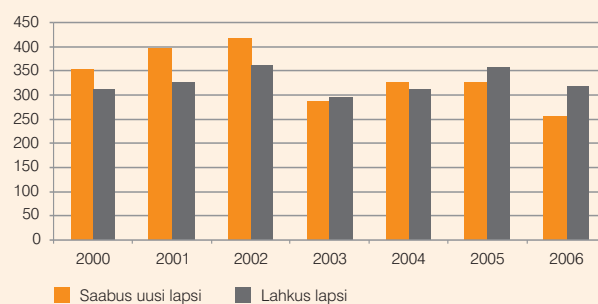
Tulenevalt sotsiaalhoolekande seaduse menetlemisel kohalike omavalitsuste esindusorganisatsioonidega sõlmitud suulisest kokkuleppes jätkab riik kuni 2012. aastani asenduskoduteenusel rahastamise raames (sotsiaalministri 2006. aasta 5. jaanuari käskkirjaga nr 1 „2006. aasta riigieelarve seaduse jao 10 „Siseministeeriumi valitsemisala (regionaalministri vastutusala)“ artiklis 4500 „Eraldised“ laste riiklikuks hoolekandeks määratud vahendite jaotamine maavalitsuste vahel“) vanema avalduse alusel kuni 100 raske ja sügava puudega lapse asenduskoduteenusel hooldamise rahastamist käskkirja punktis 1.3 toodud maksimaalse maksumuse ulatuses, milleks on 69 000 krooni kalendriaastas.

Asenduskoduteenust osutavate asutuste arv on aastatel 2000–2006 püsinud enam-vähem samal tasemel. 2006. aasta lõpus osutas asenduskoduteenust kokku 38 asutust. Asenduskoduteenust kasutas 2006. aasta lõpu seisuga 1621 last, mis on mõnevõrra vähem kui eelnevatel aastatel (Lisa tabel 46). Kuna 2003. ja 2004. aastal ei olnud statistika kogumise eripära tõttu võimalik arvestada aasta lõpus vanema avalduse alusel ajutiselt asenduskodus viibivate laste arvu, on nendel aastatel keeruline aasta lõpu seisuga teenust kasutanud laste koguarvu hinnata. Vaadates aga aastatel 2003–2006 aasta lõpus teenust kasutanud lapsi ilma vanema avalduse alusel teenust kasutanud lasteta, saab öelda, et riiklikul hoolekandel viibinud laste hulk ei ole neil aastatel märgatavalt muutunud, püsidis 1500 lapse piiril (Lisa tabel 47). 2005. ja 2006. aasta lõpus osutati vanema avalduse alusel asenduskoduteenust 116 lapsele, mis moodustas 7% kõigist teenust kasutanud lastest.

Vaadates aasta jooksul asenduskoduteenust kasutanud laste ja asenduskodust lahkunud laste arvu (joonis 7.6), võib öelda, et aastatel 2005–2006 on teenuselt lahkunud laste arv esmakordselt suurem kui teenusele saabunud laste arv. Eelnevatel aastatel saabus aasta jooksul teenusele rohkem

Joonis 7.6. Teenusekasutajate liikumine laste hoolekandeaasutustes¹, 2000–2006

(aasta jooksul)

¹ 2003. ja 2004. aasta andmed ei hõlma lastehoolekandeaasutustes vanema avalduse alusel viibinud lapsi — esitatud on vaid riiklikku hoolekandeteenust kasutanud laste arvud.

Allikas: Sotsiaalministeerium

lapsi, kui lahkus. Antud aegrida võrreldes tuleb silmas pida, et 2003. ja 2004. aasta andmed ei kajasta vanema avalduse alusel asenduskodus viibinud laste liikumist.

Asenduskoduteenusel põhivõime moodustavad kasvatajad, keda 2006. aasta lõpus oli kokku 446. Alates 2005. aastast kehtestati sotsiaalministri määrusega kasvatajate kvalifikatsiooninõuded ja statistikas kajastatakse kasvatajate nimetuse all vaid nõuetele vastava kvalifikatsiooniga kasvatajad.

Asenduskoduteenusel tehtud kulutused on aastatel 2003–2006 pidevalt kasvanud, ulatudes 2006. aastal riiklikul hoolekandel olevate laste puhul 160,9 miljoni kroonini ja vanema avalduse alusel teenust kasutanud laste puhul 113,3 miljoni kroonini. 2006. aastal kaeti riiklikul hoolekandel olevate laste teenusekuludest riigieelarvest 90% (146 miljonit krooni), erinevalt vanema avalduse alusel teenusel viibivatest lastest, kus riigipoolne rahastamine osakaal ulatus 60%-ni (6,7 miljonit krooni). Kohalike omavalitsuste rahastamise osakaal oli vastavalt 2,5% ja 28%. Isikute (peamiselt vanemad) poolt finantseeritud osa moodustas vanema avalduse alusel teenust kasutanud laste teenusekuludest 12% (Lisa tabel 80).

8. Eakad ja puuetega inimesed

Ülla Mäe
Svetlana Karpovitš
Eha Lannes

Käesolevas peatükis käsitletakse eakatele ja puuetega inimestele osutatavaid hoolekandeteenuseid. Vaatluse all on järgmised teenused: koduteenused, eluasemeteenus sotsiaalkorteris või -pinnal, päevakeskuse teenused, puuetega täiskasvanud inimeste hoolekanne, isikliku abistaja teenus, täiskasvanute hooldamine hoolekandeesutuses (v.a psüühiliste erivajadustega inimesed) ning proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite soodustingimustel eraldamine.

Ühe osa loetletud teenuste kasutajateks on lisaks eakatele ka lapsed ja tööealised inimesed — enamikul juhtudel puude, kuid ka teiste olukordade või vajaduste tõttu.

Nii on näiteks koduteenuste kasutajad vaadeldavad vanuse ja puude olemasolu lõikes, päevakeskuse teenuste kasutajad aga laste, töövõimelises eas ja pensionieas isikute lõikes. Ainult täiskasvanute hooldamisel hoolekandeesutustes ning puuetega täiskasvanute inimeste hoolekandeteenuse ja isikliku abistaja teenuse korral on teenusekasutajateks eakad ja puuetega inimesed (s.o 18-aastased ja vanemad).

Kuna käesoleval ajal kogutav sotsiaalhoolekande statistika on teenusepõhine, st et arvestust teenusekasutajate üle peetakse iga teenuse puhul eraldi, siis ei ole võimalik hinnata teenusekasutajate tegelikku arvu, sest üks ja sama isik võib korraga saada mitut eri teenust. Nimetatud probleem esineb eelkõige eakate ja puuetega inimeste hoolekandeteenuste osas. Näiteks võib täiskasvanud puuetega inimeste puhul abivajaja saada lisaks hooldajale ka koduteenust, päevakeskuse teenuseid ja rehabilitatsiooniteenust, eakas koduteenuse kasutaja aga abivahendeid, päevakeskuse ja teisi teenuseid. Indikaatorid, mis näitavad eakate ja puuetega teenusekasutajate osa elanikkonnas (osakaalud protsentides samaealise elanikkonna hulgas või teenusekasutajate arv 1000 või 10 000 elaniku kohta), on arvatud iga teenuse puhul eraldi. Omamata seega täpset informatsiooni konkreetse sihtgrupi tegelikust teenusekasutajate arvust ja nende osakaalust elanikkonnas, on teenuste lõikes arvatud vastavad indikaatorid siiski olulised, andes võimaluse hinnata muutusi teenuste kasutamisel ning seega kavandada teenuste arenguid.

Eakatele ja puuetega inimestele suunatud hoolekandeteenuste osutamist korraldavad enamikul juhtudel kohalikud omavalitsused. Kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajad on need, kes saavad hinnata abivajaja tegelikku olukorda kõige paremini, et teha pädev otsus konkreetse(te) teenus(t)e osutamiseks lähtuvalt abivajaja soovidest, tema üldisest tervislikust seisundist või muudest põhjustest.

Viimastel aastatel (2000—2006) on eakatele ja puuetega inimestele suunatud teenuste osas toimunud olulised arengud, mis on kõigi teenuste osas toonud kaasa teenusekasutajate arvu ning koos sellega ka teenuse osutamiseks tehtavate kulutuste kasvu.

Täiskasvanute hooldamisteenus kasutajate arv hoolekandeesutustes on kasvanud viimase 6 aasta jooksul ligi 1500 inimese võrra (45%). 2006. aasta lõpus viibis hoolekandeesutustes 4737 eakat ja puudega inimest, s.o 44 inimest 10 000 elaniku kohta (vanuses 18 aastat ja vanemad). Teenusekasutajate arvu kiirem kasv on toimunud alates 2002. aastast — keskmiselt 300 inimese ringis aastas. Vanuse lõikes suurem kasv on toimunud 80-aastaste ja vanemate teenusekasutajate arvu suurenemise arvel. Viimase 3 aasta (2003—2006) jooksul on kasvanud 80-aastaste ja vanemate inimeste arv 560 inimese võrra, moodustades nende aastate juurdekasvust enam kui 65%. 80-aastaste ja vanemate teenusekasutajate osakaal suurenes selle tõttu 34%-lt 2003. aastal 40%-ni 2006. aastal.

Alternatiiviks hooldekodus hooldamisele on koduteenused, mille kasutajate arv on püsinud aastaid väikeste kõikumistega 5500—6000 piirimail. Seoses täiskasvanud puuetega inimeste hoolekande korraldamise kohustuse üleandmisega kohalikele omavalitsustele on koduteenuse kasutajate arv võrreldes 2005. aastaga kasvanud 2006. aastal enam kui 380 inimese võrra. Koduteenuste põhikasutajateks on eakad inimesed, kellest 65-aastaste ja vanemate osakaal moodustas üle 82%. Puuetega inimesi oli koduteenuste kasutajatest 57%, kusjuures alla 65-aastaste teenusekasutajate hulgas oli puuetega inimesi oluliselt rohkem — 67%. 10 000 elaniku

kohta arvestatuna on eri aastatel koduteenuse kasutajate arv püsinud 41 kuni 45 inimese ringis.

Puuetega täiskasvanud inimeste hooldamisteenust kasutas 2006. aasta lõpus 22 600 inimest, kellest üle 73% olid 65-aastased ja vanemad.

Kuna kohalikud omavalitsused korraldavad nimetatud teenust alates 2005. aasta teisest kvartalist, siis on võrdlusmoment vaid kahe aasta kohta. 2005. aastaga võrreldes oli rohkem inimesi suunatud teenusele hoolekandeesutustesse, samuti oli inimestele rohkem määratud koduteenust ning tugiisiku teenust. Vähem oli inimesi suunatud päevakeskustesse, samuti oli oluliselt vähem osutatud isikliku abistaja teenust.

Puuetega inimestele osutatav isikliku abistaja teenus on alles arenemisjärgus. 2006. aastal osutati nimetatud teenust vaid 35 kohalikus omavalitsuses. Vajadus selle järele on kindlasti suurem, kuid probleemiks on kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajate hinnangul eelkõige teenuseosutajate puudus.

Päevakeskuse teenuste kasutajaid oli 2006. aastal ligi 66 000, nendest püsikliente (s.o isikuid, kes külastavad päevakeskust vähemalt kord nädalas) üle 20 000. Päevakeskustes osutatavate teenuste ja tegevuste puhul on vanaduspensionialiste inimeste osakaal viimastel aastatel püsinud 75% piires.

Eluasemeteenuse kasutajate arv on aasta-aastalt suurenenud. Võrreldes 2000. aastaga oli teenusekasutajate arv 2006. aasta lõpuks kasvanud peaaegu 2,4 korda — 1682 inimeselt 4020 inimeseni. Vanaduspensionialiste eluasemeteenuse kasutajate osakaal kõigest teenusekasutajatest oli 2006. aasta lõpus 40%.

Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite saajaid oli 2006. aastal 38 300 ehk 284 inimest 10 000 elaniku kohta. Põhilised abivahendite saajad olid vanaduspensionari eas olevad isikud, moodustades 2006. aastal 67% (2000. aastal 54%).

8.1. Koduteenused

Koduteenuste all mõistetakse isiku abistamist koduste ja kodu ning isikliku eluga seotud vajalike toimingute sooritamisel ja asjaajamisel, mis aitavad teenuse kasutajal harjumuspärasel keskkonnas toime tulla.

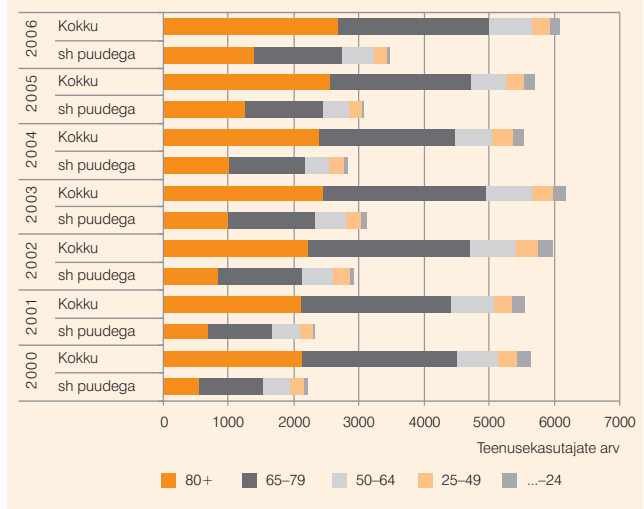
Koduteenuste kasutajad

Koduteenuste põhikasutajateks on eakad inimesed. 2006. aastal osutati koduteenust 6082 inimesele, kellest 65-aastaste ja vanemate osakaal oli üle 82%. 80-aastaseid ja vanemaid inimesi oli koduteenuste kasutajate hulgas 44% ning alla 65-aastaseid 18%.

Puuetega inimesi oli koduteenuste kasutajatest 57%. 65-aastaste ja vanemate teenusekasutajate hulgas oli puuetega inimesi 55% ning 80-aastaste ja vanemate hulgas 52%. Alla 65-aastaste teenusekasutajate hulgas oli puuetega inimesi oluliselt rohkem — 67% (joonis 8.1 ja Lisa tabel 49).

Joonis 8.1. Koduteenuste kasutajad vanuse ja puude lõikes, 2000—2006

(aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium

Koduteenuseid osutati ka 120-le alla 18-aastasele isikule (2% teenusekasutajatest), kellest puuetega lapsi oli vaid 13%. Seega ei olnud lastele suunatud koduteenuste põhjused tingitud ainult puudest tulenevatest lisavajadustest, vaid pigem pere probleemidest. Tavaliselt on need iga pere puhul erinevad. Näiteks: “raskete” perede lastele viiakse õhtuti toit koju, kindlustamaks neile võimaluse saada süüa ka õhtul, üksikvanemate lapsi aidatakse vanema haiguse või haiglasoleku ajal, abistatakse puudega vanema lapsi ja teisi abivajajaid.

Ligi ¾ koduteenuste kasutajatest olid naised, kusjuures see protsent on püsinud enam-vähem samas suurusjärgus kogu vaadeldava perioodi jooksul. Meeste osakaal teenusekasutajate hulgas on püsinud seega 25% piires. Puuetega teenusekasutajate puhul oli meeste protsent mõnevõrra suurem, ulatudes 2000. aastal ligi 30%-ni, kuid 2006. aastaks oli see vähenenud ligi 5 protsendipunkti võrra.

Koduteenuste kasutajate arv on püsinud juba aastaid väikeste kõikumistega 5500—6000 piirimail (kasv 2000. aastaga võrreldes on alla 8%). Seoses täiskasvanud puuetega inimeste hoolekande korraldamise kohustuse üleandmisega kohalikele omavalitsustele 2005. aasta aprillist on teenusekasutajate arv hakanud kasvama. Võrreldes 2005. aastaga kasvas 2006. aastal koduteenuseid kasutanud inimeste arv 386 võrra ehk ligi 7% (2005. aastal võrreldes 2004. aastaga 157 inimese võrra ehk 2,8%).

Eri aastatel on koduteenuste kasutajaid 10 000 elaniku kohta olnud keskmiselt 41—45. Arvutades sama näitajat vanuserühmade lõikes on erinevused märkimisväärsed. Kui 65—79-aastaste hulgas oli 2006. aastal 10 000 samaealise kohta 127 koduteenuste kasutajat, siis 10 000-st 80-aastasest ja vanemast kasutas koduteenuseid 576 inimest (tabel 8.1).

Koduteenuste kasutajate hulgas kasvab puuetega ja eakate inimeste (80-aastased ja vanemad) osakaal. Kui 2000. aastal oli puuetega inimesi koduteenuse kasutajatest 39%, siis 2006. aastal oli koduteenuste kasutajate hulgas puuetega inimesi juba 57%, kasv seega 18 protsendipunkti (Lisa tabel 49).

Tabel 8.1. Koduteenuste kasutajad 10 000 samaealise inimese kohta, 2006
(aasta jooksul)

	10 000 inimese kohta keskmiselt	sh vanuserühmade lõikes					
		kuni 17	18–24	25–49	50–64	65–79	80+
Koduteenuse kasutajad kokku	45	5	2	6	28	127	576
		sh vanuserühmade lõikes					
		kuni 24	25-49	50-64	65+		
sh puudega inimesed	301	33	135	192	421		

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

80-aastaste ja vanemate inimeste osakaal teenusekasutajate hulgas on sama aja jooksul kasvanud 6 protsendipunkti (38%-lt 44%-ni).

Koduteenuseid osutavad enamikul juhtudel kohalikes omavalitsusüksustes selleks palgatud sotsiaalhooldajad. Mõned kohalikud omavalitsused aga ostavad koduteenuseid päevakeskusest. 2006. aastal ostis 20 kohalikku omavalitsust (s.h 2 Tallinna linnaosavalitsust) koduteenust kas osaliselt või täielikult sisse oma valla/linna territooriumil tegutsevalt päevakeskusest. Mõnes suuremas kohalikus omavalitsuses võivad eksisteerida koos mõlemad variandid (nii teenuse osutamine omavalitsusüksuse koosseisulise töötaja poolt kui teenuse ost päevakeskusest).

Statistilise aruande järgi ei osutatud 2006. aastal koduteenuseid 69 kohalikus omavalitsusüksuses (s.o 30% kohalikest omavalitsustest). Kuna koduteenuste osutamine sõltub eelkõige haldusterritooriumil elavate inimeste vajadusest, samuti kohaliku omavalitsusüksuse võimalustest teenuse osutamiseks, siis võib nii kohalike omavalitsusüksuste kui ka teenuse kasutajate arv eri aastatel oluliselt muutuda (alternatiivina võib kohalik omavalitsus pakkuda abivajavale isikule mingit teist teenust, nt puuetega inimesele tugiisiku teenust või eluasemeteenust). Kuigi 2006. aastal vähenes võrreldes 2005. aastaga koduteenuseid osutavate omavalitsuste arv 9 võrra, suurenes samal ajal üldine teenusekasutajate arv.

Nagu eespool öeldud, on koduteenuste kasutajate arv aastate lõikes muutunud Eestis tervikuna suhteliselt vähe, suuremad muutused on toimunud maakonniti (Lisa tabel 50). Kahe aasta (2004 ja 2006) võrdluses on viies maakonnas teenusekasutajate arv 10 000 elaniku kohta vähenenud 3 kuni 15 inimese võrra, ülejäänutes (k.a Tallinn) aga kasvanud 1 kuni 12 inimese võrra (joonis 8.2).

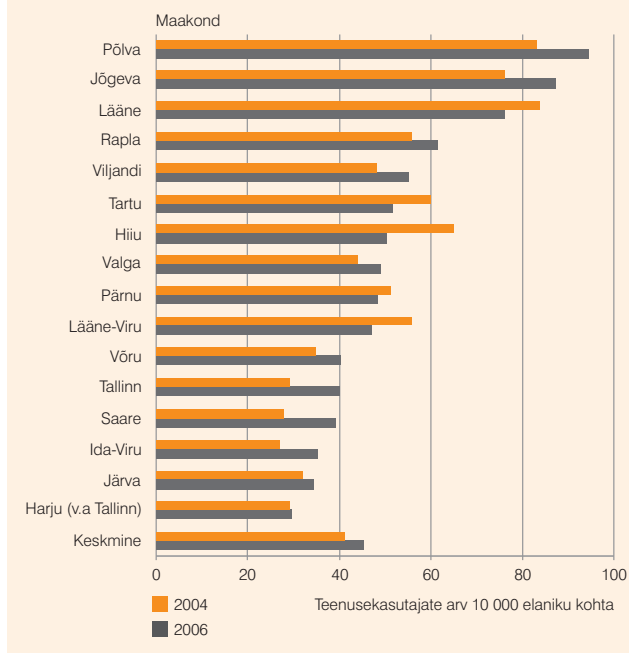
Koduteenuste osutajad

2006. aasta lõpus osutas koduteenuseid 667 sotsiaalhooldajat. Võrreldes 2000. aastaga on koduteenuste osutajate arv 80 võrra vähenenud. Seda võis mõjutada koduteenuste sisest päevakeskustest.

Erialase ettevalmistuse järgi jagunesid sotsiaalhooldajad 2006. aastal järgmiselt: erialase haridusega sotsiaalhooldajaid oli 22%, täiendusõppe korras teenuse osutamiseks vajaliku kvalifikatsiooni omandanud ligi 53%, 25%-l koduteenuste osutajatest aga puudus vastav ettevalmistus. Viimastel aastatel on siiski kasvanud täiendusõppe korras kvalifikatsiooni omandanud sotsiaalhooldajate arv — 50%-lt 2004.

Joonis 8.2. Koduteenuste kasutajad maakonniti, 2004 ja 2006

(aasta jooksul, 10 000 elaniku kohta)

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

aastal 53%-ni 2006. aastal. Vähenenud on vastava ettevalmistuseta töötajate arv — 2004. aastaga võrreldes üle 4 protsendipunkti (Lisa tabel 51).

Koduteenuste osutamisega seotud kulud

Koduteenuste osutamisega seotud kulud moodustasid 2006. aastal 49,5 miljonit krooni, millest põhiosa ehk 98% tasus kohalik omavalitsus. Isikute endi poolt tasuti 681 000 krooni ehk 1,4%. Riigi osa kulude katmisel oli 293 000 krooni ehk 0,6%.

Võrreldes 2000. aastaga on kulutused koduteenuste osutamiseks kasvanud 2006. aastaks ligi kaks korda (Lisa tabel 80).

8.2. Eluasemeteenus sotsiaalkorterites ja -pindadel

2006. aasta lõpus oli Eestis kokku 2987 sotsiaalkorterit ja -pinda, neist 2011 (67%) olid kõigi mugavustega. Sotsiaalkorteritest ja -pindadest 1731 (58%) moodustasid korterid, 1256 (42%) aga üksikud toad.

Kõigist sotsiaalkorteritest ja -pindadest 142 ehk ca 5% olid kohandatud erivajadustega inimestele.

2006. aasta lõpus elas sotsiaalkorterites ja -pindadel kokku 4020 eluasemeteenuse kasutajat, neist üksinda elas 2435 inimest (61%) ja peredena 1585 teenusekasutajat (39%). Eluasemeteenust kasutavaid peresid oli 672.

Eluasemeteenuse kasutajate arv on aasta-aastalt pidevalt suurenenud. Võrreldes 2000. aastaga suurenes teenusekasutajate arv 2006. aasta lõpuks peaaegu 2,4 korda — 1682 inimeselt 4020 inimeseni (joonis 8.3 ja Lisa tabel 52).

Vanaduspensionialisi eluasemeteenuse kasutajaid oli 2006. aasta lõpus 1630 ja alla pensionialisi³⁷ 2390 (vastavalt 40,5% ja 59,5% teenusesaajate üldarvust).

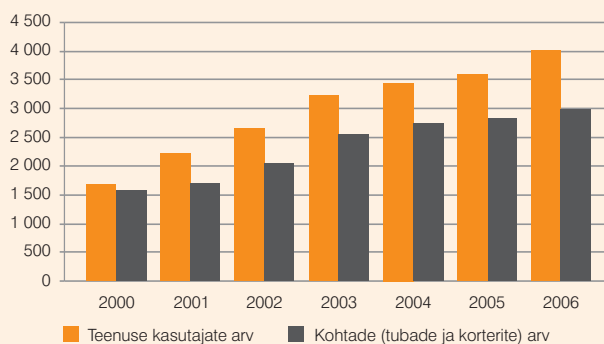
Erivajadustega teenusekasutajaid oli 2006. aasta lõpus 1070 ehk ligi 27% teenuse kasutajate üldarvust. Enamik nendest (74%) elas üksinda ning veidi üle neljandiku peredes.

Vaadeldes eri tüüpi eluasemeteenuse kasutajaid on selgelt näha alla pensionialiste teenusekasutajate osatähtsuse suurenemist (Lisa tabel 52). Võrreldes 2003. aastaga on alla pensionialiste teenusekasutajate arv kasvanud 625 inimese võrra ehk 35% ja nende osatähtsus 55%-lt 60%-ni. Samal ajal on pensionialiste teenusekasutajate arv kasvanud veidi alla 12% ja osatähtsus vähenenud 45%-lt 40%-ni.

Viimastel aastatel on märgata eluasemeteenuse kasutajate hulgas üksinda elavate inimeste osatähtsuse suurenemist. Võrreldes 2003. aastaga kasvas see 2006. aasta lõpuks 58%-lt 61%-ni — kasv 569 inimese võrra ehk natuke üle 30% (joonis 8.4).

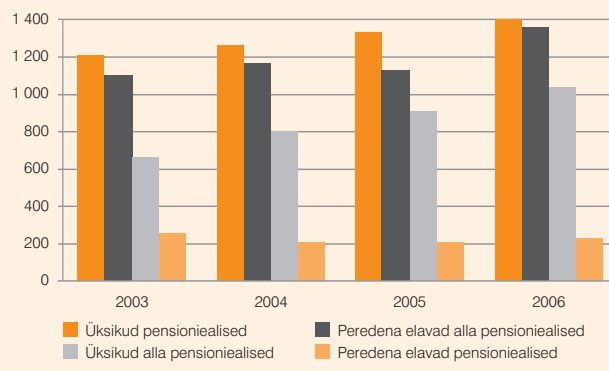
Erivajadusega eluasemeteenuse kasutajate arv kasvas mõnevõrra kiiremini kui teenusekasutajate arv kokku (peamiselt pensionialiste erivajadustega teenusekasutajate kasvu arvelt).

Joonis 8.3. Eluasemeteenuse kasutajate ja kohtade arv sotsiaalkorterites ja -pindadel, 2000—2006 (aasta lõpus)

Allikas: Sotsiaalministeerium

Joonis 8.4. Eluasemeteenuse kasutajad, 2003—2006 (aasta lõpus)

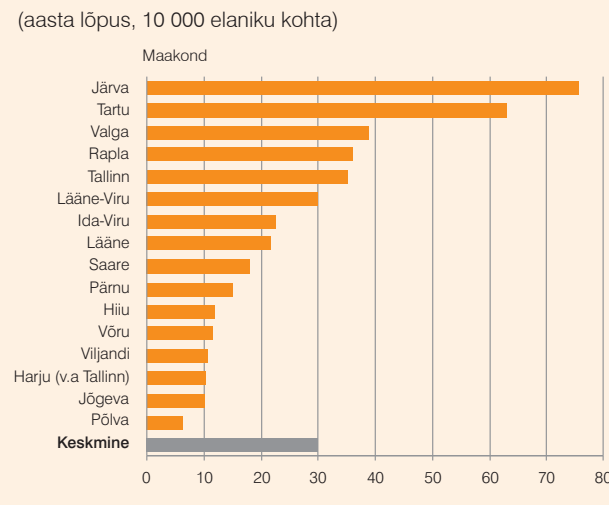

Allikas: Sotsiaalministeerium

Maakondlikus lõikes on eluasemeteenuse kasutajate osas näha suuri erinevusi (joonis 8.5 ja Lisa tabel 53). Kui 2006. aasta lõpus kasutas Eestis eluasemeteenust 10 000 elaniku kohta keskmiselt 30 inimest, siis suurim eluasemeteenuse kasutajate arv oli Järva maakonnas (76 inimest 10 000 elaniku kohta) ja väikseim Põlvamaal (6 inimest 10 000 elaniku kohta).

2006. aasta jooksul saabus eluasemeteenuse kasutajateks sotsiaalkorteritesse ja -pindadele 900 inimest ning lahkus 635. Peamised lahkumise põhjused olid siirdumine iseseisvasse ellu või hoolekandeteenusele hoolekandetasutusse või teenusekasutaja surm (vastavalt 30%, 17% ja 24%). Ülejäänud isikud lahkusid muul põhjusel (näiteks lepingu ennetähtaegse lõpetamise, sisekorraeskirjade rikkumise või maksekohustuste mittetäitmise tõttu). Saabunute 44% tuli oma kodust, 12% olid varem kasutanud mitmesuguseid teisi hoolekandeteenuseid ning 44% tuli mujalt. Mujalt saabunute suur osakaal 2006. aastal oli põhiliselt tingitud Tallinna sotsiaalmajutusüksustesse paigutatud elaset mitteomavatele isikutele eluasemeteenuse osutamisest (2006. aasta statistilises aruandluses kajastuvad nad eluasemeteenuse all).

Joonis 8.5. Eluasemeteenuse kasutajad maakonniti, 2006 (aasta lõpus, 10 000 elaniku kohta)

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

³⁷ Lapsed ja täiskasvanud kuni vanaduspensionieani.

8.3. Päevakeskuse teenused

Päevakeskused on asutused, mis pakuvad mitmeid sotsiaalteenuseid neid vajavatele inimestele, kuid ka huvitegevust ja vaba aja veetmise võimalust aktiivsest elust (eelkõige tööelust) kõrvalejäänud inimestele³⁸.

Päevakeskustes osutatavate teenuste ja tegevuste ring on lai, hõlmates lisaks mitmetele sotsiaalteenustele ka huvitegevust, koolitusi, ürituste korraldamist ja osalemist eneseabi gruppides.

Teenustest ja tegevustest on viimasel kolmel aastal populaarsemad nõustamine, terviseteeenus³⁹, toitlustamine, iluteenused, raamatukogu kasutamine ja saunateenus (Lisa tabel 54).

Arvestust teenuste kasutajate ja tegevustes osalemise kohta päevakeskustes peetakse kolmes löikes:

- 1) teenusekasutajad teenuseliikide ja tegevuste löikes — osalejad arvestatakse iga tegevuse või teenuse puhul aasta jooksul üks kord;
- 2) teenusekasutajad kokku — kõiki päevakeskust külastanud isikuid arvestatakse aasta jooksul üks kord, sõltumata tegevuste või teenuste arvust, samuti osalemise sagedusest;
- 3) püsikliendid — arvestatakse vaid neid päevakeskuses registreeritud liikmeid või isikuid, kes külastavad päevakeskust vähemalt kord nädalas.

2006. aastal kasutas päevakeskuste teenuseid või osales huvitegevuses kokku 65 900 inimest, püsikliente oli neist 20 600 tuhat, s.o 31% (Lisa tabel 55).

Viimase kolme aasta jooksul on teenusekasutajate arv päevakeskustes kasvanud peaaegu 5000 inimese võrra aastas, püsiklientide arv 1000 võrra.

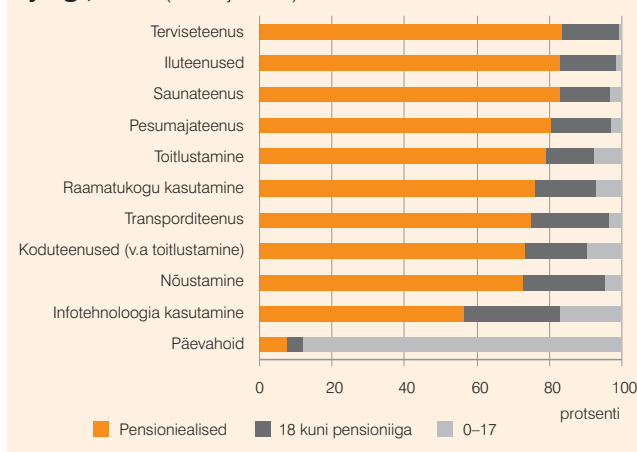
Olemasolev statistika võimaldab eraldi välja tuua päevakeskuste teenuste kasutamise ja tegevustes osalemise kolme vanuserühma (lapsed, tööealised ja vanaduspensioniealised) löikes (arvestusvariant 1). See tähendab mitme teenuse kasutamisel või eri tegevustes osalemisel ühe ja sama isiku sihtrühmapõhist arvestamist iga teenuse või tegevuse juures. Seega ei ole võimalik hinnata teenusekasutajate tegelikku arvu sihtrühmade ega ka püsiklientide löikes, vaid ainult eri teenuste kasutajate ja tegevustes osalejate arvu sihtrühmade löikes.

Päevakeskuste peamised külastajad on vanaduspensioniealised inimesed. Viimastel aastatel on nende osakaal teenuste ja tegevuste puhul püsinud 75% piirimail. Üksikutes teenustes (ilu- ja terviseteeenused, samuti sauna- ja pesumajateenus ning toitlustamine) ulatub pensioniealiste osakaal 80 ja enama protsendini (Lisa tabel 54).

Kuigi transporditeenuse ja koduteenuste osakaal teenuste üldkogumis on suhteliselt tagasihoidlik (vastavalt 3% ja 2% piires), moodustavad vähemalt kolmveerandi nimetatud teenuse kasutajatest just pensioniealised inimesed.

Päevahoiuteenuse kasutajateks on põhiliselt puudega lapsed, kelle osakaal on eri aastatel püsinud 75–85% piires. Viimastel aastatel on päevahoiuteenust saanud aastas ligi 500 last (joonis 8.6).

Joonis 8.6. Päevakeskuse teenuste kasutajate jagunemine olulisemate teenuste löikes vanuse järgi, 2006 (aasta jooksul)

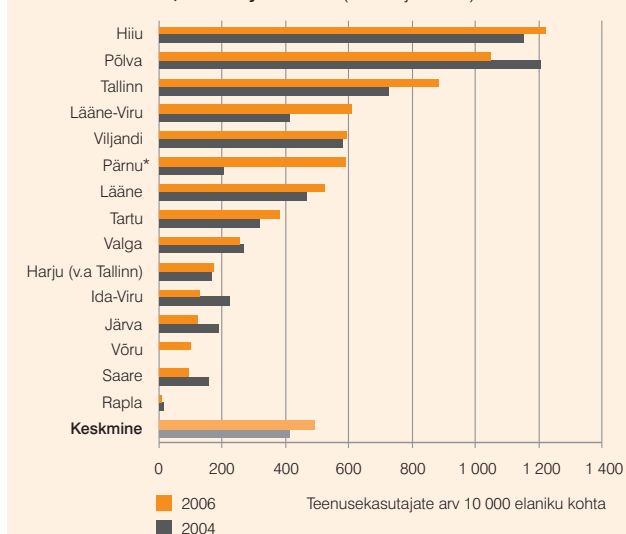
Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Päevakeskustes pakutava raamatukoguteenuse kasutajatest ning keeleõppes ja eneseabigruppides osalejatest on enam kui 75% pensionärid. Eneseabigruppides on teine arvestatav osalejate grupp tööeas inimesed (enamikul juhtudel puuetega), moodustades kõigist osalejatest ligi 40%.

Enamik päevakeskuse külastajaid on aktiivsed ning kasutavad mitut teenust ja osalevad mitmes tegevuses. Olemasoleva statistika põhjal saab väita, et 2006. aasta jooksul sai iga päevakeskuse teenuseid kasutanud või eri tegevustes osalenud inimene keskmiselt 1,9 teenust.

Maakonniti on päevakeskuse teenuste kasutamisevõimalused väga erinevad, sõltudes eelkõige vastavate teenuseosutajate olemasolust haldusterritooriumil, samuti nende poolt korraldatavatest üritustest ja pakutavatest teenustest. Kui keskmiselt kasutas 2006. aastal erisuguseid päevakeskuse teenuseid 10 000 elanikust ligi 500, siis maakonniti on need arvud väga erinevad (joonis 8.7). Seitsmes maakonnas on see

Joonis 8.7. Päevakeskuse teenuste kasutajad maakonniti, 2004 ja 2006 (aasta jooksul)

* Enam kui 2,5-kordne teenusekasutajate arvu kasv 2006. aastal Pärnumaal tuleneb teenusekasutajate arvestuse täpsustumisest 2005. aastal.

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

³⁸ Käesolevas osas ei käsitleta nende päevakeskuste teenuseid, kus osutatakse toetavaid teenuseid psüühiliste erivajadustega inimestele.

³⁹ Terviseteeenusena mõistetakse päevakeskuses põhiliselt ravivõimlemist, massaaži, vererõhu ja veresuhkru sisalduse mõõtmist, kaalumist, psühhoteerapiat jm.

arv keskmisest suurem, kusjuures Põlva- ja Hiiumaal ületab teenusekasutajate arv riigi keskmist enam kui 2 korda. Ka 2004. aastal olid kõrgemad näitajad Hiiumaa- ja Põlvamaal. Võrreldes 2004. aastaga on teenusekasutajate arv 10 000 elaniku kohta riigis tervikuna kasvanud ligi 77 inimese võrra.

Päevakeskuste arv

2006. aasta lõpus oli Eestis 103 päevakeskuse teenust osutavat asutust. Sihtgrupi järgi eristatakse laste, eakate, puuetega inimeste ning segatüüpi päevakeskusi, kus teenusekasutajana on koos nii lapsed kui täisealised. Seoses päevakeskuste tegevuste mitmekesisusega on tihti tegemist just viimase tüübiga. Neid leidub eelkõige väiksemates haldusüksustes, kus külastajate arv ei ole eriti suur ning võimalused ruumi ja personali näol on vastavate sihtgruppidega töötamiseks olemas. Enamik selliste päevakeskuste omanikeks on kohalikud omavalitsused, neile kuuluvaid päevakeskusi oli 2006. aasta lõpus 79. Natuke enam kui 1/5 päevakeskustest (24) kuulus Eesti eraõiguslikele isikutele. Need on valdavalt asutused, mis osutavad teenuseid kindlale sihtgrupile: lastele või puuetega inimestele.

Päevakeskuste arv on kogu vaadeldava ajaperioodi jooksul kasvanud. Võrreldes 2000. aastaga on päevakeskuste arv kasvanud 41 võrra (66%). Viimase 4 aasta jooksul ei ole statistilise aruande järgi olnud päevakeskusi vaid Jõgeva maakonnas.

Päevakeskuste klientidega tegelevad põhitöötajad

2006. aasta lõpus oli päevakeskustes 350 klientidega tegelevat põhitöötajat (Lisa tabel 55). Lisaks neile oli päevakeskustes aasta jooksul tööl 221 töövõtu- või käsunduslepinguga töötajat, kellest suurema osa moodustasid huvijuhid, tegevusjuhendajad ja hooldajad. Eeldades, et põhitöötajate arv aasta jooksul oluliselt ei muutunud, tegeles 2006. aastal päevakeskuste klientidega vähemalt 570 palgalist töötajat. Toodud arvud ei ole võrreldavad päevakeskuste töötajate arvuga eelmistel aastatel, kuna siis ei eristatud põhitöötajaid ja lepingulisi töötajaid — arvestust peeti koos. Seejuures jäi see osa töötajatest arvestusest välja, kes töötasid töövõtu- või käsunduslepinguga aasta jooksul, kuid aasta lõpuks olid lepingud lõpetatud.

Lisaks klientidega tegelevatele palgalistele töötajatele annavad päevakeskuste tegevusse olulise panuse vabatahtlikud töötajad. 2006. aastal oli neid päevakeskustes kokku 215 ning alates 2003. aastast on nende arv püsitud 200–240 piires. Seega on iga päevakeskuse töötaja kohta lisaks 0,4 vabatahtlikku töötajat.

Päevakeskuste klientidega tegelevatest põhitöötajatest ja lepingulistest töötajatest kokku moodustavad enam kui veerandi huvijuhid. Hooldajaid on ligi 22% ning tegevusjuhendajaid ja kasvatajaid mõlemad 10%. Tegelik põhitöötajate hulgas on suur osakaal ka muudel töötajatel, kellest enamik on päevakeskuste juhid. Väikeste päevakeskuste juhid tegelevad enamikul juhtudel nii juhi- kui klienditööga, mistõttu arvestatakse ka nemad kliendiga tegelevate põhitöötajate hulka.

Päevakeskuse teenuste finantseerimine

Päevakeskuse teenuste põhifinantseerija on kohalik omavalitsus. 2006. aastal kulutasid kohalikud omavalitsused selleks 49,3 miljonit krooni, mis moodustas 87% kõigist kulutustest. Päevakeskuste kulutused tervikuna 2006. aastal olid 56,8 miljonit krooni (Lisa tabel 80).

Kohalike omaomavalitsuste osalus päevakeskuste tegevuste finantseerimisel on viimasel neljal aastal püsitud vahemikus 87–89%, isikute omaosalus on piirdunud 7–8%-ga.

Enam kui 1/3 (34%) päevakeskuste teenuste kogumaksumusest kulutatakse päevahoiule, koduteenuste osutamisele ja toitlustamisele. Koos päevakeskuste teenusekasutajate arvu suurenemisega toimub ka kulutuste järjepidev kasv (mingit osa mängib siin kindlasti ka üldkulude kallinemine). Nii on kasvanud kulutused 2006. aastal võrreldes 2003. aastaga ligi 50% ehk 19 miljonit krooni.

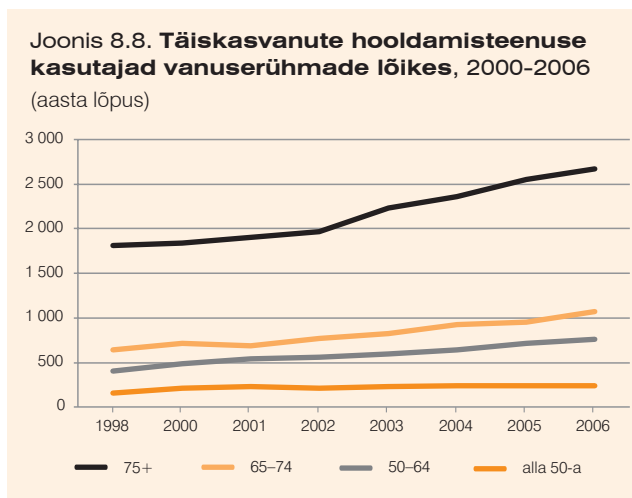
8.4. Täiskasvanute hooldamine hoolekandeaasutuses

Isikutele, kes erivajaduse või sotsiaalse olukorra tõttu ei ole võimelised iseseisvalt elama ning kelle toimetulekut ei ole võimalik tagada teiste sotsiaalteenuste või muu abiga, osutatakse ööpäevaringset hooldamisteenust hoolekandeaasutuses⁴⁰.

Hoolekandeaasutuse teenuse kasutajad

2006. aasta lõpus osutati hoolekandeaasutustes täiskasvanute hooldamisteenust 4737 inimesele⁴¹, kellest 79% olid 65-aastased ja vanemad. Ligi 57% teenusekasutajatest olid 75-aastased ja vanemad, sealhulgas 80-aastaste ja vanemate inimeste osakaal kõigi teenusekasutajate seas moodustas 40%.

Hooldamisteenuse kasutajate arv täiskasvanute hoolekandeaasutustes on viimase nelja aasta jooksul kasvanud ligi 300 inimese võrra aastas. Võrreldes 2000. aastaga on aga teenusekasutajate arv kokku kasvanud ligi 1500 inimese võrra ehk 45%, millest suurema osa (ligi 57%) moodustavad 75-aastased ja vanemad inimesed (joonis 8.8 ja Lisa tabel 56).

Allikas: Sotsiaalministeerium

⁴⁰ Käesolevas peatükis ei käsitleta psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeteenuseid.

⁴¹ Täiskasvanute hooldamisteenusel hoolekandeaasutuses on vanuse alampiir 18 eluaastat.

2006. aastal kasutas hooldamisteenust hoolekandeesutuses 10 000 elaniku kohta 44 inimest, 75-aastastest ja vanematest aga 278.

Võrreldes 2000. aastaga on teenusekasutajate arv 10 000 elaniku kohta 2006. aastal kasvanud 41%. Vanuserühmade lõikes on suurim kasv (54%) toimunud 50—64-aastaste inimeste hulgas (vanaduspensionieelses eas puuetega inimesed). 75-aastaste ja vanemate inimeste arv 10 000 samaealise elaniku kohta on kasvanud vaid 16% (240-lt 278-ni). Samas on absoluutarvudes 75-aastaste ja vanemate inimeste arv selle aja jooksul kasvanud 830 inimese ehk 45% võrra.

Teenusekasutajate vanuselises jaotuses ei ole vaadeldava aja-perioodi jooksul olulisi muutusi toimunud — 75-aastaste ja vanemate inimeste osakaal oli nii 2000. kui 2006. aasta lõpus ligi 57%. Samas on viimase kolme aasta jooksul suurenenud 80-aastaste ja vanemate inimeste osakaal 34%-lt 2003. aastal ligi 40%-ni 2006. aastal (560 inimese võrra).

Soo lõikes domineerib hooldekodudes naiste ülekaal — keskmiselt on naised ligi 1,6 korda enam kui mehed, kuid võrreldes 2003. aastaga on täheldatav meeste osakaalu suuremine. Kui 2000. aastal oli naised 64,1%, siis 2006. aasta lõpus oli nende osa kahanenud 2,2 protsendipunkti võrra. Meeste osakaal oli suurem kõigis „nooremates” (alla 75-aastaste) vanuserühmades (joonis 8.9; Lisa tabel 57).

Kuna täiskasvanute hooldamisteenust kasutab peamiselt vanemaeline elanikkond, kellest osa kasutab teenust pike-mat, osa aga üsna lühikest aega, siis toimub aasta jooksul teenusekasutajate hulgas küllaltki suur liikumine (Lisa tabel 58). Olemasolevatele andmetele tuginedes nähtub, et teenusekasutajatest vahetub aasta jooksul ligi kolmandik. 2006. aasta andmetel viibis aasta jooksul teenusele saabunute jätkuvalt hooldamisteenusel ka aasta lõpus veidi üle 70%.

Vanemaelise elanikkonna osakaalu suurenemisege rahvastikus kaasneb suurenev nõudlus hooldamisteenuse järele hoolekandeesutuses. Kui kogu Eesti kontekstis ei ole hooldekodukoht probleemiks, siis teenust vajava inimese elukohas (vald, linn, maakond) alati see nii ei ole. Seetõttu otsi-

vad kohalikud omavalitsused oma piirkonna elanike jaoks hoolekandeesutuse kohti üle Eesti — eriti siis, kui inimene vajab hoolekandeteenust kiiresti.

2006. aasta andmed teenusele saabunute kohta näitavad, et ligi 75% said siiski koha oma elukohajärgse maakonna hoolekandeesutustes. Suurim on see protsent Hiiu, Saare, Viljandi ja Võru maakonnas, kus üle 90% teenust vajavatest inimestest paigutati oma maakonnas asuvasse hoolekandeesutusse. Samas saabus Valga maakonnas tegetsevasse täiskasvanute hooldamisteenust osutavatesse asutustes ligi veerand teenusekasutajatest Võru ja Tartu maakonnast, kuid palju oli ka Tallinnast saabunud. Ida-Viru maakonna hoolekandeesutustes aasta jooksul saabunute moodustasid ligi viiendiku Harjumaa (k.a Tallinna) elanikud. Võimalused osutada teenuseid nii suures ulatuses teiste maakondade elanikele on tekkinud Valga maakonnas tänu kohtade arvu ligi 1,8-kordsele kasvule (enam kui 200 koha võrra) viimase kolme aasta jooksul.

Hooldamisteenust osutavad asutused

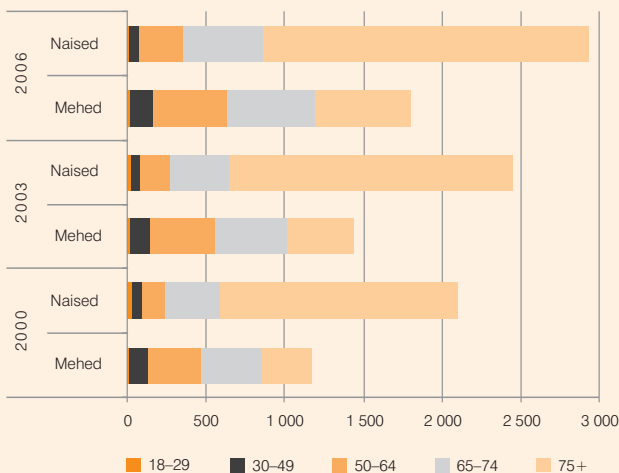
2006. aasta lõpus oli Eestis 116 täiskasvanutele hooldamisteenust osutavat asutust 4873 voodikohaga.

Võrreldes 2000. aastaga on nende asutuste arv kasvanud 20 ehk natuke enam kui viiendiku võrra, kohtade arv aga ligi 45% ehk 1461 võrra.

Territoriaalses lõikes on enim asutusi Lääne-Viru ja Valga maakonnas (mõlemas 12 asutust). Kohtade arvult 10 000 elaniku kohta oli 2006. aastal esikohal Valga maakond 173 kohaga. Keskmiselt oli samal aastal 10 000 elaniku kohta 45 kohta, kusjuures väikseima kohtade arvuga oli Tallinn 17 kohaga (joonis 8.10).

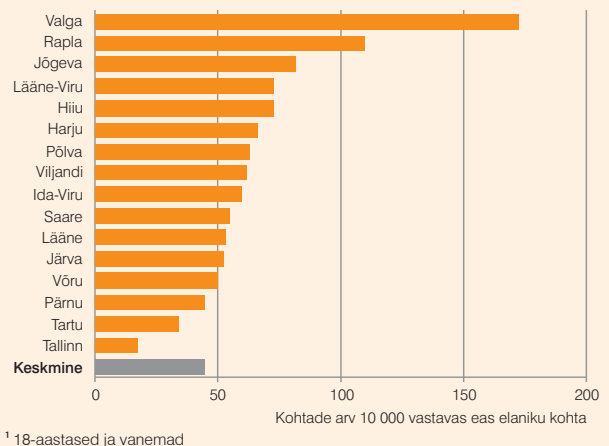
Kohtade arvult erinevad hoolekandeesutused omavahel oluliselt — suurimas neist oli 385 kohta, väikseimas 6. Keskmiselt on ühes hoolekandeesutuses 42 kohta. Suuremad kohtade arvult on juba aastaid tegutsenud asutused. Üle 100 kohaga asutusi oli 2006. aastal 8. Veidi üle poolte asutuste kohtade arv jääb vahemikku 11—30.

Joonis 8.9. Täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajad soo ja vanuse järgi, 2000, 2003 ja 2006 (aasta lõpus)

Allikas: Sotsiaalministeerium

Joonis 8.10. Kohtade arv täiskasvanute hoolekandeesutustes maakonniti, 2006 (aasta lõpus, 10 000 elaniku¹ kohta)

¹ 18-aastased ja vanemad

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Teenuse osutamisega tegelevad põhitöötajad

Hooldamisteenuse osutamisega tegelevate põhitöötajatenä käsitletakse järgmisi spetsialiste: kasvataja; hooldaja, abikasvataja, põetaja; psühholoog, kutsenõustaja; füsioterapeut või assistent; huvijuht; tegevusjuhendaja; eriarst; meditsiiniõde; sotsiaaltöötaja.

2006. aasta lõpus oli täiskasvanutele hooldamisteenust osutavates asutustes kokku 1153 põhitöötajat. Enamiku neist (84% ehk 969 töötajat) moodustasid hooldajad ja põetajad. Meditsiiniõdesid töötas sama aasta lõpus 96 ehk 8,3% põhitöötajatest.

2003. aastaga võrreldes (esimene uue aruandlussüsteemi aasta, mis on võrreldav järgmiste aastatega) on põhitöötajate arv kasvanud 180 võrra. Ühe põhitöötaja kohta oli 2006. aasta lõpus arvestuslikult 4,1 teenuse kasutajat (2003. aastal 4).

Teenuse osutamise kulud ja finantseerimine

Täiskasvanute hooldamisteenust finantseerivad põhiliselt teenust kasutav isik, tema pereliige või eestkostja ja kohalik omavalitsus. Riigieelarvest kaetakse vaid enne 01.01.1993 hoolekandetasutusse elama asunud ja hooldamisteenust saavate isikute hoolekandekulud.

2006. aastal kulus täiskasvanutele hooldamisteenuse osutamiseks 304 miljonit krooni. 55% (167 miljonit krooni) kogukulust moodustas teenust kasutava isiku, tema pereliikme või eestkostja osalus. Kohalike omavalitsuste osa moodustas 43% ehk 131 miljonit krooni (Lisa tabel 59). Võrreldes nelja viimast aastat on isiku omaosaluse protsent pidevalt kasvanud (11 protsendipunkti), kohalike omavalitsuste osa aga täpselt sama protsendipunkti võrra kahanenud. Seega on kahe põhifinantseerija osakaalud kulude katmisel 2003. aastal ja 2006. aastal praktiliselt vahetunud. Isiku omaosaluse suurenemist mõjutab eelkõige teenusekasutajate endi pensionitõus, kuid ka nende pereliikmete rahaliste võimaluste paranemine ning sellest tulenevalt nende osaluse suurenemine hooldekodukoha kulude katmisel.

8.5. Puuetega täiskasvanud inimeste hoolekanne

Puuetega täiskasvanud inimeste hoolekande korraldamine on alates 2005. aasta II kvartalist kohalike omavalitsuste ülesanne⁴². Enne seda maksti puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatele hooldajatoetust Sotsiaalkindlustusameti kaudu. Puuetega täiskasvanud inimeste hoolekande vahendid anti kohalikele omavalitsustele üle eesmärgiga võimaldada puuetega inimestele just sellist abi, mida nad vajavad — olgu see siis rahaline toetus või sobilik hoolekandeteenus.

2005. ja 2006. aasta põhjal saab öelda, et enam said hooldusteenust 65-aastased ja vanemad inimesed, sealhulgas peamiselt naised. 2006. aasta lõpu seisuga osutati hooldusteenust 22 600 inimesele, neist üle 73% olid 65-aastased ja vanemad. 49% kõigist hooldusteenust saanud inimestest olid 65-aastased ja vanemad naised. See on seletatav asjaoluga, et valdav osa vanemaealistest on just üksi elavad naised. Alla 65-aastastest inimestest said mõlemal aastal hooldusteenust rohkem mehed — 25—64-aastastest hooldust vajavatest inimestest 55% ning 18—24-aastastest 62%. Sotsiaalse seisundi järgi oli 2005. ja 2006. aastal enamik hooldatavaid pensionärid (s.h vanadus- ja töövõimetuspensionärid) — ligikaudu 99% kõigist hooldatavatest nii 2005. kui 2006. aastal. Hooldusteenust saavad puuetega täiskasvanud inimesed moodustasid nii 2005. kui 2006. aastal ligikaudu viiendiku kõigist puuetega inimestest.

Hooldusteenust saanud puuetega täiskasvanud inimestest soo ja vanuse lõikes aastatel 2005—2006 annab ülevaate tabel 8.2.

2006. aasta lõpu seisuga oli hooldajate arv 20 506 inimest, neist 19 681-le (96%-le) maksti hooldajatoetust. Sotsiaalse seisundi järgi olid 2005. ja 2006. aastal 62% puuetega inimeste hooldajatest pensionärid (vanadus- ja töövõimetuspensionärid), näiteks 62% kõigist hooldajatest 2006. aastal. Tööealistest hooldajatest 35% töötasid (2749 inimest), töötuid oli 15% (1183 inimest), üliõpilasi oli 2% ning ülejäänud olid kodused. Oluline on asjaolu, et suur hoolduskoormus on langenud tööealistele naistele — neid oli hooldajate hulgas 2,5 korda rohkem kui tööealisi mehi.

Puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatest soo ja vanuse lõikes annab ülevaate joonis 8.11.

Kui hooldajatoetust maksti praktiliselt igas omavalitsuses, siis hoolekandeteenuseid määrati puuetega inimestele 2005. aastal 93-s ja 2006. aastal 100-s omavalitsuses. Puuetega täiskasvanud inimeste hoolekande vahendite raames osutati hoolekandeteenuseid kõikides maakondades.

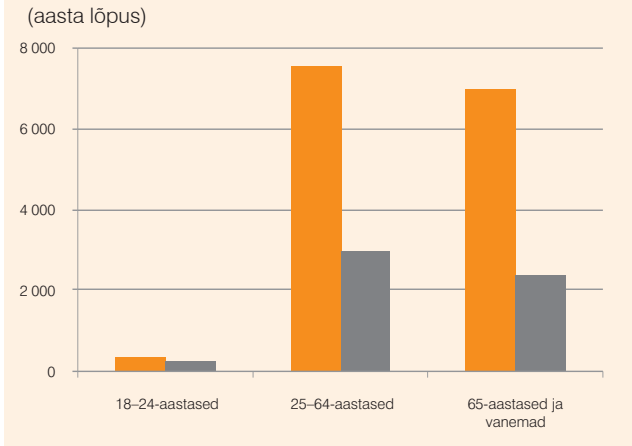
Tabel 8.2. Puuetega täiskasvanud inimesed, kellele on määratud hooldaja, soo ja vanuse järgi, 2005—2006 (aasta lõpus)

Hooldatavad	2005			2006		
	Kokku	Naised	Mehed	Kokku	Naised	Mehed
	22 831	13 941	8 890	22 600	13 790	8 810
18—24-aastased	492	222	270	418	158	260
25—64-aastased	5 936	2 735	3 201	5 618	2 533	3 085
65-aastased ja vanemad	16 403	10 984	5419	16 564	11 099	5 465

Allikas: Sotsiaalministeerium

⁴² Puuetega täiskasvanud inimeste hoolekandevalast statistikat kogutakse alates 2005. aasta II kvartalist.

Joonis 8.11. Puuetega täiskasvanud inimeste hooldajad soo ja vanuse lõikes, 2006 (aasta lõpus)

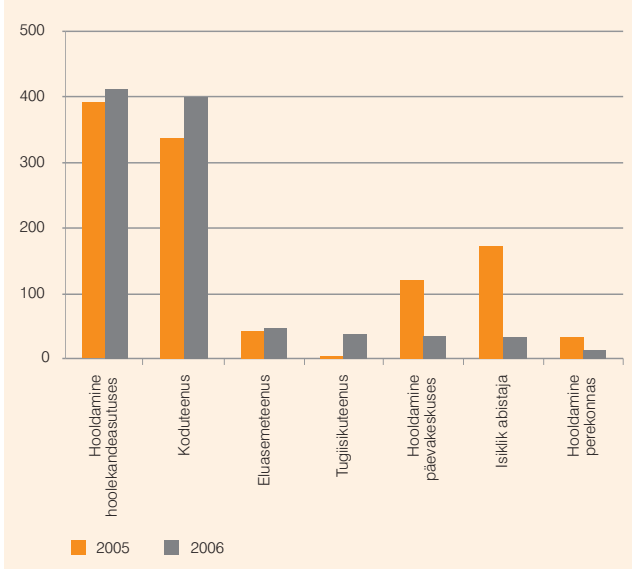
Allikas: Sotsiaalministeerium

2006. aasta lõpu seisuga sai hoolekandeteenuseid 2295 puudega täiskasvanud inimest, (2005. aasta lõpus 2206). Korraga kasutas nii hooldaja- kui hoolekandeteenuseid 2006. aastal 993 inimest (2005. aastal 858 inimest). 2006. aastal suunati puuetega täiskasvanud inimeste hoolekande vahenditest hoolekandeteenustele kokku 2292 inimest — see on 413 inimest vähem kui 2005. aasta kolme kvartali jooksul.

Sarnaselt 2005. aastaga suunati 2006. aastal inimesi kõige rohkem muudele hoolekandeteenustele (nt transporditeenus, tehniliste abivahendite rentimine, sauna ja ujula kasutamine, koduõendus- ja hooldusteenus jne) — kokku said neid teenuseid 1402 inimest ehk 59% kõigist teenustele suunatud inimestest. Sellele järgnesid hooldamine hoolekandetasutusel (413 inimest ehk 17%) ja koduteenus (401 inimest ehk 17%). Teenuste jaotusest parema ülevaate annab joonis 8.12.

Jooniselt 8.12 on näha, et võrreldes 2005. aastaga on inimesi rohkem suunatud hoolekandetasutustesse, samuti on inimestele rohkem määratud koduteenust ning tugisikuteenust. Vähem on saadetud inimesi päevakeskustesse, samuti

Joonis 8.12. Hoolekandeteenustele suunatud puuetega täiskasvanud inimesed, 2005–2006

Allikas: Sotsiaalministeerium

on märgatavalt vähem osutatud isikliku abistaja teenust. Mõtlemapanev on asjaolu, et võrreldes 2005. aasta kolme kvartaliga on 2006. aasta jooksul osutatud vähem hoolekandeteenuseid. Eriti on vähenenud pereliikmete hoolduskoormust kergendavate teenuste (nt hooldamine päevakeskuses, isikliku abistaja teenus) hulk.

Puuetega täiskasvanud inimeste hoolekandeks kulus 2006. aastal 142,8 miljonit krooni. Võrdluseks, 2005. aasta 9 kuu jooksul kulutati 94,8 miljonit krooni ehk kasv on olnud 1,5-kordne. 2006. aastal kulus puuetega täiskasvanud inimeste hoolekande vahenditest 81% hooldajatoetuse ning 11% sotsiaaltoetuste maksmiseks. Hoolekandeteenuseid finantseeriti 6% ulatuses ning arendus- ja personalikuludele kulus 2% puuetega täiskasvanud inimeste hoolekande korraldamise rahalistest vahenditest. Suhteliselt sarnane kulutuste jaotus iseloomustas ka 2005. aastat, mil hooldajatoetuse maksmiseks kulus 79%, sotsiaaltoetuste maksmiseks 13% ning 8% muudeks kuludeks (s.h sotsiaalteenused ning arendus- ja personalikulud).

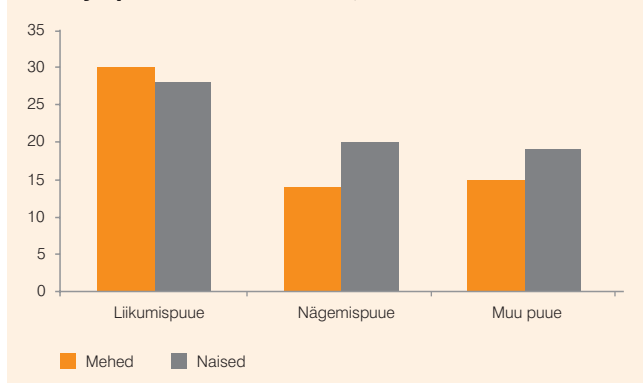
8.6. Isikliku abistaja teenus

Isikliku abistaja teenuse eesmärk on toetada puuetega inimeste osalemist kõigis eluvaldkondades. Isikliku abistaja ülesanne on abistada puudega inimest neis igapäevastes tegevustes, millega inimene ise toime ei tule. Isikliku abistaja teenuse osutamise kohta kogutakse andmeid alates 2006. aastast.

2006. aastal osutati isikliku abistaja teenust 13 maakonnas, kokku 35 omavalitsuses. Teenust ei osutatud Ida-Virumaal ja Valgamaal.

2006. aastal kasutas isikliku abistaja teenust 126 inimest, neist 67 (53%) olid naised ja 59 (47%) mehed. Kõige rohkem kasutasid isikliku abistaja teenust tööeas inimesed — kokku 74 inimest (ehk 59% kõigist teenusesaajatest), neile järgnesid lapsed — 33 last (26%). Üle 65-aastastest kasutas isikliku abistaja teenust 19 inimest (15%). Puudeliikide lõikes kasutasid isikliku abistaja teenust kõige rohkem liikumispuudega inimesed, kokku 58 inimest. Võrdselt kasutasid teenust nägemis- ja muu puudega inimesed — mõlemal juhul 34 inimest. Isikliku abistaja teenuse kasutajatest soo ja puudeliikide lõikes annab ülevaate joonis 8.13.

Joonis 8.13. Isikliku abistaja teenuse kasutajad soo ja puudeliikide lõikes, 2006

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 8.3. Isikliku abistaja teenuse kasutamise maht, 2006 (aasta jooksul, tundi)

	Teenuse maht kokku	sh teenusekasutajad		
		liikumispuudega	nägemispuudega	muu puudega
Kokku	52 039	30 755	9 988	11 296
mehed	24 387	17 015	4 429	2 943
naised	27 652	13 740	5 559	8 353

Allikas: Sotsiaalministeerium

Isikliku abistaja teenuse kasutamist mõõdetakse tundides. 2006. aastal osutati isikliku abistaja teenust kokku 52 039 tundi, sh meestele 24 378 ja naistele 27 652 tundi. Kõige enam kasutasid isikliku abistaja teenust liikumispuudega inimesed — kokku 30 755 tundi. Nägemispuudega inimesed kasutasid teenust 9988 tundi ning muu puudega inimesed 11 296 tundi. Isikliku abistaja teenuse kasutamise mah- tudest annab täpsema ülevaate tabel 8.3.

Isikliku abistaja teenuse osutamiseks kulutati 2006. aastal kokku 1,34 miljonit krooni. Kõige rohkem finantseeriti kulutusi kohalike omavalitsuste eelarvetest — kokku 1,05 miljonit krooni (79% kõikidest kuludest), riigieelarvest maksti isikliku abistaja teenuse eest 186 000 krooni (14% kõikidest kuludest) ning teenusesaajad ise tasusid kulutusi kokku 100 000 krooni eest (7% ulatuses kõikidest kuludest).

8.7. Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite soodustingimustel eraldamine

Haiguse, kõrge ea või puude tõttu proteesi, ortopeedilist ja muud abivahendit vajaval isikul on õigus saada vastav abivahend⁴³.

Tehnilised abivahendid (proteesid, ortoosid jt abivahendid) on tooted, instrumendid, varustus või tehnilised süsteemid, mille abil on võimalik ennetada tekkinud või kaasasündinud kahjustuse või puude süvenemist, kompenseerida kahjustusest või puudest tingitud funktsioonihäiret, parandada või säilitada võimalikult kõrget füüsilist ja sotsiaalset iseseisvust ning tegutsemisvõimet.

Abivahendite saajad

Soodustingimustel müüdavaid ja laenutatavaid abivahendeid sai 2006. aastal kokku 38 249 inimest, kellest müüdavate abivahendite saajaid oli 27 686 ja laenutatavate abivahendite saajaid 10 563 (Lisa tabel 60).

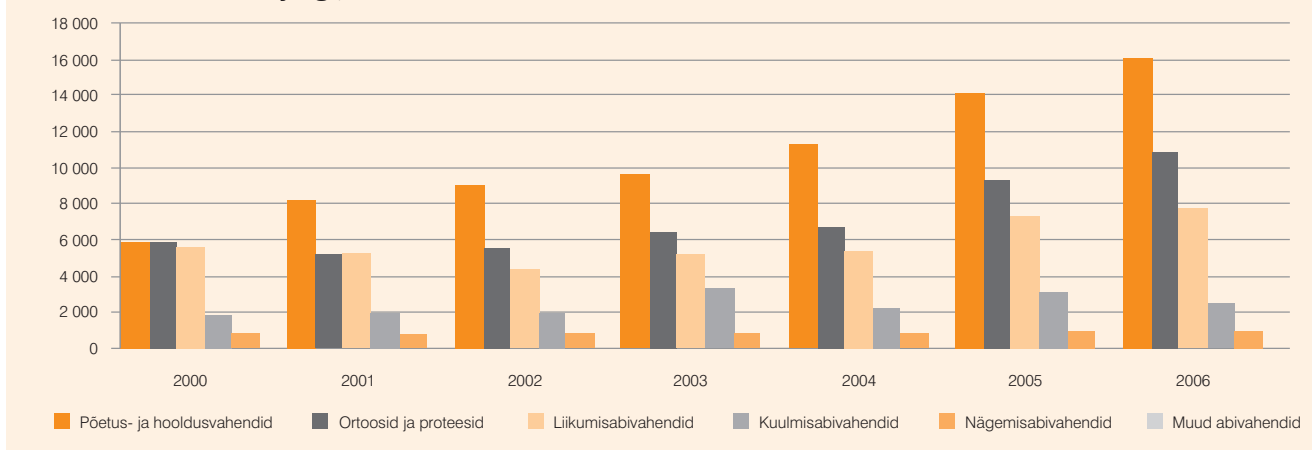
Abivahendite liikidest on kõige suurem nõudlus olnud põetus- ja hooldusvahendite järele. 2006. aastal oli põetus- ja hooldusvahendite saajate osakaal 42% kõigi abivahendite saajate seas. Järgnesid ortooside ja proteeside ning liikumisabivahendite saajad (vastavalt 29% ja 20%). Abivahendite põhiliikidest kõige vähem oli nägemisabivahendite saajaid (2,5%). Muude abivahendite⁴⁴ saajaid oli alla 1% (Lisa tabel 61 ning joonis 8.14).

Abivahendite saajaid on pidevalt juurde tulnud. 2000. aastaga võrreldes on abivahendite saajate arv 2006. aastaks kasvanud enam kui 18 000 inimese võrra ehk 91%. Kõige suurem kasv võrreldes eelnenud aastaga toimus 2005. aastal (8400 saaja võrra ehk 32%), millele avaldas mõju riigieelarvest finantseerimise suurenemine (eelarve kasv 12,5 miljoni krooni võrra + lisaelarve summas 5 miljonit krooni).

Võrreldes 2000. aastaga on abivahendite liikidest lähtuvalt kõige kiiremini kasvanud põetus- ja hooldusvahendite saajate arv — 2,7 korda ehk enam kui 10 000 isiku võrra. Kui 2000. aastal sai põetus- ja hooldusvahendeid 5900 inimest, siis 2006. aastal 16 100. Ortooside ja proteeside saajate arv kasvas ca 86% ehk enam kui 5000 inimese võrra.

Põhilised tehniliste abivahendite saajad on vanaduspensiononi eas olevad isikud. 2006. aastal oli abivahendisaajatest vana-

Joonis 8.14. Ortooside, proteeside ja muude soodustingimustel eraldatavate abivahendite saajad abivahendite liikide järgi, 2000–2006

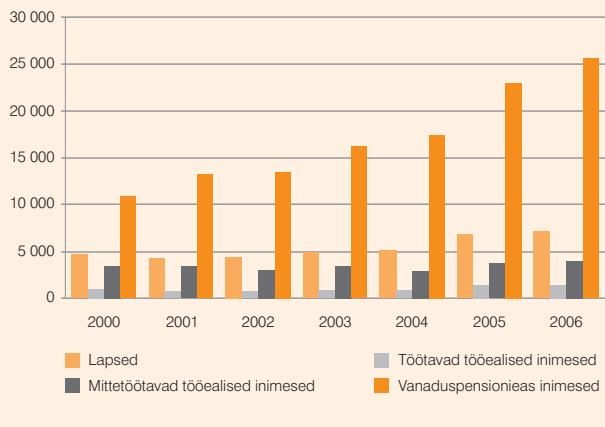

Allikas: Sotsiaalministeerium

⁴³ Sotsiaalhoolekande seadus §12, lõige 1 (RT I 1995, 21, 323).

⁴⁴ Muude abivahendite all on erandjuhtudel kohalike ekspertkomisjonide määratud abivahendid, mis ei ole sotsiaalministri 14.12.2000 määruse nr 79 „Tehniliste abivahendite taotlemise ja soodustingimustel eraldamise tingimused ja kord” lisades 1 ja 2 toodud loeteludes (RTL 2000, 136, 2156).

Joonis 8.15. Proteeside, ortopeediliste ja muude soodustingimustel eraldatavate abivahendite saajad sotsiaalse seisundi järgi, 2000–2006

Allikas: Sotsiaalministeerium

duspensioniealisi 25 600 ehk 67%. Lapsi oli abivahendi saajatest 2006. aastal 7175 ehk 19% ning tööealisi inimesi 5435 ehk 14%, kellest omakorda töötas 26% (Lisa tabel 62).

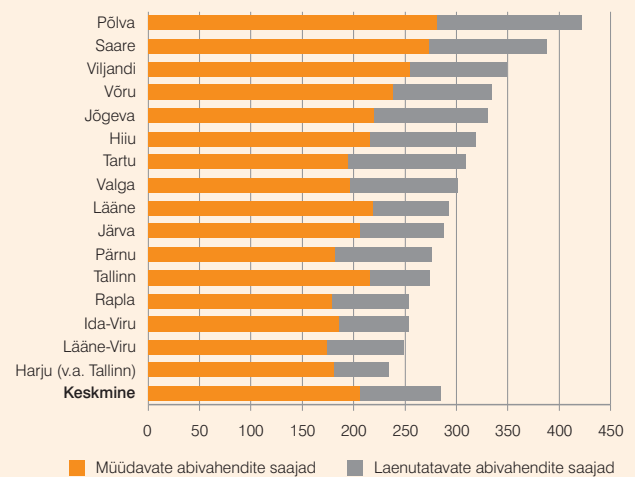
Võrreldes 2000. aastaga on 2006. aastaks kõige kiiremini kasvanud nii vanaduspensionieas abivahendisaajate arv kui nende osatähtsus kõigi abivahendite saajate hulgas (saajate arvu kasv 2,4 korda ja osatähtsuse suurenemine 54%-lt 67%-ni).

Kõige enam kasutasid vanaduspensionieas olevad isikud põetus- ja hooldusvahendeid. Võrreldes 2000. aastaga on vanaduspensionieas abivahendisaajate hulgas kasvanud põetus- ja hooldusabivahendi saajate arv ja osatähtsus. Kui 2000. aastal sai kõikidest vanaduspensionieas abivahendisaajatest põetus- ja hooldusvahendeid 35%, siis 2006. aastal oli neid üle 50%.

Laste hulk on vaadeldava ajaperioodi jooksul suurenenud enam kui 1,5 korda, kuid nende osatähtsus on vähenenud ligi 5 protsendipunkti (24%-lt 19%-ni).

Võrreldes teiste abivahendisaajatega on tööealiste inimeste arv kasvanud kõige vähem (22%), mistõttu ka nende osatähtsus kõikide abivahendisaajate seas on vähenenud 22%-lt 2000. aastal 14%-ni 2006. aastal. Tööelistest abivahendi-

Joonis 8.16. Müüdavate ja laenutatavate abivahendite saajad maakonniti, 2006 (aasta jooksul, 10 000 elaniku kohta)

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

saajatest kiireima tempoga kasvas töötavate abivahendisaajate arv — 40%, mittetöötavatel aga veidi üle 16%.

Soodustingimusel eraldatavate abivahendite saajaid 10 000 elaniku kohta on maakondlikus lõikes väga erineval määral (joonis 8.16).

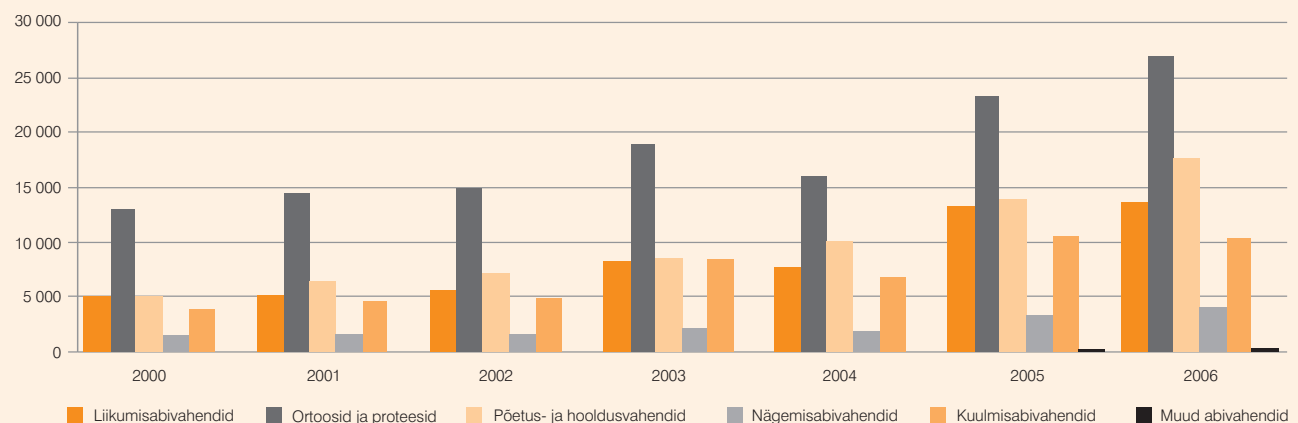
Abivahendite maksumus

Soodustingimustel müüdavate ja laenutatavate tehniliste abivahendite maksumus kokku moodustas 2006. aastal 72,6 miljonit krooni (Lisa tabel 63). Müüdavatele abivahenditele kulutati sellest ligi 85% ja laenutatavatele abivahenditele 15%. Abivahendite liikide lõikes kulutati kõige enam raha ortoosidele ja proteesidele — 26,8 miljonit krooni (37%), põetus- ja hooldusvahenditele — 17,6 miljonit krooni (24%) ning liikumisabivahenditele — 13,5 miljonit krooni (19% abivahendite kogumaksumusest; joonis 8.17).

Riigieelarvest kompenseeriti abivahendite soetamist kokku 2006. aastal 52,7 miljoni krooni ulatuses, mis moodustas abivahendite kogumaksumusest 72,5%. Riigipoolse toetuse

Joonis 8.17. Proteeside, ortopeediliste ja muude soodustingimustel eraldatavate abivahendite maksumus abivahendi liikide lõikes, 2000–2006

tuhat krooni

Allikas: Sotsiaalministeerium

kogusummast kulutati müüdavatele abivahenditele 43,4 miljonit krooni (82,5%) ja laenutatavatele abivahenditele 9,2 miljonit krooni (17,5%).

Võrreldes 2000. aastaga kasvasid kulutused tehnilistele abivahenditele peaaegu 2,6 korda ehk üle 44 miljoni krooni. Kõige kiiremini suurenesid aastate lõikes kulutused abivahenditele võrreldes eelnenud aastaga 2005. aastal — nii riigieelarvest eraldatud vahendite kasvu (ligi 40%) kui lisa-eelarve arvel. Märkimisväärne kasv toimus ka 2003. aastal — siis peamiselt lisa-eelarvest eraldatud täiendavate vahendite arvel.

Abivahendite liikidest lähtuvalt kasvasid kulutused kõige kiiremini (3,5 korda) põetus- ja hooldusvahenditele seoses nende abivahendite saajate hulga suurenemisega, mistõttu nende osatähtsus kõikide kulutuste seas kasvas 18%-lt 2000. aastal 24%-ni 2006. aastal.

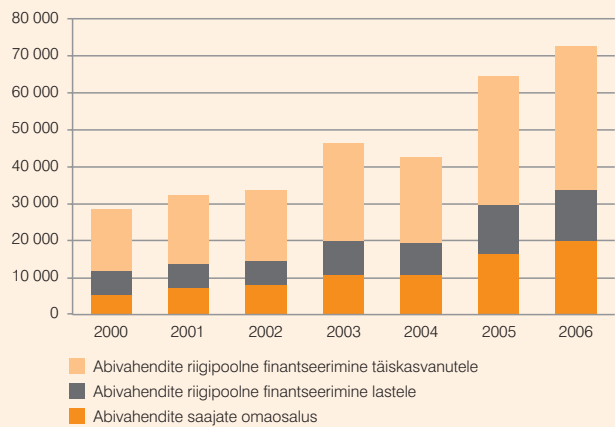
Kõige väiksem kulutuste kasv oli ortooside ja proteeside osas (ligi 2,1 korda), samuti on nende osatähtsus abivahendite kogumaksumuses vähenenud 46%-lt 37%-ni.

Võrreldes 2000. aastaga on riigi finantseerimine kasvanud aeglasemalt kui kulutused abivahenditele kokku — 22,8 miljonilt kroonilt 52,7 miljoni kroonini ehk 2,3 korda

(joonis 8.18). Seetõttu vähenes riigi osalus abivahendite finantseerimises 80%-lt 73%-ni. Laste abivahendite riigipoolne finantseerimine on kasvanud 6,2 miljonilt kroonilt 13,8 miljoni kroonini (2,2 korda).

Joonis 8.18. Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite maksumus ja riigipoolne finantseerimine, 2000—2006

tuhat krooni

Allikas: Sotsiaalministeerium

9. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekanne

Mari Kreitzberg

Sotsiaalhoolekande üks ülesandeid Eestis on sotsiaalsete erivajadustega isiku sotsiaalsele turvalisusele, arengule ja ühiskonnas kohanemisele kaasaaitamine⁴⁵. Ka 2003. aastal Vabariigi Valitsuse heakskiidu saanud “Laste ja erivajadustega inimeste hoolekande programm aastateks 2004—2006” seadis põhieesmärgiks iseseisvat toimetulekut toetavate teenuste ja abinõude arendamise erivajadustega inimeste arengu ja sotsiaalse kaasatuse soodustamiseks ning elukvaliteedi parandamiseks. Erivajadustega inimestele suunatud osa üheks sihtgrupiks on raske või pikaajalise psüühika- või käitumishäirega inimesed. 2007. aasta 01. jaanuari seisuga oli Eestis Sotsiaalkindlustusameti andmetel 21 004 kehtiva puudega inimest, kelle puude liigiks (domineeriv puue) oli psüühikahäire. Kuni 15-aastasi lapsi oli nende seas 6% ning vähemalt 63-aastasi isikuid 23%. Kuid neile lisanduvad veel need puudega inimesed, kellel on küll psüühikahäire, kuid see ei ole domineerivaks puude liigiks. 2006. aastal lisandus 3143 inimest, kellele määrati puue esmakordselt ja kellel domineerivaks puudeks oli psüühikahäire.

Alates 2001. aastast on psüühilise erivajadusega inimeste riiklik hoolekanne korraldatud üheksa teenuse baasil, milleks on juhtumi korraldamine, rehabiliteerimine (on rehabiliteerimisteenuse osis), igapäevaelu toetamine; toetatud elamine; elamine kogukonnas; töötamise toetamine; ööpäevaringne hooldamine; ööpäevaringne tugevdatud toetusega hooldamine ja ööpäevaringne tugevdatud järelevalvega hooldamine. Neist kuus esimest on toetavad teenused ja kolm viimast hooldamisteenused.

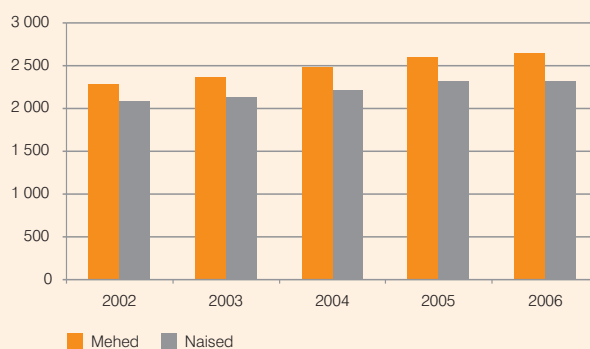
Käesolev analüüs peatub lähemalt neist seitsmel teenusel: neljal toetaval (igapäevaelu toetamine, toetatud elamine, elamine kogukonnas ja töötamise toetamine) ja kolmel ööpäevaringset hooldamisteenusel. Kuna toetavate teenuste kohta kogutakse statistikat alates 2003. aastast, siis varasem teave käsitleb vaid erihooldekodudes olnud inimeste statistikat.

9.1. Teenuseid kasutanud isikud

2006. aastal osutati hoolekandeteenuseid kokku 4955-le psüühilise erivajadusega täiskasvanud inimesele (Lisa tabel 65). Teenuse kasutajate arv kasvas 2002. aastaga võrreldes 14%. Niisiis sai hoolekandeteenuseid 2006. aastal 598 psüühilise erivajadusega täiskasvanut enam, kui seda oli 2002. aastal. Kuigi teenuse kasutajate arv kasvas aasta-aastalt, iseloomustab viimast aastat kasvutempo aeglustumine. 2006. aastal kasvas teenuse kasutajate arv 2005. aastaga võrreldes 54 inimese võrra (1%), mida näeme ka jooniselt 9.1.

Aastatel 2002—2006 kasvas psüühilise erivajadusega täiskasvanud inimestele suunatud teenuste kasutajate arv 10 000 täiskasvanu kohta 1,12 korda. 2002. aasta jooksul kasutas nimetatud teenust 10 000 täiskasvanust 39 ning 2006. aastal vastavalt 44 inimest. Mehed olid teenuse kasutajate seas kerges enamuses. Kui 2002. aastal oli psüühilise erivajadusega täiskasvanud inimestele osutatud teenuste kasutajate hulgas mehi 52%, siis 2006. aastal oli nende osatähtsus pisut

Joonis 9.1. Teenuse kasutajad soo järgi 2002—2006 (aasta jooksul)

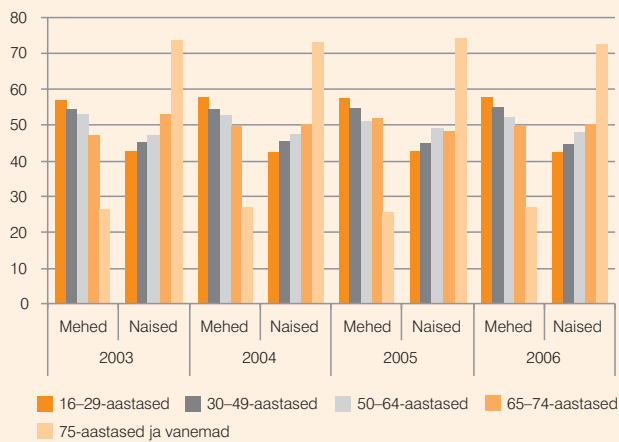

Allikas: Sotsiaalministeerium

⁴⁵ Sotsiaalhoolekande seadus. RT I 1995, 21, 323; RT I 2001, 98, 617.

Joonis 9.2. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenuste kasutajad soo ja vanuserühmade järgi, 2003–2006

(aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium

suurem, s.o 53%. Niisiis kasvas teenuste kasutajate hulgas meeste arv kiiremini kui naiste arv — perioodil tervikuna vastavalt 16% ja 11%. Kokku kasvas viie aastaga teenuste kasutajate arv 228 naise ja 370 mehe võrra.

Kuid meeste suurem osatähtsus ei jagunenud vanuserühmiti ühtlaselt (Lisa tabel 65). Mida noorem vanusegrupp, seda suurem oli meeste osatähtsus teenuse kasutajate seas. Alates 65–74-aastaste vanuserühmast oli teenuse kasutajate seas naiste ülekaal, mida iseloomustab joonis 9.2. Pensionialiste nooremas vanuserühmas oli naiste osatähtsus vaid pisut suurem meeste omast, kuid vähemalt 75-aastaste seas oli

meeste ja naiste suhe juba 1 : 3, mis vastab puudega inimeste soolisele jaotusele selles vanuserühmas tervikuna.

2006. aastal oli psüühilise erivajadusega täiskasvanud inimestele suunatud teenuste kasutajatest neli viiendikku (81%) vanuses 16–59 aastat ja vaid iga viies oli vähemalt 60-aastane. Sarnane oli vanusejaotus ka kahel varasemal aastal. Üksnes 2003. aastal oli vähemalt 60-aastaste osatähtsus mõne protsendi võrra suurem.

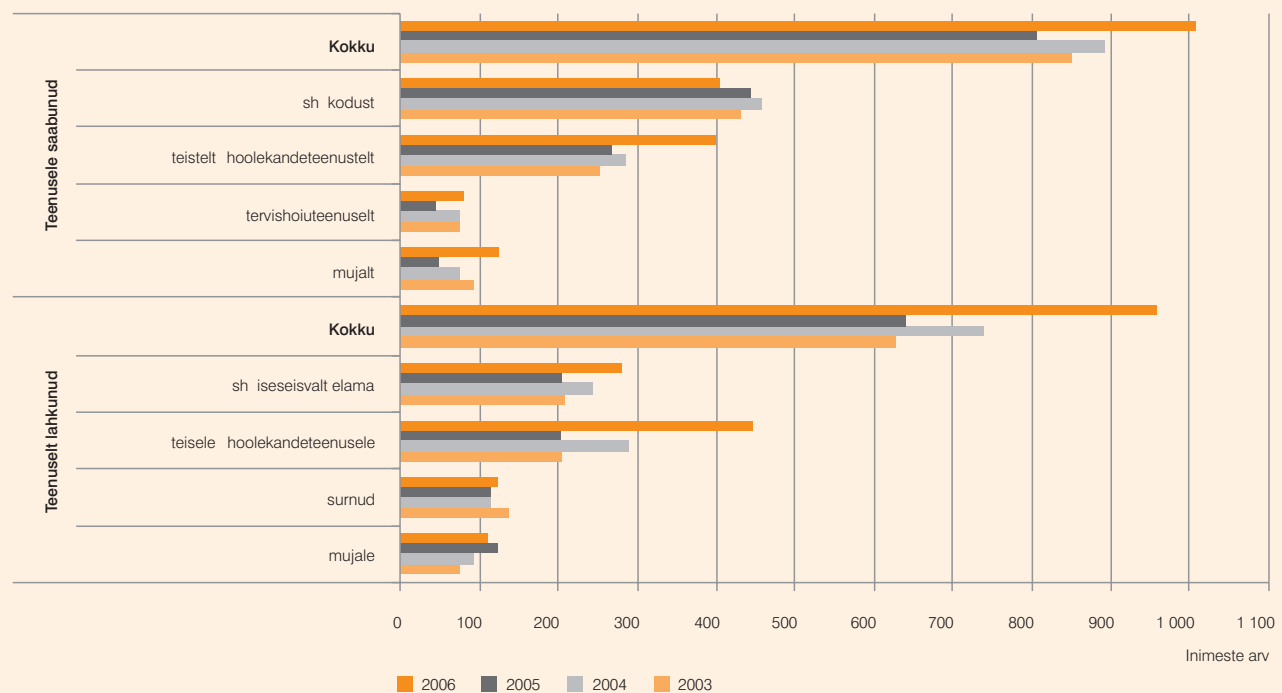
2006. aasta lõpu seisuga kasutas täiskasvanute hoolekandeteenuseid 4325 psüühilise erivajadusega inimest (neist 2273 meest ja 2052 naist). Võrreldes 2002. aasta lõpu seisuga kasvas teenuse kasutajate arv enam kui kümnendiku (11%) võrra. Teenuse kasutajate absoluutarve aasta lõpu seisuga käsitleb Lisa tabel 64.

Teenusekasutajate liikumist psüühilise erivajadusega täiskasvanud inimestele suunatud hoolekandeteenustel iseloomustab joonis 9.3 (Lisa tabel 68). Nagu jooniselt näeme, kasvas teenustele saabujate arv hüppeliselt 2006. aastal, mil see ületas tuhande piiri. Kõige sagedamini tullakse teenust saada kodust (ligi pooled juhtudest) ja teiselt hoolekandeteenuselt või teisest hoolekandetasutusest. Järelduste tegemisel tuleb aga alati arvestada, et osa teenuste kasutajatest viibis mitmel teenusel korraga, mistõttu summeerides eri teenustele saabunute arvu, saame suurema summa kui teenusel viibijate arv kokku. Kuid institutsionaalsed hoolekandeteenused, mida psüühilise erivajadusega inimene saab (süü alla kuuluvad kõik kolm ööpäevaringse hooldamise teenust), saadakse tervikuna.

On loomulik, et teenuse liigiti on hoolekandeteenusele saabujate taust mõnevõrra erinev. Nii näiteks igapäevaelu toetamise teenusele, mille eesmärgiks on tagada kliendile

Joonis 9.3. Teenuste kasutajate liikumine, 2003–2006

(aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium

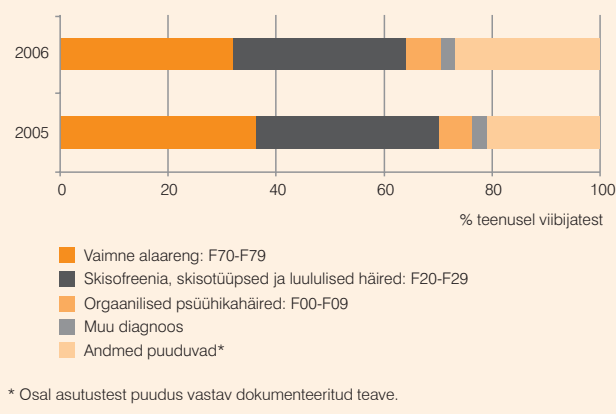
parim võimalik toimetulek tavapärasel keskkonnas, inimese iseseisvalt (s.h koos pere ja/või lähedastega) elamisel, on kodust saabujate osatähtsus suurim (Lisa tabel 68). Toetatud elamise teenusele saabujatest ligi pooled olid juba mingit teist hoolekandeteenust saanud või viibinud teises hoolekandetasutuses. See tuleneb toetatud elamise teenuse eesmärgist, milleks on psüühilise erivajadusega inimese iseseisva toimetuleku toetamine tavapärasele võimalikult lähedases keskkonnas. Inimesed majutatakse tehniliselt hooldatavas väikeses majutusüksuses (3–20 kohta), kus nad on koos teiste analoogsete probleemidega inimestega ning neid abistatakse igapäeva- ja koduse elu korraldamisel. Tuginetakse sarnaste probleemidega inimeste toetusele ja ühistegevusele.

Töötamise toetamise teenuse eesmärgiks on iseseisvalt elava (siia alla kuulub igapäevaelu toetamise teenuse kasutaja) või toetatud elamise teenust kasutava psüühilise erivajadusega inimese töötamine tavapärastes töösuhetes. Niisiis on ka sellele teenusele saabujate seas suurim osatähtsus juba mingit teist hoolekandeteenust saanud või teises hoolekandetasutuses viibinud isikutel — nende osatähtsus aastatel 2003–2006 ulatus 2005. aasta 55%-lt 2006. aasta 71%-ni.

Aastati väga erinev oli aga ööpäevaringsetele hooldamisteenustele saabujate taust. Teiselt hoolekandeteenusel või teisest hoolekandetasutusest saabunute osatähtsus oli suurim 2006. aastal, ulatudes 50%-ni, samas 2003. aastal moodustasid nad vaid 30%. Kodust saabunute osatähtsus siin oli suurim (44%) 2005. aastal ja väikseim (28%) 2004. aastal. Tervishoiuteenusel saabunute osatähtsus oli suurim just ööpäevaringsetele hooldamisteenustele tulijate seas, ulatudes 2006. aastal 21%-ni kõigist ööpäevaringsetele teenustele saabunutest. Väikseim — 12% — oli see näitaja 2005. aastal.

Suurem osa teenuselt lahkunutest läks edasi kas teisele hoolekandeteenusele (ka teise asutusse samale teenusele) või asus iseseisvalt elama. Aastati on need osatähtsused küll varieerunud, kuid jäänud kumbki kolmandiku piirimaile. Erandiks oli siin vaid 2006. aasta, kus teisele hoolekandeteenusele suundujaid oli teenuselt lahkujate seas 47% ja iseseisvalt elama asunud vaid 29%, neist valdav osa toetatavalt teenustelt. Ööpäevaringsetel hooldamisteenustel viibijatele on aga hoolekandetasutus sageli viimaseks elupaigaks. Kui 2004. aastal lõpetas ööpäevaringsetel hooldamisteenustel viibimise 41% juhtudest

Joonis 9.4. Hoolekandeteenuste kasutajate tervises seisund põhidiagnoosi (RHK-10) järgi, 2005–2006

* Osal asutustest puudus vastav dokumenteeritud teave.

Allikas: Sotsiaalministeerium

patsiendi surm, siis 2003. aastal oli see osatähtsus koguni 59% ja 2006. aastal iseloomustab 46% osatähtsus.

2005. aastast alates kajastub statistilistes aruannetes ka teenusel viibijate tervises seisundi põhidiagnoos. Kahe aasta tulemustest annab võrdleva ülevaate joonis 9.4.

9.2. Osutatud teenused

Et saavutada teenuste kasutajale parimat tulemust, toimub praktikas sageli kahe või enama teenuse lõimunud osutamine. Niisiis on erivajadusega inimesel võimalik saada korraga mitut erinevat toetatavat teenust (näiteks toetatud elamine ja igapäevaelu toetamine või toetatud elamine koos töötamise toetamisega jne).

Psüühiliste erivajadustega inimestele suunatud teenuseid osutati 2006. aasta jooksul, nagu juba eespool mainitud, kokku 4955 inimesele kuid teenuseid osutati mõnevõrra rohkem. Kokku osutati psüühiliste erivajadustega inimestele suunatud teenuseid 2006. aastal 5698, millest 42% (ehk 2414 teenust) olid ööpäevaringse hooldamise teenused. Võrreldes 2005. aastaga on teenuste koguarv kasvanud ligi 8%, 2003. aastaga võrreldes aga enam kui kaheksandiku võrra (tabel 9.1).

Tabel 9.1. Teenuste arv teenuseliigiti, 2003–2006 (aasta jooksul)

	2003	2004	2005	2006	Muutus võrreldes 2003. aastaga
Kõik teenused kokku	5 047	5 253	5 297	5 698	1,13
Toetatavad teenused kokku	2 634	2 810	2 878	3 284	1,25
igapäevaelu toetamine	1 525	1 668	1 688	2 015	1,32
toetatud elamine	565	562	618	678	1,20
elamine kogukonnas	28	32	39	43	1,54
töötamise toetamine	516	548	533	548	1,06
Ööpäevaringse hooldamise teenused kokku	2 413	2 443	2 419	2 414	1,00
Ööpäevaringse hooldamise teenuste osatähtsus, %	47,8	46,5	45,7	42,4	0,89

Allikas: Sotsiaalministeerium

Hoolekandepoliitika võetud suund — anda psüühiliste erivajadustega inimestele rohkem võimalusi elada oma kodus või väikeses kogukonnas, pakkudes neile toetavaid teenuseid — kajastub ka aastatel 2003—2006 osutatud hoolekandeteenuste statistikas. Osutatud toetavate teenuste arv vaadeldaval perioodil kasvas pidevalt, ööpäevaringse hooldamise teenuste arv seevastu on püsunud üsna stabiilne (tabel 9.1). Niisiis vähenes ööpäevaringse hooldamise teenuste osatähtsus psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeteenuste hulgas varasemate aastatega võrreldes.

9.3. Teenuseid osutavad asutused

Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele osutas hoolekandeteenuseid 2006. aastal 87 asutust, sealhulgas ööpäevaringse hooldamise teenuseid 28. Võrdluseks: 2003. aastal oli asutusi kokku 71, sh 24 ööpäevaringse hooldamise teenuste pakkujat asutust (Lisa tabel 64). Niisiis on aastatel 2003—2006 teenuseid osutanud asutusi lisandunud enam kui viiendiku võrra (23%), mille tulemusena on paranenud teenuse kättesaadavus teenuse vajajale. Kuna 2000. aasta statistilised andmed kajastavad teavet vaid ööpäevaringse hooldamise teenuseid pakunud asutuste kohta, saame öelda, et viimase seitsme aastaga kasvas nende asutuste arv ligi poole võrra (47%) — 2000. aastal oli eri tüüpi hooldekodudid 19.

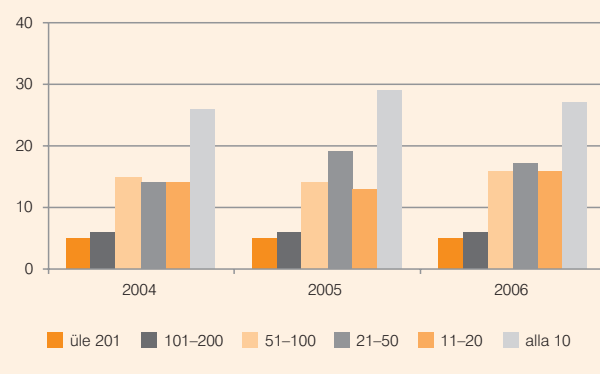
2006. aastal tegutses teenuseosutajaid kõigis maakondades, arvuliselt enim oli asutusi Harjumaal (87 asutusest 18, s.h 6 Tallinnas) ja Pärnumaal (12). (Lisa tabel 69).

Omaniku liigi järgi kuulus 2006. aastal teenuseid osutunud asutustest 33 Eesti eraõiguslikule isikule ja sama palju kohalikele omavalitsustele. Riigile kuulus neist 21 asutust (põhiliselt eritüüpi hooldekodud). 2003. aastat iseloomustasid aga järgmised arvud: 27 teenuseid osutanud asutust kuulus Eesti eraõiguslikele isikutele, 24 riigile ja 20 kohalikele omavalitsustele. Niisiis on kohalikele omavalitsustele kuuluvate asutuste osatähtsus psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele hoolekandeteenuseid osutavate asutuste seas viimastel aastatel märkimisväärselt suurenenud ning riigi roll vähenenud. Siin peegeldub ka toetavate teenuste osatähtsuse kasv, kuna Eesti eraõiguslikele isikutele kuuluvad asutused osutavad valdavalt toetavaid teenuseid. Selline suundumus viib teenuse osutajad ka abivajajatele lähemale, mis omakorda aitab kaasa teenuste paremale kättesaadavusele ja teenuse osutamisel teenuse kasutaja erivajaduste paremale arvestamisele.

Teenuseid osutasid eri tüüpi ja eri suurusega asutused, alates suurtest spetsialiseerunud hooldekodudest ja üldhooldekodude eriosakondadest kuni väikeste päevakeskusteni. Asutuste suurusest aastatel 2004—2006 annab ülevaate joonis 9.5.

Joonis 9.5. Asutuste jaotus teenuse kasutajate arvu järgi, 2004—2006

(aasta lõpus)

Allikas: Sotsiaalministeerium

9.4. Teenuseid osutav personal

Riiklik hoolekandeteenuste arendamise programm näeb ette, et kvaliteetse teenuse tagamiseks tuleb tegeleda ka erivajadustega inimeste hoolekande valdkonnas töötavate spetsialistide koolitamisega. Hoolekandeteenuste osutamisega psüühiliste erivajadustega täiskasvanud isikutele tegeles 2006. aasta lõpu seisuga kokku 1078 töötajat (2005. aastal oli see arv 1016). Ülevaate 2003. ja 2006. aastal psüühiliste erivajadustega isikutele hoolekandeteenuseid osutanud töötajatest annab tabel 9.2.

Niisiis oli teenuse kasutajaga tegelema pöhitöötajatest iga teine tegevusjuhendaja. Aastatega on kasvanud tegevusjuhendajate arv ja nende osatähtsus. Kui 2003. aastal oli nende osatähtsus 45%, siis 2006. aastal juba 57%. Samas on vähenenud hooldajate ja põetajate osatähtsus poole võrra, s.o 2003. aasta 30%-lt 15%-ni 2006. aastaks. Samuti on kolmandiku võrra vähenenud ka õdede osatähtsus (12%-lt 9%-ni). Need suundumused on otseselt seotud psüühiliste erivajadustega

Tabel 9.2. Teenuse kasutajatega tegelevad pöhitöötajad (töölepingu, töövõtulepingu alusel), 2003 ja 2006

(aasta lõpus)

Ametinimetus	Pöhitöötajate arv	
	2003	2006
Hooldaja, põetaja	294	185
Logopeed, eripedagoog	1	5
Psühholoog, kutsenõustaja	7	6
Füsioterapeut	4	1
Tegevusterapeut või assistent	14	9
Huvijuht	41	45
Tegevusjuhendaja	435	612
Eriarst	7	6
Õde	116	98
Sotsiaaltöötaja	22	25
Muud	28	86
Kokku	969	1078

täiskasvanud inimeste hoolekandepoliitika riikliku suunaga, milleks on arendada ennekõike toetavaid teenuseid, mille tulemusena väheneb vajadus hooldusteenuste järele.

9.5. Teenusekulud ja nende finantseerimine

Kulutused psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandele nii perioodil 2003–2006 tervikuna kui ka aasta-aastalt kasvasid. Kui 2003. aastal osutati psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele hoolekandeteenuseid 139 miljoni krooni eest, siis 2006 aastal ulatus teenuste rahaline maht juba ligi 206 miljoni kroonini (Lisa tabel 70). Niisiis, nagu ka jooniselt 9.6 näeme, suurenes nelja aastaga summa ligi poole (49%) võrra. Kogukasvust, s.o 68 miljonist kroonist pool toimus 2005. aastal ja üle kolmandiku (35%) 2006. aastal.

Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekande kulukam osa on ööpäevaringsed hooldamisteenused. Just nende teenuste kulud moodustavad ca kolm neljandikku psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekande kogukuludest. Kuid siin on oluline märkida, et toetavatele teenustele tehtud kulutuste osatähtsus suurenes 2003. aasta 23%-lt 28%-ni 2006. aastal.

Lõviosa psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenuste kulutustest kaetakse riigieelarvest. Kuid viimastel aastatel on riiklikest vahenditest kaetavate kulutuste osatähtsus mõnevõrra vähenenud. Kui 2003. aas-

tal kaeti riiklikest vahenditest 73% (joonis 9.7), siis 2006. aastal 66%. Samas on aeglaselt, kuid pidevalt kasvanud isiku või tema pereliikmete osa nende teenuste finantseerimisel, ulatudes 2003. aasta 22%-lt 2006. aasta 25%-ni. Niisiis jääb küllaltki mahukas osa kanda ka teenuse kasutajal endal. Teenuse kasutaja omaosalusega kaeti ennekõike just majutus- ja toidukulud. Kohalike omavalitsuste osa psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeteenuste kulutuste katmisel on samuti pidevalt suurenenud, kusjuures olulise hüppe tegi see just 2006. aastal. Võrreldes 2005. aastaga kasvab 2006. aastal kohalike omavalitsuste eelarvetest kaetavate kulutuste osatähtsus 1,60 korda, ulatudes 8%-ni.

Ülevaate finantseerimisallikate osatähtsusest vaadeldaval perioodil annab joonis 9.7.

Ülevaate kulutustest teenuse liigi ja finantseerijate lõikes aastatel 2003–2006 annab Lisa tabel 70.

Nagu tabelist selgub, on eri allikatel kulude katmisel teenuseliigiti märkimisväärselt erinev osatähtsus. Nii kattis riik üheksa kümnendikku kulutustest töötamise toetamisel ja ligi kolm neljandikku kulutustest ööpäevaringsel hooldamisteenustel. Kogukonnas elamise teenuse kulused kattis riik vaid pooles ulatuses, kolmandiku kuludest katsid muud allikad. Teenuse kasutaja omaosaluse osatähtsus oli suurim toetatud elamise teenusel ja ööpäevaringse hooldamise teenustel. Kohalikud omavalitsused aga rahastasid suuremas ulatuses igapäevaeltu toetamise teenust.

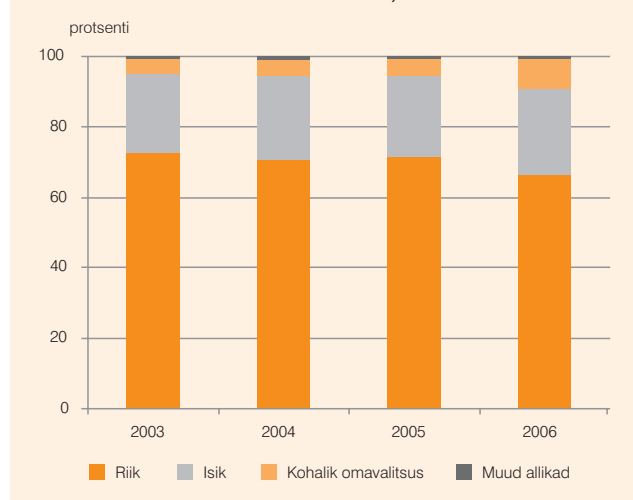
Psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekande kogukulutusi absoluutarvudes kajastavad Lisa tabelid 80 ja 81.

Joonis 9.6. Kulutused psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeteenustele, 2003–2006

Allikas: Sotsiaalministeerium

Joonis 9.7. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele osutatud hoolekandeteenuste finantseerimine finantseerimisallikate lõikes, 2003–2006

Allikas: Sotsiaalministeerium

10. Eriolukorras sotsiaalteenususeid kasutavad inimesed

Svetlana Karpovič

10.1. Varjupaigateenus ja vangist vabanenute rehabilitatsiooniteenus

Varjupaik on ajutist ööpäevast abi, tuge ja kaitset pakkuv hoolekandeaustus.

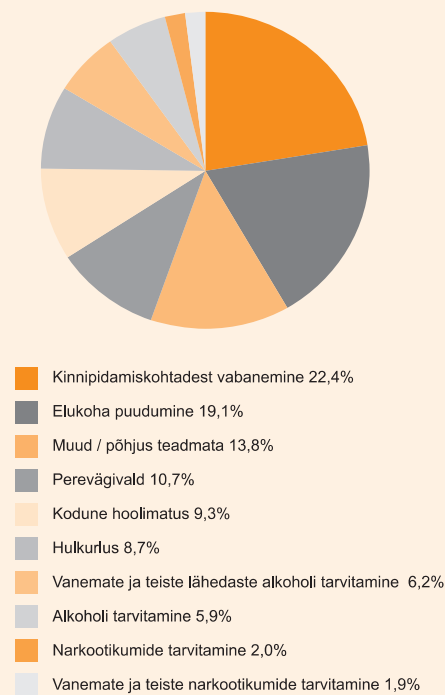
2006. aastal kasutas varjupaigateenust ja vangist vabanenute rehabilitatsiooniteenust kokku 2487 inimest, sealhulgas ööpäevaseid teenuseid 2050 (82%) ja päevaseid 437 (18%). Alates 2003. aastast, vaatamata teenusekasutajate arvu väikesele kõikumisele eri aastatel, on toimunud teenuse kasutajate arvu vähenemine. Võrreldes 2003. aastaga on teenusekasutajaid vähenenud 756 isiku ehk 23% võrra.

Varjupaikadesse pöördumise peamiseks põhjuseks aastatel 2003—2006 oli vangist vabanemine (ligikaudu 22% juhtumitest). Kokku pöördus varjupaikadesse 2006. aastal 557 vangist vabanenud isikut (nendest 322 ehk 58% elukoha puudumise tõttu). Rehabilitatsiooniteenust kasutas vangist vabanenutest 481 isikut (s.h statsionaarset rehabilitatsiooni koos majutusega 188 ja ambulatoorset rehabilitatsiooni 375) ning tugiisiku teenust 355 isikut.

Teisel kohal varjupaikadesse pöördumise põhjustest on elukoha puudumine — eri aastatel 14—19% asutusse pöördunute. Kui siia lisada ka vangist vabanenud isikud, kellel puudus elukoht, tõuseb see põhjus esikohale. 2006. aastal pöördus varjupaikadesse elukoha puudumise tõttu 476 inimest.

Kui 2003.—2005. aastal oli põhjusena kolmandal kohal hulkurlus (11—14% juhtumitest), siis 2006. aastal vähenes hulkurluse tõttu varjupaikadesse pöördujate osa 9%-ni ning kolmandale kohale tõusis perevägivald (ligi 11% juhtumitest). Perevägivald tõttu kasutas 2006. aastal varjupaigateenust 265 isikut — nendest peamiselt füüsilise perevägivald tõttu 181 (68%), peamiselt vaimse vägivald tõttu 75 (28%) ja seksuaalvägivald tõttu 9 (3%). Perevägivald tõttu asutusse pöördunud 136 täiskasvanust 50-l olid kaasas ka lapsed. Perevägivald tõttu varjupaikadesse sattunud 129 lapsest 87 viibis asutuses koos vanemaga.

Joonis 10.1 Varjupaigateenuse ning vangist vabanenute rehabilitatsiooniteenus kasutajate asutusse pöördumise põhjuse järgi, 2006 (aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

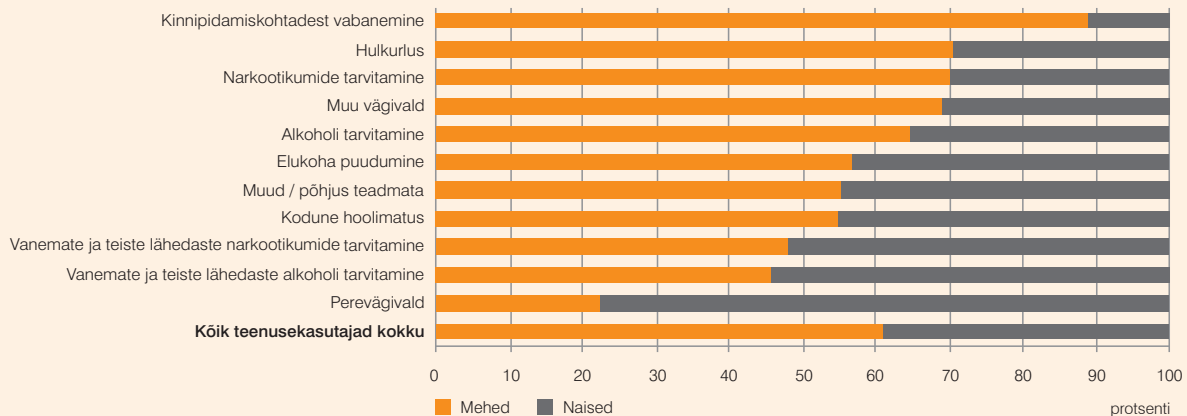
Varjupaigateenuse ning vangist vabanenute rehabilitatsiooniteenus kasutajate jaotus on asutusse pöördumise põhjuse järgi toodud joonisel 10.1 ning Lisa tabelites 71 ja 72.

Teenusekasutajad soo ja asutusse pöördumise põhjuse järgi

2006. aastal varjupaiga- või kinnipidamiskohtadest vabanenute rehabilitatsiooniteenust kasutanute seas oli mehi ligi 1,6 korda rohkem kui naisi — erinevatel aastatel varieerub see hulk 1,6 kuni 2 korda.

Naiste puhul oli teenuse kasutamise põhjuseks tunduvalt sagedamini perevägivald (2006. aastal oli erinevus 3,4-

Joonis 10.2. Varjupaikadesse pöördunute sooline jaotus pöördumise põhjuste järgi, 2006 (aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

kordne). Eri aastatel on naissoost teenusekasutajatel teenuse mõnevõrra sagedasema kasutamise põhjusteks olnud ka vanemate või lähedaste alkoholi ja narkootikumide tarvitamise probleemid (joonis 10.2).

Kui vaadelda varjupaikadesse pöördumise peamisi põhjusi soo lõikes, siis näeme, et meestel olid 2006. aastal peamiseks põhjusteks kinnipidamiskohtadest vabanemine (33%), elukoha puudumine (18%) ja hulkurlus (10%). Naistel olid varjupaikadesse sattumise peamiseks põhjusteks elukoha puudumine ja perevägivald (mõlemal juhul võrdselt 21%) ning kodune hoolimatus (11%).

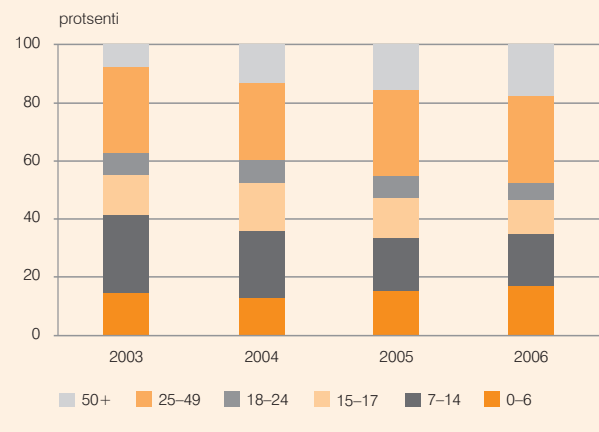
Teenusekasutajad vanuse ja asutusse pöördumise põhjuse järgi

2006. aastal pöördus varjupaikadesse 1156 last. Alates 2003. aastast on varjupaikadesse pöördunud laste arv igal aastal vähenenud — 2006. aastaks kokku 650 lapse võrra. Selle tulemusel vähenes 2006. aastal ka alaealiste osatähtsus varjupaikadesse pöördunute seas võrreldes 2003. aastaga 55%-lt 47%-ni. Täiskasvanud teenusekasutajate arv on muutunud väga vähe. Samas on nende hulgas märgata nooremate (18—49-aastaste) teenusekasutajate arvu ja osatähtsuse vähenemist ning 50-aastaste ja vanemate teenusekasutajate arvu ja osatähtsuse kasvu (joonis 10.3 ja Lisa tabel 71).

Laste puhul on varjupaikadesse pöördumise põhjused (protsentuaalse osatähtsuse järgi) eri aastatel küll mõnevõrra erinevad, kuid kokkuvõttes on peamised põhjused siiski hulkurlus (13—20%) ja kodune hoolimatus (12—17%). Elukoha puudumise tõttu on eri aastatel varjupaikadesse pöördunud 9—16% lapsi ning nii vanemate ja teiste lähedaste alkoholi tarvitamise kui perevägivald tõttu 10—13%.

Täiskasvanutel (üle 18-aastased) oli 2006. aastal asutusse pöördumise peamine põhjus kinnipidamiskohtadest vabanemine (ligi 42%), sellele järgnes elukoha puudumine (25%)

Joonis 10.3. Varjupaigategenuse ning vangist vabanenute rehabilitatsiooniteenuse kasutajad vanuse järgi, 2003—2006 (aasta jooksul)

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

ja perevägivald (10%). Samad põhjused ligilähedaste protsentidega olid varjupaikadesse pöördunud täiskasvanutel ka varasematel aastatel.

2006. aastal osutas varjupaigategenust 25 asutust ning lisaks vangist vabanenute ning kodutute rehabilitatsiooniteenust 4 asutust.

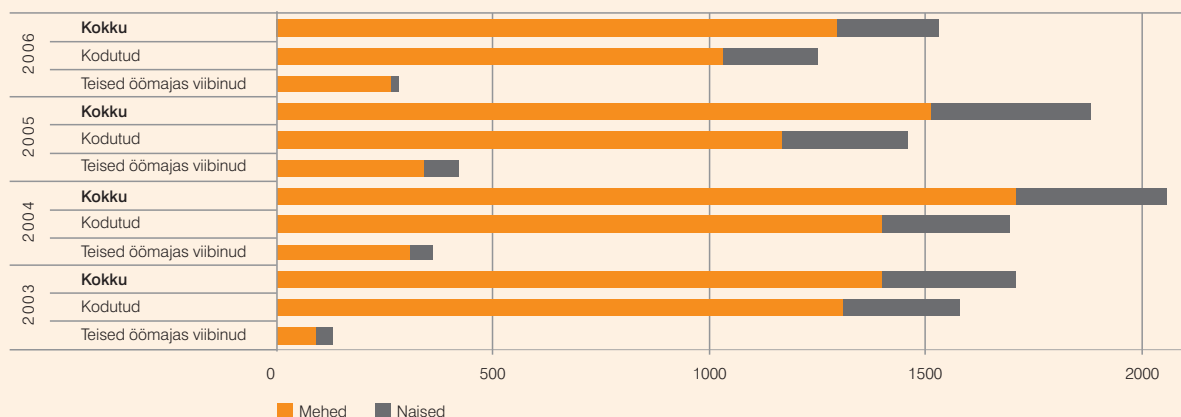
10.2. Kodutute öömaja teenus

Kodutute⁴⁶ öömaja on koht, kus saab soojas olla, pesta ja magada ning see on mõeldud ainult ööbimiseks ja seda toetatakse protseduurideks.

Regulaarselt on statistilised andmed kodutute öömaja teenust kasutanute kohta kättesaadavad alates 2003. aastast.

⁴⁶ Kodutu on inimene, kellel ei ole mingit seaduslikku suhet (omand, üürileping, alaline majutusleping) ühegi elamispiinana kvalifitseeritava hoone, ruumi või nende osaga. Sellesse gruppi kuuluvatel inimestel puudub nii elukoht kui selle muretsemiseks vajalik sissetulekuallikas ja sotsiaalsed oskused neis tingimustes enda staatust muuta.

Joonis 10.4. Kodutute öömaja teenuse kasutajad soo lõikes, 2003–2006

Allikas: Sotsiaalministeerium

2006. aastal kasutas kodutute öömaja teenust 1535 inimest, kellest 1250 (81%) olid kodutud ning 285 (19%) teised (põhiliselt kriisiolukorda sattunud) isikud (Lisa tabel 73).

Kõige rohkem oli kodutute öömaja teenuse kasutajaid 2004. aastal, järgnevatel aastatel on märgata nende pidevat vähenemist (joonis 10.4).

Võrreldes 2003. aastaga vähenes kodutute öömaja teenuse kasutajate arv 2006. aastal tervikuna 177 inimese võrra (10%). 2006. aasta jooksul teenust kasutanud kodutute arv aga vähenes sama aja jooksul 332 inimese võrra (21%). Teiste teenusekasutajate arv on kasvanud 166 inimese võrra ehk 2,2 korda.

Kodutute öömaja teenuse kasutajate vähenemist on kõige enam mõjutanud Tallinnas osa öömajakohtade kaotamine ja sotsiaalmajutusüksuste loomine⁴⁷. Kohad sotsiaalmajutusüksustes on tasuta ning seal pakutakse elukohata inimestele (s.h kodutule) koos majutusteenusega ka resotsialiseerimisteenust.

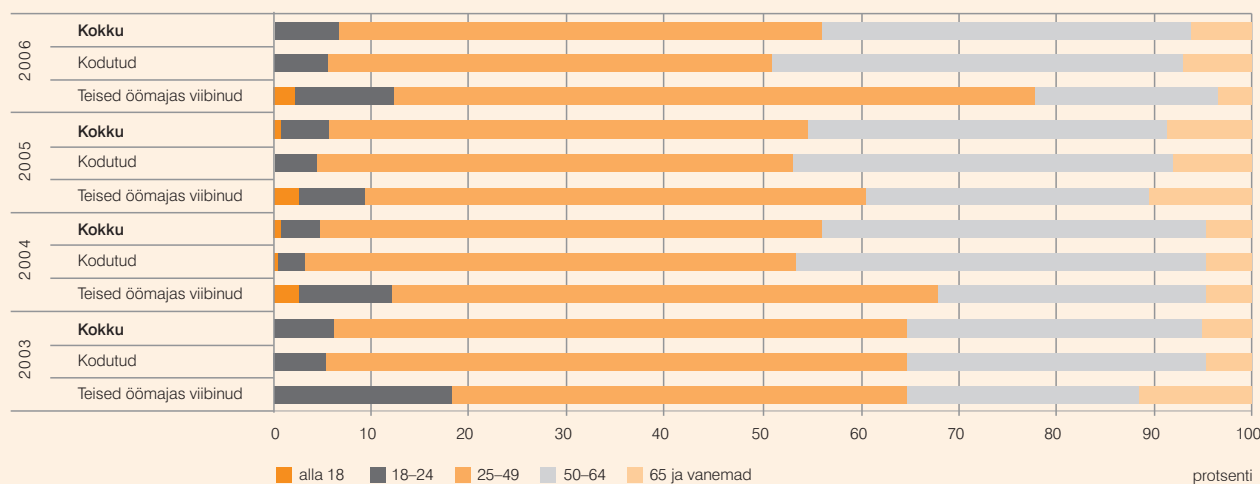
Kui 2003. aasta lõpu seisuga oli kodutute öömajades 452 ööbimiskohta, siis 2006. aasta lõpuks oli see vähenenud 383- ni, millest 72% oli ette nähtud meestele ja 28% naistele. Kodutute öömaja ööbimiskohtade ning teenusekasutajate arv maakondlikus lõikes on esitatud lisa tabelis 74.

Valdava osa öömajadesse pöördunutest (eri aastatel 81–84%) moodustavad mehed. 2006. aastal oli öömaja teenuse kasutajatest mehi 84% (1294 inimest) ja naisi 16% (241 inimest).

Vanuse lõikes oli teenusekasutajatest kõige rohkem 25–49-aastaseid (49%) ja 50–64-aastaseid (38%) inimesi. Võrreldes 2003. aastaga on aga 25–49-aastaste teenusekasutajate arv ja osatähtsus vähenenud, kuid suurenenud on 50-aastaste ja vanemate teenusekasutajate osatähtsus (joonis 10.5).

Soo ja vanuse lõikes on mehi kõigis vanuserühmades naistest mitmeid kordi rohkem. Kõige suurem vahe soo lõikes on nooremate teenusekasutajate hulgas, väikseim aga vanemate hulgas. Nii oli 2006. aastal 25–49-aastaste teenuste-

Joonis 10.5. Kodutute öömaja teenuse kasutajate vanuseline jaotus, 2003–2006

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

⁴⁷ Andmed sotsiaalmajutusüksustes teenust kasutavate kohta 2006. aastal on lülitatud aruandesse „Eluasemeteenus sotsiaalkorterites ja -pinnal”.

kasutajate hulgas mehi 8,3 korda rohkem kui naisi, 65-aastaste ja vanemate seas aga 1,5 korda rohkem.

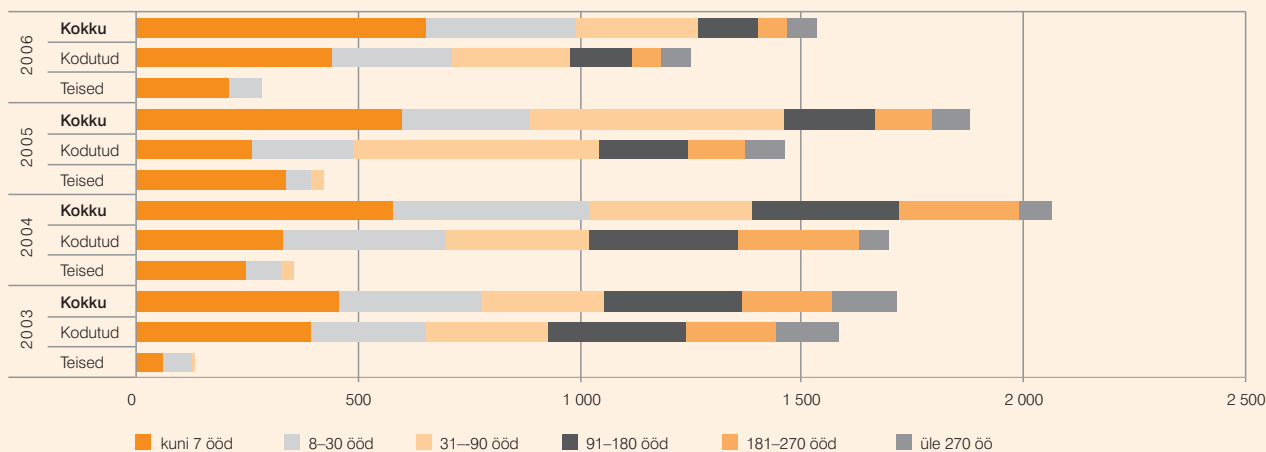
Alates 2003. aastast on pidevalt lühenenud kodutute öömaja teenuse kasutamise arvestuslik kestus ühe inimese kohta. Kui 2003. aastal kasutas üks inimene öömaja teenust aasta jooksul keskmiselt 89 ööd, siis 2006. aastal 48 ööd. Seda on mõjutanud nende teenusekasutajate hulga kasv, kes kasutasid öömaja teenust aasta jooksul lühemat aega (peamiselt Tallinna öömajade kohtade arvu vähenemise ja sotsiaalmajutusüksuse loomise tõttu). Kui 2003. aastal kasutas öömaja teenust kuni üks nädal 27% kõikidest kodutute öömaja teenuse kasutajatest, siis 2006. aastal oli nende osatähtsus suurenenud ligi 43%-ni.

2006. aastal kasutas kodututest öömaja teenust 35% lühikest aega (kuni üks nädal), 21% 8–30 ööd, 22% 1–3 kuud ning 10% enam kui pool aastat (joonis 10.6).

2006. aastal moodustasid kodutute öömaja teenuse kasutajatest veidi vähem kui viiendiku need, kes kasutasid seda muul põhjusel: näiteks perevägivalda, hulkurluse, ajutise elamiskoha puudumise, eluaseme avariiseisundi ja teiste probleemide tõttu. Kuigi selliste teenusekasutajate osatähtsus oli suhteliselt suur, kasutasid nad öömaja teenust tunduvalt lühemat aega (ca ¼ nendest kasutas teenust alla 7 öö).

Peale ööbimisvõimaluse on kõikides kodutute öömaja teenust osutavates asutustes pesemisvõimalus ning humanitaarabi saamise võimalus, millele lisandub veel teisi sotsiaalteenuseid. Öömaja teenuse kasutajatest sai 2006. aastal humanitaarabi 83% (nendest 92% asutuses ja 8% väljaspool asutust), toidlustamisteenust 53% (kõik asutuses), sotsiaalnõustamist 78% (93% asutuses ja 7% väljaspool asutust), meditsiinilist abi 16% (93% asutuses ja 7% väljaspool) ning psühholoogilist nõustamist ligi 3% (kõik asutuses).

Joonis 10.6. Kodutute öömaja teenuse kasutajad teenuse kestuse järgi, 2003–2006

Allikas: Sotsiaalministeerium

11. Toimetulekutoetus

Ülla Mäe
Svetlana Karpovitš

Olulisim sotsiaaltoetuse liik väikese sissetulekuga perekondadele on valla- või linnavalitsuste poolt riigieelarve vahenditest makstav toimetulekutoetus⁴⁸. Toimetulekutoetust on õigus saada üks elaval isikul või perekonnal⁴⁹, kelle kuu netosissetulek pärast eluruumi jooksva kuu alaliste kulude mahaarvamist normpinna ulatuses on alla kehtestatud toimetulekupiiri⁵⁰.

11.1 Toimetulekutoetus toimetulekupiiri kindlustamiseks

2006. aastal arvestati toimetulekutoetust toimetulekupiiri kindlustamiseks 19 229 perele, mis on perede üldarvust 3,4% (tabel 11.1 ja Lisa tabel 75). Kokku kulus toimetulekutoetuse maksmiseks 135,5 miljonit krooni.

Toimetulekupiiri kindlustamiseks rahuldati 2006. aastal kokku 113 000 toetuse taotlust, keskmiselt seega kuus 9400 taotlust. Arvestuslikult sai üks toetust saanud pere aasta jooksul toetust keskmiselt 5,9 korda. Ühe taotluse keskmine arvestuslik suurus oli 1199 krooni. Kõik toimetulekutoetuseks kasutatud rahalised vahendid moodustasid aastas arvestuslikult 101 krooni ühe Eesti elaniku kohta.

Võrreldes nii toimetulekutoetuse saajate hulka kui toetuseks makstud summasid eelmiste aastatega näeme mõlema näitaja märgatavat vähenemist. Võrdlusaastaks on käesolevas analüüsis kasutatud 2001. aastat, kuna sellele eelnevad andmed ei ole toetuse saajate osas võrreldavad.

Ajavahemikul 2001—2006 vähenes aasta jooksul toimetulekutoetust saanud perede arv 70 400 perelt 19 200 pereni, s.o 3,7 korda ehk 51 200 pere võrra (tabel 11.1). Siinjuures on oluline märkida, et viimastel aastatel (2004—2006) on vähenemine võrreldes eelneva aastaga toimunud kasvavas tempos — vastavalt 6400 ja 7600 pere võrra aastas. Toetust saanud

perede vähenemist ligi 18 000 pere võrra 2004. aastal võrreldes 2003. aastaga põhjustas 05.09.2003 jõustunud sotsiaaltoetuse seaduse muudatus, mille järgi hakkasid omaette perena toetust saama vaid abielus olevad üliõpilased.

Toetust saanud perede arvu ligi neljakordse vähenemise tulemusel on toimetulekutoetust saanud perede osakaal perede üldarvust vähenenud 12,4%-lt 2001. aastal 3,4%-ni 2006. aastal.

Toimetulekupiiri kindlustamiseks rahuldatud taotluste hulk on aga perede vähenemisega võrreldes vähenenud mõnevõrra kiiremas tempos — 3,9 korda ehk 330 300 taotluse võrra. See omakorda tähendab, et vähenenud on aasta jooksul toetust saanud ühe pere keskmine taotluste arv. Kui 2001. aastal sai üks pere toetust aasta jooksul 6,3 korda, siis — nagu eespool mainitud — vähenes see 2006. aastaks 5,9-ni.

Toimetulekutoetuse maksmiseks kasutatud rahaliste vahendite summa on aga taotluste vähenemisega võrreldes kahanenud tunduvalt aeglasemas tempos (2,6 korda). Selle põhjuseks on ühe taotluse keskmise suuruse kasv 797 kroonilt 2001. aastal 1199 kroonini 2006. aastal (kasv 402 krooni võrra ehk 50%; tabel 11.1 ja joonis 11.1).

Muutusi toimetulekutoetust saanud perede ja taotluste arvudes ning toetuse maksmiseks kulunud rahalistes vahendites on mõjutanud eelkõige Eesti majanduse edusammud. Eelkõige väljendub see elanike sissetulekute ja tööhõive kasvus ning töötuse vähenemises. Tööjõu-uuringu andmetel suurenes 15—74-aastaste elanike aasta keskmine tööhõivemäär 2006. aastal võrreldes 2001. aastaga 6,4 protsendipunkti võrra, samal ajal vähenes töötute arv 83 100-lt 40 500 inimeseni, mistõttu töötuse määr vähenes 6,7 protsendipunkti võrra. Statistikaameti leibkonna eelarve uuringu andmetel kasvas leibkonnaliikme keskmine netosissetulek kuus 2289 kroonilt 2001. aastal 4343 kroonini 2006. aastal (ligi 1,9 korda). Märkimisväärset mõju on avaldanud ka kuupalga

⁴⁸ Käesolevas peatükis keskendutakse toimetulekutoetusele toimetulekupiiri kindlustamiseks (v.a punkt 11.2).

⁴⁹ Toimetulekutoetuse määramisel loetakse perekonna liikmeteks abielus või abielulistes suhetes olevad samas eluruumis elavad isikud, nende abivajavad lapsed ja vanemad või muud üht või enam tuluallikat ühiselt kasutavad või ühise majapidamisega isikud.

⁵⁰ Toimetulekupiiri suuruse üksi elavale isikule või perekonna esimesele liikmele kehtestab Riigikogu igaks eelarveaastaks riigieelarvega (kuni 2001. aastani Vabariigi Valitsuse määrusega). Perekonna teise ja iga järgneva liikme toimetulekupiiri suurus on 80% perekonna esimese liikme toimetulekupiiri suurusest. Alates 1997. aasta novembrist kuni 2005. aastani oli toimetulekupiiri suurus kuus üksi elavale isikule 500 krooni, 2005. aastast 750 krooni, 2007. aastast 900 krooni. Lisaks sellele makstakse alates 2005. aastast toimetulekutoetust saavale perekonnale, kelle kõik perekonnaliikmed on alaealised, koos toimetulekutoetusega täiendavat sotsiaaltoetust 200 krooni kuus.

Tabel 11.1. Toimetulekutoetuse vahendite kasutamine, toetust saanud perede, rahuldatud taotluste arv ja keskmine toetuse suurus, 2001—2006

Toetuse liik	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Toimetulekutoetus (toimetulekupiiri kindlustamiseks)						
kasutatud vahendid (miljonit krooni)	353,3	326,6	308,2	216,8	207,8	135,5
toetust saanud perekonnad ¹ (tuhat)	70,4	69,3	51,1	33,2	26,8	19,2
toetust saanud perekondade osatähtsus kõigist perekondadest ² (protsenti)	12,4	12,2	9,0	5,9	4,7	3,4
rahuldatud taotluste arv aastas (tuhat)	443,3	385,7	313,4	214,6	174,4	113,0
toetuse keskmine suurus ühe taotluse kohta (krooni)	797	847	984	1010	1192	1199
keskmine rahuldatud taotluste arv kuus (tuhat)	36,9	32,1	26,1	17,9	14,5	9,4
toetust saanud perekondade (keskmiselt kuus) osatähtsus kõigist perekondadest ³ (protsenti)	6,5	5,7	4,6	3,2	2,6	1,6
Täiendav toetus⁴						
kasutatud vahendid (miljonit krooni)	1,0	21,3	16,9	18,2	43,9	57,3
täiendavat toetust saanud perekonnad ¹ (tuhat)	3,6	37,7	35,4	30,8	50,9	55,5
toetust saanud perekondade osatähtsus kõigist perekondadest ² (protsenti)	0,6	6,7	6,3	5,4	9,0	9,7
rahuldatud taotluste arv aastas (tuhat)	3,8	48,4	37,3	33,5	104,9	118,4
keskmine rahuldatud taotluste arv kuus (tuhat)	0,3	4,0	3,1	2,8	8,7	9,9
toetuse keskmine suurus ühe taotluse kohta (krooni)	279	440	454	545	419	446

¹ Toimetulekutoetust (toimetulekupiiri kindlustamiseks) ja täiendavat toetust saanud perekondade arvud ei ole summeeritavad, sest üks ja sama pere võib saada mõlemat toetust. Näitab kõiki toetust saanud perekondi sõltumata toetuse saamise kordade arvust.

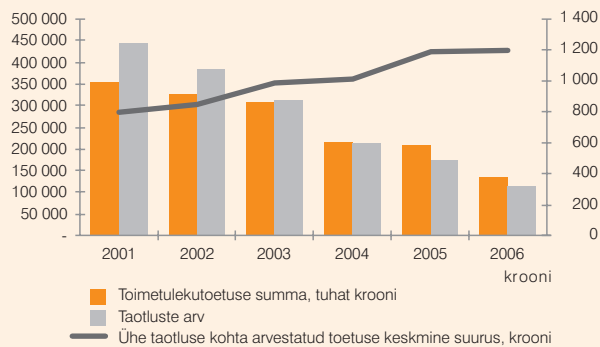
² Arvestuse aluseks on Statistikaameti leibkonna eelarve uuringu korrigeeritud leibkondade arv.

³ Arvestuse aluseks on kuu keskmine toimetulekutoetuse taotluste arv ja Statistikaameti leibkonna eelarve uuringu korrigeeritud leibkondade arv.

⁴ 2005. aastast alates sisaldab 200-kroonist täiendavat toetust sotsiaalhoolekande seaduse §224 järgi, 2006. aastast ka kodutarbijatele arvestatud kaugkütte hinnatõusu kompensatsiooni. 2006. aasta kohta ei ole andmed saajate kohta täielikud, kuna ei sisalda kõiki kaugkütte hinnatõusu kompensatsiooni saajaid.

Allikas: Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

Joonis 11.1. Toimetulekutoetuseks kasutatud vahendid ja rahuldatud taotlused ning keskmine toetuse suurus ühe taotluse kohta, 2001—2006

Allikas: Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

alammäära tõstmise sel perioodil 1600 kroonilt 3000 kroonini (ligi 1,9 korda).

Mingil määral võib toimetulekutoetuse saajate arvu mõjutada (seda siiski ainult suurema ülalpeetavate arvuga perede puhul) ka keskmise brutopalgala suurenemine 5510 kroonilt 9407 kroonini (1,7 korda) ning keskmise vanaduspensionini kasv 1583 kroonilt 3027 kroonini (1,9 korda).

Positiivsena on samuti mõjunud 2004. aastal rakendunud töötuskindlustus, sest töötuskindlustushüvitise maksmise perioodil inimene enamikul juhtudel toimetulekutoetuse saajaks ei satu (sõltub muudugi ka teiste tulutoojate ja ülalpeetavate pereliikmete arvust), kuna keskmine hüvitise suurus ületab toimetulekupiiri.

11.2. Täiendav toetus toimetulekutoetuse vahenditest

Toimetulekutoetuse vahendite ülejäägi korral võib valla- või linnavalitsus maksta abivajavatele isikutele toimetuleku soodustamiseks täiendavaid sotsiaaltoetusi või osutada sotsiaalteenuseid kohaliku omavalitsuse poolt kehtestatud tingimustel ja korras.

Kui 2001. aastal oli täiendavaks toetuseks kulunud summa, võrreldes toimetulekutoetusega toimetulekupiiri kindlustamiseks, peaaegu olematu (s.o 1 miljon krooni), siis 2006. aastaks kasvas see summa enam kui 50 korda ehk 57,3 miljoni kroonini.

Üks põhjuseid on see, et alates 2005. aastast makstakse toimetulekutoetuse saajale, kelle kõik pereliikmed on alaealised, täiendavat 200-kroonist toetust, milleks kulus 2005. aastal 6,6 miljonit krooni ja 2006. aastal ligi 4,7 miljonit krooni. Teiseks ja olulisemaks põhjuseks on see, et toimetulekutoetuse maksmiseks kasutatud summad on aasta-aastalt vähenenud ning vahendite ülejäägid (eelarvest eraldatud ja toimetulekutoetuseks kulunud summa vahe) jäävad kohalike omavalitsuste käsutusse, mida nad võivad kasutada täiendavate toetuste maksmiseks.

11.3. Toimetulekutoetuse saajad peretüübi järgi

Toimetulekutoetuse saajatest peretüüpide lõikes annab täpsema ülevaate nende vaatlemine rahuldatud taotluste arvu järgi. Toimetulekutoetuse maksmisel eristatakse järgmiseid peretüüpe: tööd mitteomava isikuga, lastega, pensionäri, puudega isikuga ja üliõpilase pere.

Järgnevalt on vaatluse all nii taotluste arvu muutumine nimetatud peretüüpide lõikes kui ka nende osatähtsuse muutused taotluste üldarvus. Viimane näitaja, jälgimata tege likku saajate arvu, võib olla üldiste suurte muutuste taustal mõneti eksitav. Sellest tulenevalt on püütud alljärgnevas osas vaadata neid kahte näitajat paralleelselt.

2006. aastal rahuldati tööd mitteomava isikuga perede toimetulekutoetuse taotlusi kõige enam — kokku 74 900, mis on 2/3 kõikidest rahuldatud taotlustest. Nendest omakorda peaaegu sama palju moodustasid pikaajalise töötuga ja mittetöötava töötisijaga perede taotlused ning 1/3 töötutoetuse saajaga perede taotlused. Tööd mitteomava isikuga peresid, kes said aasta jooksul toimetulekutoetust, oli natuke üle 11 000 (Lisa tabelid 76 ja 77). Arvestuslikult sai üks selline pere 2006. aasta jooksul toetust 6,8 korda.

Võrreldes 2001. aastaga on tööd mitteomava isikuga perede arv vähenenud 3,5 korda, mis on mõnevõrra vähem kui toetust saanud perede arvu vähenemine tervikuna. Samas on tööd mitteomava isikuga toetust saanud perede hulgas vähenenud oluliselt töötutoetuse (kuni 2005. aastani töötü abiraha) saajaga perede osakaal (5,2 korda). Sellega seoses on tööd mitteomavate toimetulekutoetust saanud perede hulgas vähenenud töötutoetuse saajaga perede osakaal 53%-lt 2001. aastal 36%-ni 2006. aastal. Pikaajalise töötuga ja mittetöötava töötisijaga perede osakaal on aga suurenenud 47%-lt 2001. aastal 64%-ni 2006. aastal.

Toetuse saamise kordade arv samade aastate võrdluses ei ole tööd mitteomava isikuga perede puhul muutunud.

Lastega perede taotlusi rahuldati 2006. aastal 41 200. Kõigist toimetulekutoetuse taotlustest moodustasid need 36%. Lastega perede taotluste puhul oli 50%-l juhtudest pere koosseisus tööd mitteomav pereliige. Aasta jooksul oli toimetulekutoetust saavaid lastega peresid natuke alla 7000, mis moodustas lastega perede üldarvust veidi vähem kui 4%. Arvestuslikult sai üks lastega pere aasta jooksul toetust 5,9 korda.

Võrreldes 2001. aastaga on toimetulekutoetust saanud lastega perede arv vähenenud 3,7 korda, taotluste arv aga 4,1 korda. Selle tulemusel on vähenenud toetuse saamise sagedus 0,5 protsendipunkti võrra.

Lastega perede toimetulekutoetuse taotluste osakaal toetust saanud perede hulgas on 2001. aastaga võrreldes mõnevõrra vähenenud (38,3%-lt 36,4%-ni).

Pensionäri perede toimetulekutoetuse taotlusi oli 2006. aastal kokku 12 400, mis on ligi 11% kõikidest taotlustest. Aasta jooksul toetust saanud pensionäri peresid oli natuke alla 3400. Võrreldes 2001. aastaga on perede arv vähenenud 2,6 korda, taotluste arv seejuures 2,8 korda. Toetuse saamise arvestuslik keskmine kordade arv on vähenenud 3,9 korralt 3,7-ni. Need muutused on toimetulekutoetust saavate siht-rühmade puhul ühtlasi ka kõige tagasihoidlikumad. Siit võib järeldada, et kui pensionärid (eelkõige vanaduspensionärid) üldjuhul ei satu toimetulekutoetuse saajate hulka, siis talvekuudel on osa neist suurte eluasemekulude tõttu sunnitud siiski toimetulekutoetust taotlema.

Seoses toimetulekutoetuse taotluste üldise vähenemisega on pensionäri perede osakaal toetust saanud perede taotluste hulgas suurenenud 7,7%-lt 2001. aastal 10,9%-ni 2006. aastal.

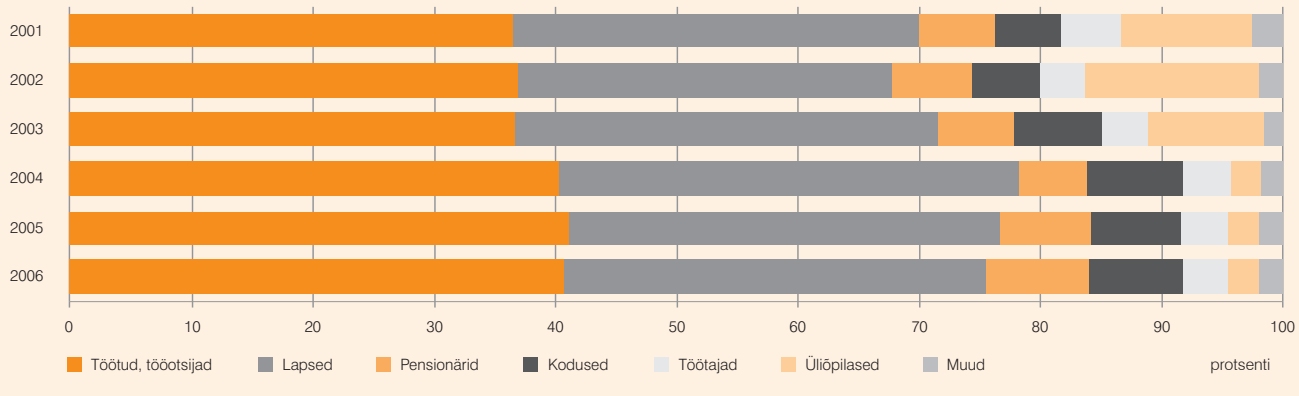
2006. aastal rahuldati 9900 sellise pere toimetulekutoetuse taotlust, kus pere koosseisus oli vähemalt üks puudega isik. Puudega isikuga perede rahuldatud taotluste osatähtsus moodustas 9% kõigist rahuldatud taotlustest. Kui võrrelda puudega isikuga perede toimetulekutoetuse taotlusi, ilmneb, et nende perede osas on muutused kõige väiksemad. Nii on selle aja jooksul nende perede arv vähenenud vaid 2,1 korda, taotluste arv aga siiski mõnevõrra kiiremini — 2,6 korda. Toetuse saamise kordade arv on vähenenud 5,2-lt 4,2 korrani. Nagu pensionäri perede puhul nii on ka puudega isikuga perede osakaal toetust saanud perede taotluste hulgas kasvanud 5,8%-lt 8,7%-ni.

Üliõpilasperede 31-kordne ja taotluste ligi 36-kordne vähenemine on tingitud 05.09.2003. aastal jõustunud sotsiaalhoolekande seaduse muudatusest (üliõpilastele toetuse maksmise korra osas), mille järgi hakkasid toetust saama vaid omaette perena abielus või abielulistes suhetes elavad üliõpilased.

Kokkuvõtteks võib öelda, et aastatel 2001—2006 on tänu elanike sissetulekute üldisele kasvule, tööhõive suurenemisele ja töötute arvu vähenemisele toetust saanud perede ja rahuldatud taotluste arv ning toimetulekutoetuseks kasutatavad rahalised vahendid märkimisväärselt vähenenud — seda vaatamata toimetulekupiiri tõstmisele. Toetust saanud perede hulgas on küll pensionäri ja puudega isikuga perede osakaal suurenenud, kuid nende peretüüpide arv on tegelikuses siiski vähenenud.

Samas on oluline märkida, et toetuse suurus ühe taotluse kohta on kasvanud 1,5 korda ehk 402 krooni võrra. Aastate võrdluses toimus märkimisväärne kasv võrreldes eelmise aastaga 2003. aastal. Selle põhjuseks oli muutus toimetulekutoetuse arvutamise korras, mille järgi 2003.—2004. aastal ei arvestatud pere sissetulekute hulka riiklike peretoetuste seaduse alusel makstavat lapsetoetust ning nelja- ja enamalapselise ning kolmikuid kasvatava pere toetust. 2005. aastal toimunud taotluse suuruse kasvu mõjutas toimetulekupiiri tõstmine.

Joonis 11.2. Toimetulekupiiri kindlustamiseks toetust saanud pereliikmete osakaal sotsiaalse seisundi lõikes (pereliikmete arvu järgi rahuldatud taotlustes), 2001–2006

Allikas: Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

11.4. Toimetulekutoetuse saajad pereliikmete sotsiaalse seisundi järgi

2006. aasta jooksul rahuldati 113 000 toimetulekutoetuse taotlust, mille põhjal oli toimetulekutoetuse saajateks 208 200 inimest. Neist arvudest lähtuvalt oli pere keskmine suurus arvestuslikult 1,84 liiget.

Toimetulekutoetust saanud pereliikmete hulgas (rahuldatud taotluste järgi) oli 2006. aastal kõige rohkem mittetöötavaid (töötuid, pikaajalisi töötuid, töötisjaid) pereliikmeid — 41%. Neist 2/3 olid töötisjad ja pikaajalised töötud. Laste osakaal moodustas toetuse saajate hulgas ligikaudu 35%.

Võrreldes 2001. aastaga on toimetulekutoetuse saajate hulgas vähenenud üliõpilaste, töötavate pereliikmete ning töötutoetust saajate osakaal. Samal ajal on kasvanud töötisjate ning pikaajaliste töötute, pensionäride, laste ning koduste osakaal (joonis 11.2 ning Lisa tabelid 78 ja 79). Arvuliselt aga vähenes toetuse saajatest kõige enam laste, töötute, pikaajaliste töötute, töötisjate ning üliõpilaste arv.

11.5. Toimetulekutoetus kohalikes omavalitsustes

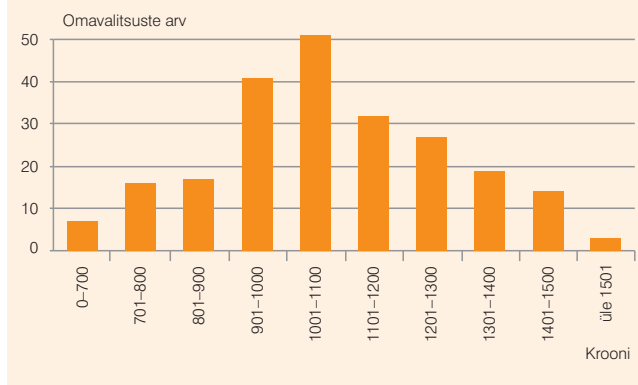
Aastatel 2004–2006 maksti toimetulekutoetust kõigis kohalikes omavalitsustes.

Võrreldes kohalikke omavalitsusi ühe taotluse keskmise suuruse järgi, ilmnevad suured erinevused. Väikseim ühe taotluse kohta arvestatud summa 2006. aastal oli 411 krooni, suurim 1724 krooni. Erinevus on seega enam kui 1300 krooni ehk 4,2-kordne. Regionaalseid erinevusi selles osas ei ole, sest taotluste suurus sõltub paljudest teistest faktoritest, mis ei ole seotud toetuse taotleja elukohaga.

Keskmine toetuse suurus ühe taotluse kohta, nagu eespool öeldud, oli 1199 krooni. Keskmisest väiksem oli toetuse summa ühe taotluse kohta ligi kolmveerandil ehk 164-l, suurem aga 63 kohalikul omavalitsusel.

Lähtudes ühe taotluse suurusest, näeme, et kõige rohkem (22%) oli kohalikke omavalitsusi, kus toetuse suuruseks

Joonis 11.3. Kohalikud omavalitsused toimetulekutoetuse taotluse keskmise suuruse järgi, 2006

Allikas: Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

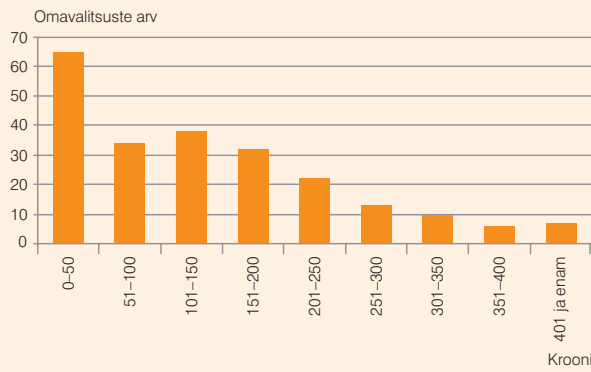
oli 1001–1100 krooni. 18%-l kohalikest omavalitsustest oli toetuse keskmine suurus 901–1000 krooni ning 14%-l omavalitsustest 1101–1200 krooni — s.o intervall, kuhu mahub ka keskmine toetus (joonis 11.3).

Jagades toimetulekutoetuseks kasutatud rahalisi vahendeid Eesti elanike arvuga 2006. aastal, saame arvestuslikult ühe elaniku kohta toimetulekutoetust 101 krooni. Kuna kohalike omavalitsuste demograafiline ja sotsiaal-majanduslik olukord on erinev, siis on ka ülalnimetatud näitaja osas omavalitsuste vahel suured erinevused. Kui väikseim arvestuslik toimetulekutoetuse summa ühe elaniku kohta oli alla ühe krooni, siis suurim summa ulatus 651 kroonini. 99 kohalikus omavalitsuses (ligi 44%) oli toimetulekutoetuse summa ühe elaniku kohta väiksem vabariigi keskmisest (joonis 11.4).

Üldjuhtudel on arvestuslik toetuse summa ühe elaniku kohta suurem nendes kohalikes omavalitsustes, kus on suurem ka toetuse saajate osakaal elanike seas, ja vastupidi.

Toimetulekutoetust saanud perede toetuse saamise keskmine sagedus aasta jooksul oli 5,9 korda, mis tähendab, et keskmiselt sai selline pere toimetulekutoetust pool aastat. Hinnates aga kõiki neid peresid toetuse saamise kordade arvu järgi aasta jooksul (1–12 korda) nähtub, et kõige roh-

Joonis 11.4. Kohalikud omavalitsused toimetulekutoetuse suuruse järgi ühe elaniku kohta, 2006

Allikas: Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

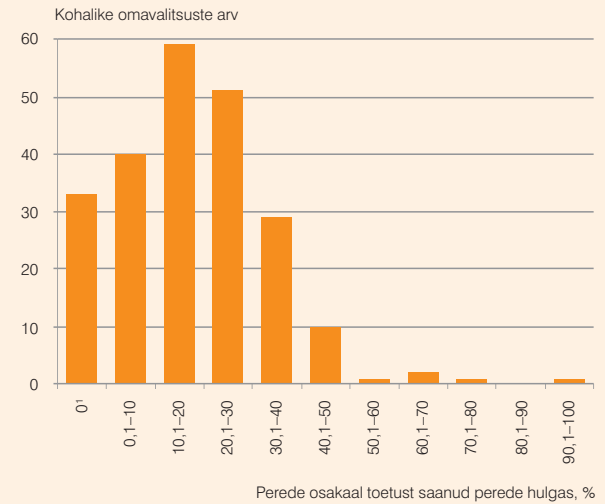
kem oli peresid, kes said toetust kas ainult ühe korra või siis iga kuu (mõlemaid oli natuke alla viiendiku kõikidest toetust saanud peredest).

Suured erinevused toimetulekutoetuse saamise sageduses on kohalike omavalitsuste lõikes aasta jooksul igal kuul toetust saanud perede osatähtsuses. 59-s (26%) kohalikus omavalitsuses oli igal kuul toetust saanud peresid 10,1–20% kõigist aasta jooksul toetust saanud peredest. 51 omavalitsuses oli iga kuu toetust saanud perede osakaal 20,1–30% aasta

jooksul toetust saanud peredest. 33 omavalitsuses seevastu ei olnud ühtegi peret, kes oleks saanud toetust aasta jooksul igal kuul (joonis 11.5).

Joonis 11.5. Kohalike omavalitsuste arv aasta jooksul igal kuul toetust saanud perede osatähtsuse järgi, 2006

(kõikidest toetust saanud peredest)

¹ Puuduvad aasta jooksul igal kuul toetust saanud pered

Allikas: Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

12. Sotsiaalne kaitse

Ülla Mäe
Svetlana Karpovitš

Sotsiaalse kaitse eesmärk on tagada elanikele kindlustus teatud riskide ja olukordade puhuks, millega kaasneb sissetulekute kaotus või vähenemine ning kulutuste kasv, samuti abi seda vajavatele inimestele sotsiaaltoetuste ja teenuste näol, et kindlustada nende sotsiaalne toimetulek.

Sotsiaalse kaitse tagamisel on raha vahendiks, mis võimaldab teha seadustega kehtestatud regulaarseid sotsiaalkindlustusmaksid vanaduse, puude, töövõimetuse, toitjakaotuse korral, samuti lastega peredele laste kasvatamisel tekkivate lisakulude hüvitamiseks ning tagada hoolekandeteenused ja toetused eakatele, puuetega inimestele ja lastele, samuti teha muid vajalikke kulutusi elanike sotsiaalse kaitse tagamiseks.

Käesolevasse peatükki on koondatud kokku eri allikatest sotsiaalsele kaitsele tehtavad kulutused.

Peatüki alguses on vaatluse all kulutused sotsiaalkindlustusele ja hoolekandele, peatüki lõpus sotsiaalse kaitse kulutused ESSPROS-i⁵¹ meetodika järgi.

Kulutused sotsiaalkindlustusele sisaldavad sotsiaalmaxutuludest ja riigieelarvest finantseeritavaid pensione ja pensionilisasid, riiklikke peretoetusi ja vanemahüvitist, puuetega inimeste sotsiaaltoetusi ning muid peredele makstavaid toetusi ja hüvitisi (hüvitis kuriteoohvritele, matusetootus, õppelaenu kustutamine).

Kulutused hoolekandele sisaldavad riigieelarve ja kohalike omavalitsuste rahalisi vahendeid ning teenusekasutajate endi ja/või nende pereliikmete poolt teenuse eest makstud osa, samuti muudest allikatest (sponsorlus, teenuseosutajate omavahendite arvel toodetud tulu) saadud rahalisi vahendeid.

Erinevus ESSPROS-i sotsiaalse kaitse kulutuste ja käesoleva peatüki kolmes osas käsitletud kulutuste vahel seisneb selles, et ESSPROS-i meetodika järgi ei loeta isiku omaosalust hoolekandeteenuste eest tasumisel sotsiaalse kaitse kulutusteks.

Tulenevalt ülaltoodust on käesolev peatükk jagatud järgmisteks alateemadeks:

1. Hoolekandeteenuste osutamise kulud ja finantseerimine;
2. Kulutused riigieelarvest sotsiaalkindlustusele ja hoolekandele;
3. Kulutused kohalike omavalitsuste eelarvest sotsiaalhoolekandele;
4. Sotsiaalse kaitse kulutused ESSPROS-i meetodika alusel.

Statistilised andmed ülalloeletud teemade osas pärinevad eri allikatest ning on seetõttu aastate lõikes erineva pikkusega.

Andmed hoolekandeteenuste osutamiseks tehtud kulutuste kohta eri teenuste ja nende rahastamisallikate lõikes on võrreldavuse eesmärgil esitatud vaid 2003.—2006. aasta kohta⁵². Kui andmed hoolekandeteenustele riigieelarvest tehtud kulutuste kohta on kõiksed, siis kohalike omavalitsuste kulutuste osa sotsiaalhoolekandele nende andmete põhjal täies mahus kätte ei saa. Põhjuseks on asjaolu, et statistilised andmed hoolekandeteenuste kohta pärinevad Sotsiaalministeeriumis kogutud statistilistest aruannetest, kus kohalike omavalitsuste rahastatud teenustest on hõlmatud vaid see osa, mille kohta kogutakse andmeid sotsiaalministri kehtestatud statistilise aruandlusega.

Kohalike omavalitsuste kassapõhised kulutused sotsiaalsele kaitsele on kättesaadavad Rahandusministeeriumi koduleheküljel⁵³. Viimatinimetatud informatsiooniallikas piirduvad andmed sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutuste kohta üksnes rahakuluga sihtrühmade ja agregeeritud teenusegruppide lõikes, andmed aga puuduvad teenusekasutajate kohta.

Oluline on siinjuures siiski see, et Rahandusministeeriumi andmed hoolekandekulutuste kohta kohalikes omavalitsusüksustes on kõiksed, kuna tegemist on kassapõhise aruandega. Samas sisaldab nimetatud andmeallikas ka toimetulekutoetuseks kasutatud summat, mis on aga riigieelarvest finantseeritav sotsiaaltoetus.

⁵¹ Euroopa integreeritud sotsiaalse kaitse statistika süsteem

⁵² Põhjus seisneb statistilise aruandluse sisulises muutumises. 2002. aastani kasutusel olnud asutusekeskse aruandluse järgi esitasid teenust osutavad asutused aruande teenus(t)e kulutuste ja finantseerimisallikate kohta tervikuna. See tähendas, et kulutused teenus(t)ele sisaldasid ka investeeringuid ning mitut hoolekandeteenust osutava asutuse puhul olid nendele teenustele tehtavad kulutused koos. Uus aruandlus on teenusekeskne ning kulutused on eristatavad teenuseliikide lõikes.

⁵³ http://www.fin.ee/riigieelarve/kohalikud_omavalitsused/eelarved/kohalike_omavalitsuste_kuaruanded.

12.1. Hoolekandeteenuste osutamise kulud ja finantseerimine

Alljärgnevalt käsitletakse kulutusi nendele hoolekandeteenustele, mille kohta kogutakse ja töödeldakse statistilisi andmeid Sotsiaalministeeriumis (Lisa tabel 80).

2006. aastal kulus hoolekandeteenuste osutamiseks kokku 1137,2 miljonit krooni, millest 40% (s.o ligi 456 miljonit krooni) tasusid kohalikud omavalitsused. Riigi osalus oli 36,5% ja teenusekasutajate endi osalus jäi 22% piiridesse.

Riigieelarvest finantseeritavad teenused olid orbude ja vanemliku hoolitsuseta laste hooldamine hoolekandeaustustes (k.a vanema avalduse alusel laste hoolekandeaustuses hooldamisel olevad sügava ja raske puudega lapsed), psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenused, psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste rehabilitatsiooniteenus, puuetega inimeste rehabilitatsiooniteenus, käitumuslike erivajadustega alaealiste rehabilitatsiooniteenus, vangist vabanenute ja kodutute rehabilitatsiooniteenus ning proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite soodustingimustel eraldamine.

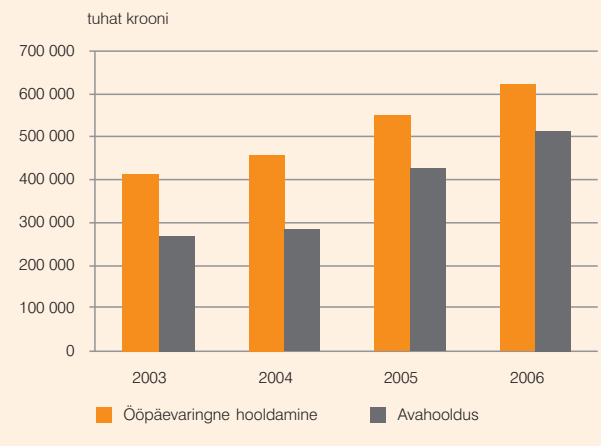
Kõigi nende teenuste puhul osalesid kulutuste katmisel suuremal või vähemal määral ka kohalikud omavalitsused ning teenusekasutajad või nende preliikmed.

2006. aastal hoolekandeteenuste osutamiseks kulunud vahenditest ligi 55% ehk 623,6 miljonit krooni kulus ööpäevaringsete hoolekandeteenuste⁵⁴ osutamiseks ning 45% ehk 513,6 miljonit krooni avahooldusteenustele. Kuigi kulutused ööpäevaringsetele hoolekandeteenustele 2006. aastal ületasid avahooldusteenuste kulusid 110 miljoni krooni võrra, suurenes 2003. aastaga võrreldes avahooldusteenuste kulude osakaal kuue protsendipunkti võrra ning ööpäevaringsete hoolekandeteenuste osakaal vähenes sama arvu võrra (joonis 12.1 ja Lisa tabel 80).

Eelkõige tuleneb see puuetega inimestele suunatud avahooldusteenuste mahtude kasvust. Nii kasvasid rehabilitatsiooniteenuste osutamiseks tehtud kulutused 2006. aastal võrreldes 2003. aastaga ligi 4 korda ning kulutused soodustingimustel eraldavatele proteesidele, ortopeedilistele ja muudele abivahenditele 1,6 korda. Kulutuste kasvu mõjutas ka 2005. aastal läbiviidud muudatus puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse maksmise korraldamisel, millega anti vastav ülesanne Sotsiaalkindlustusametilt üle kohalikele omavalitsustele. Ainuüksi sellega suurenesid kohalike omavalitsuste hoolekande kulutused 143 miljoni krooni võrra.

Teenuseliikide lõikes olid suurimad kulutused täiskasvanute (v.a psüühiliste erivajadustega inimesed) hooldamisel hoolekandeaustustes, moodustades 2006. aastal 304 miljo-

Joonis 12.1. Kulutused ööpäevaringsetele ja avahooldusteenustele, 2003–2006

Allikas: Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

nit krooni ehk enam kui veerandi (ligi 27%) hoolekandeteenuste üldmahust. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenused (k.a toetavad teenused) moodustasid samal aastal teenuste üldmahust 18% ning orbude ja vanemliku hoolitsuseta laste ja vanema avalduse alusel hoolekandeaustuses hooldamisel olevate raske ja sügava puudega laste hoolekandeteenused kokku 15%.

Aastatel 2003–2006 suurenes hoolekandeteenuste kogumaht ligi poole miljardi krooni ehk 68%. Enam kui poole (51%) teenuste mahu juurdekasvust moodustasid ööpäevaringsete hoolekandeteenuste osutamiseks kulutatud vahendid.

Kuigi eri teenuste puhul on eri rahastamisskeemid, on kõikide teenuste kogumahust elanike omaosalus aastatel 2003–2006 püsinud 20–22% piires. Kohalike omavalitsuste osa, vaatamata 2005. aasta mõningale kahanemisele, kasvas ning ulatus 2006. aastal 40%-ni ehk ligi 456 miljoni kroonini⁵⁵. Riigi osa hoolekandeteenustele tehtud kulutuste kogumahas, vaatamata küll ligi 45% kulutuste kasvule, on aga muutunud väiksemaks. Kohalike omavalitsuste ja riigi kulutuste osakaalude järsud muutused 2006. aastal võrreldes 2005. aastaga toimusid seoses puuetega täiskasvanud inimeste hoolekande rahastamise muutusega (2005. aastal rahastati riigieelarvest, 2006. aastal anti vastavad vahendid üle kohalikele omavalitsustele tasandusfondi).

Kulutused perekonnas hooldamisele ja eestkosteile on vähenenud vaadeldava ajaperioodi jooksul ligi veerandi võrra teenusekasutajate vähenemise tõttu (peatükk 7 “Lastekaitse ja -hoolekanne” ning Lisa tabelid 41 ja 42).

⁵⁴ Orbude ja vanemliku hoolitsuseta laste hooldamine hoolekandeaustustes (k.a vanema avalduse alusel laste hoolekandeaustuses hooldamisel olevad sügava ja raske puudega lapsed), psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenused (v.a toetavad teenused: igapäevaelu toetamine, toetatud elamine, elamine kogukonnas, töötamise toetamine) ja täiskasvanute hooldamine hoolekandeaustuses.

⁵⁵ Kohalike omavalitsuste kulutused sotsiaalsele kaitsele kokku olid 2006. aastal 1190 miljonit krooni, millest 11 miljonit moodustasid töötute ja haigete sotsiaalne kaitse, mis ei ole otseselt sotsiaalhoolekande kulu (Lisa tabel 82).

12.2. Sotsiaalkindlustuse ja -hoolekande kulutused riigieelarves

Kulutused sotsiaalkindlustusele 2006. aastal moodustasid 16 miljardit krooni, millest ligi 78% kulus riiklikule pensionikindlustusele. Laste ja peretoetuste (k.a vanemahüvitis) osa oli 16% ning puuetega inimeste sotsiaaltoetuste osa 3,6% (Lisa tabel 81).

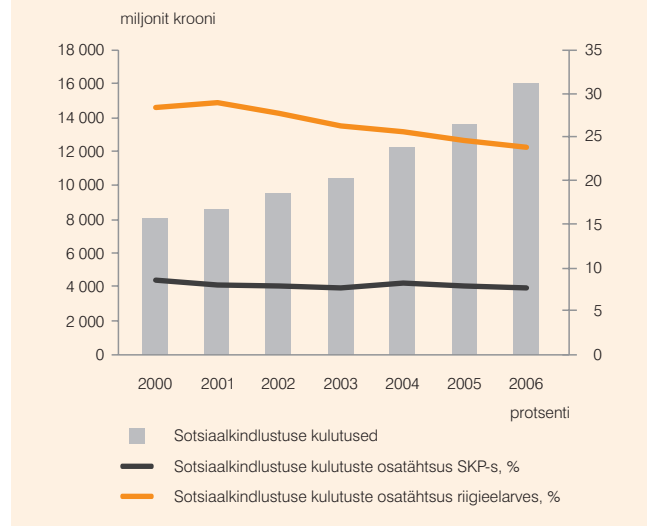
Võrreldes 2001. aastaga⁵⁶ suurenesid 2006. aastal riiklikud sotsiaalkindlustuse kulutused 1,86 korda. Üalnimetatud kolmest kululiigist kasvasid kõige kiiremini peretoetused ja vanemahüvitis — kasv 1,93 korda. Enim mõjutas seda kasvu 2004. aastast rakendunud vanemahüvitis, moodustades peretoetuste juurdekasvust 73%. Riiklikule pensionikindlustusele tehtud kulutuste kasv oli üldisest sotsiaalkindlustuse kulutuste kasvust ainult natuke kiirem — kasv 1,88 korda. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste kasv oli kõige aeglasem — vaid 1,32-kordne. Põhjuseks oli 2005. aasta aprillist puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse üleandmine kohalikele omavalitsustele koos riigieelarve rahaliste vahenditega. Selle tulemusel vähenesid 2005. aastal sotsiaalkindlustuse osas puuetega inimeste sotsiaaltoetustele tehtavad kulutused ning uue kululiigina tekkis sotsiaalhoolekandesse puuetega täiskasvanud inimeste hooldamine/hoolekandeteenused. 2006. aastal aga arvestati vastavad vahendid kohalikele omavalitsustele tasandusfondi.

Sotsiaalkindlustuse kulutuste osakaal riigieelarves ja SKP-s on ajavahemikul 2001–2006 vähenenud. Kui 2001. aastal moodustasid kulutused riiklikule sotsiaalkindlustusele SKP-s 8%, siis 2006. aasta andmetel 7,7%, st kulutused vähenesid 0,3 protsendipunkti võrra. Kuigi sotsiaalkindlustusele tehtavate kulutuste osakaal riigieelarves moodustas ligi veerandi, on ka siin märgata osakaalu vähenemist, kusjuures SKP-ga võrreldes on vähenemine kiirem. Kui 2001. aastal moodustasid sotsiaalkindlustuse kulutused riigieelarves 29%, siis 2006. aastal oli nende osakaal vähenenud 23,9%-ni. Põhjus on lihtne: SKP ja riigieelarve kasv aastatel 2001–2006 ületas märgatavalt sotsiaalkindlustuse vahendite kasvu — SKP kasvas 1,91 ja riigieelarve 2,25 korda (joonis 12.2).

Riigieelarvest hoolekandeteenustele ja -toetustele tehtud kulutused moodustasid 2006. aastal 693 miljonit krooni, millest sotsiaalteenused moodustasid 52%, sotsiaaltoetused 31%. Ülejäänud 17% moodustasid muud kulutused, sh investeeringud. Võrreldes 2001. aastaga on sotsiaalhoolekande kulutused kasvanud vaid 6%.

Suhteliselt tagasihoidliku kasvu põhjuseks on sotsiaaltoetusteks kasutatud summade vähenemine. Võrreldes 2001. aastaga vähenes 2006. aastal sotsiaaltoetuste summa kokku 140 miljonit krooni ehk ligi 40%, toimetulekupiiri kindlustamiseks kasutatud toimetulekutoetuse vahendid vähenesid seejuures ligi 218 miljonit krooni ehk enam kui 60% (vt peatükk 11).

Joonis 12.2. Sotsiaalkindlustuse kulutused ning osatähtsus SKP-s ja riigieelarves, 2000–2006

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Statistikaamet, autorite arvutused

Vastukaaluks toimetulekutoetuse vahendite vähenemisele kulutati 2006. aastal võrreldes 2001. aastaga sotsiaalteenuste osutamiseks rahalisi vahendeid ligi 114 miljonit krooni ehk 46% rohkem. Kulutused psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeteenustele kasvasid 50% ning laste hoolekandeteenustele 44%.

Märkimisväärne kulutuste kasv sotsiaalteenustele 2005. aastal oli seotud puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse vahendite üleandmisega kohalikele omavalitsustele. Kuna 2006. aastal muudeti eespool nimetatud teenuse rahastamise korda, siis vähenesid riigieelarve kulutused 2005. aastaga võrreldes eelkõige just hooldajatoetuseks kasutatud vahendite riigieelarvest väljajäämise tõttu.

Riigieelarvest rahastatavate sotsiaalteenuste suhteliselt tagasihoidlik kasv on oluliselt vähendanud ka sotsiaalhoolekande kulutuste osakaalu SKP-s ja riigieelarves. Nii vähenesid kulutused SKP-s 0,61%-lt 2001. aastal 0,33%-ni 2006. aastal ning kulutused riigieelarves vastavalt 2,2%-lt 1,04%-ni (joonis 12.3).

12.3. Sotsiaalse kaitse kulutused kohalike omavalitsuste eelarves

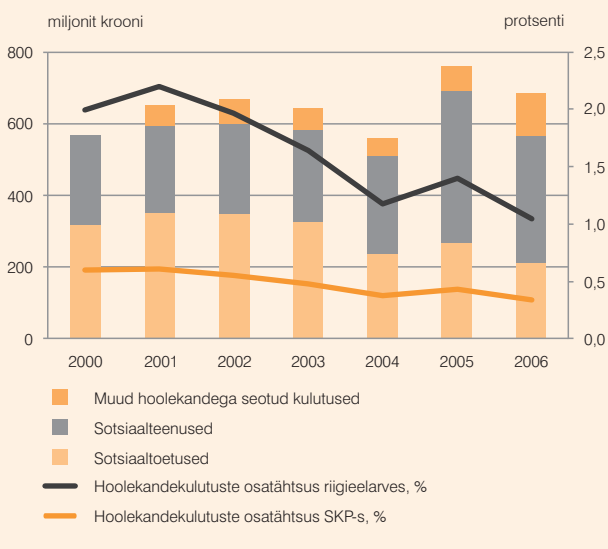
Andmeallikaks, kus kajastuvad kõik kohalike omavalitsuste tehtud kulutused sotsiaalsele kaitsele, on Rahandusministeeriumi andmestik kohalike omavalitsuste eelarvete täitmise kassapõhiste kuaruannetega⁵⁷. Nagu juba eespool öeldud, peab nende andmete juures arvestama, et andmed sisaldavad ka toimetulekutoetuseks kasutatud summat, mis on riigieelarvest finantseeritav sotsiaaltoetus (sotsiaalse kaitse kulutuste loend on toodud riigi raamatupidamise üldeeskirja kontoplaani kasutusjuhendis⁵⁸). Samuti piirdu-

⁵⁶ 2001. aasta on võrdluseks valitud põhjusel, et selleks ajaks oli puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus jõustunud täies mahus.

⁵⁷ http://www.fin.ee/riigieelarve/kohalikud_omavalitsused/eelarved/kohalike_omavalitsuste_kuaruanded.

⁵⁸ http://www.fin.ee/avalikud_teenused/riigi_raamatupidamise_uldeeskiri/uldeeskirja_kontoplaani_kasutusjuhend, lk 80–82.

Joonis 12.3. Sotsiaalhoolekande kulutused riigieelarves ning osatähtsus SKP-s ja riigieelarves, 2000—2006

Allikas: Rahandusministeerium: Riigieelarve kassalise täitmise aruandluse andmebaas, Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

vad nimetatud andmed sotsiaalse kaitse kulutustega siht-rühmade ja agregeeritud teenusegruppide lõikes, puudub aga informatsioon teenusekasutajate kohta⁵⁹.

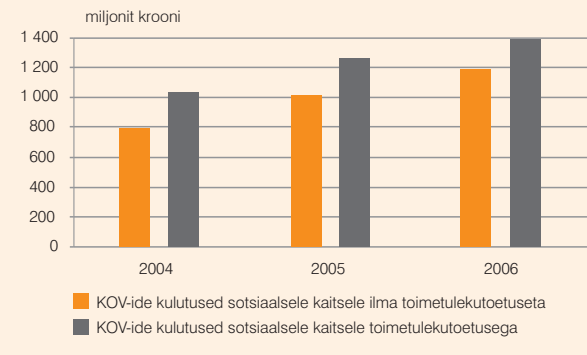
Kohalike omavalitsuste sotsiaalse kaitse kulutused kokku (koos toimetulekutoetusega) moodustasid 2006. aastal 1394 miljonit krooni. Kohalike omavalitsuste oma tulubaasist tehtud kulutused sotsiaalsele kaitsele olid 1190 miljonit krooni, moodustades omavalitsuste kogukuludest⁶⁰ 6,67% (joonis 12.4 ja Lisa tabel 82). Võrreldes 2004. aastaga⁶¹ kasvasid kohalike omavalitsuste endi tulubaasist sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused 2006. aastal ligi 1,5 korda ehk 390 miljonit krooni. Koos toimetulekutoetusega oli kulutuste kasv 359 miljonit krooni ehk 36%. Ligi poole oma tulubaasi kulutuste kasvust moodustasid puuetega inimeste teenus-tele tehtud kulutused ning veerandi eakate inimeste teenus-tele tehtud kulutused.

Võrreldes 2004. aastaga kasvasid 2006. aastal kohalike omavalitsuste sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused nende kogukuludega võrreldes märgatavalt kiiremini — sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutuste kasv oli 49%, kogukulude kasv 36%.

Toimetulekutoetuseks kasutatud summad kohalike omavalitsuste lõikes on väga erinevad, sõltudes eelkõige toimetulekutoetust vajavate leibkondade või üksikisikute arvust omavalitsuses, samuti nende sisetulekute tasemest, mis määrab toetuse suuruse ühe taotluse kohta (vt peatükk 11).

Rahandusministeeriumi andmetel on peaaegu pooltes omavalitsusüksustes nn omad kulutused (v.a toimetulekutoetus) sotsiaalsele kaitsele vähemalt 80% sotsiaalse kaitse kogukuludest. Keskmiselt moodustasid kohalike omavalitsuste omad kulutused sotsiaalse kaitse kuludest 2006. aastal 85%.

Joonis 12.4. Kohalike omavalitsuste kulutused sotsiaalsele kaitsele, 2004—2006

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2004—2006

Võrreldes 2004. aastaga suurenes 2006. aastal nende kulude osakaal enam kui 8 protsendipunkti võrra.

Alljärgnevas osas on peatähelepanu pööratud kohalike omavalitsuste poolt tehtavatele sotsiaalse kaitse kulutustele. Kulutuste hulgas on ka kulutused töötute ja haigete sotsiaalsele kaitsele, mille maht kokku 2006. aastal moodustas natuke enam kui 11 miljonit krooni ning osakaal sotsiaalse kaitse kogukuludes oli alla 1%.

Koos sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutuste kasvuga suureneb ka selle kululiigi osakaal kohalike omavalitsuste kogukuludes. Järjest väiksemaks on jäänud nende kohalike omavalitsuste arv ja osakaal, kus kulutused sotsiaalsele kaitsele moodustavad kuni 5%. Kui 2004. aastal oli selliseid kohalikke omavalitsusi 58% nende üldarvust, siis 2006. aastal oli nende omavalitsuste osakaal langenud 39%-ni (Lisa tabel 83).

Kui võtta arvesse ka riiklik toimetulekutoetus, on sotsiaalse kaitse kulutuste osakaal kohalike omavalitsuste kulutustes vähemalt protsendipunkti võrra suurem. Absoluutarvudes võetuna suurendas toimetulekutoetus 2006. aastal sotsiaalse kaitse kulutusi ühe elaniku kohta keskmiselt 152 krooni.

Enam kui 2/3-l kohalikest omavalitsustest on sotsiaalse kaitse kulutuste osatähtsus omavalitsuste kogukuludes alla Eesti keskmise, mis 2006. aastal oli 6,67%. Selle näitaja mõjutajaks on suur erinevus miinimum- ja maksimumväärtuse vahel, ulatudes 1%-st kuni 27,2%-ni. Kohalike omavalitsuste jagunemist sotsiaalse kaitse kulutuste osakaalu järgi kohalike omavalitsuste kogukuludes iseloomustab joonis 12.5.

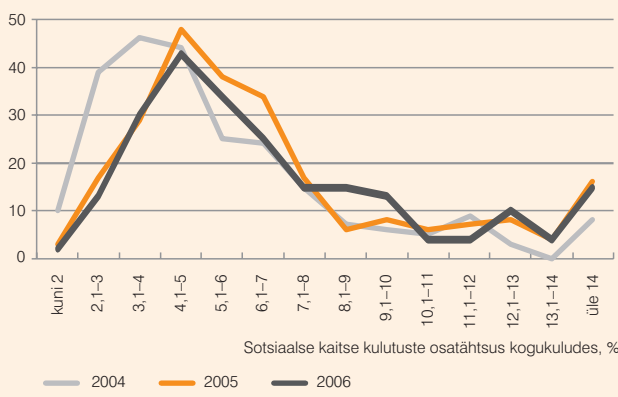
Omavalitsusüksused, kus kulutused sotsiaalsele kaitsele moodustasid 2004. aastal väikese osa, on seda suuresti kasvanud. Samas peab arvestama asjaoluga, et võrdlusmoment eelmiste aastatega on suhteliselt riskantne, kuna tegemist võib olla mingi investeeringuga, mis paaril aastal suurendab märgatavalt kulutuste mahtu, kuid seejärel võib tulla suur langus. Seega, teadmata kulutuste sisu, on muutusi raske hinnata. Kõige enam on kulutuste suurenemist eeldatavasti mõjutanud 2005. aastal puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse korraldamise üleandmine kohali-

⁵⁹ Andmeid teenusekasutajate kohta teenuseliikide lõikes on käsitletud sotsiaalhoolekande osa eespool toodud peatükkides.

⁶⁰ Kogukulude all on siin ja edaspidi mõeldud kõiki kohalikes omavalitsustes tehtud kulutusi tegevuslade järgi (haridus, vaba aeg ja kultuur, sotsiaalne kaitse, tervishoid, elamu- ja kommunaalmajandus, keskkonnakaitse, majandus, avalik kord ja julgeolek ning üldised valitsussektori teenused).

⁶¹ Algandmete aeganõudva töötlemise tõttu kohalike omavalitsuste lõikes on käesolevas osas esitatud andmed vaid kolme viimase aasta (2004—2006) kohta.

Joonis 12.5. Kohalikud omavalitsused sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutuste osakaalu järgi nende kogukuludes, 2004–2006

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2004–2006, autorite arvutused

kele omavalitsustele ning 2006. aastal ka selleks otstarbeks rahaliste vahendite üleandmine.

Sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused ühe elaniku kohta

Sotsiaalsele kaitsele tehtavad kulutused on seotud eelkõige abi tagamisega seda vajavatele inimestele sotsiaaltoetuste või -teenuste näol. Kuigi kõik omavalitsuse elanikud ei vaja sotsiaaltoetusi või -teenuseid, näitavad kulutused ühe elaniku kohta siiski seda, kui palju kohalik omavalitsus panustab oma territooriumil elavate inimeste sotsiaalsesse kaitsesse.

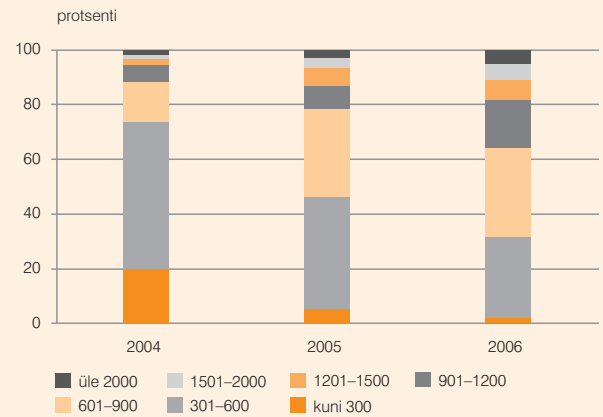
2006. aastal olid kohalike omavalitsuste kulutused sotsiaalsele kaitsele arvestuslikult ühe elaniku kohta 886 krooni.⁶² Kõige väiksem summa oli 232 krooni, suurim 4417 krooni. Nagu juba eespool öeldud, peab nendesse arvudesse suhtuma teatud ettevaatlikkusega, sest selliste — keskmisest mitu korda suuremate — kulutuste puhul on kindlasti tegemist mingi sihtotstarbelise eraldisega (investeeringuga). 2004. aastaga võrreldes kasvasid kulutused ühe elaniku kohta 2006. aastal ligi 300 krooni võrra.

Jaotades kohalikud omavalitsused sotsiaalse kaitse kulutuste järgi ühe elaniku kohta, olid 2004. aastal 73%-l kohalikest omavalitsustest kulutused sotsiaalsele kaitsele kuni 600 krooni, 2005. aastal oli selliseid omavalitsusi ligi 47% ja 2006. aastal 32%. See tähendas, et 177 kohalikust omavalitsusest 2004. aastal, kus ühe elaniku kohta kulutati kuni 600 krooni, oli 2006. aastaks alles jäänud 72 (vähenemine 105 omavalitsuse võrra). Kohalikke omavalitsusi, kus kulutused ühe elaniku kohta olid 601–1200 krooni vahel, oli 2006. aastal 114 ehk pooled nende üldarvust, 2004. aastal 51 ehk üks viiendik (joonis 12.6 ja Lisa tabel 84).

Kulutused sihtrühmade lõikes

Sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutustest parema ettekujutuse saamiseks on allpool käsitletud kulutusi sihtrühmade põhiselt. Kulutuste suuruse poolest on olulisemad sihtrühmad eakad, lapsed ja puudega inimesed. Loomulikult ei piirdu

Joonis 12.6. Kohalikud omavalitsused sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutuste alusel ühe elaniku kohta¹, 2004–2006

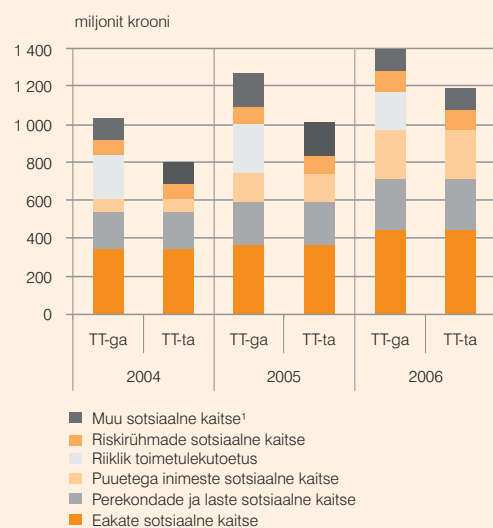
¹ Ilma toimetulekutoetusest

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2004–2006, autorite arvutused

sotsiaalse kaitse kulutused ainult kolme ülalnimetatud sihtrühmaga, sest õigus sotsiaalabile ja -kaitsele on ka teistel abi vajavatel elanikel. Summad, mis kohalikud omavalitsused kulutavad teistele, ülalnimetatud sihtrühmadesse mittekuuluvatele elanikele ning muule sotsiaalsele kaitsele (k.a haldus), on samuti märkimisväärsed, moodustades 2006. aastal koos toimetulekutoetusega 30% (TT-ga), ilma toimetulekutoetusest 18% (TT-ta). Joonisel 12.7 on esitatud sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused sihtrühmade lõikes.

Lisas toodud tabelist 85 „Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste⁶³ osakaalu järgi sihtrühmade lõikes” nähtub, et puuetega inimeste puhul oli 2006. aastal kõige rohkem kohalikke omavalitsusi (60 ehk 26% kohalikest omavalitsustest) grupis, kus selle sihtrühma sot-

Joonis 12.7. Kohalike omavalitsuste sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused kululiigiti, 2004–2006

¹ Ülalnimetatamata sotsiaalse kaitse kulud kokku, s.h sotsiaalse kaitse haldus, toitjakaotanute, töötute ja haigete sotsiaalne kaitse

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2004–2006, autorite arvutused

⁶² Koos toimetulekutoetusega oli see summa 1038 krooni.

⁶³ Toimetulekutoetusest.

siaalse kaitse kulutuste osakaal sotsiaalse kaitse kulutustes kokku oli vahemikus 10,1—20%. Eakate puhul oli kõige rohkem kohalikke omavalitsusi grupis, kus nende sotsiaalse kaitse kulutuste osakaal sotsiaalse kaitse kogukuludes oli vahemikus 20,1—30% (Lisa tabel 85).

Eakate sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused kokku 2006. aastal olid 445 miljonit krooni, moodustades kohalike omavalitsuste sotsiaalse kaitse kulutustest ligi 37%. Ühtlasi olid eakad seega enim raha kasutanud sihtgrupp (Lisa tabel 82).

Võrreldes 2004. aastaga kasvasid kulutused ligi 100 miljoni krooni võrra ehk natuke enam kui 28%. Vaatamata sellele vähenes eakate sotsiaalse kaitse kulutuste osakaal ligi 6 protsendipunkti võrra.

2006. aastal kulutati eakate sotsiaalhoolekandeesutuste finantseerimisele üle 25% ja muule eakate sotsiaalsele kaitsele ligi 12% kohalike omavalitsuste sotsiaalse kaitse kulutustest.

Keskmiselt kulutasid kohalikud omavalitsused ühe eaka kohta 2006. aastal 1960 krooni, mis on 390 krooni ehk veerandi võrra enam kui 2004. aastal.

Samas on erinevused kulutustes ühe eaka kohta kohalike omavalitsuste lõikes kümnetes kordades. Sellised äärmuslikud erinevused tulenevad, nagu eespool juba öeldud, mingist konkreetsest sihtfinantseeringust.

Tulles uuesti tagasi 2006. aasta kulutuste juurde, selgub, et pooltes omavalitsustes on aasta jooksul ühe eaka kohta kulutatud summa kuni 1300 krooni (kaasa arvatud). Võrreldes 2004. aastaga on nende omavalitsuste arv vähenenud 10 protsendipunkti võrra. Ligi viiendik kohalikest omavalitsustest kulutas aga ühele eakale aastas üle 3000 krooni, 2004. aastal oli selliseid omavalitsusi vaid 13%. Samas on kõigil kolmel aastal 5% piires omavalitsusi, kus ei ole kulutusi eakatele üldse näidatud⁶⁴ (Lisa tabel 86).

Lastele ja peredele suunatud sotsiaalse kaitse kulutuste kogumaht 2006. aastal oli 269 miljonit krooni, moodustades kohalike omavalitsuste sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutustest natuke vähem kui 23%. Kulutuste osakaalult olid laste sotsiaalkaitse kulutused eakate järel teisel kohal (Lisa tabel 82).

Võrreldes 2004. aastaga kasvasid kulutused ligi 72 miljoni krooni ehk 37% võrra. Vaatamata sellele vähenes laste sotsiaalkaitse kulutuste osakaal 2 protsendipunkti võrra.

2006. aastal kulutati lastekodude⁶⁵ ning lastele ja noortele hoolekandeteenuseid osutavate asutuste finantseerimisele vastavalt 6,4% ja 3,5% ning perekondade ja laste muuks sotsiaalseks kaitseks 12,9% kohalike omavalitsuste sotsiaalse kaitse kulutustest.

Keskmiselt kulutasid kohalikud omavalitsused ühe kuni 18-aastase (kaasa arvatud) lapse kohta 2006. aastal 881 krooni, mis on võrreldes 2004. aastaga 264 krooni ehk 43% rohkem. Samas on erinevused kulutustes ühe lapse kohta kohalike omavalitsuste lõikes üle 10 korra. 2006. aastal oli natuke enam kui pooltes (51%) omavalitsustes sotsiaalse kaitse

kulutuste summa ühe lapse kohta kuni 500 krooni (kaasa arvatud). Võrreldes 2004. aastaga on nende omavalitsuste arv vähenenud 12 protsendipunkti võrra. Ligi kümnendik (9,3%) kohalikest omavalitsustest kulutas ühe lapse kohta aastas üle 1400 krooni. 2004. aastal oli selliseid omavalitsusi 7%. Nagu eakate nii ka laste puhul ei panustanud aastail 2004—2006 aruannete järgi laste sotsiaalsesse kaitse 5—6% kohalikest omavalitsustest (Lisa tabel 87).

Puuetega inimeste sotsiaalse kaitse kulutuste kogumaht 2006. aastal oli 256 miljonit krooni, moodustades kohalike omavalitsuste sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutustest natuke vähem kui 21,5%. Puuetega inimeste sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused olid kulutuste osakaalu poolest laste järel kolmandal kohal (Lisa tabel 82).

Võrreldes 2004. aastaga suurenesid kulutused ligi 4 korda. Selline kasv saavutati sellega, et 2005. aasta 1. aprillist anti kohalikele omavalitsustele üle täiskasvanud puuetega inimeste hoolekanne ja koos sellega ka hooldajatoetuseks ettenähtud rahalised vahendid. 2006. aastal arvestati aga selle teenusega kaasnevateks kuludeks mõeldud summa tasanudfondi kaudu kohalike omavalitsuste eelarvetesse. 2006. aastal maksti puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatele hooldajatoetust, tasuta hooldajate eest sotsiaalmaksu ning toetati puuetega inimesi rahaliselt kokku 142 miljoni krooni ulatuses, mis moodustas 55% puuetega inimeste sotsiaalkaitse kulutustest (vt peatükk 8, osa 8.5).

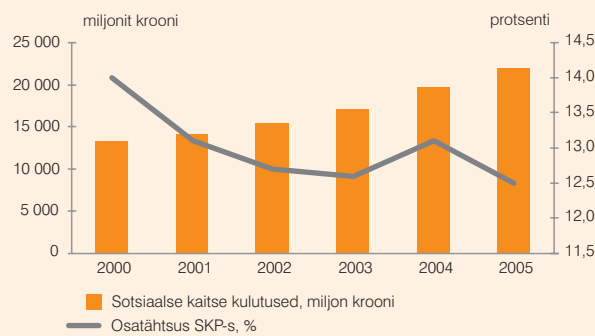
2006. aastal kulutati ühe puudega inimese kohta 2218 krooni, mis oli 2005. aastaga võrreldes 914 krooni rohkem — kasv 1,7 kordne.

Kohalike omavalitsuste lõikes ei ole sotsiaalse kaitse kulutusi ühe puudega inimese kohta võimalik välja tuua, kuna andmed puuetega inimeste kohta omavalitsusüksuste lõikes ei ole kättesaadavad. Mingi võrdlusmomendi saavutamiseks on käesolevas materjalis esitatud andmed maakondlikul tasandil, kuna maakondlikud näitajad on omavalitsuste näitajatest mõjutatud. Maakondlikul tasandil on välja toodud andmed ühele puudega inimesele tehtud kulutuste kohta ning kulutuste osakaal sotsiaalse kaitse kulutustes. Põhiliselt jäid kulutused 2006. aastal ühe inimese kohta 1067 krooni ja 3804 krooni vahele, mis on puuetega inimeste keskmise kulutusega võrreldes vastavalt 48% ja 171%. Samasugused suured erinevused eksisteerisid ka puuetega inimeste sotsiaalse kaitse kulutuste osakaalude vahel sotsiaalse kaitse kulutustes maakonniti. Kui keskmiselt olid 2006. aastal puuetega inimeste sotsiaalse kaitse kulutused 18,3% sotsiaalse kaitse kulutustest kokku, siis miinimumväärtuseks oli 6,9% ja maksimumpiiriks 45% (Lisa tabel 88).

⁶⁴ Päril üheselt seda võtta ei saa, sest sotsiaalse kaitse kulutuste jaotuse kehtestavad kohalike omavalitsuste volikogud ning eakate ja puuetega inimeste puhul võib olla juhtumeid, kus eakatele ja puuetega inimestele tehtavad kulutused kaetakse koos ühe kuluartikli alt.

⁶⁵ 2007. aastast on kasutusel mõiste „asenduskodu“.

Joonis 12.8. Sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutused (koos halduskuludega) ja osatähtsus SKP-s, 2000—2006

Allikas: Statistikaamet, autorite arvutused

12.4. Sotsiaalsele kaitsele tehtavad kulutused

Sotsiaalsele kaitsele tehtavate kulutuste arvestamisel on kasutatud Euroopa integreeritud sotsiaalse kaitse statistika süsteemi (ESSPROS) meetodikat.

ESSPROS-i definitsiooni järgi on sotsiaalne kaitse riigi, kohaliku omavalitsuse või erasektori poolt rakendatavate meetmete kogum, mille ülesandeks on kergendada üksikisiku või leibkonna toimetulekut sisetuleku osalise või täieliku kaotuse puhul teatud kindlaks määratud riskide või vajaduste ilmnemisel. Sotsiaalse kaitse kulutustesse on lülitatud rahalised hüvitised, mida makstakse toetusesaajale rahas, ning mitterahalised hüvitised teenuste ja kaupadena. Halduskulud ja kapitalikulud loetakse sotsiaalse kaitse kulutuseks juhul, kui need on otseselt toetuste maksmise või teenuste osutamise seotud. Vastavalt ESSPROS-i meetodikale ei loeta sotsiaalse kaitse kulutusteks isiku omaosalust teenuse eest tasumisel.

ESSPROS lähtub funktsioonidest, st hüvitise maksmise või teenuse osutamise eesmärgist (haigus, vanadus, töötus jne). Nii on pensioniskeemide järgi makstavad hüvitised jagatud ära funktsioonide "vanadus", "puue, töövõimetus" ja "toitjakaotus" vahel, hoolekandekulutused funktsioonide "vanadus", "puue, töövõimetus" ning "perikond ja lapsed" vahel. Nt sünnitushüvitis kuulub funktsiooni "perikond ja lapsed", toimetulekutoetus funktsiooni "sotsiaalne tõrjutus" ning matusetoetus funktsiooni "toitjakaotus" alla.

Sotsiaalse kaitse kulutuste kogumaht 2005. aastal oli ligi 22 miljardit krooni, millest 43% olid vanadusega seotud kulutused. Osatähtsusest teisel kohal olid haiguste ja tervishoiuga seotud kulutused (32%), millele järgnesid pere ja lapsed (12%) ning puue ja töövõimetus (9%). Andmed sotsiaalse kulutuste mahtude, kulutuste struktuuri ja osatähtsuse kohta sisemajanduse koguproduktis on esitatud Lisa tabelis 89.

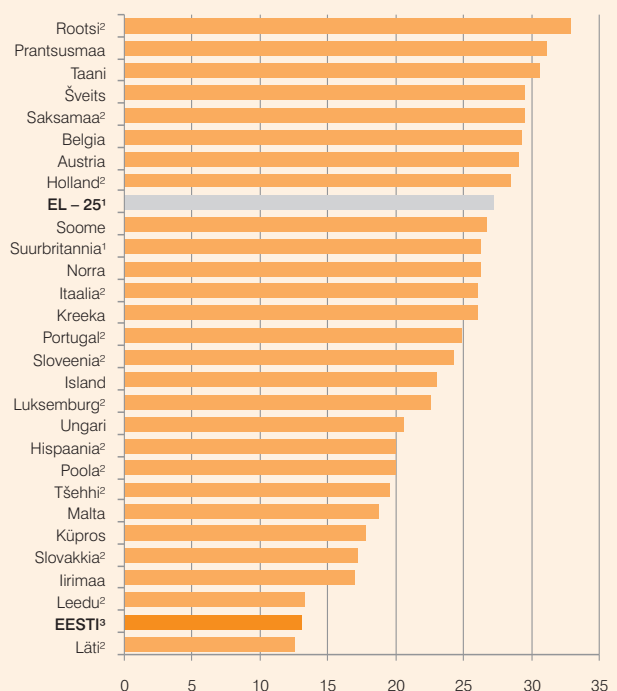
Võrreldes 2000. aastaga kasvasid kulutused 64%. Viimastele aastatel (2003—2005) on sotsiaalse kaitse kulutused aastas kasvanud üle 11%. Kiirem kasv oli 2004. aastal, mil kulutused kasvasid 2003. aastaga võrreldes 15%.

Funktsiooni "vanadus" kulutused on kolmel viimasel aastal kasvanud kõige ühtlasemalt — kasv aastas natuke üle 11%. Funktsiooni "haigus, tervishoid" aastane kasv püsis 13—14% vahel. Vaid lastele ja peredele suunatud kulutused suurenesid 2004. aastal hüppeliselt — 46% — ja seda eelkõige esimesele lapsele makstava lapsetoetuse suurenemise ning vanemahüvitise rakendumise tõttu. 2005. aastal oli aga kasv võrreldes 2004. aastaga tagasihoidlik (alla 7%).

Sotsiaalse kaitse kulutuste osatähtsus SKP-s oli 2005. aastal 12,5%⁶⁶, olles sellega alates 2000. aastast väiksem (joonis 12.8 ja Lisa tabel 89).

Võrreldes Eesti 2004. aasta sotsiaalse kaitse kulutusi SKP-s teiste Euroopa riikidega oli Eesti eelviimasel kohal Läti Vabariigi ees. Siinjuures peab märkima, et Eurostati andmebaasis olid Eesti näitajad kolme viimase aasta kohta arvatud ümberarvutamata SKP järgi. Ümberarvutamata SKP järgi olid sotsiaalse kaitse kulud Eestis 2004. aastal⁶⁷,3 protsendipunkti võrra suuremad. Seega oleks Eesti Eurostati andmetel joonisel 12.9 ühe positsiooni võrra eespool (Leedu ees).

Joonis 12.9. Sotsiaalsele kaitsele tehtud kulutuste osatähtsus SKP-s Euroopa riikides, 2004

¹ Hinnanguline

² Esialgsed andmed

³ Näitaja on ümber arvatud vastavalt Statistikaameti poolt 2007. aastal tagasiulatuvalt korrigeeritud SKP summaga.

Allikas: Eurostat

⁶⁶ 2006. aastal korrigeeris Statistikaamet aastate 2000—2002 kohta SPK näitajat vastavalt muutunud meetodikale. 2007. aastal tehti ümberarvutused aastate 2003—2006 kohta. Käesolevas kogumikus on kasutatud kõikjal SKP uusi ümberarvutatud näitajaid.

⁶⁷ Euroopa riikide lõikes on Eurostatil kõige uuemad andmed 2004. aasta kohta.

LISA TABELID

LISA 1 — Eesti rahvastik ja pered

Tabel 1. Rahvastiku soolis-vanuselise jaotus, 2000-2007
(aasta alguses)

Sugu ja vanuserühm	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kokku	1 372 071	1 366 959	1 361 242	1 356 045	1 351 069	1 347 510	1 344 684	1 342 409
Mehed	632 709	630 449	627 591	624 961	622 450	620 600	619 299	618 245
Naised	739 362	736 510	733 651	731 084	728 619	726 910	725 385	724 164
0-2	35 926	36 774	37 518	38 387	38 395	39 769	41 120	42 984
Mehed	18 534	19 002	19 389	19 788	19 614	20 271	21 143	22 284
Naised	17 392	17 772	18 129	18 599	18 781	19 498	19 977	20 700
3-6	53 093	50 888	49 324	48 533	48 772	49 203	50 355	51 249
Mehed	27 198	26 080	25 385	24 989	25 224	25 415	25 913	26 319
Naised	25 895	24 808	23 939	23 544	23 548	23 788	24 442	24 930
7-14	161 484	154 746	146 987	137 841	128 551	119 138	110 954	105 511
Mehed	82 779	79 477	75 410	70 656	65 948	61 142	56 932	54 152
Naised	78 705	75 269	71 577	67 185	62 603	57 996	54 022	51 359
15-17	63 499	63 912	63 445	63 854	64 815	65 270	63 247	58 771
Mehed	32 243	32 466	32 307	32 686	33 215	33 484	32 472	30 207
Naised	31 256	31 446	31 138	31 168	31 600	31 786	30 775	28 564
18-24	134 466	136 230	138 678	141 005	142 933	144 646	146 956	148 549
Mehed	68 564	69 442	70 748	71 763	72 709	73 558	74 849	75 543
Naised	65 902	66 788	67 930	69 242	70 224	71 088	72 107	73 006
25-34	183 771	184 279	185 448	186 886	187 481	187 652	187 862	188 507
Mehed	90 973	91 520	92 233	93 323	93 757	94 149	94 468	95 009
Naised	92 798	92 759	93 215	93 563	93 724	93 503	93 394	93 498
35-44	197 042	193 791	190 821	187 728	185 439	183 536	181 942	180 904
Mehed	94 674	93 118	91 779	90 293	89 358	88 481	87 938	87 797
Naised	102 368	100 673	99 042	97 435	96 081	95 055	94 004	93 107
45-54	179 180	184 471	186 102	186 697	187 177	186 889	188 025	188 310
Mehed	82 660	85 012	85 830	86 000	86 255	86 237	86 739	86 948
Naised	96 520	99 459	100 272	100 697	100 922	100 652	101 286	101 362
55-64	157 980	153 810	151 779	149 664	148 471	148 678	148 901	148 255
Mehed	67 901	65 986	64 925	64 195	63 777	63 963	64 092	63 904
Naised	90 079	87 824	86 854	85 469	84 694	84 715	84 809	84 351
65-74	130 577	130 693	130 878	131 984	132 263	132 815	132 132	133 061
Mehed	48 231	48 820	49 171	49 418	49 613	49 731	49 401	49 717
Naised	82 346	81 873	81 707	82 566	82 650	83 084	82 731	83 344
75-84	56 970	59 453	63 067	67 227	70 616	73 956	77 289	79 469
Mehed	15 027	15 603	16 662	18 300	19 451	20 734	21 967	22 906
Naised	41 943	43 850	46 405	48 927	51 165	53 222	55 322	56 563
85+	17 642	17 471	16 754	15 798	15 779	15 634	15 645	16 628
Mehed	3 660	3 658	3 487	3 285	3 297	3 245	3 250	3 359
Naised	13 982	13 813	13 267	12 513	12 482	12 389	12 395	13 269
teadmata	441	441	441	441	377	324	256	211
Mehed	265	265	265	265	232	190	135	100
Naised	176	176	176	176	145	134	121	111

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Tabel 2. Surnute arv ja suremuskordaja 100 000 elaniku kohta soo, vanuse ja surmapõhjuse järgi, 2006

	Surnute arv ja osakaal soolises lõikes				Suremuskordaja 100 000 vastavas eas elaniku kohta			
	Kokku ¹	0-14 ²	15-64	65+	Kokku	0-14	15-64	65+
Kõik põhjused	17 316	112	4967	12 210	1 290	56	544	5 328
Mehed	51,1	63,4	71,9	42,5	1 432	69	813	6 825
Naised	48,9	36,6	28,1	57,5	1 169	42	294	4 586
Vereringeelundite haigused	9 187	0	1510	7676	684	0	165	3 350
Mehed	44,7	0	76,4	38,5	664	0	263	3 885
Naised	55,3	0	23,6	61,5	701	0	75	3 084
Kasvajad	3 585	8	1 120	2 457	267	4	123	1 072
Mehed	54,2	5	55,9	53,4	314	5	142	1 728
Naised	45,8	3	44,1	46,6	227	3	104	747
Õnnetusjuhtumid, mürgistused, traumad	1 628	33	1 225	353	121	17	134	154
Mehed	76,5	20	82,8	55,8	202	19	231	259
Naised	23,5	13	17,2	44,2	53	13	45	102
Seedeelundite haigused	667	0	353	314	50	0	39	137
Mehed	55,9	0	64,3	46,5	60	0	52	192
Naised	44,1	0	35,7	53,5	41	0	27	110
Hingamiseldundite haigused	496	1	183	311	37	1	20	136
Mehed	71,4	0	77,0	68,2	57	0	32	279
Naised	28,6	1	23,0	31,8	20	1	9	65
Muud põhjused	1 753	70	576	1099	131	35	63	480
Mehed	47,3	46	71,2	33,3	134	45	93	482
Naised	52,7	24	28,8	66,7	128	25	35	479

¹Koos teadmata vanuses surnud isikutega.

²Selles vanuserühmas on osakaalud toodud vaid kõigi põhjuste kohta. Edasi on juhtumite vähesuse tõttu esitatud osakaalude asemel juhtumite arvud.

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Tabel 3. Õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade tagajärjel surnute arv 100 000 elaniku kohta soo järgi (peamised põhjused), 2000-2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kõik põhjused	153	171	148	136	131	123	121
Mehed	255	285	250	229	226	206	202
Naised	66	73	61	56	50	53	53
Enesetapp	28	29	27	25	24	20	18
Mehed	46	50	48	44	43	36	31
Naised	12	12	10	9	8	7	8
Sõidukiõnnetus	18	17	18	14	15	15	18
Mehed	30	29	31	25	25	24	30
Naised	9	8	7	5	7	7	8
Alkoholimürgistus	20	25	14	14	15	14	12
Mehed	35	44	24	21	26	22	21
Naised	8	10	6	7	6	7	4
Ülemäärase loodusliku külma toime	14	12	11	9
Mehed	24	22	19	14
Naised	6	4	5	5
Suitsu, tule ja leekide toime	11	10	10	11
Mehed	18	17	16	18
Naised	6	4	5	5
Juhuslik kukkumine	10	10	10	11	9	9	8
Mehed	16	16	14	16	12	13	13
Naised	5	5	7	7	6	6	4
Rünne	14	15	12	11	8	9	7
Mehed	25	26	20	17	15	15	12
Naised	5	6	5	6	3	4	4

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Tabel 4. **Leibkondade arv**, 2000–2006
(aastakeskmise, tuhat)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kokku leibkondi	575,3	569,2	566,7	566,1	564,7	566,8	573,4
Keskmine leibkonna suurus	2,37	2,38	2,38	2,38	2,37	2,36	2,33
Üheliikmelised	179,6	175,3	175,9	173	178,7	180,2	180,3
Kahe —ja enamaliikmelised	395,7	393,9	390,8	393,1	386	386,6	393,1
2 täiskasvanut ¹	111,4	107,6	108,5	112	113,7	116,3	124,3
s.h abielupaaride osakaal, % ³	80,5	79,9	79,5	76,7	76,0	75,8	73,2
1 vanem lapsega (lastega) ²	26,2	21,8	21,9	25,9	19,2	16,8	19,1
2 täiskasvanut ¹ lastega ²	90,5	93,1	87,2	79,6	79,6	75,5	72,3
s.h abielupaaride osakaal, % ³	76,1	72,9	68,7	69,3	64,8	61,2	63,2
1 lapsega	44,5	48,1	42,1	40,8	40,1	39,9	39,1
2 lapsega	35,8	36,4	37,1	32,6	32,1	26,4	26,1
3 ja enama lapsega	10,2	8,6	8,0	6,2	7,4	9,2	7,1
muu	167,5	171,4	173,3	175,6	173,4	178,8	177,3

¹ (Vaba)abielupaar.

² Vanuses 0-15.

³ Protsentides vastavast rühmast

Allikas: Statistikaameti leibkonna eelarve uuring (hinnanguline arv, arvestatud Rahvaloenduse ja sündmusstatistika andmete baasil), autori arvutused.

Tabel 5. **Elussündinud sünnijärjekorra ja ema vanuse järgi**, 2000–2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Osatähtsus kõigist elussündidest ja abielusündimuse osatähtsus ² , %						
								2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Elus-sündinute arv kokku¹	13 067	12 632	13 001	13 036	13 992	14 350	14 877	100	100	100	100	100	100	100
Sünnijärjekorra järgi														
1. lapsena	6 320	6 099	6 264	6 422	6 900	6 945	7 175	48,4	48,3	48,2	49,3	49,3	48,4	48,2
s.h. abielusündimus	2 190	2 028	2 072	2 011	2 139	2 125	2 199	34,7	33,3	33,1	31,3	31,0	30,6	30,6
2. lapsena	4 195	4 106	4 299	4 252	4 525	4 825	5 119	32,1	32,5	33,1	32,6	32,3	33,6	34,4
s.h. abielusündimus	2 310	2 133	2 223	2 224	2 286	2 406	2 519	55,1	51,9	51,7	52,3	50,5	49,9	49,2
3. lapsena	1 582	1 542	1 567	1 505	1 715	1 738	1 796	12,1	12,2	12,1	11,5	12,3	12,1	12,1
s.h. abielusündimus	917	887	914	839	985	968	1 074	58,0	57,5	58,3	55,7	57,4	55,7	59,8
4. ja enama lapsena	969	883	870	857	852	842	787	7,4	7,0	6,7	6,6	6,1	5,9	5,3
s.h. abielusündimus	535	483	474	424	471	455	420	55,2	54,7	54,5	49,5	55,3	54,0	53,4
Ema vanuse järgi														
alla 20	1 307	1 229	1 139	1 097	1 126	1 116	1 110	10	9,7	8,8	8,4	8,0	7,8	7,5
20–24	4 038	3 795	3 644	3 612	3 753	3 583	3 556	30,9	30,0	28,0	27,7	26,8	25,0	23,9
25–29	4 009	3 872	4 105	4 104	4 403	4 542	4 799	30,7	30,7	31,6	31,5	31,5	31,7	32,3
30–34	2 470	2 462	2 729	2 798	3 103	3 315	3 463	18,9	19,5	21,0	21,5	22,2	23,1	23,3
35–39	982	1 045	1 125	1 178	1 339	1 501	1 625	7,5	8,3	8,7	9,0	9,6	10,5	10,9
40+	259	227	258	247	267	293	324	2,0	1,8	2,0	1,9	1,9	2,0	2,2

¹ S.h üksikud juhud, kus sünnijärjekord või ema vanus on teadmata

² Osatähtsus vastava sünnijärjekorra hulgast.

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Tabel 6. Abordid ja legaalselt indutseeritud abordid vanuserühmade lõikes, 2000-2006

Näitaja	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Abortide arv kokku	15 331	14 049	13 149	13 008	12 625	11 835	11 625
1000 15-49-aastase naise kohta	44,7	41,0	38,4	38,0	36,8	34,6	34,1
100 elussünni kohta	117,3	111,2	101,2	99,8	90,2	82,5	78,1
Kõikidest abortidest legaalselt indutseeritud abordid ¹	12 743	11 653	10 834	10 619	10 074	9 610	9 378
1000 15-49-aastase naise kohta	37,2	34,0	31,6	31,0	29,4	28,1	27,5
100 elussünni kohta	97,5	92,2	83,3	81,5	72,0	67,0	63,0
Legaalselt indutseeritud abordid naise vanuse järgi							
alla 20	1 651	1 581	1 432	1 482	1 451	1 357	1 318
Osakaal ² , %	13,0	13,6	13,2	14,0	14,4	14,1	14,1
20-24	3 076	2 907	2 656	2 562	2 456	2 374	2 304
Osakaal, %	24,1	24,9	24,5	24,1	24,4	24,7	24,6
25-29	2 950	2 601	2 404	2 361	2 237	1 961	2 038
Osakaal, %	23,1	22,3	22,2	22,2	22,2	20,4	21,7
30-34	2 453	2 235	2 055	2 049	1 923	1 895	1 699
Osakaal, %	19,2	19,2	19,0	19,3	19,1	19,7	18,1
35-39	1 733	1 567	1 524	1 464	1 390	1 361	1 438
Osakaal, %	13,6	13,4	14,1	13,8	13,8	14,2	15,3
40+	879	762	762	701	617	662	581
Osakaal, %	6,9	6,5	7,0	6,6	6,1	6,9	6,2

¹ Raseduse seaduslik katkestamine raseda naise soovil ning meditsiinilistel näidustustel.
² Osakaal kõigist legaalselt indutseeritud abortidest.

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Tabel 7. Abielud ja korduvabielude osatähtsus, 2000-2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Abielusid kokku	5 485	5 647	5 853	5 699	6 009	6 121	6 954
s.h korduvalt abiellunute osatähtsus, %							
Mehed	32,3	33,0	31,2	30,7	30,3	30,8	30,4
Naised	32,4	32,4	30,8	29,2	29,2	28,4	28,4

Allikas: Statistikaamet

Tabel 8. Abiellujate keskmine vanus soo lõikes, 2000-2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Mehed	27,5	27,8	28,2	28,2	28,7	28,8	29,0
Naised	25,0	25,2	25,5	25,7	26,1	26,3	26,5

Allikas: Statistikaamet

Tabel 9. Abiellulahutused ning esma- ja korduvabielude lahutanute osatähtsus, 2000-2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kokku	4 230	4 312	4 074	3 973	4 158	4 054	3 811
Esmaabielu lahutanute osatähtsus, %							
Mehed	80,9	78,7	80,2	79,4	80,0	79,1	79,5
Naised	81,3	80,4	79,2	80,6	81,2	80,7	79,5
Korduvabielu lahutanute osatähtsus, %							
Mehed	19,1	21,3	19,6	19,7	19,7	20,6	20,2
Naised	18,7	19,6	20,3	18,7	18,6	19,1	20,2

Allikas: Statistikaamet

Järgnevad tabelid 10 ja 11 ei kajasta sünde, mille puhul on isa tuvastamata või märgitud vaid ema ütluse alusel.

Tabel 10. Elussündinud registreerimata kooselu kestuse järgi, 2000-2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kokku	3 675	3 804	2 642	2 891	5 730	6 103
Kuni aasta	1 563	1 477	958	1 046	1 878	1 846
Osakaal ¹ , %	42,5	38,8	36,3	36,2	32,8	30,2
2-3 aastat	1 018	1 003	717	728	1 539	1 554
Osakaal, %	27,7	26,4	27,1	25,2	26,9	25,5
4-5 aastat	562	604	397	429	964	1108
Osakaal, %	15,3	15,9	15,0	14,8	16,8	18,2
6-7 aastat	259	366	275	297	614	682
Osakaal, %	7,0	9,6	10,4	10,3	10,7	11,2
8-9 aastat	140	181	131	200	342	397
Osakaal, %	3,8	4,8	5,0	6,9	6,0	6,5
10+	133	173	164	191	393	516
Osakaal, %	3,6	4,5	6,2	6,6	6,9	8,5

¹ Osakaal kõigist registreerimata kooseludes sündinutest

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Tabel 11. Elussündinud abielu kestuse järgi, 2000-2005

Abielu kestus	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kokku	5 952	5 531	5 683	5 498	5 881	5 954
Kuni aasta	2 347	2 201	2 240	2 274	2 333	2 445
Osakaal ¹ , %	39,4	39,8	39,4	41,4	39,7	41,1
2-3 aastat	937	869	872	911	984	1031
Osakaal, %	15,7	15,7	15,3	16,6	16,7	17,3
4-5 aastat	656	584	609	576	658	673
Osakaal, %	11,0	10,6	10,7	10,5	11,2	11,3
6-7 aastat	540	521	508	433	465	478
Osakaal, %	9,1	9,4	8,9	7,9	7,9	8,0
8-9 aastat	514	417	439	372	403	353
Osakaal, %	8,6	7,5	7,7	6,8	6,9	5,9
10+	958	939	1 015	932	1 038	974
Osakaal, %	16,1	17,0	17,9	17,0	17,7	16,4

¹ Osakaal kõigist abielus sündinutest

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

LISA 2 — Sotsiaalne kaasatus, elatustase ja suhteline vaesus

Tabel 12. **Tarbijahinnaindeksi muutus võrreldes eelmise aastaga, 2000-2006**
(protsenti)

Näitaja	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kokku	4,0	5,8	3,6	1,3	3,0	4,1	4,4
kaubad	3,3	4,9	1,9	-0,2	2,9	4,0	3,7
toidukaubad	2,6	7,1	2,7	-0,6	3,7	3,7	4,6
tööstuskaubad	4,2	2,4	1,1	0,3	2,2	4,3	3,0
teenused	5,4	7,6	6,8	4,3	3,3	4,2	5,7
eluase	2,7	9,8	8,2	3,0	4,1	7,0	10,4
tervishoid	5,5	11,0	8,3	13,6	4,7	2,2	2,5
transport	16,1	2,9	-2,3	-0,3	5,4	9,3	4,4
side	6,1	-2,0	1,6	5,2	-1,6	-4,1	-5,3
haridus ja lasteasutused	8,1	7,4	4,7	3,8	2,8	3,4	3,5

Allikas: Statistikaamet

Tabel 13. **Sissetulekute ja kulutuste muutus, 2000-2006**

Näitaja	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek kuus, krooni	2 183	2 289	2 500	2 789	3 029	3 476	4 343
Leibkonnaliikme keskmised kulutused kuus, krooni	2 234	2 321	2 465	2 540	2 799	3 189	3 712
Keskmine brutopalk kuus, krooni	4 907	5 510	6 144	6 723	7 287	8 073	9 407
Keskmine vanaduspension kuus, krooni	1 532	1 583	1 758	1 985	2 244	2 558	3 027
Keskmine vanaduspension keskmisest arvestuslikust netopalgast ¹ , %	39,9	36,6	36,9	38,4	39,5	39,8	...
Keskmine vanaduspension tootmises töötava meeslihttöölise keskmisest netopalgast ² , oktoobris, %	56,9	48,0	53,8	50,3	52,3	55,7	...
30-aastase pensioniõigusliku staažiga pensionäri pension tootmises töötava meeslihttöölise keskmisest netopalgast ² , oktoobris, %	44,4	37,4	41,6	40,5	40,5	43,4	...
Muutus võrreldes eelmise aastaga, %							
leibkonnaliikme keskmine netosissetulek	8,3	4,9	9,2	11,6	8,6	14,8	24,9
leibkonnaliikme keskmised kulutused	16,7	3,9	6,2	3,0	10,2	13,9	16,4
keskmine brutopalk	10,5	12,3	11,5	9,4	8,4	10,8	16,5
keskmine vanaduspension	-0,8	3,3	11,1	12,9	13,0	14,0	18,3
Reaalsissetuleku muutus võrreldes eelmise aastaga, %							
leibkonnaliikme keskmine netosissetulek	4,1	-0,9	5,4	10,1	5,4	10,2	19,7
leibkonnaliikme keskmised kulutused	12,2	-1,8	2,5	1,7	7,0	9,4	11,5
keskmine brutopalk	6,3	6,1	7,6	8,0	5,2	6,4	11,6
keskmine vanaduspension	-4,7	-2,3	7,2	11,5	9,8	9,5	13,4
¹ Töötasu tegelikult töötatud aja eest ja tasu mittetöötatud aja eest summa ilma tulumaksuta, ilma kindlustatu töötuskindlustusmakseta ja ilma kohustatud isiku kohustusliku kogumispensionini makseta ² Keskmise arvestusliku netopalgala saamiseks arvestatakse brutopalgast maha 1% töötuskindlustust (alates 01.01.2002; alates 2006. aastast on see protsent 0,6) ja alates 2005. aastast 2% kohustusliku kogumispensionit, samuti tulumaks (võttes arvesse tulumaksu määra ja tulumaksuvaba miinimumi vastaval aastal).							

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Statistikaamet, autori arvutused

Tabel 14. Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek leibkonna tüübiti, 2000–2006 (krooni leibkonnaliikme kohta kuus)

Leibkonna tüüp	Netosissetulek keskmiselt kuus, krooni							Võrreldes Eesti keskmise netosissetulekuga, %	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000	2006
Leibkondade keskmine	2 183	2 289	2 500	2 789	3 029	3 476	4 343	100	100
1 täiskasvanu	2 520	2 561	2 829	3 186	3 234	3 975	4 688	115	108
2 täiskasvanut	2 743	2 833	2 975	3 379	3 650	4 242	5 249	126	121
2 täiskasvanut lastega	2 144	2 274	2 539	2 755	3 192	3 320	4 546	98	105
1 lapsega	2 510	2 547	2 733	3 149	3 605	3 903	5 222	115	120
2 lapsega	2 006	2 116	2 525	2 568	2 982	3 093	4 027	92	93
3 ja enama lapsega	1 556	1 910	2 021	1 874	2 565	2 417	3 749	71	86
1 täiskasvanu lapsega (lastega)	1 659	1 763	2 106	2 385	2 301	2 565	3 126	76	72
Pensionärist leibkonna-peaga leibkond	1640	1659	1848	2035	2351	2534	3 117	75	72
Linnaelanike leibkond	2326	2430	2668	2952	3217	3647	4 602	107	106
Maaelanike leibkond	1866	1973	2119	2453	2678	3133	3 856	85	89
Meessoost leibkonna-peaga leibkond	2272	2409	2594	2930	3169	3629	4 491	104	103
Naissoost leibkonna-peaga leibkond	2077	2139	2371	2596	2853	3283	4 145	95	95
Erihariduseta leibkonna-peaga leibkond	1937	1989	2119	2378	2534	3046	3 828	89	88
Kõrgharidusega leibkonna-peaga leibkond	3225	3 334	3639	4364	4370	4951	6 166	148	142

Allikas: Statistikaamet, autori arvutused

Tabel 15. Leibkonnaliikme keskmine netosissetulek tuludetsiiliti, keskmine netosissetulek, netosissetuleku mediaan ja X ja I tuludetsiili suhtarv, 2000–2006¹ (krooni leibkonnaliikme kohta kuus)

Aasta	Tuludetsiilid ²										Eesti üldine keskmine	Medi-aan ³	X ja I tuludetsiili suhe
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X			
2000	505	1 030	1 320	1 503	1 657	1 874	2 229	2 741	3 549	6 704	2 183	1 750	13,3
2001	608	1 116	1 394	1 571	1 742	1 974	2 313	2 863	3 811	6 710	2 289	1 833	11,0
2002	652	1 193	1 515	1 717	1 898	2 128	2 493	3 064	4 105	7 295	2 500	1 994	11,2
2003	754	1 347	1 705	1 945	2 148	2 417	2 809	3 401	4 431	8 159	2 789	2 211	10,8
2004	805	1 530	1 946	2 168	2 390	2 649	3 043	3 739	4 847	8 158	3 029	2 468	10,1
2005	975	1 758	2 207	2 495	2 760	3 098	3 572	4 344	5 504	9 520	3 476	2 827	9,8
2006	1 319	2 229	2 738	3 061	3 373	3 832	4 457	5 385	6 800	12 017	4 343	3 488	9,1

¹ Kasutatud tarbimiskaale 1:1:1

² Leibkonnad on reastatud leibkonnaliikme netosissetuleku kasvavas järjekorras ja jagatud kümnesse tulugruppi (detsiilit). Esimeses kümnendikus on kõige väiksemat ja viimases kõige suuremat sissetulekut liikme kohta saanud leibkonnad.

³ Leibkonnaliikmed on reastatud leibkonnaliikme netosissetuleku järgi kasvavas järjekorda ja leitud selles reas keskmine leibkonnaliige — mediaan, st 50% leibkonnaliikmetest said liikme kohta sellest summast väiksemat ja 50% suuremat netosissetulekut.

Allikas: Statistikaamet

Tabel 16. Arvestuslik elatusmiinimum (absoluutse vaesuse piir) ja minimaalne toidukorv 2005. aastal väljatöötatud metoodika järgi arvestatult¹, 2004–2006

	2004	2005	2006
Elatusmiinimum/absoluutse vaesuse piir	1 836	1 938	2 081
s.h minimaalne toidukorv ²	762	816	888

¹ Ühe liikmega leibkonna arvestuslik elatusmiinimum kuus (30 päeva) sisaldab minimaalse toidukorvi maksumust, eluasemekulutusi ja individuaalseid mittetoidukulutusi. Arvestuslik elatusmiinimum on inimesele vajalike elatusvahendite väikseim kogus, mis võimaldab tööjõu säilitamist ja taastamist.

² Arvestusliku minimaalse toidukorvi maksumuse leidmiseks lähtutakse tootumisteadlaste soovitude alusel koostatud näidistoidukorvist, mis tagab "keskmise" inimese ööpäevaseks energiavajaduseks 2400 kcal ning 5 madalama kuludetsiili leibkondade keskmistest hindadest.

Metoodika kirjeldus avaldatud aadressil: <http://www.sm.ee/Väljaanded/toimetised> Tiit, Ene-Margit. Vaesus ja selle mõõtmine. Vaesusu suundumused Eestis / EV Sotsiaalministeerium, sotsiaalpoliitika info- ja analüüsi osakond. Sotsiaalministeeriumi toimetised 8/2006 ja toimetise alusmaterjal. Tallinn, 2006.

Allikas: Statistikaamet

Tabel 17. Absoluutse vaesuse määr leibkondade, leibkonnaliikmete ja laste seas, 2004–2006¹ (protsenti)

Aasta	Leibkonnad (%)	Leibkonnaliikmed (%)	Lapsed (%)
2004	14,8	16,1	20,3
2005	12,4	13,2	16,8
2006	7,6	8,3	10,7

¹ 2005. aastal Sotsiaalministeeriumi tellimisel läbiviidud projekti „Elatusmiinimumi ja vaesuspiiride hindamise metoodika ning sotsiaalsete indikaatorite leidmisel kasutatavate tarbimiskaalude kaasajastamine“ raames väljatöötatud metoodika järgi arvutatud näitajad.

* <http://www.sm.ee/Väljaanded/Toimetised>

Allikas: Statistikaamet

Tabel 18. Absoluutse vaesuse kihid¹. Leibkonnad, leibkonnaliikmed ja lapsed vaesuskihiti 2005. aastal väljatöötatud metoodika järgi arvestatult, 2004–2006

Aasta	süva-vaesuses	toimetulekut ohustavas vaesuses	Vaesusriskis (vaesusohus)	Vaesusriskist väljas (vaesusohu- vaba piirkond)	
Sissetulek leibkonnaliikme kohta kuus vastavas vaesuse kihis¹, krooni					
2004	Alla 1469	1469 kuni alla 1836	1836 kuni alla 2295	Vähemalt 2295	
2005	Alla 1550	1150 kuni alla 1938	1938 kuni alla 2423	Vähemalt 2423	
2006	Alla 1665	1665 kuni alla 2081	2081 kuni alla 2601	Vähemalt 2601	
Jaotus vaesuse kihiti, %					
Leibkonnad	2004	8,5	6,3	14,6	70,6
	2005	6,9	5,5	9,9	77,7
	2006	3,9	3,7	5,8	86,6
Leibkonnaliikmed	2004	9,9	6,2	11,9	72,0
	2005	7,7	5,5	8,8	78,0
	2006	4,4	3,8	5,8	86,0
Lapsed (0–15-aastased leibkonnaliikmed)	2004	13,6	6,7	11,2	68,5
	2005	11,0	5,8	9,0	74,2
	2006	6,6	4,1	6,4	82,9

¹ Vaesuse kihid: otsene e süvavaesus — vähem kui 80% AVP; toimetulekut ohustav vaesus — 80–99% AVP; vaesusrisk 100–124% AVP; vaesusriskist väljas — vähemalt 125% AVP. Tarbimiskaaludega 1,0; 0,7 (teine ja iga järgnev täiskasvanud leibkonnaliige) :0,5 (iga kuni 13. aastane liige leibkonnas).

Allikas: Statistikaamet

Tabel 19. Suhtelise vaesuse määr leibkonna tüübiti, 2000–2005 (protsenti)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Kõik ülalpeetavate lasteta leibkonnad							
	Kokku	30,1	33,3	34,9	36,8	36,4	42,5
1-liikmeline leibkond	mehed	31,7	32,5	35,2	38,7	34,8	37,0
	naised	29,3	33,6	34,8	35,8	37,2	45,4
Ühe alla 65-aastase liikmega leibkond							
Ühe üle 65-aastase liikmega leibkond							
Kahe täisealise liikmega, kellest vähemalt üks on üle 65-aastane, leibkond							
Kahe üle 65-aastase liikmega leibkond							
Teised leibkonnad							
Kõik ülalpeetavate lastega leibkonnad							
Üksikvanema leibkond vähemalt 1 lapsega							
2 täisealist	1 ülalpeetav laps	13,0	15,6	12,7	16,1	13,2	13,5
	2 ülalpeetavat last	16,4	15,1	15,2	17,2	12,3	12,0
	3 või enam ülalpeetavat last	22,9	20,8	20,0	26,3	25,1	23,5
Teised leibkonnad							

Allikas: Statistikaamet

Tabel 20. Suhtelise vaesuse määr hõive seisundi ja soo järgi, 2000-2005
(protsenti)

		2000	2001	2002	2003	2004	2005
Töoga hõivatud							
Hõivatud kokku	Kokku	9,6	9,5	9,0	9,1	7,5	7,5
	Mehed	8,6	8,7	8,3	8,5	6,9	6,3
	Naised	10,5	10,3	9,8	9,7	8,1	8,8
palgatöötajad	Kokku	9,0	9,1	8,7	7,0	5,4	5,7
	Mehed	7,7	8,1	7,7	5,8	4,3	4,0
	Naised	10,1	10,0	9,7	8,0	6,5	7,3
füüsilisest isikust ettevõtjad	Kokku	35,4	31,1	31,1
	Mehed	32,3	30,4	28,1
	Naised	41,4	32,6	37,1
Majanduslikult mitteaktiivsed							
Mittehõivatud kokku	Kokku	26,3	27,0	27,3	30,9	29,7	31,6
	Mehed	26,8	27,4	27,4	30,7	29,4	30,4
	Naised	25,9	26,8	27,3	30,9	29,9	32,3
töötud	Kokku	49,5	46,9	48,4	58,7	60,0	59,5
	Mehed	49,0	50,0	49,8	60,5	61,4	68,4
	Naised	50,0	43,4	46,8	55,4	57,5	51,8
vanadus-pensionärid	Kokku	18,1	21,0	20,6	25,0	22,8	28,7
	Mehed	14,3	15,7	15,2	22,8	10,8	17,4
	Naised	20,0	23,7	23,4	26,2	28,0	33,7
muud mitteaktiivsed	Kokku	27,9	27,0	28,3	30,8	29,2	28,8
	Mehed	27,3	29,1	30,0	24,0	31,6	31,0
	Naised	28,3	25,7	27,2	34,6	27,6	27,3

Allikas: Statistikaamet

LISA 4 — Riiklikud peretoetused ja hüvitised

Tabel 21. Riiklike peretoetuste suurused, 2000-2007
(krooni)

Toetuse liik	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sünnitoetus (ühekordne)								
esimesele lapsele (mitmikele alates 2000. aastast)	3 750	3 750	3 750	3 750	3 750	3 750	5 000	5 000
teisele ja järgmisele lapsele	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	5 000	5 000
Lapsendamistoetus (ühekordne)	-	-	3 000	3 000	3 000	3 000	5 000	5 000
Lapsetoetus (kuus)								
esimesele lapsele	150	150	150	150	300	300	300	300
teisele lapsele	225	225	300	300	300	300	300	300
kolmandale ja järgmisele lapsele	300	300	300	300	300	300	300	900
Lapsehooldustasu (kuus)								
kuni 3-aastase lapse eest	600	600	600	600	600	600	600	600
kuni 3-aastase lapsega peredes 3-8-aastaste laste eest	300	300	300	300	300	300	300	300
3-ja enamalapselistes peredes 3-8-aastaste laste eest	300	300	300	300	300	300	300	300
täiendav lapsehooldustasu kuni 1- aastase lapse eest	-	-	-	100	100	100	100	100
7- ja enamalapselise (lapsetoetusele õigust omavad lapsed) pere vanema toetus (ühele vanemale kuus)	-	-	-	-	-	2 400	2 520	2 640
Lapse koolitoetus (õppeaasta alguses)	450	450	450	450	450	450	450	450
Üksikvanema lapse toetus (kuus)	300	300	300	300	300	300	300	300
Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus (kuus)	300	300	900	900	900	900	900	1 500
Ajateenija lapse toetus (kuus)	750	750	750	750	750	750	750	750
Elluastumistoetus ¹ (ühekordne)	5 000	5 000	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Kolme- ja enamalapselise pere toetus (lapse kohta kvartalis) ²	-	150	150	150	150	-	-	-
3-lapselisele perele lapse kohta	-	-	-	-	-	150	300	-
4-5-lapselisele perele lapse kohta	-	-	-	-	-	300	450	-
6- ja enamalapselisele perele lapse kohta	-	-	-	-	-	375	450	-
Kolmikuid kasvatava pere toetus (pere kohta kvartalis) ³	-	600	600	600	600	900	1 350	-

¹ Lastekodus või erivajadustega laste koolis kasvanud vanemliku hoolitsuseta isikuile iseseisvalt elama asumisel.² Alates 01.01.2004 makstakse kolme- ja enamalapselise pere toetust varasema nelja- ja enamalapselise pere toetuse asemel.³ Juhul, kui peres on ainult kolmikud.

Tabel 22. Riiklike peretoetuse saajad¹, 2000-2006

Toetuse liik	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lapse sünnitoetus	12 636	12 526	12 986	13 100	14 402	14 245	14 917
Lapsetoetus²	312 172	311 043	301 015	293 880	290 281	287 459	274 985
esimesele lapsele	198 337	199 483	194 173	190 670	189 007	187 397	180 096
teisele lapsele	87 267	84 173	80 903	78 311	76 872	75 994	72 476
kolmandale ja järgmisele lapsele	26 568	27 387	25 939	24 899	24 402	24 068	22 413
Lapsehooldustasu	55 056	58 618	58 762	58 800	48 543	50 517	48 355
kuni 3-aastase lapse eest	35 712	38 242	38 834	39 039	28 601	29 628	27 722
kuni 3-aastase lapsega peredes 3-8-aastaste laste eest	10 597	11 126	11 087	11 000	11 219	11 722	12 076
3-ja enamalapselistes peredes 3-8-aastaste laste eest	8 747	9 250	8 841	8 761	8 723	9 167	8 557
Nelja- ja enamalapselise pere ning kolmikuid kasvatava pere toetus (lapsed)	-	22 561	24 997	23 670	-	-	-
Kolme — ja enamalapselise pere ning kolmikuid kasvatava pere toetus (lapsed)	-	-	-	-	68 061	69 982	67 836
7- ja enamalapselise pere vanema toetus (pered)	-	-	-	-	-	195	198
Lapse koolitoetus	228 091	222 770	213 253	205 509	200 097	190 479	180 594
Üksikvanema lapse toetus (lapsed)	...	25 266	27 958	28 432	28 540	28 126	27 258
Üksikvanema lapse toetus (pered)	22 300	21 908	24 124	24 355	24 332	23 841	23 040
Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus	...	2 927	2 982	2 949	2 835	2 507	2 262
Eestkoste ja hoolduspered	2 407	2 336	2 397	2 353	2 258	2 078	1 859
Lapsendamistoetus	-	-	20	30	32	29	42
Ajateenija lapse toetus	56	54	21	9	11	14	30
Elluastumistoetus	76	64	88	71	108	123	110
Ühekordne toetus nelja ja enamalapselistele peredele	22 953	22 252	-	-	-	-	-

¹ Toetuse saajate arv aasta lõpus (ühekordsete toetuste puhul arv kasvavalt aasta algusest).

² Laste arv, kelle eest saadakse toetust. Esimese lapse toetust saanute arv näitab ühtlasi ka perede üldarvu, kellele makstakse lastetoetusi.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 23. Kulutused riiklikele peretoetustele ja vanemahüvitisele, 2000-2006 (miljonit krooni)

Toetuse liik	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Peretoetused ja vanemahüvitis kokku	1 317,0	1 317,2	1 395,4	1 382,1	2 106,0	2 195,8	2 541,6
Lapse sünnitoetus	42,0	42,3	44,0	44,4	48,9	48,3	72,6
Lapsetoetus	711,8	696,5	754,1	730,0	1 058,0	1 034,9	1 006,7
Lapsehooldustasu ¹	352,8	353,4	354,0	366,0	293,5	286,7	269,0
Üksikvanema lapse toetus	85,1	88,0	100,6	103,0	103,7	102,6	100,2
Lapse koolitoetus	102,5	100,2	95,9	92,5	90,5	85,8	81,2
Eestkostetava või perekonnas hooldamisel oleva lapse toetus	10,3	10,7	32,4	32,6	32,0	29,4	26,0
4- ja enamalapselise pere ning kolmikuid kasvatava pere toetus	-	14,0	13,6	12,8	-	-	-
3 — ja enamalapselise pere ning kolmikuid kasvatava pere toetus	-	-	-	-	37,3	48,9	80,8
7- ja enamalapselise pere vanema toetus	-	-	-	-	-	5,7	6,0
Ühekordne toetus nelja- ja enamalapselistele peredele	11,5	11,1	-	-	-	-	-
Muud toetused	1,0	0,9	0,8	0,6	0,8	0,9	1,1
Vanemahüvitis	-	-	-	-	441,3	552,7	898,0
Peretoetuste ja vanemahüvitise osatähtsus, %							
SKP-s	1,38	1,22	1,15	1,02	1,40	1,25	1,23
riigieelarves	4,62	4,42	4,06	3,49	4,42	3,98	3,80
Riigieelarvest makstud sotsiaalmaks ²	107,9	104,2	106,4	108,2	102,9	108,4	218,3

¹ 2003. aastal lisandub täiendav lapsehooldustasu, mida maksti 100 krooni kuus iga kuni üheaastase lapse kohta. Sellest on tingitud ka lapsehooldustasudena makstud summa kasv 2003. aastal. 2004. aastal hakkas kehtima vanemahüvitise seadus, mille kohaselt ei maksta lapsehooldustasu vanemahüvitise kehtivuse perioodil, mistõttu ka lapsehooldustasu maksmise kulud vähenesid.

² Sotsiaalmaksu makstakse riigi poolt sotsiaalmaksu seaduses ja riiklike peretoetuste seaduses kehtestatud korra alusel vanemahüvitise saajate, lapsehooldustasu saajate ning 7- ja enamalapselise pere vanema toetuse saajate eest.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 24. Riigieelarvest peredele makstavad muud toetused ja tasud, 2000-2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Alaealiste, vaegurite ja täiendava lapsepuhkuse päevade tasu							
saajate arv, aasta jooksul	59 736	50 487	53 663	44 026	42 645	41 650	39 977
hüvitatud päevade arv	...	182 539	193 980	176 023	172 455	172 864	166 908
väljamakstud summa, miljon krooni	17,3	12,6	13,5	11,9	12,9	13,3	14,1
Lisapuhkepäev puudega lapse vanemale							
saajate arv, aasta lõpus	281	273	321	636	779	831	983
hüvitatud päevade arv	...	3 500	4 012	4 258	5 321	5 980	6 461
väljamakstud summa, miljon krooni	0,5	0,6	0,8	1,1	1,5	1,8	2,3
Tasuline lapsetoitmise vaheaeg							
saajate arv, aasta lõpus	213	134	156	228	196	128	109
hüvitatud tundide arv	...	17 010	17 624	20 304	16 332	9 733	6 465
väljamakstud summa, miljon krooni	0,7	0,9	1,1	1,2	1,0	0,7	0,5
Õppelaenu kustutamine							
saajate arv, aasta jooksul	-	-	-	-	2 050	4 364	6 559
väljamakstud summa, miljon krooni	-	-	-	-	3,8	13,1	20,5

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

LISA 5 — Pensionid

Tabel 25. Riiklikku pensioni saavad isikud pensioniliigiti, 2000-2007
(aasta alguses)

Pensiooni liik	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Pensiooni saavad isikud kokku¹	379 292	372 972	376 549	377 136	377 343	381 096	380 423	381 360
Mehed	129 402	124 885	131 518	134 087	135 938	138 480	139 285	140 051
Naised	249 890	245 087	245 031	243 049	241 405	242 616	241 138	241 309
Vanaduspensiooni saajad	284 327	297 363	298 490	296 836	294 063	294 736	292 970	291 580
vanaduspensionärid	284 305	297 315	298 432	295 920	293 032	293 606	291 777	290 342
ennetähtaegse vanaduspensioniga	-	2 349	4 620	6 274	7 715	9 437	10 704	12 071
edasilükatud vanaduspensioniga	-	-	-	91	168	256	338	423
riikliku eripensiooni saajad	22	48	58	916 ²	1 031	1 130	1 193	1 238
Väljateenitud aastate pensioni saajad	3 240	3 369	3 386	2 839	2 820	2 821	2 848	2 908
Töövõimetuspensiooni saajad³	66 814	43 394	47 140	51 339	55 480	59 174	61 921	65 497
I grupp; töövõime kaotus 100 %	7 496	4 449	5 449	6 644	7 538	7 830	8 169	8 620
II grupp; töövõime kaotus 80–90%	41 098	23 994	23 560	23 636	24 297	24 890	25 052	25 466
III grupp; töövõime kaotus 40–70%	13 468	14 951	18 131	21 059	23 645	26 454	28 700	31 411
lapsinvaliidid	4 752
Toitjakaotuspensiooni saajad								
pered	15 318	15 712	14 017	8 183	7 924	9 312	9 766	9 537
ühe pereliikmega	8 769	11 260	10 081	5 727	5 410	6 634	7 010	6 957
kahe pereliikmega	3 827	3 224	2 855	1 863	1 932	2 061	2 179	2 042
kolme ja enama pereliikmega	1 722	1 228	1 081	593	582	617	577	538
pereliikmed	23 256	21 936	19 429	11 960	11 613	13 131	13 500	12 982
Rahvapensiooni saajad⁴								
vanuse tõttu	...	3 490	3 221	3 024	3 382	3 182	2 969	2 754
töövõimetus tõttu	...	3 167	2 908	2 536	2 553	2 644	2 702	2 857
toitja kaotanud perekonnad	...	159	1 352	5 831	5 077	3 612	2 439	2 000
rahvapensiooni saajad kokku	1 655	6 910	8 104	14 162	13 367	11 234	9 184	8 393
Pensionäride osatähtsus rahvastikus, %	27,6	27,3	27,7	27,8	27,9	28,3	28,3	28,4

¹ Kõigi pensioniliikide puhul on arvestatud pensioni saavaid isikuid.² Riiklikku eripensiooni saavate isikute arvu suurenemine toimus politseiametnike eripensiooni maksmise alustamisega alates 2002. aastast.³ Kuni 2000. aastani määrati invaliidsusgrupp. 2000. aasta 1. aprillist määratakse töövõime kaotuse protsent.⁴ Alates 2003. aastast hakkas seadusemuudatuse tõttu osa toitjakaotuspensiooni saajatest saama rahvapensiooni.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 26. Pensionäride töötamine, 2007

Pensioni liik	Vanuse- rühm	Pensionäride arv 1.04.07			neist töötas aprillikuu ¹		
		mehed	naised	kokku	mehed	naised	kokku
Vanaduspensioni saajad	50-54	287	170	457	197	107	304
	55-59	2 364	4 850	7 214	1 436	1 776	3 212
	60-62	4 850	20 357	25 207	1 662	9 158	10 820
	63-64	7 367	13 515	20 882	2 924	5 127	8 051
	65-66	11 884	17 793	29 677	4 323	5 347	9 670
	67-68	11 167	17 841	29 008	3 249	4 125	7 374
	69-70	10 764	18 474	29 238	2 581	3 101	5 682
	71-72	8 915	15 992	24 907	1 501	1 814	3 315
	73-74	7 272	13 927	21 199	879	1 146	2 025
	75+	27 699	75 230	102 929	1 472	1 694	3 166
Kokku		92 569	198 149	290 718	20 224	33 395	53 619
Väljateenitud aastate pensioni saajad	alla 40-aastased	1	-	1	1	-	1
	40-44	19	7	26	18	7	25
	45-49	291	59	350	254	53	307
	50-54	671	141	812	396	115	511
	55-59	646	309	955	373	183	556
	60-62	214	80	294	132	41	173
	63-64	47	5	52	23	2	25
	65-66	19	5	24	5	-	5
	67-68	20	1	21	4	-	4
	69-70	20	1	21	2	-	2
	71-72	11	1	12	2	-	2
	73-74	5	-	5	-	-	-
	75+	31	-	31	2	-	2
Kokku		1 995	609	2 604	1 212	401	1 613
Töövõimetuspensioni saajad	16-24	2 961	2 204	5 165	657	436	1 093
	25-34	4 318	3 099	7 417	1 623	1 146	2 769
	35-44	6 082	5 078	11 160	2 045	2 156	4 201
	45-54	11 467	12 002	23 469	3 579	5 018	8 597
	55-59	8 093	9 691	17 784	2 398	3 648	6 046
	60-62	4 205	1 177	5 382	1 177	388	1 565
	63-64	842	-	842	203	-	203
Kokku		37 968	33 251	71 219	11 682	12 792	24 474

¹ Sotsiaalmaksu laekumise järgi - tööandja poolt makstud sotsiaalmaks 2007. aasta aprillikuu eest.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 27. Pensionide keskmised suurused¹, 2000-2007
(aasta alguses, krooni kuus)

Pensiooni liik	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vanaduspension	1 551	1 552	1 620	1 832	2 072	2 302	2 739	3 129
ennetähtaegne vanaduspension	-	1 316	1 328	1 471	1 657	1 828	2 180	2 484
edasilükatud vanaduspension	-	-	-	1 766	2 061	2 345	2 873	3 336
riiklik eripension ²	5 548	5 903	6 093	6 229	6 392
Väljateenitud aastate pension	1 083	1 118	1 250	1 430	1 651	1 887	2 279	2 595
Töövõimetuspension³	1 141	1 057	1 037	1 111	1 244	1 367	1 625	1 842
I grupp, töövõime kaotus 100 %	1 381	1 281	1 310	1 459	1 664	1 849	2 214	2 532
II grupp, töövõime kaotus 80 – 90%	1 238	1 160	1 133	1 194	1 346	1 499	1 798	2 059
III grupp, töövõime kaotus 40– 70%	817	826	831	907	1 004	1 101	1 306	1 481
Toitjakaotuspension								
pensioni saava perekonna kohta	1 280	1 138	1 078	1 031	1 001	1 136	1 319	1 492
ühe pereliikmega	853	836	808	812	751	920	1 102	1 262
kahe pereliikmega	1 670	1 612	1 514	1 362	1 374	1 534	1 740	1 994
kolme ja enama pereliikmega	2 832	2 662	2 444	2 109	2 092	2 128	2 360	2 557
pensioni saava pereliikme kohta	843	815	778	705	707	822	964	1 104
Rahvapension								
vanuse tõttu	...	947	936	965	984	1 019	1 162	1 270
töövõimetus tõttu	...	978	907	860	837	832	907	968
toitja kaotanud perekonnad	...	619	1 046	1 164	1 053	1 072	1 017	996
pensioni saava pereliikme kohta	...	941	872	839	809	829	912	983
Keskmine arvestuslik pension	1 459	1 461	1 508	1 687	1 890	2 090	2 478	2 819

¹ Arvutatud pensionäridele määratud kuupensionide summa ja arvel olevate pensionäride arvu järgi.

² Riigieelarvest finantseeritav politseiametniku, riigikontrolliametniku, kohtuniku, prokuröri ja õiguskantsleri ametipension.

³ Kuni 2000. aastani (k.a) määrati ja maksti pensioni invaliidsusgrupi järgi, alates 2000. aasta 1. aprillist töövõime kaotuse protsendi järgi.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 28. Vanaduspensioni saajad¹ pensioni suuruse järgi, soo lõikes, 2007
(1. septembril)

Pensioni suurus, krooni	Mehed	Naised	Kokku
kuni 1573	482	489	971
1574–2000	74	131	205
2001–2250	354	477	831
2251–2500	1 228	1 546	2 774
2501–2750	2 347	3 623	5 970
2751–3000	3 835	6 620	10 455
3001–3250	6 356	15 418	21 774
3251–3500	11 241	31 406	42 647
3501–3750	18 856	49 344	68 200
3751–4000	21 373	46 100	67 473
4001–4250	12 816	22 641	35 457
4251–4500	6 816	11 019	17 835
4501–4750	3 456	4 563	8 019
4751–5000	1 953	2 209	4 162
5001–5250	1 304	1 362	2 666
5251–5500	719	771	1 490
5501–5750	576	587	1 163
5751–6000	455	537	992
6001–6500	487	575	1 062
6501–7000	394	289	683
7001–8000	229	118	347
8001–9000	176	48	224
9001–10 000	41	5	46
üle 10 000	153	39	192
KOKKU	95 721	199 917	295 638

¹ K.a. väljateenitud aastate pensioni saajad

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 29. Kulutused riiklikule pensionikindlustusele, 2000–2006
(miljonit krooni)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vanaduspension	5 467,8	5 704,2	6 309,2	7 049,0	7 938,5	9 036,3	10 685,6
Töövõimetuspension	663,3	578,4	655,9	794,6	931,6	1 127,0	1 400,6
Toitjakaotuspension	229,4	206,0	156,0	102,8	122,1	147,6	173,3
Väljateenitud aastate pension	36,9	43,8	44,4	48,6	56,9	67,6	81,4
Rahvapension	67,3	77,3	105,7	141,1	125,8	110,2	104,0
Parlamendipension, presidendi ametipension ¹	9,1	11,5	14,4	18,1	24,4	27,3	32,9
Kokku pensionikulutused	6 473,8	6 621,1	7 285,6	8 154,2	9 199,3	10 516,0	12 477,8
sotsiaalmaksu tuludest finantseeritavad pensionid	6 214,3	6 364,1	6 962,5	7 762,8	8 789,9	10 083,8	12 015,6
riigieelarvest finantseeritavad pensionid ja pensionilisad ²	259,5	257,0	323,1	391,4	409,4	432,2	462,2
Pensionikulutuste osatähtsus, %							
SKP-s	6,78	6,12	6,00	6,00	6,14	6,00	6,03
riigieelarves	22,69	22,22	21,22	20,62	19,32	19,00	18,70

¹ Makstakse Riigikogu ja Presidendi kantslei eelarvest. Sisaldab EV Ülemnõukogu ja Riigikogu liikmete vanaduspensioni (75% ametipalgast) ning parlamendiliikme perekonnaliikme toitjakaotuspensioni (30% ametipalgast iga töövõimetu perekonnaliikme kohta) ning presidendi ametipensioni (75% ametipalgast). Riigikogus töötamise ajal parlamendiliikme riiklikku vanaduspensioni ei maksta.

² Riigieelarvest finantseeritakse erinevaid pensione ja pensionilisad: rahvapension, erinevate ametnike (kohtunik, prokurör, riigikontrolli ametnik, õiguskantsler, kaitseväelane, politseiametnik, riigikogu liige, president) pensione, staaži järgi makstavaid ning muid pensionilisadid (s.h ametniku).

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

LISA 6 — Puuetega inimeste sotsiaaltoetused

Tabel 30. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste saajad¹, 2000-2006

Toetuse liik	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Puudega lapse toetus	4 409	4 722	4 923	5 125	5 302	5 357	5 295
keskmise puudega	..	1 778	1 720	1 783	1 812	1 822	1 782
raske ja sügava puudega	..	2 944	3 203	3 342	3 490	3 535	3513
Puudega täiskasvanu toetus	-	84 168	88 794	92 605	98 032	102 263	107 431
keskmise puudega	-	29 251	31 780	32 038	31 486	32 945	35 058
raske puudega	-	41 427	43 947	48 038	52 945	55 742	58 427
sügava puudega	-	13 490	13 067	12 529	13 601	13 576	13946
Hooldajatoetus (hooldatavate arvu järgi) ²	2 071	26 841	31 813	35 230	38 060	2 053	1 837
3-16-aastase puudega lapse mittetöötavale vanemale	1 958	2 194	2 157	2 024	1 975	1 868	1 665
16-18-aastase puudega lapse mittetöötavale vanemale ning 18-aastase ja vanema puudega isiku mittetöötavale hooldajale või eestkostjale	113	24 647	29 656	33 206	36 085	185	172
raske puudega	-	15 979	20 566	24 381	26 738	141	133
sügava puudega	-	8 668	9 090	8 825	9 347	44	39
Puudega vanema toetus³	1 472	1 784	1 591	1 525	1 521	1 535	1 580
Õppetoeetus mittetöötavale puudega õppurile	15	32	27	31	27	16	19
Rehabilitatsioonitoetus (16-65-aastasele)	-	115	1 381	1 614	1 815	1 848	2 274
Täienduskoolitustoetus (ühekordne)	-	4	30	52	34	56	51

¹ Aasta lõpu seisuga, v.a rehabilitatsioonitoetus ja täienduskoolitustoetus (arv kasvavalt aasta algusest).

² Alates 01.04.2005 anti puuetega täiskasvanud inimeste hooldajatoetuse vahendid üle kohalikele omavalitsustele, vt ptk "Sotsiaalhoolekanne".

³ Laste arv.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 31. Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste suurus¹, 2000-2007

Toetuse liik	2000	2001	2002 - 2005	2006-2007 ³
Puudega lapse toetus				
keskmise puudega	840	840	860	1 080
raske ja sügava puudega	940	940	1 020	1 260
Puudega täiskasvanu toetus				
keskmise puudega	-	200	200	200
raske puudega	-	420	420	420
sügava puudega	-	640	640	640
Hooldajatoetus				
3-16-aastase puudega lapse mittetöötavale vanemale	300	300	300	300
16-18-aastase puudega lapse mittetöötavale vanemale ning 18-aastase ja vanema puudega isiku mittetöötavale hooldajale või eestkostjale:				
raske puudega 16-18-aastase lapse mittetöötavale vanemale	-	240	240	240
sügava puudega 16-18-aastase lapse mittetöötavale vanemale	-	400	400	400
raske puudega 18-aastase ja vanema isiku mittetöötavale hooldajale või eestkostjale:	-	240	240	-
sügava puudega 18-aastase ja vanema isiku mittetöötavale hooldajale või eestkostjale:	-	400	400	-
Puudega vanema toetus²	300	300	300	300
Õppetoeetus mittetöötavale puudega õppurile	100-400	100-400	100-400	100-400
Rehabilitatsioonitoetus (16-65-aastasele)	-		kuni 800 krooni aastas	
Täienduskoolitustoetus (ühekordne)	-		kuni 9600 krooni 3 aasta jooksul	

¹ Krooni kuus, v.a rehabilitatsioonitoetus ja täienduskoolitustoetus

² Toetus lapse kohta

³ Alates 01.04.2005 anti täiskasvanud puuetega inimeste hooldajatoetuse vahendid üle kohalikele omavalitsustele.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 32. **Kulutused puuetega inimeste sotsiaaltoetustele, 2000-2006**
(miljonit krooni)

Toetuse liik	2000 ¹	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kokku toetused	75,7	441,2	565,2	588,8	630,1	571,3	580,3
Puudega lapse toetus	46,9	50,0	57,2	59,7	62,8	64,4	81,6
Puudega täiskasvanu toetus	-	318,4	396,8	408	436,6	462,8	484,9
Hooldajatoetus ²	7,0	63,8	104,6	114,2	124,0	37,3	6,7
Muud toetused	21,8	9,0	6,6	6,9	6,7	6,8	7,2
Kulutuste osatähtsus, %							
SKP-s	0,07	0,41	0,47	0,43	0,42	0,33	0,28
riigieelarves	0,27	1,48	1,65	1,49	1,32	1,03	0,87

¹ Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus jõustus täies ulatuses 2001. aasta alguses.
² Alates 01.04.2005 anti täiskasvanud puuetega inimeste hooldajatoetuse vahendid üle kohalikele omavalitsustele, vt ptk "Sotsiaalhoolekanne".

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Sotsiaalhoolekanne

Tabel 33. Sotsiaalhoolekandeteenuste kasutajad, 2003-2006

	2003		2004		2005		2006	
	Teenust kasutanud isikud	Teenusekasutajad 10 000 vastavas eas inimese kohta	Teenust kasutanud isikud	Teenusekasutajad 10 000 vastavas eas inimese kohta	Teenust kasutanud isikud	Teenusekasutajad 10 000 vastavas eas inimese kohta	Teenust kasutanud isikud	Teenusekasutajad 10 000 vastavas eas inimese kohta
Ööpäevaringsed hoolekandeteenused hoolekandeesutuses (aasta lõpus)								
Orbude ja vanemliku hoolitsuseta laste hooldamine hoolekandeesutuses ¹	1 539	36	1 549	37	1 683	41	1 621	40
s.h vanuses 0-17	1 345	48	1 338	49	1 446	54	1 361	53
Täiskasvanute hooldamine hoolekandeesutuses (v.a psüühiliste erivajadustega inimesed)	3 890	36	4 175	39	4 479	42	4 737	44
Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste ööpäevaringsed hoolekandeteenused (vanuses vähemalt 16-aastased)	2 228	20	2 227	20	2 220	20	2 226	20
Ööpäevaringsed hoolekandeteenused hoolekandeesutuses kokku	7 657	57	7 951	59	8 382	62	8 584	64
Avahoodusteenused (aasta jooksul)								
Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste toetavad hoolekandeteenused (vanuses vähemalt 16-aastased) ²	2 634	24	2810	25	2878	26	3284	29
Koduteenused	6 171	46	5 539	41	5 696	42	6 082	45
Eluasemeteenus	3 697	27	3 907	29	4 194	31	4 655	35
Päevakeskuse teenus (püsikliendid)	17 298	128	18 673	138	19 575	145	20 614	153
Käitumuslike erivajadusega lapsed (0-17-aastased) ³	11	0	34	1
Puuetega inimeste rehabilitatsioon ⁴	6 599	49	9 543	71	15 861	118	11 008	82
s.h lapsed (0-17-aastased)	3 952	139	3 913	141	4 496	167	4 312	165
täiskasvanud	2 647	25	5 630	53	11 365	106	6 696	62
Psüühiliste erivajadustega inimeste rehabilitatsioon	669	7	949	9	1 035	12	1 198	13
Puuetega täiskasvanud inimeste hoolekanne (isikud, kellele on määratud hooldaja), aasta lõpu seisuga	22 831	212	22 600	209
Isikliku abistaja teenus	126	1
Tugiisiku ja tugipere teenus ⁵	501	..
Muud hoolekandeteenused (aasta jooksul)								
Perekonnas hooldamine (hooldamisel viibinud isikud)	1 538	11	1 470	11	1 246	9	915	7
s.h lapsed (0-17)	1 467	52	1 416	51	1 219	45	901	34
Eestkoste (eeskosteile võetud lapsed)	257	9	203	7	221	8	242	9
Soodustingimustel eraldavate abivahendite saajad	25 292	187	26 369	195	34 790	258	38 249	285
s.h lapsed (0-17)	4 846	170	5 097	184	6 727	250	7 175	274
Varjupaigateenus ja kinnipidamiskohtadest vabanenutele osutatud rehabilitatsiooniteenus	3 243	24	2 580	19	2 606	19	2 487	19
s.h lapsed (0-17)	1 798	63	1 354	49	1 237	46	1 156	44
täiskasvanud	1 445	14	1 226	11	1 369	13	1 331	12
Kodutute oõmaja teenus kodututele (ainult kodutud)	1 712	16	1 700	16	1 460	14	1 250	12

¹ 2004. aastal ainult riiklikul hoolekandeteenusel viibinud; alates 2005. aastast ka vanema avaldusel raske ja sügava puudega lapsed.

² Teenusekasutajad 10 000 vastavas eas inimese kohta kokku on esitatud 0-24-aastase rahvastiku kohta.

³ Igapäevaelu toetamine, loetatud elamine, elamine kogukonnas, töötamise loetamine.

⁴ Täiendavalt lisandus 2006. aastal 1 teenusesaaja, kes oli vanem kui 17-aastane.

⁵ Aastatel 2003-2005 koguti rehabilitatsioonistatistika teenuse osutajatele veebipõhiselt, mistõttu on teenuse kasutajate statistika sellel perioodil teenuseosutaja põhine, mitte isikupõhine.

2006. aasta statistika põhineb Sotsiaalkindlustusametil aruannetel, mis on juhtumipõhine. Eespool nimetatud põhjusel ei ole andmed võrreldavad.

⁶ Lapse tugiisiku teenuse kasutajad, lastega perede tugiisiku teenuse kasutanud pereliikmed, täiskasvanud inimeste tugiisikuteenuse kasutajad, tugipere teenust kasutanud toimetulekuraskustega perede lapsed ning lapse tugipere teenust kasutanud lapsed. Kuna tegemist on erineva vanusega sihtgruppidega, siis suhtarvu kõigisse samaealistesse ei ole mõistlik arvutada.

Tabel 34. Personal hoolekandeteenuseid osutavates asutustes¹ vanuse ja ametikoha järgi, 2003-2006 (aasta lõpus)

Ametiala ja vanus	2003			2004			2005			2006 ³		
	Kokku	Mehed	Naised	Kokku	Mehed	Naised	Kokku	Mehed	Naised	Kokku	Mehed	Naised
Töötajad kokku	5 416	820	4 596	5 584	820	4 764	5 661	793	4 868	5 528	722	4 806
alla 25	248	56	192	248	50	198	203	26	177	171	23	148
25-39	1 329	198	1 131	1 302	194	1 108	1 292	200	1 092	1 198	172	1 026
40-49	1 487	197	1 290	1 512	201	1 311	1 500	194	1 306	1 403	163	1 240
50-59	1 590	226	1 364	1 657	213	1 444	1 761	216	1 545	1 809	208	1 601
60+	762	143	619	865	162	703	905	157	748	947	156	791
juhtkond, juhtiv- ja keskastme spetsialistid	673	127	546	646	120	526	657	123	534	648	115	533
alla 25	12	2	10	9	2	7	10	2	8	9	1	8
25-39	160	24	136	138	23	115	156	30	126	148	28	120
40-49	200	40	160	210	41	169	195	34	161	189	29	160
50-59	211	40	171	196	32	164	201	38	163	201	39	162
60+	90	21	69	93	22	71	95	19	76	101	18	83
kasvatuse- ja arendustööga tegelevad isikud ²	1 388	118	1 270	1 584	133	1 451	1 216	95	1 121	1 255	99	1 156
alla 25	112	26	86	106	15	91	72	4	68	61	5	56
25-39	399	41	358	441	54	387	337	34	303	343	39	304
40-49	377	22	355	415	33	382	326	27	299	321	21	300
50-59	358	18	340	415	19	396	329	16	313	373	16	357
60+	142	11	131	207	12	195	152	14	138	157	18	139
sotsiaaltöötajad	139	11	128	180	12	168	175	10	165	150	21	129
alla 25	19	2	17	33	4	29	21	3	18	8	3	5
25-39	44	4	40	59	4	55	74	5	69	61	8	53
40-49	40	3	37	38	2	36	27	0	27	27	3	24
50-59	28	2	26	41	2	39	42	2	40	47	6	41
60+	8	-	8	9	-	9	11	-	11	7	1	6
õed	284	5	279	274	3	271	232	3	229	207	2	205
alla 25	1	-	1	2	-	2	1	-	1	0	0	0
25-39	57	2	55	55	1	54	44	1	43	31	1	30
40-49	80	1	79	67	1	66	61	-	61	47	0	47
50-59	80	1	79	83	-	83	66	1	65	62	1	61
60+	66	1	65	67	1	66	60	1	59	67	0	67
hooldajad, põetajad	1 171	39	1 132	1 163	33	1 130	1 252	37	1 215	1 275	35	1 240
alla 25	51	2	49	31	2	29	36	2	34	31	2	29
25-39	264	11	253	232	9	223	226	11	215	204	5	199
40-49	323	8	315	339	6	333	355	9	346	325	10	315
50-59	381	9	372	405	7	398	453	8	445	508	9	499
60+	152	9	143	156	9	147	182	7	175	207	9	198
psühholoogid, füsioterapeudid, logopeedid, arstid, pedagoogid	109	16	93	157	19	138	197	23	174	95	12	83
alla 25	4	2	2	9	-	9	10	1	9	6	0	6
25-39	34	5	29	49	10	39	69	12	57	34	5	29
40-49	29	3	26	35	2	33	57	4	53	24	2	22
50-59	28	3	25	46	4	42	49	4	45	16	2	14
60+	14	3	11	18	3	15	12	2	10	15	3	12
muu personal (majandus-, tootlustus-, koristus- ja muu personal)	1 652	504	1 148	1 580	500	1 080	1 932	502	1 430	1 898	438	1 460
alla 25	49	22	27	58	27	31	53	14	39	56	12	44
25-39	371	111	260	328	93	235	386	107	279	377	86	291
40-49	438	120	318	408	116	292	479	120	359	470	98	372
50-59	504	153	351	471	149	322	621	147	474	602	135	467
60+	290	98	192	315	115	200	393	114	279	393	107	286

¹ Tabelis on kajastatud nende asutuste personal, kus asutuse põhitegevuseks on hoolekandeteenuste osutamine. Asutuste personal, kus asutuse põhitegevus ei ole hoolekandeteenuste osutamine (nt haiglad), ei ole käesolevas tabelis kajastatud.

² Kasvatataja, abikasvatataja, tegevusjuhendaja.

³ Töötajate arvu vähenemine on tingitud muudatustest puuetega ja psüühiliste erivajadustega inimeste rehabilitatsiooniteenuste korraldamisel. Tulenevalt muutusest ei kogutud 2006. aastal statistilisi aruandeid nimetatud teenuste kohta enam Sotsiaalministeeriumi aruandlussüsteemis H-veeb ning seetõttu puuduvad andmed personali kohta käesolevas tabelis esitatud jaotuse järgi.

LISA 7 — Lastekaitse ja -hoolekanne

Tabel 35. Lastekaitse spetsialistid, 2000-2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kohalikud omavalitsused	106	102	112	130	132	137	146
Maavalitsused	12	15	14	17	16	16	16
Kokku	118	117	126	147	148	153	162
s.h erialase ettevalmistusega	99	83	91	108	107	115	126

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 36. Vanemliku hoolitsuseta ja abivajavate laste esmakordselt arvele võtmine ja arvelolevate laste paigutamine¹, 2000-2006 (aasta jooksul)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Olid arvel aruandeaasta alguses (bioloogilises perekonnas olevad lapsed)	822
Aasta jooksul arvele võetud lapsed	1 227	1 255	1 249	1 276	1 092	858	1680
Poisid	659	703	703	685	602	431	913
Tüdrukud	568	552	546	591	490	427	767
Arvelolevatest lastest paigutati²	1 305	1 288	1 301	1 326	1 073	979	654
s.h laste hoolekandeaastusse	157	202	238	184	226	175	160
uude perekonda	597	455	392	381	266	261	231
bioloogilisse perekonda ³	320	411	441	453	371	416	72
varjupaika	231	220	230	308	210	127	191
Arvele võetud lastest jäid aasta lõpuks perekonda	1 848

¹ Alates 2006. a. täpsustati statistikat ning aruandluses kajastati ka abivajavad lapsed. Seetõttu on aasta jooksul arvele võetud laste arv varasemaga võrreldes suurem. Samuti täpsustati laste arv, kes jäid peale arvele võtmist edasi bioloogilisse perekonda (sotsiaaltöötaja lahendas juhtumit peret toetavate meetmetega).

² Aasta jooksul paigutatud laste arv on aastatel 1998-2005 arvelevõetutest suurem eelmisel aastal paigutamata jäänud laste tõttu.

³ 2006.a. näidatud vaid need lapsed, kes on perest eraldatud ning hiljem taas perekonda tagasi paigutatud.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 37. Vanemaõiguste äravõtmine¹, 2000-2006 (aasta jooksul)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Laste arv, kelle vanematelt on vanemaõigused ära võetud	291	297	325	286	264	236	176
0-2-aastased	28	33	34	24	40	39	42
3-6-aastased	72	62	66	71	75	60	39
7-14-aastased	146	151	175	131	108	103	66
15-17-aastased	45	51	50	60	41	34	29

¹ Vanema õiguste äravõtmisel paigutatakse laps teise peresse või hoolekandeaastusse ning vanem kaotab õiguse eestkostele, säilib aga lapse ülalpidamiskohustus.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 38. Perekonnast eraldamine¹, 2000-2006 (aasta jooksul)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Laste arv, kes on kohtuotsusega perekonnast eraldatud	101	110	106	110	124	94	121
0-2-aastased	16	19	11	21	20	14	28
3-6-aastased	17	18	20	15	35	18	28
7-14-aastased	49	61	58	52	55	47	47
15-17-aastased	19	12	17	22	14	15	18

¹ Perekonnast eraldamisel paigutatakse laps teise peresse või hoolekandeaastusse.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 39. Lapsendatud ja eestkostele võetud lapsed, 2000-2006 (aasta jooksul)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lapsendatud lapsed kokku	164	200	133	130	165	152	158
Poisid	89	107	74	71	86	82	82
Tüdrukud	75	93	59	59	79	70	76
Vanema abikaasa poolt	77	99	54	63	63	87	81
Poisid	40	44	27	33	33	50	36
Tüdrukud	37	55	27	30	30	37	45
Uude perekonda Eestis	60	81	46	52	74	49	57
Poisid	33	50	29	27	37	25	31
Tüdrukud	27	31	17	25	37	24	26
Välisriigi kodaniku poolt lapsendatud lapsed	27	20	33	15	28	16	20
Poisid	16	13	18	11	16	7	15
Tüdrukud	11	7	15	4	12	9	5
Eestkostele võetud lapsed	275	247	272	257	203	221	242
Poisid	129	134	142	115	113	94	112
Tüdrukud	146	113	130	142	90	127	130

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 40. Lapsendatud ja eestkostele võetud lapsed koha järgi, 2000-2006 (aasta jooksul)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lapsendatud lapsed kokku	164	200	133	130	165	152	158
Sünnitushaiglast	15	22	13	10	13	11	9
Varjupaigast	5	1	8	1	2	-	1
Laste hoolekandeesutusest	50	77	49	48	76	39	51
Bioloogilisest perekonnast	84	99	56	64	63	89	82
Perekonnast hooldamiselt	7	9	13	11
Mujalt	10	1	5	-	2	-	4
Eestkostele võetud lapsed kokku	275	247	272	257	203	221	242
Sünnitushaiglast	2	1	-	-	4	1	-
Varjupaigast	3	4	2	2	2	2	4
Laste hoolekandeesutusest	24	15	14	2	3	8	13
Bioloogilisest perekonnast	205	195	213	194	131	121	131
Perekonnast hooldamiselt	-	-	-	41	42	53	62
Mujalt	41	32	43	18	21	36	32

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 41. Lapsendatud ja eestkostel olevad lapsed, 2000-2006 (aasta lõpus)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lapsendatud lapsed	3 409	3 252	2 985	2 775	2 562	2 429	2 352
Poisid	1 693	1 629	1 522	1 418	1 318	1 265	1 215
Tüdrukud	1 716	1 623	1 463	1 357	1 244	1 164	1 137
Eestkostel olevad lapsed	2 025	1 926	1 819	1 788	1 647	1 572	1 458
Poisid	978	949	900	887	830	765	736
Tüdrukud	1 047	977	919	901	817	807	722

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 42. **Pereonnas hooldamisel viibinud isikud, 2000-2006**
(aasta jooksul)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lapsed (0-17) ¹	1 265	1 420	1 461	1 467	1 416	1 219	901
Täiskasvanud (18+)	200	62	80	71	54	27	14
Hooldamisel viibinud isikud kokku	1 465	1 482	1 541	1 538	1 470	1 246	915
Osatähtsus kogurahvastikus, %	0,11	0,11	0,11	0,11	0,11	0,09	0,07

1. Alates 2001. aastast arvestatud 0-17-aastaste vanuserühma ka kuni 19-aastased lapsed, kes õpivad põhikoolis, gümnaasiumis või kutseõppeasutuses, õppeaasta lõpuni.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 43. **Laste liikumine perekonnas hooldamise teenusel, 2001-2006**

	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	Kokku	s.h erivajadusega	Kokku	s.h erivajadusega	Kokku	s.h erivajadusega	Kokku	s.h erivajadusega	Kokku	s.h erivajadusega	Kokku	s.h erivajadusega
Hooldamisel olnud laste arv aasta alguses	933	20	1 032	23	1 064	23	1 072	21	981	24	721	17
s.h tüdrukuid, %	50	25	50	43	49	26	50	29	52	46	48	53
Aasta jooksul hooldamisele võetud laste arv	487	10	429	9	403	8	344	5	238	6	180	3
s.h tüdrukuid, %	50	50	51	44	51	25	53	40	46	67	49	67
sünnitusmajast	1	-	4	2	8	-	8	-	4	-	4	-
varjupaigast	39	1	25	-	32	1	24	-	16	-	15	-
laste hoolekandenasutusest	46	-	25	1	29	-	16	-	48	2	20	-
bioloogilisest perekonnast	335	7	346	6	288	7	251	4	132	1	106	1
mujalt	66	2	29	1	46	-	45	1	38	3	35	2
Aasta jooksul hooldamiselt lahkunud laste arv	372	5	396	12	386	10	445	6	487	14	350	8
s.h tüdrukuid, %	52	20	53	67	47	20	49	33	54	50	47	50
said täisealiseks	92	1	91	-	112	4	116	1	121	2	90	2
paigutati laste hoolekandenasutusse	42	1	29	3	22	2	60	1	37	1	19	1
paigutati tagasi bioloogilisse perekonda	68	-	73	1	95	1	102	1	107	5	68	-
paigutati teise hooldusperekonda	22	-	16	-	25	-	14	1	7	-	13	-
paigutati eestkostja või lapsendaja perekonda	116	3	106	7	75	2	89	-	96	1	95	4
mujale	32	-	81	1	57	1	64	2	119	5	65	1
Hooldamisel olevate laste arv aasta lõpus	1 048	25	1 065	20	1 081	21	971	20	732	16	551	12
s.h tüdrukuid, %	50	36	49	30	50	29	52	30	48	50	49	58

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 44. Täiskasvanute liikumine perekonnas hooldamise teenusel, 2001-2006

	2001		2002		2003		2004		2005		2006	
	Kokku	s.h erivajadusega	Kokku	s.h erivajadusega	Kokku	s.h erivajadusega	Kokku	s.h erivajadusega	Kokku	s.h erivajadusega	Kokku	s.h erivajadusega
Hooldamisel olevate täiskasvanute arv aasta alguses	43	22	47	7	50	9	35	7	22	8	11	1
Mehed	22	12	19	3	21	4	17	4	8	3	2	-
Naised	21	10	28	4	29	5	18	3	14	5	9	1
Aasta jooksul hooldamisele võetud täiskasvanute arv	19	5	33	4	21	5	19	8	5	-	3	-
Mehed	7	1	18	3	9	2	7	3	-	-	2	-
Naised	12	4	15	1	12	3	12	5	5	-	1	-
Aasta jooksul hooldamiselt lahkunud täiskasvanute arv	12	2	29	3	39	9	28	6	16	6	6	1
Mehed	5	1	14	3	15	3	14	4	6	2	1	-
Naised	7	1	15	-	24	6	14	2	10	4	5	1
Hooldamisel olevate täiskasvanute arv aasta lõpus	50	25	51	8	32	5	26	9	11	2	8	-
Mehed	24	12	23	3	15	3	10	3	2	1	3	-
Naised	26	13	28	5	17	2	16	6	9	1	5	-

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 45. Hooldusperekonnad, 2001-2006 (aasta lõpus)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hooldusperekondade arv kokku	896	897	869	778	606	444
lapsi hooldavad	849	852	838	753	597	436
täiskasvanuid hooldavad	47	45	31	25	9	8

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 46. Orbudele ja vanemliku hoolitsuseta lastele riiklikku hoolekandeteenust osutavad asutused ja teenust kasutavad lapsed, 2000-2006 (aasta lõpus)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Asutuste arv kokku	37	35	39	37	38	38	38
Laste arv kokku	1 715	1 814	1 881	1 539 ¹	1 549 ¹	1 683	1 621

¹ 2003. ja 2004. aastal ei ole teenust kasutavate laste hulka arvestatud hoolekandeaastuses vanema avalduse alusel viibivaid lapsi. Muudel aastatel on seda tehtud.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 47. **Laste riiklikku hoolekandeteenust kasutavad lapsed soo ja vanuse järgi ning nende osatähtsus rahvastikust vanuserühmade lõikes, 2000-2006**
(aasta lõpus)

Aasta, sugu	Kokku	Vanuserühm					
		0-2	3-6	7-14	15-17	18-24	25+
Kokku							
2000	1 715	111	145	831	384	208	36
2001	1 814	96	156	814	429	272	47
2002	1 881	100	160	821	474	260	66
2003 ¹	1 539	81	150	627	487	192	2
2004 ¹	1 549	81	155	608	492	211	2
2005 ¹	1 567	93	176	552	519	227	-
2006 ¹	1 505	87	169	522	481	246	-
Tüdrukute osakaal, %							
2000	40	41	39	38	45	40	42
2001	40	36	39	40	43	39	45
2002	40	38	39	38	45	35	50
2003 ¹	41	57	40	37	40	51	100
2004 ¹	40	47	38	38	39	43	100
2005 ¹	41	54	44	38	39	42	-
2006 ¹	41	47	44	39	39	43	-
10 000 vastavas eas elaniku kohta²							
2000	38	30	29	54	60	15	..
2001	41	26	32	55	68	20	..
2002	42	26	33	60	74	18	..
2003 ¹	36	21	31	49	75	13	..
2004 ¹	37	20	32	51	75	15	..
2005 ¹	38	23	35	50	82	16	-
2006 ¹	37	20	33	50	83	17	-

¹ Ilma vanema avalduse alusel laste hoolekandeteenust kasutavate lasteta.

² Teenusekasutajad 10 000 vastavas eas inimese kohta kokku on esitatud 0-24-aastase rahvastiku kohta, arvestades 0-24-aastasteid teenusekasutajaid.

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 48. **Teenusekasutajate liikumine laste hoolekandeteenustes, 2000-2006**
(aasta jooksul)

	2000	2001	2002	2003 ¹	2004 ¹	2005	2006
Saabus uusi lapsi	352	396	416	286	326	326	255
s.h sünnitusmajast	11	23	40	12	4	21	6
kasuperest	5	9
bioloogilisest perest	157	129
varjupaigast, turvakodust	78	56
teisest hoolekandeteenusest (va varjupaik, turvakodu)	46	30
eestkostelt	10	9
mujalt	9	16
Lahkus lapsi	310	326	362	296	311	358	317
s.h vanemate juurde	93	74	87	44	39	48	41
teise hoolekandeteenustesse	25	56	75	61	60	52	54
lapsendati	54	62	40	50	52	33	37
perekonda hooldamisele ja eestkostele	59	35	30	29	30	66	28
tööle; asus iseseisvalt elama (alates 2001)	25	78	101	92	120	141	137
muu	54	21	29	20	10	18	20

¹ 2003. ja 2004. aasta andmed ei hõlma endas laste hoolekandeteenustes vanema avalduse alusel viibinud lapsi — esitatud on vaid riiklikul hoolekandeteenusel viibinud laste arvud.

Allikas: Sotsiaalministeerium

LISA 8 - Eakad ja puuetega inimesed

Tabel 49. Koduteenuste kasutajad, 2000-2006 (aasta jooksul)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Teenusekasutajad kokku¹	5 638	5 553	5 964	6 171	5 539	5 696	6 082
Teenusekasutajaid 10 000 elaniku kohta	41	41	44	46	41	42	45
Teenusekasutajad vanuses:							
<17	150	149	148	128	119	140	120
18-24	48	53	57	51	62	32	31
25-49	302	287	331	342	297	257	264
50-64	635	638	729	681	573	553	665
65-79	2 368	2 315	2 479	2 519	2 100	2 155	2 320
80+	2 135	2 111	2 220	2 450	2 388	2 559	2 682
Teenusekasutajatest puudega	2 225	2 339	2 927	3 129	2 831	3 074	3 473
<17	20	20	26	36	33	18	16
18-24	29	31	39	40	25	14	15
25-49	223	194	248	246	214	186	206
50-64	432	419	485	471	375	399	491
65-79	968	991	1 294	1 352	1 171	1 210	1 342
80+	553	684	835	984	1 013	1 247	1 403
Teenusekasutajate vanuseline jaotus, %							
<17	2,7	2,7	2,5	2,1	2,1	2,5	2,0
18-24	0,9	1,0	1,0	0,8	1,1	0,6	0,5
25-49	5,4	5,2	5,5	5,5	5,4	4,5	4,3
50-64	11,3	11,5	12,2	11,0	10,3	9,7	10,9
65-79	42,0	41,7	41,6	40,8	37,9	37,8	38,1
80+	37,9	38,0	37,2	39,7	43,1	44,9	44,1
Puudega teenusekasutajate osakaal, %							
Kokku	39,5	42,1	49,1	50,7	51,1	54,0	57,1
<17	13,3	13,4	17,6	28,1	27,7	12,9	13,3
18-24	60,4	58,5	68,4	78,4	40,3	43,8	48,4
25-49	73,8	67,6	74,9	71,9	72,1	72,4	78,0
50-64	68,0	65,7	66,5	69,2	65,4	72,2	73,8
65-79	40,9	42,8	52,2	53,7	55,8	56,1	57,8
80+	25,9	32,4	37,6	40,2	42,4	48,7	52,3

¹ Koduteenuste kasutajate arv on mõnevõrra suurem, kuna koduteenuseid osutavad ka päevakeskused, mis ei kajastu käesolevas tabelis.

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 50. Koduteenuste kasutajad maakonniti, 2000-2006 (aasta jooksul)

Maakond	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kokku Eestis	5 638	5 553	5 964	6 171	5 539	5 696	6 082
Tallinn	1 317	1 443	1 497	1 497	1 134	1 204	1 585
Harju (v.a Tallinn)	422	427	373	406	357	380	370
Hiiu	83	82	74	60	67	58	51
Ida-Viru	568	531	569	518	476	519	607
Jõgeva	268	262	260	270	287	316	324
Järva	132	112	128	121	122	128	125
Lääne	322	276	276	240	236	223	211
Lääne-Viru	321	287	282	313	376	341	318
Põlva	228	244	397	467	264	280	297
Pärnu	439	426	350	427	458	456	430
Rapla	194	198	219	223	206	228	226
Saare	35	43	196	104	100	139	137
Tartu	724	660	793	959	892	803	769
Valga	143	156	143	164	153	174	169
Viljandi	305	318	286	273	273	297	309
Võru	137	88	121	129	138	150	154

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 51. **Koduteenuste osutajad, 2000-2006**
(aasta lõpus)

Koduteenuste osutajad	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kokku	747	732	737	709	697	682	667
vastava haridusega	120	118	148	146	148
täiendõppe läbinud	390	378	345	343	352
vastava ettevalmistuseta	227	213	204	193	167

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 52. **Eluasemeteeenus sotsiaalkorteris ja –pindadel, 2000-2006**
(aasta lõpus)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kohtade arv¹	1 577	1 700	2 055	2 553	2 727	2 844	2 987
kohandatud erivajadustega inimestele	115	89	137	141	125	144	142
Elanike arv¹	1 682	1 891²	2 653	3 224	3 439	3 584	4 020
üksi elavad	1 119	1 208	1 494	1 866	2 065	2 246	2 435
perena elavad	563	683	1 159	1 358	1 374	1 338	1 585
Elanikest							
erivajadustega	340	372	718	803	953	1 002	1 070
pensioniealised	1 057	1 220	1 037	1 459	1 467	1 543	1 630
alla pensioniealised	625	671	1 379	1 765	1 972	2 041	2 390
Osatähtsus rahvastikus, %	0,12	0,14	0,20	0,24	0,25	0,27	0,30

¹ Elanike arv on suurem kui kohtade arv, kuna osa teenusekasutajatest elab perena kas sotsiaalkorteris või -pinnal

² 2002. aastal korraldati sotsiaaleluruumide arvestust, kusjuures tagasiulatavalt võeti varem kasutusel olnud eluruumide arve sotsiaaleluruumidena. Seetõttu on aegreas 2001. aastal 2002. aastaga võrreldav elanike arv 2233.

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 53. **Sotsiaalkorterite või -pindade elanike arv maakonniti, 2000-2006**
(aasta lõpus)

Maakond	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kokku	1 682	2 233	2 653	3 224	3 439	3 584	4 020
Tallinn	880	895	945	983	978	1 022	1 394
Harju (v.a Tallinn)	16	15	10	10	43	109	128
Hiiu	-	10	9	10	10	10	12
Ida-Viru	-	-	-	301	332	377	387
Jõgeva	13	11	14	23	33	27	37
Järva	101	100	158	204	222	226	275
Lääne	26	45	40	70	76	76	60
Lääne-Viru	145	168	184	139	168	185	203
Põlva	13	13	12	16	28	27	20
Pärnu	101	114	164	108	105	108	133
Rapla	40	48	47	84	123	145	133
Saare	4	9	30	60	60	64	63
Tartu	316	765	899	1 015	1 046	992	937
Valga	2	2	42	88	95	103	134
Viljandi	25	37	49	54	49	55	60
Võru	-	-	50	59	71	58	44

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 54. Teenusekasutajad päevakeskustes olulisemate teenuste lõikes, 2004-2006 (aasta jooksul)

Teenuse liik	Teenusekasutajate arv	neist vanuses			Osakaal teenusekasutajatest kokku ¹ , %	Teenusekasutajad vanuse järgi, %		
		0-17	18 kuni pensioni-iga	pensioniealised		0-17	18 kuni pensioni-iga	pensioniealised
2006. aasta								
Toitlustamine	8 317	621	1 117	6 579	13,1	7,5	13,4	79,1
Koduteenused (v.a toitlustamine)	1 235	120	209	906	1,9	9,7	16,9	73,4
Päevahoid	539	474	24	41	0,9	87,9	4,5	7,6
Saunateenus	5 640	173	797	4 670	8,9	3,1	14,1	82,8
Pesumajateenus	3 965	109	672	3 184	6,3	2,7	16,9	80,3
Iluteenused	5 740	82	894	4 764	9,1	1,4	15,6	83,0
Terviseteenus	8 010	59	1 272	6 679	12,6	0,7	15,9	83,4
Infotehnoloogia kasutamine	4 954	853	1 303	2 798	7,8	17,2	26,3	56,5
Raamatukogu kasutamine	4 770	342	803	3 625	7,5	7,2	16,8	76,0
Transporditeenus	2 093	69	455	1 569	3,3	3,3	21,7	75,0
Nõustamine	10 745	489	2 412	7 844	17,0	4,6	22,4	73,0
2005. aasta								
Toitlustamine	8 276	439	2 411	5 426	13,4	5,3	29,1	65,6
Koduteenused (v.a toitlustamine)	1 024	3	138	883	1,7	0,3	13,5	86,2
Päevahoid	605	456	108	41	1,0	75,4	17,9	6,8
Saunateenus	3 662	219	714	2 729	5,9	6,0	19,5	74,5
Pesumajateenus	2 884	58	579	2 247	4,7	2,0	20,1	77,9
Iluteenused	5 582	103	402	5 077	9,1	1,8	7,2	91,0
Terviseteenus	8 872	78	1 083	7 711	14,4	0,9	12,2	86,9
Infotehnoloogia kasutamine	5 140	822	1 323	2 995	8,3	16,0	25,7	58,3
Raamatukogu kasutamine	5 488	379	1 047	4 062	8,9	6,9	19,1	74,0
Transporditeenus	1 632	20	361	1 251	2,6	1,2	22,1	76,7
Nõustamine	9 995	471	2 466	7 058	16,2	4,7	24,7	70,6
2004. aasta								
Toitlustamine	7 995	1 716	1 212	5 067	11,8	21,5	15,2	63,4
Koduteenused (v.a toitlustamine)	1 045	23	145	877	1,5	2,2	13,9	83,9
Päevahoid	666	403	100	163	1,0	60,5	15,0	24,5
Saunateenus	3 142	430	343	2 369	4,7	13,7	10,9	75,4
Pesumajateenus	3 392	51	758	2 583	5,0	1,5	22,3	76,1
Iluteenused	7 793	87	435	7 271	11,5	1,1	5,6	93,3
Terviseteenus	13 651	52	435	13 164	20,2	0,4	3,2	96,4
Infotehnoloogia kasutamine	4 261	568	863	2 830	6,3	13,3	20,3	66,4
Raamatukogu kasutamine	5 275	273	671	4 331	7,8	5,2	12,7	82,1
Transporditeenus	1 732	108	220	1 404	2,6	6,2	12,7	81,1
Nõustamine	9 968	552	1 846	7 570	14,8	5,5	18,5	75,9

¹ Aasta jooksul päevakeskuses teenindatud klientide arv (vt tabel 55). Iga isik, kes päevakeskust külastas, on arvestatud ühekordselt, sõltumata sellest, mitut teenust ta kasutas või mitmes tegevuses osales.

Tabel 55. Päevakeskuse teenuste osutamine, 2000-2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Teenust osutavad asutused, aasta lõpus	62	79	85	86	94	102	103
Aasta jooksul teenindatud kliendid ¹	30 740	27 859	27 859	65 069	55 919	60 947	65 869
s.h püsikliendid	17 298	18 673	19 575	20 614
Teenuste osutamisega tegelevad töötajad, aasta lõpus²	432	516	549	445	441	430	350 ³
Lepingulised töötajad (aasta jooksul)	221 ³
Vabatahtlikud töötajad, aasta jooksul	191	244	233	215

¹ Klientide ligikaudne arv. Alates 2003. aastast peetakse arvestust ka püsiklientide üle. Püsikliendiks loetakse päevakeskuses registreeritud liiget või isikut, kes külastab päevakeskust vähemalt kord nädalas.

² Kuni 2002. aastani kõik asutuste töötajad, alates 2003. aastast ainult teenuse osutamisega tegelevad põhitöötajad ning eraldi vabatahtlikud töötajad.

³ 2006. aastal on eristatud põhitöötajad ja aasta jooksul töövõtu- või käsunduslepinguga töötajad.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 56. Täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajad hooldekodudes soo ja vanuse järgi, 2000-2006 (aasta lõpus)

Aasta, sugu	Teenusekasutajad kokku	neist vanuses						
		18 - 29	30 - 49	50 -64	65 - 74	75 + ¹	75-79	80 +
Kokku								
2000	3 276	45	176	492	719	1 844
2001	3 356	39	189	541	691	1 896
2002	3 509	39	169	554	778	1 969
2003	3 890	40	190	602	830	2 228	907	1 321
2004	4 175	42	200	646	933	2 354	755	1 599
2005	4 479	41	204	713	961	2 560	787	1 773
2006	4 737	30	211	750	1071	2 675	794	1 881
2006/2000, %	144,6	66,7	119,9	152,4	149,0	145,1		
Mehed								
2000	1 175	15	117	344	368	331
2001	1 266	13	128	370	372	383
2002	1 291	14	110	364	437	366
2003	1 436	18	130	407	461	420	224	196
2004	1 562	20	142	422	514	464	222	242
2005	1 706	18	141	444	531	572	277	295
2006	1 804	15	150	470	559	610	293	317
2006/2000, %	153,5	100,0	128,2	136,6	151,9	184,3		
Naised								
2000	2 101	30	59	148	351	1 513
2001	2 090	28	61	171	319	1 513
2002	2 218	25	59	190	341	1 603
2003	2 454	22	60	195	369	1 808	683	1 125
2004	2 163	22	58	224	419	1 890	533	1 357
2005	2 773	23	63	269	430	1 988	510	1 478
2006	2 933	15	61	280	512	2 065	501	1 564
2006/2000, %	139,6	50,0	103,4	189,2	145,9	136,5		
10 000 vastavas eas² elaniku kohta								
2000	31	2	5	20	55	240
2001	32	2	5	22	53	238
2002	33	2	5	23	59	237
2003	36	2	5	25	63	258	196	329
2004	39	2	5	27	70	263	159	380
2005	42	2	6	30	73	276	161	402
2006	44	1	6	31	81	278	160	404
2006/2000, %	141,4	60,0	123,9	154,2	146,4	116,1		

¹ Kuni 2003. aastani koguti andmeid 75-aastaste ja vanemate teenusekasutajate kohta ühes vanusgrupis, alates 2003. aastast on andmed 75-79-aastaste ning 80-aastaste ja vanemate kohta eraldi.

² 18-aastased ja vanemad.

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 57. Täiskasvanute hooldamisteenuse kasutajate jagunemine soo ja vanuse järgi, 2000-2006 (aasta alguses, protsenti teenusekasutajatest)

Aasta, sugu	Kokku soolises lõikes, %	s.h vanuse järgi					
		18-49	50 -64	65 - 74	75 + ¹	75-79	80 +
Mehed							
2000	35,9	59,7	69,9	51,2	18,0
2001	37,7	61,8	68,4	53,8	20,2
2002	36,8	59,6	65,7	56,2	18,6
2003	36,9	64,3	67,6	55,5	18,9	24,7	14,8
2004	37,4	66,9	65,3	55,1	19,7	29,4	15,1
2005	38,1	64,9	62,3	55,3	22,3	35,2	16,6
2006	38,1	68,5	62,7	52,2	22,8	36,9	16,9
Naised							
2000	64,1	40,3	30,1	48,8	82,0
2001	62,3	39,0	31,6	46,2	79,8
2002	63,2	40,4	34,3	43,8	81,4
2003	63,1	35,7	32,4	44,5	81,1	75,3	85,2
2004	62,6	33,1	34,7	44,9	80,3	70,6	84,9
2005	61,9	35,1	37,7	44,7	77,7	64,8	83,4
2006	61,9	31,5	37,3	47,8	77,2	63,1	83,1

¹ Kuni 2003. aastani koguti andmeid 75-aastaste ja vanemate teenusekasutajate kohta ühes vanusgrupis, alates 2003. aastast on andmed 75-79-aastaste ning 80-aastaste ja vanemate kohta eraldi.

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 58. Teenusekasutajate liikumine täiskasvanute hooldamisteenusel, 2000-2006 (aasta jooksul)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Teenusekasutajad aasta lõpus	3 276	3 356	3 509	3 890	4 175	4 479	4 737
Teenusele saabunud inimeste arv	1 459	1 459	1 610	1 850	2 053	2 256	2 379
Teenuselt lahkunud inimeste arv	1 352	1 385	1 466	1 514	1 822	1 943	2 091
s.h teise hooldekodusse (sama teenus)	82	84	83	86	139	122	146
iseseisvalt elama ¹	258	226	265	289	371	452	443
surmud	956	1 021	1 065	1 098	1 289	1 321	1 463
muu (läinud toetatud elamisele)	56	54	53	41	23	48	39
Aasta jooksul teenusele saabunute osakaal aasta jooksul teenusel viibivatest inimestest, %	34,2	34,2	35,1	34,8

¹ Üksi või koos perega

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 59. Täiskasvanute hooldamisteenuse osutamisega seotud kulud ja finantseerimine, 2003-2006

Finantseerimisallikas	2003		2004		2005		2006	
	tuhat krooni	Osatähtsus, %	tuhat krooni	Osatähtsus, %	tuhat krooni	Osatähtsus, %	tuhat krooni	Osatähtsus, %
Isiku enda ja tema ülalpidamiskohustuste poolt makstavad ülalpidamiskulud	86 804	44,0	104 488	47,5	129 516	50,3	166 946	55
Omavalitsuste eraldised	106 758	54,1	111 269	50,6	122 518	47,6	131 054	43,1
Riigieelarve eraldised	3 434	1,7	3 397	1,5	3 893	1,5	5 027	1,7
Muud allikad	214	0,1	812	0,4	1 413	5,5	751	0,2
Kokku	197 210	100,0	219 966	100	257 340	100	303 778	100

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 60. **Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite saajad, 2000-2006 (aasta jooksul)**

Abivahendi liik	Abivahendi saajad kokku ¹	sealhulgas				
		kuni 18-aastased lapsed		töövõimelises eas inimesed		vanaduspensionieas inimesed
		kokku	neist puudega	töötavad	mitte-töötavad	
Müüdavad ja laenutatavad abivahendid kokku						
2000	19 995	4 723	332	1 023	3 437	10 812
2001	21 342	4 246	1 066	660	3 278	13 158
2002	21 694	4 421	1 630	736	3 001	13 536
2003	25 292	4 846	1 785	877	3 377	16 192
2004	26 369	5 097	1 748	889	2 929	17 454
2005	34 790	6 727	1 991	1 346	3 680	23 037
2006	38 249	7 175	2 100	1 433	4 002	25 639
s.h liikumisabivahendid						
2000	5 609	431	77	81	1 556	3 541
2001	5 274	468	143	54	1 227	3 525
2002	4 319	493	265	54	978	2 794
2003	5 126	517	295	70	1 105	3 434
2004	5 308	506	311	71	929	3 802
2005	7 338	586	379	93	1 275	5 384
2006	7 752	606	392	116	1 369	5 661
ortoosid ja proteesid						
2000	5 876	3 297	138	590	423	1 566
2001	5 152	2 745	522	310	467	1 630
2002	5 577	2 744	665	301	555	1 977
2003	6 457	3 103	802	310	679	2 365
2004	6 737	3 329	757	403	476	2 529
2005	9 310	4 716	859	677	537	3 380
2006	10 914	5 101	899	775	612	4 426
põetus-ja hooldusvahendid						
2000	5 883	704	66	171	1 235	3 773
2001	8 223	659	208	113	1 378	6 073
2002	9 083	833	453	157	1 250	6 843
2003	9 605	826	415	117	1 266	7 396
2004	11 241	920	450	104	1 212	9 005
2005	14 146	1 032	498	132	1 533	11 449
2006	16 072	1 107	565	155	1 740	13 070
nägemisabivahendid						
2000	795	127	27	52	173	443
2001	782	159	83	41	164	418
2002	817	145	97	41	159	472
2003	797	152	105	41	206	398
2004	846	162	109	32	237	415
2005	878	161	114	65	267	385
2006	954	155	112	65	205	529
kuulmisabivahendid						
2000	1 831	163	24	129	50	1 489
2001	1 911	215	110	142	42	1 512
2002	1 898	206	150	183	59	1 450
2003	3 307	248	168	339	121	2 599
2004	2 237	180	121	279	75	1 703
2005	3 109	228	140	376	66	2 439
2006	2 530	201	129	319	65	1 945
muud abivahendid						
2000	1	1	-	-	-	-
2005	9	4	1	3	2	-
2006	27	5	3	3	11	8

¹ Iga isikut arvestatakse aasta jooksul vaid üks kord, sõltumata abivahendite saamise kordade arvust.

Tabel 61. **Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite saajate jaotus abivahendite liikide lõikes, 2000-2006**
(aasta jooksul, protsenti)

Abivahendi liik	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Põetus- ja hooldusvahendid	29,4	38,5	41,9	38,0	42,6	40,7	42,0
Ortoosid ja proteesid	29,4	24,1	25,7	25,5	25,5	26,8	28,5
Liikumisabivahendid	28,1	24,7	19,9	20,3	20,1	21,1	20,3
Kuulmisabivahendid	9,2	9,0	8,7	13,1	8,5	8,9	6,6
Nägemisabivahendid	4,0	3,7	3,8	3,1	3,2	2,5	2,5
Muud abivahendid	-	-	-	-	-	-	0,1
Kokku	100	100	100	100	100	100	100

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 62. **Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite saajad sotsiaalse seisundi järgi, 2000-2006**
(aasta jooksul, protsenti)

Abivahendite saajad:	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lapsed	23,6	19,9	20,4	19,2	19,3	19,3	18,8
Tööealised kokku	22,3	18,5	17,2	16,8	14,5	14,4	14,2
s.h. töötavad tööealised	5,1	3,1	3,4	3,5	3,4	3,9	3,7
mittetöötavad tööealised	17,2	15,4	13,8	13,4	11,1	10,6	10,5
Vanaduspensionieas	54,1	61,7	62,4	64,0	66,2	66,2	67,0
Kokku	100	100	100	100	100	100	100

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 63. **Proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite maksumus ning riigipoolne finantseerimine, 2000-2006**

Abivahendi liik	Abivahendite kogumaksumus, tuhat krooni	sellest abivahendite riigipoolne finantseerimine			
		kokku, tuhat krooni	% kogumaksumusest	s.h abivahendid lastele	
				kokku, tuhat krooni	% riigi osalusest
Müüdavad ja laenutatavad abivahendid kokku					
2000	28 396	22 767	80	6 213	27
2001	32 396	24 890	77	6 251	25
2002	33 938	25 981	77	6 551	25
2003	46 147	35 473	77	9 196	26
2004	42 485	31 693	75	8 681	27
2005	64 247	47 708	74	13 216	28
2006	72 608	52 657	73	13 828	26
s.h liikumisabivahendid					
2000	5 117	4 318	84	898	21
2001	5 192	4 209	81	927	22
2002	5 575	4 582	82	1 069	23
2003	8 191	7 090	87	1 850	26
2004	7 676	6 818	89	1 545	23
2005	13 207	11 476	87	2 620	23
2006	13 509	11 440	85	2 460	22
ortoosid ja proteesid					
2000	12 982	10 934	84	3 298	30
2001	14 495	11 844	82	2 678	23
2002	14 807	12 010	81	3 142	26
2003	18 892	15 385	81	3 892	25
2004	16 020	12 753	80	3 978	31
2005	23 262	18 250	78	5 836	32
2006	26 814	20 204	75	6 191	31
põetus-ja hooldusvahendid					
2000	4 986	2 954	59	879	30
2001	6 488	3 698	57	974	26
2002	7 012	4 046	58	997	25
2003	8 521	4 814	56	1 227	25
2004	10 089	5 707	57	1 461	26
2005	13 817	7 778	56	1 926	25
2006	17 552	9 833	56	2 516	26
nägemisabivahendid					
2000	1 382	1 205	87	268	22
2001	1 624	1 419	87	429	30
2002	1 639	1 433	87	321	22
2003	2 155	1 884	87	535	28
2004	1 913	1 601	84	360	22
2005	3 313	2 839	86	795	28
2006	4 064	3 504	86	1 016	29
kuulmisabivahendid					
2000	3 924	3 352	85	867	26
2001	4 597	3 720	81	1 243	33
2002	4 905	3 910	80	1 021	26
2003	8 388	6 300	75	1 692	27
2004	6 787	4 815	71	1 337	28
2005	10 565	7 304	69	2 014	28
2006	10 405	7 450	72	1 623	22
muud abivahendid					
2000	4	4	90	4	100
2005	83	62	75	24	39
2006	264	227	86	22	10

Allikas: Sotsiaalministeerium

LISA 9 — Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekanne

Tabel 64. **Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele hoolekandeteenuseid osutavad asutused ja teenuse kasutajad, 2000-2006**
(aasta lõpus)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele hoolekandeteenuseid osutavad asutused (kuni 2002. erihooldekodud)	19	20	21	71	80	86	87
s.h ööpäevaringse hooldamise teenust osutavad asutused	19	20	21	24	25	27	28
Hoolekandeteenuseid kasutanud psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimesed ¹	2509	2469	2457	4118	4247	4324	4325
s.h ööpäevaringse hooldamise teenus	2 228	2 227	2 220	2 226

¹ Kuni 2002. aastani erihooldekodudes viibinud isikute arv. Viimastel aastatel on nn institutsionaalsele hooldusele lisandunud toetavad teenused psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele, mille kohta on andmed esitatud alates 2003. aastast.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 65. **Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenuste kasutajad soo ja vanuse järgi, 2002-2006**
(aasta jooksul)

Aasta, sugu	Teenusekasutajad kokku	Vanuserühm				
		16-17	18-29	30-49	50-64	65 +
Kokku						
2002 ¹	4 357
2003	4 491	12	949	1 787	1 094	649
2004	4 693	8	1 038	1 873	1 153	621
2005	4 901	6	1 057	2 022	1 165	651
2006	4 955	8	1 093	2 016	1 181	657
Mehed						
2002 ¹	2 273
2003	2 361	7	539	975	578	262
2004	2 490	2	600	1 021	605	262
2005	2 593	3	605	1 110	594	281
2006	2 643	1	635	1 114	618	275
Naised						
2002 ¹	2 084
2003	2 130	5	410	812	516	387
2004	2 203	6	438	852	548	359
2005	2 308	3	452	912	571	370
2006	2 312	7	458	902	563	382
10 000 vastavas eas elaniku kohta						
2002 ¹	39
2003	40	3	40	48	46	30
2004	42	2	44	50	48	28
2005	44	1	44	54	49	29
2006	44	2	45	54	49	29

¹ Andmeid ei kogutud vanuserühmade lõikes

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 66. **Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenuste kasutajad teenuse liigi järgi** (teenuste arv) (aasta jooksul)

	2003	2004	2005	2006
Teenuste kasutajate arv¹	4 491	4 693	4 901	4 955
Igapäevaelu toetamine	1 525	1 668	1 688	2 015
Toetatud elamine	565	562	618	678
Elamine kogukonnas	28	32	39	43
Töötamise toetamine	516	548	533	548
Ööpäevaringne hooldamine	2 130	2 074	1 997	1 968
Ööpäevaringne tugevdatud toetusega hooldamine	94	171	219	243
Ööpäevaringne tugevdatud järelvalvega hooldamine	189	198	203	203

¹ Üks inimene võib saada üheaegselt mitut teenust.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 67. **Hoolekandeteenustel viibivad psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimesed maakonniti, 2000–2006¹** (aasta lõpus)

Maakond	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kokku Eestis	2 509	2 469	2 457	4 118	4 247	4 324	4 325
Harju (v.a Tallinn)	574	562	481	521	540	544	538
Tallinn	430	422	478	523
Hiiu	0	0	0	19	25	30	28
Ida-Viru	34	35	34	119	135	158	161
Jõgeva	355	356	353	412	444	459	416
Järva	62	61	95	150	166	163	153
Lääne	312	261	264	329	320	314	304
Lääne-Viru	167	197	192	271	284	292	282
Põlva	193	60	206	284	278	268	282
Pärnu	49	193	58	260	255	229	229
Rapla	85	86	86	99	108	110	115
Saare	448	434	440	438	424	436	425
Tartu	28	29	34	310	345	357	317
Valga	67	68	84	92	109	98	136
Viljandi	80	74	75	277	279	277	297
Võru	55	53	55	107	113	111	119

¹ 1998-2002 hoolealuste arv täiskasvanute erihoolekandeesutustes, alates 2003. aastast ka toetatavatel teenustel viibijad.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 68. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenuste kasutajate liikumine, 2003-2006 (aasta jooksul)

	2003		2004		2005		2006	
	Kokku	s.h ööpäevaringse hooldamise teenustelt	Kokku	s.h ööpäevaringse hooldamise teenustelt	Kokku	s.h ööpäevaringse hooldamise teenustelt	Kokku	s.h ööpäevaringse hooldamise teenustelt
Teenusele saanud isikute arv	849	179	891	237	805	208	1009	200
s.h teistelt hoolekandeteenustelt	254	54	286	100	267	72	398	100
tervishoiuteenuselt	74	23	73	43	45	24	81	15
kodust	430	61	458	66	444	91	404	64
mujalt	91	41	74	28	49	21	126	21
Teenuselt lahkunud isikute arv	626	188	737	234	638	206	957	194
s.h teisele hoolekandeteenusele, teise hoolekandetasutusse	206	46	287	93	201	68	446	81
iseseisvalt elama	209	7	244	14	204	7	279	9
sumud	136	110	113	97	112	99	123	89
mujale	75	25	93	30	121	32	109	15

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 69. Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele hoolekandeteenuseid osutavad asutused maakonniti, 2000-2006¹

Maakond	2000	2001	2002	2003		2004		2005		2006	
				Kokku	s.h ööpäevaringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	Kokku	s.h ööpäevaringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	Kokku	s.h ööpäevaringse hooldamise teenuseid osutavad asutused	Kokku	s.h ööpäevaringse hooldamise teenuseid osutavad asutused
Kokku Eestis	19	20	21	71	24	80	25	86	27	87	28
Harju (v.a Tallinn)	3	3	3	5	4	10	4	11	4	12	4
Tallinn	0	0	0	4	0	4	0	6	0	6	0
Hiiu	0	0	0	2	0	2	0	2	0	1	0
Ida-Viru	1	1	1	4	1	4	1	5	1	5	1
Jõgeva	1	1	1	4	1	4	1	4	1	5	1
Järva	1	1	1	4	1	5	1	6	1	6	1
Lääne	1	2	2	4	2	5	3	5	3	5	3
Lääne-Viru	2	2	2	5	3	5	3	5	3	5	3
Põlva	1	1	2	5	2	5	2	5	2	5	2
Pärnu	1	1	1	12	2	12	2	12	2	12	2
Rapla	2	2	2	3	1	4	1	4	1	4	2
Saare	2	2	2	4	2	4	2	4	2	4	2
Tartu	1	1	1	4	1	4	1	4	1	4	1
Valga	1	1	1	3	1	3	1	3	2	3	2
Viljandi	1	1	1	6	2	6	2	6	3	6	3
Võru	1	1	1	2	1	3	1	4	1	4	1

¹ Kuni 2002. aastani erihoolekandetasutused (erihooldekodud). Alates 2003. aastast laienes psüühiliste erivajadustega inimestele osutatavate hoolekandeteenuste ring, sisaldades nüüd ka toetavaid teenuseid (igapäevaelu toetamine, töötamise toetamine, toetatud elamine ja elamine kogukonnas). Varasemate erihooldekodudega on põhimõtteliselt võrreldavad ööpäevaringse hooldamise teenused (hooldamine, tugevdatud toetusega hooldamine ja tugevdatud järelevalvega hooldamine) osutavad asutused.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 70. **Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele teenuste osutamise seotud kulud ja finantseerimine, 2003-2006**
(tuhat krooni)

Aasta	Kulutused teenusele kokku	Kulutusi finantseeris				Osatähtsus, %			
		riik	isik	kohalik oma-valitsus	muud allikad	riik	isik	kohalik oma-valitsus	muud allikad
Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimestele osutatud hoolekandeteenused kokku									
2003 ¹	138 592	100 959	30 972	5 633	1 028	72,8	22,3	4,1	0,7
2004 ¹	149 275	105 440	35 837	6 529	1 469	70,6	24,0	4,4	1,0
2005	182 609	130 446	42 550	8 278	1 335	71,4	23,3	4,5	0,7
2006	205 879	136 439	50 847	16 604	1 989	66,3	24,7	8,1	1,0
Avahooldus ehk toetavad teenused									
2003	31 513	21 468	3 861	5 286	898	68,1	12,3	16,8	2,8
2004	35 664	23 145	5 264	6 040	1 216	64,9	14,8	16,9	3,4
2005	43 287	28 193	6 082	7 930	1 082	65,1	14,0	18,3	2,5
2006	58 256	32 775	7 929	16 081	1 471	56,3	13,6	27,6	2,5
igapäevaelu toetamine									
2003	13 576	9 471	37	3 942	126	69,8	0,3	29,0	0,9
2004	16 657	10 506	419	5 582	149	63,1	2,5	33,5	0,9
2005	20 165	13 207	296	6 392	269	65,5	1,5	31,7	1,3
2006	32 659	16 150	1 775	14 243	491	49,4	5,4	43,6	1,5
toetatud elamine									
2003	12 473	7 876	3 399	1 153	46	63,1	27,2	9,2	0,4
2004	12 809	8 141	4 318	149	200	63,6	33,7	1,2	1,6
2005	15 346	8 948	5 256	1 139	4	58,3	34,3	7,4	0,0
2006	16 732	10 320	5 083	1 276	54	61,7	30,4	7,6	0,3
elamine kogukonnas									
2003	1 791	776	354	-	661	43,3	19,8	-	36,9
2004	2 325	931	513	25	855	40,1	22,1	1,1	36,8
2005	2 729	1 443	444	50	792	52,9	16,3	1,8	29,0
2006	4 085	2 134	975	72	904	52,2	23,9	1,8	22,1
töötamise toetamine									
2003	3 673	3 345	71	191	66	91,1	1,9	5,2	1,8
2004	3 874	3 566	14	283	11	92,1	0,4	7,3	0,3
2005	5 046	4 595	86	349	16	91,1	1,7	6,9	0,3
2006	4 780	4 172	97	490	22	87,3	2,0	10,2	0,5
Ööpäevaringse hooldamisega teenused									
2003	107 078	79 492	27 111	347	130	74,2	25,3	0,3	0,1
2004	113 611	82 295	30 574	490	253	72,4	26,9	0,4	0,2
2005	139 322	102 253	36 468	348	253	73,4	26,2	0,2	0,2
2006	147 622	103 663	42 918	523	518	70,2	29,1	0,4	0,4
Majutusteenus ²									
2003	1 434	-	1 262	172	-	0,0	88,0	12,0	-
2004	1 437	86	1 351	-	-	6,0	94,0	-	-

¹ Ei sisalda majutusteenust.

² 2003 ja 2004. aastal osutati teenusekasutajatele veel täiendavalt majutusteenust. Teenus oli mõeldud neile, kellel oli ebamugav või raske iga päev kodust teenusele tulla. On kulu täiendavate teenuste mitte täiskasvanute psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekandeteenuste kulu.

LISA 10 — Eriolukorras sotsiaalteenuseid kasutavad inimesed

Tabel 71. Varjupaigategenus ja kinnipidamiskohtadest vabanenutele osutatud rehabilitatsiooni teenus, 2003-2006 (aasta jooksul)

Teenuseosutajate arv, aasta lõpus	2003			2004			2005			2006		
	28			29			27			29		
	Kokku	M	N	Kokku	M	N	Kokku	M	N	Kokku	M	N
Teenusekasutajate arv, aasta jooksul	3 243	2 037	1 206	2 580	1 732	848	2 606	1 663	943	2 487	1 521	966
Teenusekasutajad põhjuse järgi												
Kinnipidamiskohtadest vabanemine	698	647	51	559	510	49	579	544	35	557	497	60
Elukoha puudumine ¹	595	336	259	365	217	148	414	234	180	476	270	206
Hulkurlus	368	256	112	302	222	80	369	258	111	216	152	64
Perevägivald	326	95	231	254	96	158	309	83	226	265	60	205
Kodune hoolimatus	238	132	106	221	135	86	204	109	95	231	127	104
Vanemate ja teiste lähedaste alkoholi tarvitamine	222	93	129	137	70	67	144	73	71	155	71	84
Alkoholi tarvitamine	158	109	49	134	99	35	148	119	29	147	95	52
Narkootikumide tarvitamine	172	133	39	94	68	26	89	57	32	50	35	15
Vanemate ja teiste lähedaste narkootikumide tarvitamine	39	21	18	28	15	13	28	15	13	48	23	25
Muu vägivald	33	18	15	15	8	7	8	5	3	13	9	4
Muud/põhjus teadmata	394	197	197	471	292	179	314	166	148	329	182	147
Teenusekasutajad vanuse järgi												
Alaealised kokku	1 798	1 055	743	1 354	834	520	1 237	702	535	1 156	629	527
s.h. 0-6	471	241	230	339	196	143	402	213	189	420	203	217
7-14	872	555	317	592	388	204	482	271	211	454	272	182
15-17	455	259	196	423	250	173	353	218	135	282	154	128
Kinnipidamiskohtadest vabanemine	3	1	2	12	11	1	-	-	-	4	4	-
Elukoha puudumine ¹	292	163	129	127	67	60	138	62	76	138	73	65
Hulkurlus	327	230	97	265	200	65	230	161	69	152	103	49
Perevägivald	180	94	86	174	93	81	136	75	61	129	54	75
Kodune hoolimatus	217	125	92	211	131	80	196	105	91	194	108	86
Vanemate ja teiste lähedaste alkoholi tarvitamine	210	91	119	132	69	63	137	72	65	151	71	80
Alkoholi tarvitamine	48	32	16	36	24	12	51	37	14	59	36	23
Narkootikumide tarvitamine	166	130	36	94	68	26	77	51	26	45	30	15
Vanemate ja teiste lähedaste narkootikumide tarvitamine	24	17	7	28	15	13	27	14	13	45	22	23
Muu vägivald	24	16	8	8	6	2	5	4	1	7	4	3
Muud/põhjus teadmata	307	156	151	267	150	117	240	121	119	232	124	108
Täiskasvanud kokku	1 445	982	463	1 226	898	328	1 369	961	408	1 331	892	439
s.h. 18-24	244	151	93	202	134	68	196	124	72	151	89	62
25-49	948	650	298	682	508	174	770	564	206	741	510	231
50+	253	181	72	342	256	86	403	273	130	439	293	146
Kinnipidamiskohtadest vabanemine	695	646	49	547	499	48	579	544	35	553	493	60
Elukoha puudumine ¹	303	173	130	238	150	88	276	172	104	338	197	141
Hulkurlus	41	26	15	37	22	15	139	97	42	64	49	15
Perevägivald	146	1	145	80	3	77	173	8	165	136	6	130
Kodune hoolimatus	21	7	14	10	4	6	8	4	4	37	19	18
Vanemate ja teiste lähedaste alkoholi tarvitamine	12	2	10	5	1	4	7	1	6	4	-	4
Alkoholi tarvitamine	110	77	33	98	75	23	97	82	15	88	59	29
Narkootikumide tarvitamine	6	3	3	-	-	-	12	6	6	5	5	-
Vanemate ja teiste lähedaste narkootikumide tarvitamine	15	4	11	-	-	-	1	1	-	3	1	2
Muu vägivald	9	2	7	7	2	5	3	1	2	6	5	1
Muud/põhjus teadmata	87	41	46	204	142	62	74	45	29	97	58	39

¹ Va kinnipidamiskohtadest vabanenud

Tabel 72. Varjupaikadesse pöördunute sooline jaotus pöördumise põhjuste järgi, 2003-2006 (aasta jooksul, protsenti)

	2003		2004		2005		2006	
	M	N	M	N	M	N	M	N
Teenusekasutajad kokku	62,8	37,2	67,1	32,9	63,8	36,2	61,2	38,8
Teenusekasutajad asutusse pöördumise põhjuste järgi								
Kinnipidamiskohtadest vabanemine	92,7	7,3	91,2	8,8	94,0	6,0	89,2	10,8
Elukoha puudumine	56,5	43,5	59,5	40,5	56,5	43,5	56,7	43,3
Hulkurlus	69,6	30,4	73,5	26,5	69,9	30,1	70,4	29,6
Perevägivald	29,1	70,9	37,8	62,2	26,9	73,1	22,6	77,4
Kodune hoolimatus	55,5	44,5	61,1	38,9	53,4	46,6	55,0	45,0
Vanemate ja teiste lähedaste alkoholi tarvitamine	41,9	58,1	51,1	48,9	50,7	49,3	45,8	54,2
Alkoholi tarvitamine	69,0	31,0	73,9	26,1	80,4	19,6	64,6	35,4
Narkootikumide tarvitamine	77,3	22,7	72,3	27,7	64,0	36,0	70,0	30,0
Vanemate ja teiste lähedaste narkootikumide tarvitamine	53,8	46,2	53,6	46,4	53,6	46,4	47,9	52,1
Muu vägivald	54,5	45,5	53,3	46,7	62,5	37,5	69,2	30,8
Muud/põhjus teadmata	50,0	50,0	62,0	38,0	52,9	47,1	55,3	44,7

Allikas: Sotsiaalministeerium, autori arvutused

Tabel 73. Kodutute¹ oömaja teenuse kasutajad soo, vanuse ja teenusel viibimise kestuse järgi, 2003-2006 (aasta jooksul)

	2003			2004			2005			2006		
	kokku	kodutud ¹	teised oömaja- jas viibinud ²	kokku	kodutud ¹	teised oömaja- jas viibinud ²	kokku	kodutud ¹	teised oömaja- jas viibinud ²	kokku	kodutud ¹	teised oömaja- jas viibinud ²
Kokku	1 712	1 582	130	2 062	1 700	362	1 880	1 460	420	1 535	1 250	285
Mehed	1 404	1 311	93	1 711	1 403	308	1 515	1 174	341	1 294	1 034	260
Naised	308	271	37	351	297	54	365	286	79	241	216	25
Vanuse järgi												
alla 18	-	-	-	19	9	10	15	4	11	6	-	6
18-24	108	84	24	79	45	34	93	64	29	99	70	29
25-49	999	939	60	1 057	855	202	921	706	215	755	568	187
50-64	517	486	31	810	711	99	690	569	121	578	525	53
65 ja vanemad	88	73	15	97	80	17	161	117	44	97	87	10
Teenusel viibimise kestuse järgi												
kuni 7 ööd	460	398	62	580	333	247	599	264	335	652	442	210
8-30 ööd	321	256	65	443	364	79	285	227	58	341	268	73
31-90 ööd	274	274	-	362	327	35	578	551	27	272	270	2
91-180 ööd	313	312	1	335	334	1	205	205	-	139	139	-
181-270 ööd	201	200	1	271	271	-	125	125	-	63	63	-
üle 270 öö	143	142	1	71	71	-	88	88	-	68	68	-

¹ Kodutu - inimene, kellele ei ole mingit seaduslikku suhet (omand, üürileping, alaline majutusleping) ühegi elamispinna kvalifitseeritava hoone, ruumi või nende osaga ja kellel puuduvad elukoha muretsemiseks vajalik sissetulekuallikas ja sotsiaalsed oskused neis tingimustes enda staatust muuta.

² Mingil muul põhjusel (perekonfliktid, -vägivald jm) ajutist kodutute oömaja teenust kasutavad isikud.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 74. Kodutute öömaja ööbimiskohtade kasutamine ning teenuse kasutajad maakonniti, 2003-2006 (aasta jooksul)

Maakond	2003			2004			2005			2006		
	ööbimiskohtade arv aasta lõpus	teenust kasutanud isikud	asutuses viibitud inimööd	ööbimiskohtade arv aasta lõpus	teenust kasutanud isikud	asutuses viibitud inimööd	ööbimiskohtade arv aasta lõpus	teenust kasutanud isikud	asutuses viibitud inimööd	ööbimiskohtade arv aasta lõpus	teenust kasutanud isikud	asutuses viibitud inimööd
Kokku	452	1 712	151 885	481	2 062	154 995	448	1 880	105 155	383	1 535	74 172
Tallinn	209	1 113	111 825	226	1 298	110 034	184	1 254	66 697	130	918	33 857
Harju (v.a Tallinn)	15	15	352	15	23	1 293	26	26	1 558	15	19	1 278
Ida-Viru	112	315	18 925	112	290	17 342	112	249	13 596	112	259	15 488
Jõgeva	-	-	-	-	-	-	12	5	182	12	27	1 222
Lääne	10	19	3 052	22	40	4 164	-	-	-	-	-	-
Lääne-Viru	24	40	407	24	105	2 240	24	98	1 988	24	68	3 335
Saare	-	-	-	-	-	-	8	27	264	8	19	70
Tartu	70	158	14 944	70	245	16 798	70	200	17 976	70	200	14 475
Võru	12	52	2 380	12	61	3 124	12	21	2 894	12	25	4 447

Allikas: Sotsiaalministeerium

LISA 11 — Toimetulekutoetus

Tabel 75. Toimetulekutoetust saanud perekondade arv¹, 2001-2006
(aasta jooksul)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Perekondade arv kokku	70 417	69 346	51 114	33 232	26 752	19 229
tööd mitteomava isikuga	38 315	38 122	28 017	22 502	17 943	11 068
töötutoetuse saajaga ²	21 174	20 552	15 142	11 382	8 934	4 600
pikaajalise töötü, mittetöötava töötusijaga	17 141	17 570	12 875	11 120	9 009	6 468
lastega	26 579	24 776	18 654	14 772	10 903	6 967
pensionäri	8 792	9 223	6 760	4 171	3 873	3 385
üliõpilase	11 658	13 435	9 446	760	559	371
puudega inimesega	4 977	4 813	4 173	3 008	2 953	2 335

¹ Üks ja sama pere võib kuuluda erinevatesse peretüüpidesse (näiteks nii töötuga kui lapsega pere), seetõttu ei võrdu perede arv kokku erinevate peretüüpide arvu summaga.

² Kuni 2004. aastani (k.a.) töötü abiraha saajaga.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 76. Toimetulekutoetust saanud perekondade taotlused¹, 2001-2006
(aasta jooksul)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Taotluste arv kokku	443 265	385 705	313 360	214 593	174 406	112 990
tööd mitteomava isikuga	262 116	218 259	192 497	155 403	122 552	74 863
töötutoetuse saajaga ²	139 484	116 233	110 816	95 709	75 598	26 798
pikaajalise töötü, mittetöötava töötusijaga	122 632	102 026	81 681	59 694	46 954	48 065
lastega	169 955	131 265	121 373	93 151	68 252	41 155
pensionäri	34 023	30 353	23 883	14 431	16 173	12 356
üliõpilase	74 025	83 835	45 738	3 992	3 002	2 063
puudega inimesega	25 930	21 942	19 739	13 778	14 014	9 861
Toimetulekutoetust saanud lastega perekondade taotlused laste arvu järgi						
1 lapsega	96 268	76 759	66 599	49 093	36 861	22 505
2 lapsega	49 338	36 412	33 688	26 317	18 890	11 203
3 ja enama lapsega	24 349	18 094	21 086	17 741	12 501	7 447

¹ Üks ja sama pere võib kuuluda erinevatesse peretüüpidesse (näiteks nii töötuga kui lapsega pere), seetõttu ei võrdu taotluste arv kokku erinevate peretüüpide taotluste arvu summaga.

² Kuni 2004. aastani (k.a.) töötü abiraha saajaga.

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 77. Toimetulekutoetust saanud perekondade struktuur¹, 2001-2006
(protsenti)

Toimetulekutoetust saanud perekondadest	2001	2002	2003	2004	2005	2006
tööd mitteomava isikuga	59,1	56,6	61,4	72,4	70,3	66,3
töötutoetuse saajaga ²	31,5	26,5	26,1	27,8	26,9	23,7
pikaajalise töötü, mittetöötava töötusijaga	27,6	30,1	35,3	44,6	43,4	42,6
lastega	38,3	34,1	38,7	43,4	39,1	36,4
pensionäri	7,7	7,9	7,6	6,7	9,3	10,9
üliõpilase	16,7	21,7	14,6	1,9	1,7	1,8
puudega inimesega	5,8	5,7	6,3	6,4	8,0	8,7
Toimetulekutoetust saanud lastega perekonnad laste arvu järgi	100	100	100	100	100	100
1 lapsega	56,7	58,5	54,9	52,7	54,0	54,7
2 lapsega	29,0	27,7	27,7	28,3	27,7	27,2
3 ja enama lapsega	14,3	13,8	17,4	19,0	18,3	18,1

¹ Arvutatud rahuldatud taotluste järgi. Üks ja sama pere võib kuuluda erinevatesse peretüüpidesse (näiteks nii töötuga kui lapsega pere), seetõttu ei võrdu erinevate peretüüpide osatähtsuste summa 100%-ga.

² Kuni 2004. aastani (k.a.) töötü abiraha saajaga.

Allikas: Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

Tabel 78. Toimetulekutoetust saanud perekondade liikmed sotsiaalse seisundi järgi¹, 2001-2006 (aasta jooksul)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Pereliikmete arv kokku	840 782	699 338	612 234	447 571	340 923	208 172
töötü abiraha saajad, töötajad, pikaajalised töötud	306 334	258 246	225 278	180 918	140 444	84 832
töötutoetuse saajad ²	155 960	114 086	90 128	65 772	51 049	29 192
pikaajalised töötud, mittetöötavad töötajad	150 374	144 160	135 150	115 146	89 395	55 640
lapsed	282 815	215 768	213 905	169 696	121 062	72 605
kodused ³	45 387	38 645	43 214	35 566	25 266	16 151
pensionärid	52 714	46 191	37 825	24 571	25 491	17 779
töötajad	40 571	27 099	24 737	17 616	13 272	7 692
üliõpilased	90 984	99 797	57 694	11 051	8 611	4 969
muud	21 977	13 592	9 581	8 153	6 777	4 144

¹ Rahuldatud taotluste järgi

² Kuni 2004. aastani (k.a.) töötü abiraha saajad

³ Lapsehoolduspuhkusel viibivad ja Peretoetuse seaduse kohaselt selleks õigust omavad isikud, puuetega inimeste hooldajad

Allikas: Sotsiaalministeerium

Tabel 79. Toimetulekutoetust saanud perekondade liikmed sotsiaalse seisundi järgi¹, 2001-2006 (aasta jooksul, protsenti)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Toimetulekutoetust saanud perekondade liikmed sotsiaalse seisundi järgi	100	100	100	100	100	100
töötü abiraha saajad, töötajad, pikaajalised töötud	36,4	36,9	36,8	40,4	41,2	40,8
töötutoetuse saajad ²	18,5	16,3	14,7	14,7	15,0	14,0
pikaajalised töötud, mittetöötavad töötajad	17,9	20,6	22,1	25,7	26,2	26,8
lapsed	33,6	30,9	34,9	37,9	35,5	34,9
kodused ³	5,4	5,5	7,1	7,9	7,4	7,9
pensionärid	6,3	6,6	6,2	5,5	7,5	8,5
töötajad	4,8	3,9	4,0	3,9	3,9	3,7
üliõpilased	10,8	14,3	9,4	2,5	2,5	2,4
muud	2,7	1,9	1,6	1,8	2,0	2,0

¹ Arvutatud rahuldatud taotluste järgi

² Kuni 2004. aastani (k.a.) töötü abiraha saajad

³ Lapsehoolduspuhkusel viibivad ja Peretoetuse seaduse kohaselt selleks õigust omavad isikud, puuetega inimeste hooldajad

Allikas: Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

LISA 12 — Sotsiaalne kaitse

Tabel 80. Hoolekandeteenuseid kasutanud isikud, teenuste osutamise kulud ja finantseerimine¹, 2003-2006 (aasta jooksul)

Teenuse liik/ Aasta	Teenust kasutanud isikute arv, aasta jooksul	Kulutused kokku, tuhat krooni	kulutusi finantseeris					
			isik	kohalik oma-valitsus	riik	sellest		muud allikad
						riigieelarvest teenuste osutamiseks	hasart-mängumaksud	
Orbude ja vanemliku hoolitsuseta laste hooldamine hoolekandeaastustes (asenduskoduteenus)								
2003	1 767	99 697,8	547,7	4 202,9	91 434,9	91 434,9	...	3 512,3
2004	1 851	117 000,3	445,1	5 126,1	109 219,6	109 219,6	...	2 209,6
2005	1 905	142 676,8	155,2	3 588,5	130 126,6	130 048,0	78,6	8 806,5
2006	1 807	160 874,9	143,6	4 075,3	146 074,2	145 283,1	791,1	10 581,8
Vanema avalduse alusel laste hoolekandeaastustes hooldamisel olevate raske või sügava puudega laste hoolekandeteenused (asenduskoduteenus)								
2003	132	7 833,7	703,5	581,4	5 376,7	5 376,7	...	1 172,2
2004	127	8 431,8	965,0	899,1	5 559,9	5 559,9	...	1 007,8
2005	136	9 741,4	1 141,1	2 774,5	5 746,6	5 746,6	...	79,2
2006	131	11 326,2	1 352,7	3 225,3	6 700,1	6 700,1	...	48,1
Täiskasvanute hooldamine hoolekandeaastustes (v.a psüühilise erivajadusega inimesed)								
2003	5 404	197 210,8	86 803,9	106 758,4	3 434,3	3 434,3	...	214,2
2004	5 997	219 965,5	104 487,7	111 268,8	3 397,3	3 397,3	...	811,7
2005	6 422	257 339,4	129 516,0	122 517,6	3 892,6	3 408,0	484,6	1 413,2
2006	6 828	303 777,6	166 945,9	131 054,1	5 026,7	4 064,0	962,7	750,9
Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste hoolekandeteenused²								
2003	5 072	140 025,2	32 233,6	5 804,4	100 959,5	100 959,5	...	1 027,7
2004	5 290	150 712,1	37 188,1	6 529,4	105 525,9	105 525,9	...	1 468,8
2005	5 297	182 609,1	42 549,7	8 278,3	130 446,5	129 727,8	718,7	1 334,6
2006	5 698	205 878,8	50 847,3	16 603,9	136 438,5	134 696,9	1 741,6	1 989,0
Psüühiliste erivajadustega täiskasvanud inimeste rehabilitatsiooniteenus³								
2003	669	4 938,8	0,0		4 938,8	4 938,8	-	-
2004	949	5 908,9	4,0	0,0	5 903,1	5 903,1	-	-
2005	1 035	6 162,1	0,3	134,6	6 027,3	6 011,8	15,4	-
2006	1 1984	5 808,0	5 808,0	5 808,0	-	-
Puuetega inimeste rehabilitatsiooniteenus³								
2003	6 599	7 763,1	427,3	2 463,9	4 737,7	4 737,7	-	134,2
2004	9 543	14 518,3	264,9	368,7	13 729,8	13 729,8	-	154,9
2005	15 861	33 315,3	690,4	1 633,5	30 733,5	30 635,5	98,0	257,9
2006	11 008 ⁴	30 509,9	30 509,9	30 509,9	-	-
Käitumuslike erivajadustega alaealiste rehabilitatsiooniteenus³								
2005	11	50,6	-	-	50,6	50,6	-	-
2006	34	161,6	-	-	161,6	161,6	-	-
Proteesid, ortopeedilised ja muud abivahendid								
2003	25 292	46 147,5	10 674,5	-	35 473,0	35 473,0	-	-
2004	26 369	42 484,8	10 791,9	-	31 692,9	31 692,9	-	-
2005	34 790	64 247,0	16 539,0	-	47 708,0	47 708,0	-	-
2006	38 249	72 608,1	19 951,0	-	52 657,1	52 657,1	-	-

¹ Otseselt teenuse osutamisega seotud kulud ja nende katmine.² Teenuse kasutajate arvuna on näidatud erinevat liiki hoolekandeteenuste kasutajate summa - mitte teenusekasutajate arv ühekordselt.³ Rehabilitatsiooniteenuste kulutused on tabelis „Riigieelarve kulutused sotsiaalkindlustusele ja —hoolekandele” sotsiaalkindlustuse muude hüvitiste ja väljamaksete all.⁴ Isiku poolt esitatud taotluste põhjal. Sotsiaalkindlustusameti arstliku ekspertiisikomisjoni osakondade poolt tehtud otsused teenusele suunamiseks ja teenuste eest maksmiseks 2006. aasta limiitide piires. Isikul võib olla perioodi jooksul mitu taotlust.

Teenuse liik/ Aasta	Teenust kasutanud isikute arv, aasta jooksul	Kulutused kokku, tuhat krooni	kulutusi finantseeris						
			isik	kohalik omavalitsus	riik	sellest		muud allikad	
						riigieelarvest teevõtmiseks	hasartmängumaksud		
Varjupaigateenus ja kinnipidamiskohtadest vabanenute rehabilitatsiooniteenus									
2003	3 243	27 841,5	168,8	23 290,2	2 480,4	2 480,4	...	1 902,0	
2004	2 580	27 965,7	106,9	22 938,0	2 476,6	2 476,6	...	2 444,1	
2005	2 606	27 029,1	140,2	23 945,8	2 622,1	2 449,1	173,0	321,0	
2006	2 487	28 979,7	406,5	24 871,9	3 037,1	2 730,0	307,1	664,2	
Eluasemeteenus sotsiaalkorteris, -pindadel, tugikodus									
2003	3 697	30 985,4	3 136,7	25 031,9	689,9	689,9	...	2 126,9	
2004	3 907	29 113,4	3 754,9	24 692,5	103,2	103,2	...	562,8	
2005	4 194	26 133,6	6 971,3	18 730,5	277,2	277,2	...	154,6	
2006	4 655	30 163,6	5 399,5	24 309,8	349,9	109,1	240,8	104,5	
Päevakeskuse teenused									
2003	65 069	38 065,3	2 818,7	33 372,5	454,8	454,8	...	1 419,3	
2004	55 976	44 484,3	3 273,9	39 410,2	442,9	442,9	...	1 357,3	
2005	60 947	52 427,3	3 547,9	46 239,0	908,3	442,0	466,3	1 732,1	
2006	65 869	56 825,1	4 670,1	49 297,3	1 195,6	374,5	821,2	1 662,1	
Koduteenused									
2003	6 171	33 740,8	746,6	32 873,1	121,1	121,1	-	-	
2004	5 539	36 944,0	411,0	36 511,0	22,0	22,0	-	-	
2005	5 696	40 661,6	400,1	40 058,1	203,4	203,4	-	-	
2006	6 082	49 518,3	680,9	48 536,5	293,3	293,3	-	7,6	
Kodutute öömaja teenus									
2003	1 712	6 432,1	34,6	5 451,5	-	-	-	946,0	
2004	2 062	7 049,5	8,9	6 459,9	-	-	-	580,7	
2005	1 880	6 899,7	3,5	6 896,2	-	-	-	-	
2006	1 535	7 106,4	3,5	7 103,0	-	-	-	-	
Perekonnas hooldamine									
2003	1 538	11 974,7	138,7	755,4	11 034,4	11 034,4	-	46,2	
2004	1 470	14 576,2	147,4	1 419,7	12 619,0	12 619,0	-	390,1	
2005	1 246	11 312,9	2,1	1 188,0	10 016,3	10 016,3	-	106,5	
2006	915	9 208,2	42,9	1 331,7	7 709,8	7 709,8	-	123,8	
Eestkoste									
2003	2 076	25 617,0	-	-	25 617,0	25 617,0	-	-	
2004	1 991	21 599,0	-	-	21 599,0	21 599,0	-	-	
2005	1 868	19 937,0	-	-	19 937,0	19 937,0	-	-	
2006	1 814	18 599,0	-	-	18 599,0	18 599,0	-	-	
Täiskasvanud puuetega inimeste hoolekanne									
2005	22 831 ⁵	94 788,1	-	-	94 788,1	94 788,1	-	-	
2006	22 600 ⁵	142 839,6	-	142 839,6	-	-	-	-	
Isikliku abistaja teenus									
2006	126	1 338,0	100,0	1 052,2	185,8	185,8	-	-	
Tugiisiku ja tugipere teenus									
2006	501	1 540,0	4,6	1 321,9	166,8	158,7	8,1	46,7	
KOKKU									
2003	..	678 273,7	138 434,6	240 585,6	286 752,5	286 752,5	...	12 501,0	
2004	..	740 753,8	161 849,7	255 625,3	312 291,2	312 291,2	...	10 987,9	
2005	..	975 331,1	201 656,8	275 984,6	483 484,1	481 449,4	2 034,6	14 205,6	
2006	..	1 137 291,0	250 548,2	455 622,6	414 913,5	410 041,0	4 872,5	16 206,7	

⁵ Aasta lõpus.

Allikas: Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet

Tabel 81. Kulutused riigieelarvest sotsiaalkindlustusele ja -hoolekandele, 2000-2006
(aasta jooksul, miljonit krooni)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Sotsiaalkindlustus¹	8 097,4	8 632,2	9 528,0	10 408,5	12 227,1	13 602,6	16 018,4	
Riiklik pensionikindlustus	6 473,8	6 621,1	7 285,6	8 154,2	9 199,3	10 516,0	12 477,8	
Puuetega inimeste sotsiaaltoetused ²	75,7	441,2	565,2	588,8	630,1	571,3	580,3	
Peretoetused	1 317,0	1 317,2	1 395,4	1 382,1	2 106,0	2 195,8	2 541,6	
s.h vanemahüvitis	-	-	-	-	441,3	552,6	898,0	
Muud hüvitised ja väljamaksed ³	74,7	79,6	88,7	94,8	112,5	149,3	160,1	
Erijuhtudel riigieelarvest maks- tav sotsiaalmaks ⁴	108,5	122,2	141,5	145,2	141,8	134,9	226,8	
Pensionide ja toetuste väljamaksmise kulud	47,7	50,9	51,6	43,4	37,4	35,3	31,8	
Sotsiaalkindlustuse kulutuste osatähtsus, %								
SKP-s	8,48	7,98	7,85	7,65	8,16	7,76	7,74	
riigieelarves	28,38	28,98	27,75	26,32	25,68	24,63	23,94	
Sotsiaalkindlustusameti ülalpidamiskulud	79,6	76,7	80,6	77,4	90,8	99,0	110,4	
Sotsiaalhoolekanne								
Sotsiaaltoetused	318,3	354,4	347,9	325,1	235,0	273,7	214,3	
s.h	toetused toimetulekutoe- tuse vahenditest	315,3	354,4	347,9	325,1	235,0	251,7	192,7
	toimetulekutoetus	305,3	353,3	326,6	308,2	216,8	207,8	135,4
	täiendav toetus	10,0	1,0	21,3	16,9	18,2	43,9	57,3
	muud kulutused toimetule- kutoetuse vahenditest	-	-	-	-	-	10,1	21,6
	täiskasvanud puuetega ini- mestele makstav toetus ²	-	-	-	-	-	11,9	-
	muud toetused ⁵	3,0	-	-	-	-	-	-
Sotsiaalteenused	249,7	246,6	258,5	266,6	283,6	425,9	360,1	
s.h	psüühiliste erivajadustega ini- meste riiklik hoolekanne ⁶	96,8	89,7	98,8	101,2	105,5	129,5	134,0
	täiskasvanute hooldami- ne hoolekandeesutuses ⁷	6,2	4,3	4,0	3,4	3,4	3,4	3,4
	laste riiklik hoolekanne ⁸	88,6	102,2	105,7	105,7	121,4	138,4	147,1
	täiskasvanud puuetega inimeste hooldamine/ hoolekandeteenused ²	-	-	-	-	-	82,9	-
	puuetega inimeste kutseõp- pekeskuse tegevuskulud	11,4	11,1	13,1	14,1	15,9	17,6	17,7
	proteeside ja abivahendite hin- na osaline kompenseerimine	23,2	25,2	26,2	35,7	31,9	47,9	52,9
	riiklikud hoolekandeprogrammid	12,6	10,0	6,4	2,4	1,8	2,5	1,5
	muud teenused	10,9	4,1	4,4	4,2	3,7	3,7	3,5
Muud hoolekandega seotud kulutused	...	55,2	66,3	58,9	44,9	69,8	119,0	
s.h	hoolekandeesutuste investeeringud riigieelarvest ja hasartmängumaksust ⁹	...	44,2	50,2	40,9	23,1	42,6	82,8
	hasartmängumaksust rahas- tatud hoolekandeprojektid	...	11,0	16,1	18,0	21,8	27,2	36,2
Hoolekandekulutuste osatähtsus, %								
SKP- s	0,59	0,61	0,55	0,48	0,38	0,44	0,33	
riigieelarves	1,99	2,20	1,96	1,64	1,18	1,39	1,04	

¹ Ei sisalda ravikindlustust ja töötuskindlustust.

² Alates 2005. aasta 1. aprillist anti puuetega täiskasvanute hooldajatoetuse vahendid (s.h hooldajate eest makstav sotsiaalmaks) üle kohalikele omavalitsustele, vt sama tabel alajaotus "Sotsiaalteenused".

³ Erivajadustega isikute rehabilitatsiooniplaani koostamine ja rehabiliteerimise teenused, tööõnnetuste ja kutsehaigustega seotud kahjuhüvitised, alaealiste, vaegurite ja täiendava lapsepuhuse päevade tasu, lisapuhkepäev puuetega lapse vanemale, tasuline lapsetoetamise vaheaeg, sanatoorne ravi, matusetootus, sotsiaaltoetus välisriigist Eestisse elama asunud Eesti kodanikule või eesti rahvusest isikule ja hüvitised kuriteoohvritele.

⁴ Sotsiaalmaksu tasutakse Sotsiaalkindlustusameti kaudu riigieelarvest lapsehooldustasu ning vanemahüvitise saajate eest, puuetega inimeste hooldajate eest, teatud juhtudel ka ülalpeetavate ning Eestisse tagasipöördunud eest.

⁵ Transporditoetus puuetega inimestele ja Tšernobõli avarii tagajärjel kannatanute toetus, alates 2001. aastast makstakse sotsiaalkindlustushüvitisena.

⁶ Hoolekandeesutuste ning avahooldusteenuste kulud.

⁷ Riigieelarvest kaetakse enne 1993. aasta 1. jaanuari täisealiste üldhooledekodeesse paigutatud isikute kulud.

⁸ Orbu- ja vanemliku hoolitsuseta laste ülalpidamiseks hoolekandeesutustes, peres hooldamiseks ja rehabilitatsiooniks.

⁹ Alates 2003. aastast ainult investeeringud riigieelarvest.

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeerium, autorite arvutused

Tabel 82. Kohalike omavalitsuste (KOV) sotsiaalse kaitse kulutused, 2004-2006 (miljonit krooni)

	2004	2005	2006
Puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	64,9	147,3	255,8
puuetega inimeste sotsiaalhoolekande asutused	27,3	28,9	92,5
muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	37,6	118,5	163,3
Eakate sotsiaalne kaitse	346,6	366,5	445,1
eakate sotsiaalhoolekande asutused	214,2	263,8	304,0
muu eakate sotsiaalne kaitse	132,1	102,7	141,1
Perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	196,7	229,9	269,0
lastekodu	58,8	62,8	75,9
laste ja noorte sotsiaalhoolekande asutused	24,6	31,1	39,6
muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse	113,4	136,0	153,5
Riskirühmade sotsiaalne kaitse	77,2	88,7	106,0
eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele	3,2	4,6	12,8
riskirühmade sotsiaalhoolekande asutused	27,9	32,0	34,9
muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse	46,1	52,0	58,3
Muu sotsiaalne kaitse	113,7	176,4	114,0
muu sotsiaalne kaitse, s.h. sotsiaalse kaitse haldus	104,7	163,6	93,5
üalnimetamata sotsiaalse kaitse kulud kokku	1,0	2,1	8,4
toitjakaotanute sotsiaalne kaitse	0,6	0,7	0,7
töötute sotsiaalne kaitse	6,1	7,9	8,4
haigete sotsiaalne kaitse	1,3	2,2	3,0
Kokku	1 035,3	1 267,7	1 394,1
Riiklik toimetulekutoetus koos täiendava toetusega	236,5	258,9	204,3
Kokku (koos toimetulekutoetusega)	798,7	1 008,8	1 189,8
KOV-ide oma sotsiaalse kaitse kulutuste osakaal sotsiaalse kaitse kulutustes, %	77,2	79,6	85,3

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2004-2006, autorite arvutused

Tabel 83. Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste osakaalu järgi nende kogukuludes, 2004-2006

Sotsiaalse kaitse kulutuste protsent KOV-ide kogukuludes	Kohalike omavalitsuste arv					
	2004		2005		2006	
	Toimetuleku-toetusega	Toimetuleku-toetuseta	Toimetuleku-toetusega	Toimetuleku-toetuseta	Toimetuleku-toetusega	Toimetuleku-toetuseta
kuni 2	2	10	1	3	1	2
2,1-3	5	39	3	17	3	13
3,1-4	25	46	14	29	12	30
4,1-5	29	44	20	48	23	43
5,1-6	36	25	32	38	28	34
6,1-7	24	24	23	34	28	25
7,1-8	23	15	23	17	29	15
8,1-9	24	7	26	6	22	15
9,1-10	20	6	20	8	16	13
10,1-11	12	5	19	6	7	4
11,1-12	6	9	6	7	8	4
12,1-13	10	3	7	8	12	10
13,1-14	4	0	8	4	9	4
üle 14	21	8	39	16	29	15
Keskmine SKK protsent KOV-ide kogukuludes	7,92	6,11	8,44	6,72	7,81	6,67
KOV-ide arv kokku	241	241	241	241	227	227

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2004-2006, autorite arvutused

Tabel 84. Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste alusel ühe elaniku kohta, 2004-2006

Kulutused ühe elaniku kohta (krooni)	Kohalike omavalitsusüksuste arv					
	2004		2005		2006	
	Toimetuleku-toetusega	Toimetuleku-toetuseta	Toimetuleku-toetusega	Toimetuleku-toetuseta	Toimetuleku-toetusega	Toimetuleku-toetuseta
kuni 200	1	13	1	3	-	-
201-300	7	35	3	10	-	5
301-400	25	56	7	22	3	9
401-500	34	44	12	42	10	25
501-600	35	29	26	35	14	33
601-700	34	18	28	35	21	28
701-800	26	9	25	28	19	23
801-900	18	8	28	14	27	22
901-1000	14	9	22	5	21	14
1001-1100	11	6	15	11	27	15
1101-1200	11	1	10	4	6	12
1201-1300	5	3	7	7	12	4
1301-1400	2	1	14	4	12	8
1401-1500	5	1	3	6	8	4
1501-1600	3	1	9	3	7	6
1601-1700	2	1	6	1	10	4
1701-1800	1	1	8	1	3	-
1801-1900	2	-	3	1	6	2
1901-2000	-	1	2	2	4	2
üle 2000	5	4	12	7	17	11
KOV-id kokku	241	241	241	241	227	227
Keskmine kulu, krooni	767	592	912	749	1 038	886

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2004-2006, autorite arvutused

Tabel 85. Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste osakaalu järgi sihtrühmade lõikes, 2006

Sotsiaalse kaitse kulutuste osakaal, %	Puetega inimesed		Eakad		Lapsed		Muud	
	arv	%	arv	%	arv	%	arv	%
0-10	56	24,7	39	17,2	78	34,4	72	31,7
s.h 0 ¹	12	5,3	11	4,8	11	4,8	9	4,0
10,1 - 20	60	26,4	33	14,5	64	28,2	51	22,5
20,1 - 30	41	18,1	40	17,6	42	18,5	40	17,6
30,1 - 40	35	15,4	30	13,2	24	10,6	22	9,7
40,1 - 50	13	5,7	22	9,7	9	4,0	17	7,5
50,1 - 60	14	6,2	21	9,3	3	1,3	9	4,0
60,1 - 70	4	1,8	16	7,0	1	0,4	9	4,0
70,1 - 80	2	0,9	18	7,9	2	0,9	4	1,8
80,1 - 90	2	0,9	4	1,8	1	0,4	3	1,3
90,1 - 100	0	0,0	4	1,8	3	1,3	0	0,0
KOV-id kokku	227	100	227	100	227	100	227	100

¹ kulutused puudusid

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2004-2006, autorite arvutused

Tabel 86. Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste järgi ühe eaka kohta, 2004-2006

Kulutused ühe eaka kohta, krooni	Kohalike omavalitsuste arv		
	2004	2005	2006
kuni 200	10	14	17
201-300	9	7	7
301-400	8	13	5
401-500	20	11	8
501-600	12	9	8
601-700	19	13	13
701-800	12	13	14
801-900	10	9	10
901-1000	17	12	9
1001-1100	9	16	7
1101-1200	14	7	6
1201-1300	5	10	10
1301-1400	7	6	7
1401-1500	3	7	9
1501-1600	2	6	4
1601-1700	6	2	4
1701-1800	2	2	1
1801-1900	2	4	3
1901-2000	4	6	3
2001-2100	6	3	1
2101-2200	1	6	5
2202-2300	4	3	2
2301-2400	2	1	4
2401-2500	2	2	4
2501-2600	3	3	2
2601-2700	2	1	2
2701-2800	2	-	1
2801-2900	1	1	2
2901-3000	1	4	3
üle 3000	32	38	45
Kulud puudusid	14	12	11
KOV-ide arv kokku	241	241	227
Keskmine kulu ühe eaka kohta, krooni	1 572	1 574	1 960

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2004-2006, autorite arvutused

Tabel 87. Kohalike omavalitsuste jagunemine sotsiaalse kaitse kulutuste järgi ühe lapse kohta, 2004-2006

Kulutused ühe lapse kohta, krooni	Kohalike omavalitsuste arv		
	2004	2005	2006
alla 100	17	14	7
101-200	34	25	20
201-300	46	36	38
301-400	33	32	21
401-500	22	28	30
501-600	18	15	24
601-700	14	17	15
701-800	7	14	10
801-900	6	8	5
901-1000	1	2	7
1001-1100	5	5	6
1101-1200	1	3	3
1201-1300	5	4	2
1301-1400	2	2	5
üle 1400	17	21	21
Kulud puudusid	13	15	13
KOV-ide arv kokku	241	241	227
Keskmine kulu ühe lapse kohta, krooni	617	725	881

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2004-2006, autorite arvutused

Tabel 88. Kulutused puuetega inimeste sotsiaalsele kaitsele maakonniti, 2005-2006

Maakond	Kulutused ühe puudega inimese kohta, krooni		Kulutuste osakaal maakonna sotsiaalse kaitse kulutustes, %	
	2005	2006	2005	2006
Harju (v.a Tallinn)	850	1 188	6,0	6,9
Tallinn	2 362	3 464	10,9	15,7
Hiiu	1 653	2 260	10,1	9,1
Ida-Viru	695	1 067	5,6	9,1
Jõgeva	743	1 182	13,3	19,3
Järva	1 553	1 614	9,8	11,3
Lääne	1 272	1 777	7,1	11,6
Lääne-Viru	823	1 242	5,1	7,0
Põlva	1 301	1 761	23,6	28,2
Pärnu	1 530	3 804	12,4	27,2
Rapla	840	1 161	6,4	7,6
Saare	1 053	1 667	12,1	18,4
Tartu	1 389	3 277	25,5	45,0
Valga	1 180	1 494	16,2	20,5
Viljandi	924	1 430	8,7	11,4
Võru	1 059	1 678	20,6	29,3
Keskmine	1 304	2 218	11,6	18,3

Allikas: Rahandusministeeriumi kuuaruanded 2005-2006, autorite arvutused

Tabel 89. **Sotsiaalse kaitse kulutused, 2000-2005**
(ESSPROS-i meetodika alusel)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kulutused kokku (miljonit krooni)	13 358,3	14 176,6	15 404,6	17 108,0	19 693,4	21 967,4
Sotsiaalse kaitse kulutused kokku	13 148,9	13 949,4	15 174,6	16 859,9	19 414,6	21 645,7
Haigus, tervishoid	4 221,4	4 448,2	4 719,4	5 369,0	6 106,4	6 913,8
Puue, töövõimetus	869,3	1 146,3	1 355,0	1 571,6	1 774,0	2 031,5
Vanadus	5 704,5	5 928,0	6 617,0	7 420,7	8 320,9	9 337,5
Toitjakaotus	258,1	238,3	188,9	135,2	157,3	185,2
Pere ja lapsed	1 568,4	1 598,6	1 725,6	1 681,7	2 464,0	2 630,1
Töötus	167,8	189,7	166,0	304,9	309,9	286,1
Eluase	93,3	84,6	96,2	103,6	70,3	50,3
Sotsiaalne tõrjutus	266,1	315,9	306,4	273,3	211,9	211,2
Halduskulud	209,4	227,2	230,0	248,1	278,8	321,8
Kulutuste struktuur (protsenti kogukuludest)						
Kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Haigus, tervishoid	32,1	31,9	31,1	31,8	31,5	31,9
Puue, töövõimetus	6,6	8,2	8,9	9,3	9,1	9,4
Vanadus	43,4	42,5	43,6	44,0	42,9	43,1
Toitjakaotus	2,0	1,7	1,2	0,8	0,8	0,9
Pere ja lapsed	11,9	11,5	11,4	10,0	12,7	12,2
Töötus	1,3	1,4	1,1	1,8	1,6	1,3
Eluase	0,7	0,6	0,6	0,6	0,4	0,2
Sotsiaalne tõrjutus	2,0	2,3	2,0	1,6	1,1	1,0
Kulutuste osatähtsus SKP-s (protsenti)¹						
Kokku	14,0	13,1	12,7	12,6	13,1	12,5
Haigus, tervishoid	4,4	4,1	3,9	3,9	4,1	3,9
Puue, töövõimetus	0,9	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2
Vanadus	6,0	5,5	5,5	5,5	5,6	5,3
Toitjakaotus	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Pere ja lapsed	1,6	1,5	1,4	1,2	1,6	1,5
Töötus	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Eluase	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Sotsiaalne tõrjutus	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1
Halduskulud	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

¹ 2007. aastal korrigeeris Statistikaamet SKP näitajaid 2003-2006 kohta. Seetõttu on osatähtsused SKP-s eelpoolnimetatud aastate kohta Sotsiaalministeeriumi varasemates toimetistes esitatutega veidi muutunud.

Allikas: Statistikaamet

Tabel 90. **Arvestuses kasutatud makronäitajad, 2000-2006**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Rahvaarv 1. jaanuaril	1 372 071	1 366 959	1 361 242	1 356 045	1 351 069	1 347 510	1 344 684
Aastakeskmise rahvaarv	1 369 515	1 364 101	1 358 644	1 353 557	1 349 290	1 346 097	1 343 547
SKP jooksevhindades, miljonit krooni ¹	95 491,0	108 218,3	121 372,2	136 010,2	149 923,1	175 392,0	207 061,4
Riigieelarve (s.h lisa-eelarve), miljonit krooni	28 531,0	29 786,1	34 329,4	39 550,7	47 619,7	55 232,0	66 904,6

¹ 2007. aastal korrigeeris Statistikaamet SKP-näitajad aastate 2003-2006 kohta.

Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium

Varem ilmunud toimetised:

1/2008

GLBT-inimeste ebavõrdne kohtlemine Eestis. — Poliitikaanalüüs.

9/2007

Isad ja lapsehoolduspuhkus Eestis. — Poliitikaanalüüs

8/2007

Eesti tööealise elanikkonna väljarände eelistused. — Poliitikaanalüüs.

7/2007

Lasterikaste perede toimetulek ja vajadused. — Poliitikaanalüüs.

6/2007

Mitteaktiivne rahvastik kui potentsiaalne tööjõuallikas. — Teemaleht.

5/2007

Prostitutsiooni varjatud pool: räägivad seksi ostjad. — Uuringuraport.

4/2007

Töölepingu seaduse halduskoormus. — Poliitikaanalüüs.

3/2007

Teismeliste vägivallatõlgendused. — Uuringuraport.

2/2007

Mees sotsiaaluuringu subjektina. — Artiklite kogumik.

1/2007

Puuetega inimeste toimetulek ja vajadused. — Poliitikaanalüüs.

8/2006

Vaesus ja selle mõõtmine. Vaesuse suundumused Eestis. — Poliitikaanalüüs.

7/2006

Tööturu riskirühmad: vanglast vabanenud töötud. — Teemaleht.

6/2006

Tööturu riskirühmad: vanemaealised töötud. — Teemaleht.

5/2006

Tööturu riskirühmad: noored töötud. — Teemaleht.

4/2006

Tööturu riskirühmad: puudega töötud. — Teemaleht.

3/2006

Tööturu riskirühmad: mitte-eestlased. — Teemaleht.

2/2006

Tööturu riskirühmad: pikaajaliselt töötud. — Teemaleht.

1/2006

Sooline ebavõrdsus: hoiakud ja olukord Eestis. — Poliitikaanalüüs.

Viimastel aastatel osutatakse poliitikakujundamise protsessis üha rohkem tähelepanu teadmispõhisusele, mis aitab ühiskonnas toimuvat laiemalt mõista ning vastu võtta parimaid otsuseid. Statistika ja uuringute rolli selles ei saa alahinnata. Andmetele tuginedes saab juhtida tähelepanu lahendust vajavatele probleemidele või nende ennetamise vajalikkusele, kujundada valdkondlikke poliitikaid ning hinnata poliitika-meetmete tulemuslikkust.

Kogumik „Sotsiaalvaldkonna arengud“ 2000–2006 on Sotsiaalministeeriumi esimene mahukam sotsiaalvaldkonna muutuseid käsitlev toimetis, mis sisaldab nii põhjalikku analüütilist ülevaadet käsitletud teemadest kui ka detailsemaid statistilisi andmetabeleid kogumiku lisas.

Toimetis koondab järgmiste teemade analüütilisi käsitlusi – Eesti rahvastik ja pered, sotsiaalne kaasatus, vaesus ja elatustase, sooline võrdõiguslikkus, sotsiaalkindlustus, sotsiaalhoolekanne ja sotsiaalse kaitse kulutused.

TRENDIDE KOGUMIK on Sotsiaalministeeriumi toimetiste sari, mille eesmärk on analüüsida suundumusi sotsiaal-, töö- ja tervise poliitika valdkondades ning seeläbi aidata kaasa teadmispõhise poliitika kujundamisele.